

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020

PROJEKT PRZEZNACZONY DO KONSULTACJI SPOŁECZNYCH
(WERSJA NR 1)

Opole, lipiec 2013 r.

Spis treści

Wprowadzenie		
1.	Uwarunkowania społeczne, gospodarcze, przestrzenne województwa opolskiego	7
1.1.	Synteza diagnozy aktualnego stanu województwa opolskiego	7
1.2	Wymiar terytorialny polityki rozwoju województwa opolskiego do 2020 roku	52
1.2.1	Bieguny wzrostu	52
1.2.2	Obszary problemowe	56
1.3	Specjalizacje regionalne	66
1.4	Analiza SWOT	70
1.5	Wizja, wyzwania rozwojowe i cele strategiczne	72
2.	Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020	79
2.1	Cel główny i cele szczegółowe	79
2.2	Wkład Programu w osiągnięcie celów krajowych i wspólnotowych	82
2.3	Realizacja zasad horyzontalnych	95
2.3.1	Promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn	95
2.3.2	Zapobieganie dyskryminacji	96
2.3.3	Zrównoważony rozwój	97
2.3.4	Partnerstwo	98
2.3.5	Społeczeństwo informacyjne	99
2.4	Uzasadnienie wyboru celów tematycznych	100
2.5	Uzasadnienie szacunkowego podziału środków na wybrane cele tematyczne i priorytety inwestycyjne	106
2.6	Podejście terytorialne w Programie	113
1	2.6.1 Aglomeracja Opolska - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	112
	2.6.2 Wsparcie obszaru strategicznej interwencji	115
2.7	Podejście inwestycyjne w Programie	118
3.	Osie priorytetowe Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020	121
3.1	Oś priorytetowa 1. Innowacje w gospodarce	121
3.2	Oś priorytetowa 2. e-Opolskie	132
3.3	Oś priorytetowa 3. Konkurencyjna gospodarka	141
3.4	Oś priorytetowa 4. Gospodarka niskoemisyjna	155

3.5	Oś priorytetowa 5. Zapobieganie zagrożeniom	166
3.6	Oś priorytetowa 6. Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego	177
3.7	Oś priorytetowa 7. Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców	196
3.8	Oś priorytetowa 8. Konkurencyjny rynek pracy	204
3.9	Oś priorytetowa 9. Integracja społeczna	223
3.10	Oś priorytetowa 10. Wysoka jakość edukacji	238
3.11	Oś priorytetowa 11. Inwestycje w infrastrukturę społeczną	256
3.12	Oś priorytetowa 12. Instrumenty Finansowe	266
3.13	Oś priorytetowa 13. Pomoc techniczna EFRR	278
3.14	Oś priorytetowa 14. Pomoc techniczna EFS	286
4.	Ramy koordynacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020	295
4.1	Zakres komplementarności w Programie	295
4.2	Mechanizmy koordynacyjne	297
4.3	Podmioty odpowiedzialne za koordynację	297
5	Rozwiązania na rzecz skutecznej i efektywnej realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020	299
5.1	Warunkowość ex-ante	299
5.2	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	299
5.3	Przedsięwzięcia konsultacyjne i badawcze Programu	299
5.4	Ocena i opis zdolności administracyjnych Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących	299
5.4.1	Potencjał administracyjny	299
5.4.2	Instytucje	300
5.5	Ocena i przedsięwzięcia zmniejszające obciążenia administracyjne dla beneficjentów	301
6.	System realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020	303
6.1	System instytucjonalny	303
6.1.1	Koordynacja	303
6.1.2	System wdrażania RPO WO 2014-2020	303
6.1.3	Desygnacja	309
6.1.4	Monitorowanie	309
6.2	Zasady i tryb wyboru projektów	311
6.3	Zastosowanie instrumentów zintegrowanych	313

6.3.1	Zintegrowane inwestycje terytorialne	313
6.3.2	Instrumenty finansowe	314
6.4	System oceny Programu	314
6.4.1	Ramy wykonania	314
6.4.2	Monitorowanie i sprawozdawczość Programu	316
6.4.3	Ewaluacja	319
6.5	System audytu i kontroli	320
6.6	System informatyczny	321
6.6.1	System centralny	321
6.6.2	Lokalny system informatyczny	322
6.7	System informacji i promocji	323
7.	Plan finansowy i system finansowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020	325
7.1	Plan finansowy programu	325
7.2	System zarządzania finansowego	328
7.3	Pomoc publiczna	329
7.4	Projekty generujące dochód	330
	Słowniczek pojęć	
	Wykaz skrótów	
	Spis tabel	
	Spis rycin	
	Aneks	

ROZDZIAŁ 1

UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE, GOSPODARCZE, PRZESTRZENNE WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

1.1 Synteza diagnozy aktualnego stanu województwa opolskiego

Synteza diagnozy stanu województwa opolskiego przygotowana w ujęciu strategicznym jest aktualną charakterystyką regionu, wskazującą jego podstawowe uwarunkowania społeczne, gospodarcze a także przestrzenne. Diagnoza nie obejmuje wszystkich dziedzin związanych z rozwojem regionu, a koncentruje się na świadomie wyselekcjonowanych zagadnieniach, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wskazanych do wsparcia w ramach RPO WO 2014-2020. Synteza wskazuje zarówno mocne jak i słabe strony regionu, opisuje stany jak i trendy jakim w ostatnich latach podlegało województwo opolskie. Diagnoza jest spójna z wynikami prac analityczno-badawczych przeprowadzonych na rzecz przygotowania Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

1.1.1 Profil województwa opolskiego

Województwo opolskie położone jest w południowo-zachodniej części kraju. Od wschodu sąsiaduje z województwem śląskim (Katowice), a od zachodu – z województwem dolnośląskim (Wrocław). Oba regiony należą do grupy dużych europejskich struktur regionalnych, opierających swój rozwój na układach typu węzłowego z kształtującymi się metropoliami – górnośląską i wrocławską. Od południa region opolski sąsiaduje z krajem morawsko-śląskim i ołomunieckim w Republice Czeskiej. Pierwszy ma charakter metropolitalny (Ostrawa), natomiast drugi charakteryzuje się podobnym do województwa opolskiego potencjałem rozwojowym. Od północy województwo opolskie graniczy z województwami wielkopolskim i łódzkim, regionami znacznie większymi, z centrami (Poznań, Łódź) oddalonymi od układu regionalnego Polski południowej. Opolskie jest jednym z pięciu województw (dolnośląskie, lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie) tworzących makroregion Polski Zachodniej, cechujący się wysokim stopniem konkurencyjności.

Administracyjnie województwo opolskie dzieli się na 12 powiatów, w tym 1 powiat grodzki (Opole) oraz 71 gmin (w tym 3 miejskie, 32 miejsko-wiejskie i 36 wiejskich). Układ osadniczy regionu jest równomiernie rozwinięty, a do największych miast należą: Opole (122,6 tys. mieszkańców), Kędzierzyn-Koźle (64,2 tys.), Nysa (45,7 tys.), Brzeg (37,4 tys.) i Kluczbork (25,0 tys.)¹.

Województwo opolskie należy do grupy małych regionów europejskich, z populacją oscylującą wokół 1 mln mieszkańców. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego w 2011 roku wskazują, iż w regionie zamieszkuje 1016,2 tys. osób, z czego 17% jest w wieku przedprodukcyjnym, 65,6% w wieku produkcyjnym oraz 17,4% w wieku poprodukcyjnym. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym jest w Opolskiem najniższy spośród wszystkich województw. W strukturze ludności 51,7% mieszkańców stanowią kobiety.

---

¹ Dane dotyczące liczby mieszkańców podano wg stanu na dzień 31 marca 2011 roku.

Charakterystycznymi elementami przestrzeni społecznej województwa są:

- wysoki poziom życia ludności w gospodarstwach domowych, wysoki poziom dochodów rozporządzalnych i konsumpcji oraz wysoki poziom zaspokojenia potrzeb, zwłaszcza w sferze infrastruktury społecznej,
- bardzo niska aktywność ekonomiczna ludności oraz niski poziom zatrudnienia, składające się na potencjalne i niewykorzystywane rezerwy podaży pracy,
- postępująca depopulacja, wynikająca z niskiego przyrostu naturalnego, niskich wskaźników dzietności oraz bardzo niekorzystnych tendencji w zakresie ruchu migracyjnego ludności.

Przestrzeń gospodarczą województwa charakteryzuje:

- średni poziom rozwoju gospodarczego (PKB *per capita* – 11 miejsce w kraju) oraz najniższa w kraju stopa wzrostu gospodarczego w ostatnich latach,
- wewnątrzregionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego (niższy wskaźnik PKB *per capita* w części zachodniej województwa),
- istotne znaczenie sektora przemysłu w rozwoju gospodarczym regionu,
- zróżnicowana struktura działowa przemysłu, w której wyróżniają się m.in. zakłady przemysłu spożywczego, chemicznego, koksowniczego, energetycznego, cementowo-wapienniczego, metalowego, a ponadto przemysł meblarski i drzewny, bazujący na długoletniej tradycji,
- duży potencjał eksportowy województwa opolskiego, opierający się w zdecydowanej mierze na przemyśle chemicznym,
- wysoka produktywność rolnicza (wysokie plony),
- słabość sektora usług, zwłaszcza usług rynkowych oraz niedostateczny rozwój sektora usług wyższego rzędu,
- niska innowacyjność gospodarki oraz słabość sfery B+R,
- niewystarczający poziom inwestycji, w tym inwestycji zagranicznych.

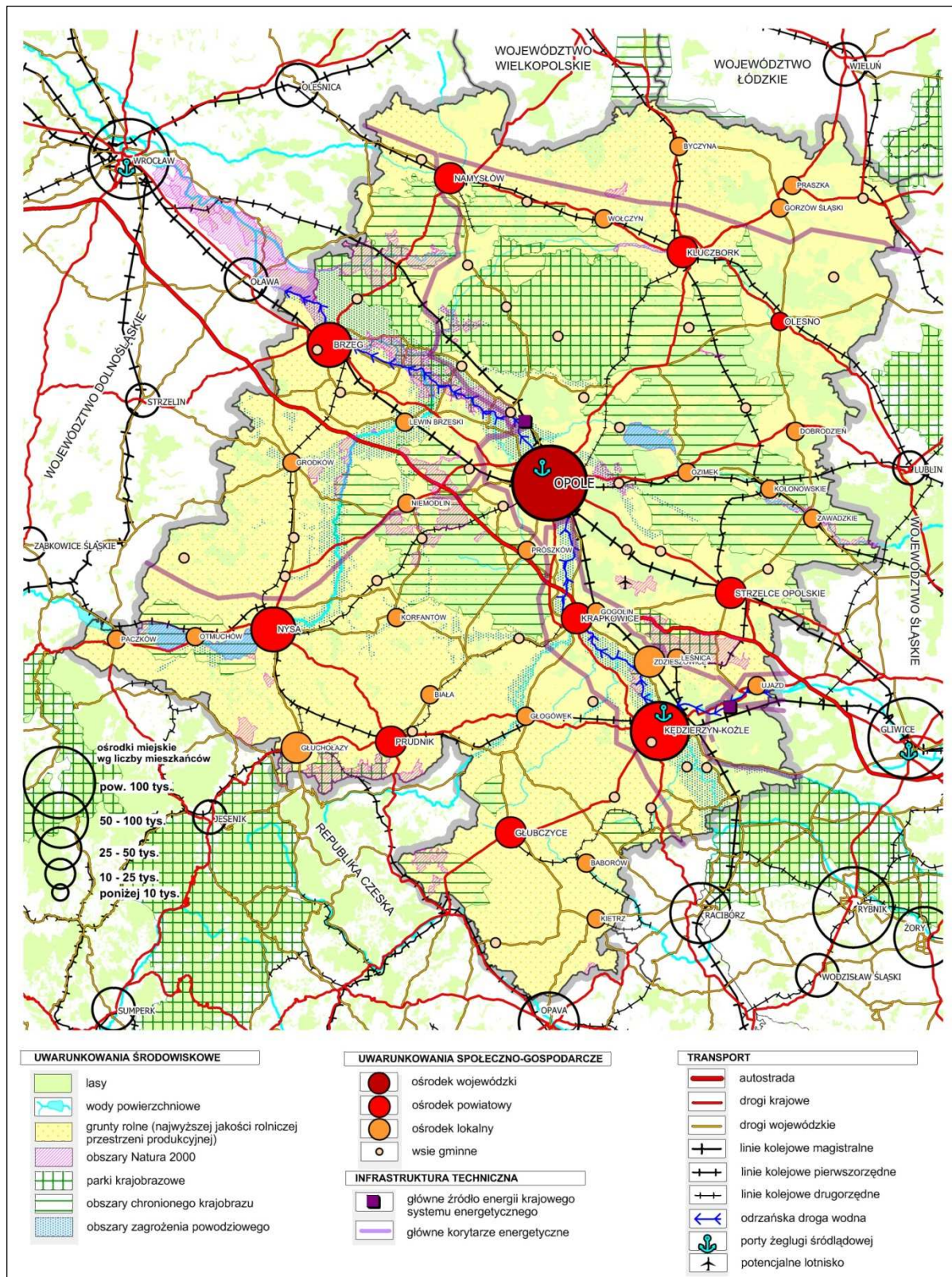
Wyniki *Diagnozy społecznej* wskazują, iż warunki życia gospodarstw domowych w Opolskiem należą do jednych z najwyższych w kraju. Dodatkowo indywidualna jakość życia w regionie oceniana jest również korzystnie².

---

² Por. J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Polskie Towarzystwo Statystyczne, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2012, s. 133.

Mapa 1.1.1 Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego

Źródło: opracowanie własne

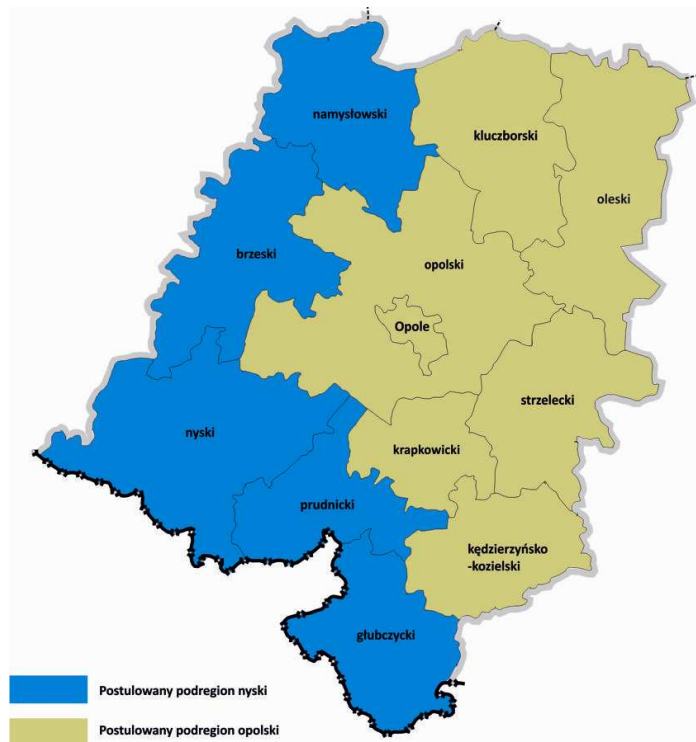
1.1.2 W klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych w województwie opolskim wyróżnia się dwa podregiony

W klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych województwo opolskie podzielone jest na dwa podregiony: nyski oraz opolski. Podregion nyski obejmuje powiaty: brzeski, kluczborski, namysłowski, nyski i prudnicki, zaś podregion opolski powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki, oleski, opolski, strzelecki oraz miasto Opole³.

W 2012 r. rozpoczęła się kolejna runda rewizji wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) obowiązującej na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady. W wyniku przeprowadzonych w Polsce konsultacji, w pięciu województwach, w tym w Opolskiem ustalono modyfikację granic dotychczasowych podregionów. W przypadku województwa opolskiego planowane jest wprowadzenie zmiany polegającej na przesunięciu do podregionu nyskiego powiatu głubczyckiego, zaś do podregionu opolskiego powiatu kluczborskiego (granice postulowanych podregionów NUTS3 przedstawiono na Mapie 1.1.2).

Zgodnie z przyjętym trybem procedowania stanowisko dotyczące proponowanych zmian w klasyfikacji NUTS zostało przekazane do Stałego Przedstawicielstwa Rzeczypospolitej Polskiej przy Unii Europejskiej. Propozycja zmian w klasyfikacji stanowić będzie podstawę do przygotowania przez Komisję Europejską – Eurostat projektu rozporządzenia, które w 2013 roku będzie przedmiotem prac legislacyjnych w Unii Europejskiej. Zmieniona klasyfikacja powinna obowiązywać od 2015 roku.

Wybrane wskaźniki charakteryzujące sytuację społeczno-gospodarczą różnicują przestrzeń województwa opolskiego, w tym różnicują sytuację w poszczególnych podregionach. Wybrane dane statystyczne przedstawiono w Tabeli 1.1.1.

Mapa 1.1.2 Granice postulowanych podregionów NUTS3 w województwie opolskim

³ Zasięg NUTS3 w województwie opolskim jest w trakcie uzgodnienia z MRR.

Tabela 1.1.1 Wybrane dane statystyczne charakteryzujące województwo opolskie, podregion nyski oraz podregion opolski na tle Polski

Wyszczególnienie	Polska	Województwo opolskie		
		ogółem	podregion	
			nyski	opolski
Liczba mieszkańców (31 marca 2011 r., dane NSP)	38,5 mln	1016,2 tys.	404,1 tys.	612,1 tys.
Zmiana liczby mieszkańców w latach 2002-2011 (dane NSP)	+0,7%	-4,6%	-3,5%	-5,3%
Współczynnik dzietności (2011 r.)	1,297	1,102	1,179	1,052
Liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (31 marca 2011 r., dane NSP)	53	106	#	#
PKB na 1 mieszkańca (2010 r., Polska=100)	100	79,5	62,8	90,4
PKB na 1 mieszkańca w PPS (2010 r., UE27=100)	63	50	39	57
WDB na 1 pracującego (2010 r., Polska=100)	100	95,1	87,1	99,3
Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB (2010 r., w %)	0,7	0,1	#	#
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej (2011 r., dane NSP, w %)	46,4	44,7	42,3	46,2
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-60 lat (2011 r., w %)	64,8	63,7	#	#
Stopa bezrobocia rejestrowanego (V 2013 r., w %)	13,5	14,4	19,7	11,5
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON na 10 tys. mieszkańców (2011 r.)	1004	962	946	973

Uwagi: # - dane niedostępne lub objęte tajemnicą statystyczną ; dane dot. podregionów dotyczą jednostek wg podziału obowiązującego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, Urzędu Statystycznego w Opolu oraz Eurostatu

1.1.3 Województwo opolskie jako region wyludniający się

Zmiany demograficzne obserwowane w Europie, w Polsce, w tym zwłaszcza w województwie opolskim stanowią i stanowiąc będą w najbliższych latach istotne wyzwanie dla regionu. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (2011) wskazały, iż w Polsce spośród wszystkich województw najbardziej alarmująca sytuacja w zakresie zmian liczebności, jak i struktury populacji występuje w Opolskiem. Charakteryzujące województwo najniższe wartości współczynników dzietności w kraju wraz z najwyższymi odsetkami emigrantów w odniesieniu do liczby ludności zameldowanej sprawiają, że opolskie doświadcza nie tylko wzrostu udziału osób starszych w populacji ogółem, ale także istotnego spadku rzeczywistej liczby ludności regionu.

Procesy depopulacji oraz starzenia się ludności stają się głównymi wyzwaniami rozwojowymi, rzutującymi na obecny oraz przyszły rozwój społeczno-gospodarczy województwa opolskiego.

Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji stało się tym samym horyzontalnym wyzwaniem rozwojowym województwa opolskiego. Wyzwanie wynika z wielu przenikających się, komplementarnych względem siebie czynników, spośród których wymienić należy:

- **najwyższy poziom depopulacji spośród wszystkich województw** – w latach 2002-2011 liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 4,6% względem wzrostu o 0,7% przeciętnie w kraju - w żadnym z powiatów nie zanotowano wzrostu liczby mieszkańców, w przekroju wg gmin wzrost dotyczył zaledwie co siódmej gminy,
- **wewnątrzregionalne zróżnicowanie procesów depopulacji** – podregion opolski w ostatnich latach wyludniał się szybciej aniżeli podregion nyski, liczba mieszkańców pierwszego z nich zmniejszyła się o 5,3%, a drugiego spadła o 3,5%,
- **wydłużanie się przeciętnego trwania życia** - w latach 1990-2009 zaobserwowano wydłużenie średniej życia mężczyzn zamieszkałych na terenie województwa opolskiego o 6,2 lat oraz kobiet o 5,6 lat, co stawia województwo opolskie – w przypadku mężczyzn na drugim miejscu w kraju, a w przypadku kobiet - na pierwszym,
- **masową emigrację zarobkową** wynoszącą wg szacunków prof. R. Jończygo ok. 115 tys. osób **oraz emigrację zawieszoną** obejmującą osoby, które definitywnie opuściły kraj nie dokonując wymeldowania z regionu (ok. 105 tys. osób)⁴,
- **tzw. drenaż mózgow** - intensywne zasysanie zasobów ludzkich do innych ośrodków - zarówno zagranicznych, jak i pozawojewódzkich, w tym do sąsiednich ośrodków metropolitalnych, zwłaszcza do Wrocławia,
- **niezapewnioną prostą reprodukcję ludności** – w 2011 r. dzietność mieszkanek woj. opolskiego była najniższa spośród wszystkich województw - 100 kobiet w ciągu całego okresu rozrodczego rodziło średnio 110 dzieci, znacznie poniżej granicy prostej zastępowalności pokoleń,
- **przesuwanie się tzw. wieku środkowego matek** – w 2011 r. dziecko w rodzinie przychodziło statystycznie na świat w 28. roku życia matki, podczas gdy w 2005 r. kilkanaście miesięcy wcześniej, a w połowie lat osiemdziesiątych około trzy lata wcześniej,
- **drastyczny spadek urodzeń** - jeszcze w latach osiemdziesiątych na każdy tysiąc mieszkańców, rodziło się w Opolskiem około dwadzieścioro dzieci, podczas gdy obecnie nie więcej niż dziewięścioro-dziesięścioro - projekcje demograficzne nie dają powodów do optymizmu – sytuacja nie ulegnie poprawie,
- **postępujący wzrost liczby zgonów**, który w połączeniu ze skalą urodzin przesuwając wskaźnik przyrostu naturalnego na ujemną stronę,
- **zmianę struktury demograficznej regionu** – zmniejsza się liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, rośnie liczba osób w wieku starszym; poziom obciążenia ekonomicznego grupy produkcyjnej jest i będzie w regionie opolskim jednym z najwyższych w Europie,
- **niekorzystne projekcje demograficzne wskazujące, że opolskie będzie wyludniać się w skali zagrażającej zarówno procesom rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i finansom publicznym** – *Prognoza ludności na lata 2008–2035* (GUS) przewiduje, że liczba ludności w województwie opolskim w 2035 r. wyniesie 897,1 tys. mieszkańców, tj. o 140 tys. mniej aniżeli w 2007 r. Zdecydowanie bardziej intensywny spadek poziomu zaludnienia województwa opolskiego aniżeli całej Polski ma wynikać, według prognozy GUS, przede

---

⁴ Emigracja z województwa opolskiego, wg danych pochodzących ze Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (2011) szacowana jest na ok. 108 tys. mieszkańców.

- wszystkim z niekorzystnego bilansu ruchu naturalnego, a po 2020 r. wyłącznie z tego powodu, bowiem od tej daty saldo zagranicznej wymiany migracyjnej ma być dodatnie. Dodatkowo stale ujemna wymiana migracyjna wewnątrz Polski wzmocni spadek zaludnienia regionu,
- prognozowane poważne spadki liczby ludności w wieku edukacyjnym i w wieku produkcyjnym wywołujące **społeczne konsekwencje przemian demograficznych**⁵,
  - **obserwowany kryzys rodziny** - związki małżeńskie zawierane są później, rośnie liczba rozwodów⁶, występuje zjawisko separacji, osłabieniu ulegają więzi międzypokoleniowe, obserwowane są rozbieżności między preferowanym, a zrealizowanym modelem rodziny – upowszechnia się model z jednym dzieckiem, pomimo deklaracji o chęci posiadania większej liczby potomstwa.

1.1.4 Województwo opolskie jako region przygraniczny

Województwo opolskie jest regionem przygranicznym – na południu przebiega granica państwowa z Republiką Czeską, w tym z dwoma regionami: krajem ołomunieckim i morawskośląskim. Granica przebiega głównie w obszarach górskich i podgórskich. Tylko w nieznacznej mierze została ona wytyczona w oparciu o naturalne bariery geograficzne. Pod względem administracyjnym obszar przygraniczny obejmuje powiaty bezpośrednio graniczące z Republiką Czeską - powiat głubczycki, nyski i prudnicki. Sieć powiązań transgranicznych obejmuje zarówno sferę społeczno-gospodarczą, infrastrukturalną jak i ekologiczną - w tym w ramach istniejących euroregionów i projektów realizowanych w ramach programu operacyjnego współpracy transgranicznej. Pomimo tego, że bariery geograficzne w tym obszarze nie są tak istotne, jak np. w innych regionach, to jednak powiązania jakie tu powstały w procesach historycznego rozwoju obszaru pogranicza nie są liczne i znaczące, szczególnie w zakresie infrastruktury technicznej i transportowej. Stan taki nie jest jedynie wynikiem technicznych trudności realizacji infrastruktury w obszarach górskich i podgórskich, ale głównie dotychczasowych niewielkich potrzeb w tym zakresie (przez wiele dziesiątków lat inwestycje koncentrowały się na wiązaniu peryferyjnych obszarów z centrum regionu i kraju).

Część wskaźników społeczno-gospodarczych jest bardziej korzystna po czeskiej stronie, co na poziomie regionów przejawia się m.in. wyższym wskaźnikiem PKB na mieszkańca (z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej), bardziej korzystnymi procesami demograficznymi oraz bardziej korzystnymi warunkami na rynku pracy (wyższa aktywność zawodowa mieszkańców, wyższy wskaźnik zatrudnienia, niższa stopa bezrobocia).

Obszar przygraniczny Przedgórze Sudeckiego i Bramy Morawskiej⁷ charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, historycznymi i kulturowymi, stanowiąc znaczący w skali województwa kapitał dla rozwoju turystyki i rekreacji, w tym wyjazdów rodzinnych, czy turystyki weekendowej. Prawie na całym swym obszarze obfituje w elementy przyrodnicze, które są lub powinny być prawnie chronione (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, „Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu”, obszary chronionego krajobrazu: „Las Głubczycki” i „Mokre – Lewice”,

⁵ R. Rauziński, *Śląsk Opolski regionem kryzysu demograficznego* [w:] *Społeczeństwo Śląska Opolskiego 1945–2011–2035 – aspekty społeczne, demograficzne i rynku pracy*, Rządowa Rada Ludnościowa, Państwowy Instytut Naukowy – Instytut Śląski w Opolu, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2012, s. 27.

⁶ Wg danych Urzędu Statystycznego w Opolu, w 2011 r. w województwie opolskim zawarto 5,2 tys. małżeństw przy 1,7 tys. rozwodów, w 1999 r. odpowiednio: 5,4 tys. małżeństw, 1,1 tys. rozwodów.

⁷ Szerokie obniżenie pomiędzy Karpatami i Sudetami, stanowiące naturalny obszar migracji flory i fauny pannońskiej z południa na północ Europy oraz prehistoryczny szlak komunikacyjny, przez który przebiegały najważniejsze traktory handlowe pomiędzy Morzem Bałtyckim z Morzem Śródziemnym (szlak bursztynowy), z Małopolski do Czech.

korytarze ekologiczne Białej Głuchołaskiej, Widnej, Prudnika, Osobłogi, Opawicy). Istotne znaczenie na obszarze pogranicza, warunkujące konieczność współpracy transgranicznej, posiadają powiązania hydrograficzne i hydrologiczne, w szczególności w zakresie zapewnienia dobrej jakości wód dla celów pitnych (ujęcia wód powierzchniowych w Głuchołazach) oraz ochrony przeciwpowodziowej na rzekach transgranicznych (rzeka Biała Głuchołaska, Żłoty Potok, Osobłoga, Opawa, Opawica).

Kapitał turystyczny i kulturowy obszaru przygranicznego zaliczyć należy do największych w województwie, cechuje się rozwiniętą bazą turystyczno-rekreacyjną, bazującą na zasobie naturalnym i kulturowym (Góry Opawskie, zbiorniki wodne w Otmuchowie i Nysie, rejon Kamiennika, Pogórza Paczkowskiego, miasta Nysa, Otmuchów, Paczków, Głuchołazy, Prudnik, Głubczyce). Potencjał obszaru podnosi przynależność większości gmin do Euroregionu Pradziad i Silesia, będących źródłem wielu transgranicznych inicjatyw w zakresie współpracy gospodarczej, kulturalnej i społecznej. Bogactwo kulturowe, historyczne, społeczne, przyrodnicze predysponują obszar do dalszego rozwoju i współpracy w zakresie turystyki pobytowej (w tym agroturystyki), zdrowotnej i uzdrowiskowej, jak również aktywnej turystyki kwalifikowanej, w szczególności pieszej, rowerowej, konnej i wodnej oraz edukacyjnej.

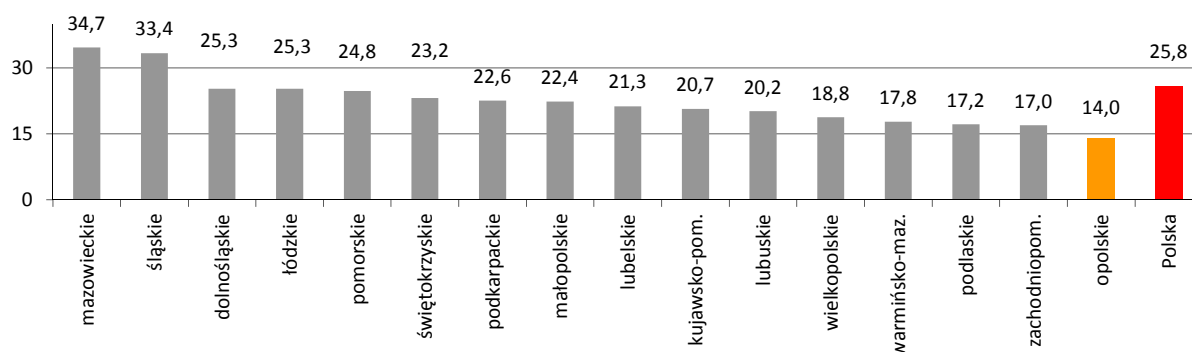
Powiaty bezpośrednio graniczące z Republiką Czeską, podobnie jak całe województwo, dotyka problem depopulacji. W latach 2002-2011 liczba mieszkańców powiatu prudnickiego zmniejszyła się o 6,6%, głubczyckiego o 6,5%, a nyskiego o 3,7%. Niskie są również wskaźniki przedsiębiorczości (np. liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON na mieszkańca, średnioroczna wartość nakładów inwestycyjnych na mieszkańca w przedsiębiorstwach, czy wartość produkcji sprzedanej przemysłu na mieszkańca).

1.1.5 Województwo opolskie jako region o średnim poziomie rozwoju i relatywnie wolnym tempie wzrostu gospodarczego

Znaczący wzrost gospodarczy Polski w ostatnich latach nie przełożył się na analogiczne zmiany w województwie opolskim. Region rozwijał się wolniej, nie tylko w porównaniu z sąsiadującymi województwami, ale również względem regionów statystycznie najbiedniejszych – położonych na ścianie wschodniej. Tę niekorzystną tendencję wyjaśnia przynajmniej kilka czynników o charakterze endo- i egzogenicznym. Do najważniejszych należy niedobór inwestycji o znaczeniu strategicznym, migracyjny odpływ ludności, zmniejszający istotnie chłonność rynku regionalnego, a przede wszystkim bardzo silna konkurencja regionów sąsiadujących – przechwytyjących nie tylko bogate zasoby kapitału ludzkiego, ale i nowe inwestycje, a szczególnie bezpośrednio inwestycje zagraniczne. Wzrost gospodarczy hamowały ponadto obniżona wydajność niektórych branż gospodarki, a także niska aktywność ekonomiczna mieszkańców.

Opolskie – jakkolwiek należy do regionów o średnim poziomie rozwoju gospodarczego – jest obszarem relatywnie wolnego tempa wzrostu gospodarczego. Stopa wzrostu produktu krajowego brutto w latach 2005–2010 była najniższa spośród wszystkich województw (Wykres 1.1.1).

Wykres 1.1.1. Dynamika produktu krajowego brutto w Polsce wg województw w latach 2005-2010 (w %, wg cen stałych)

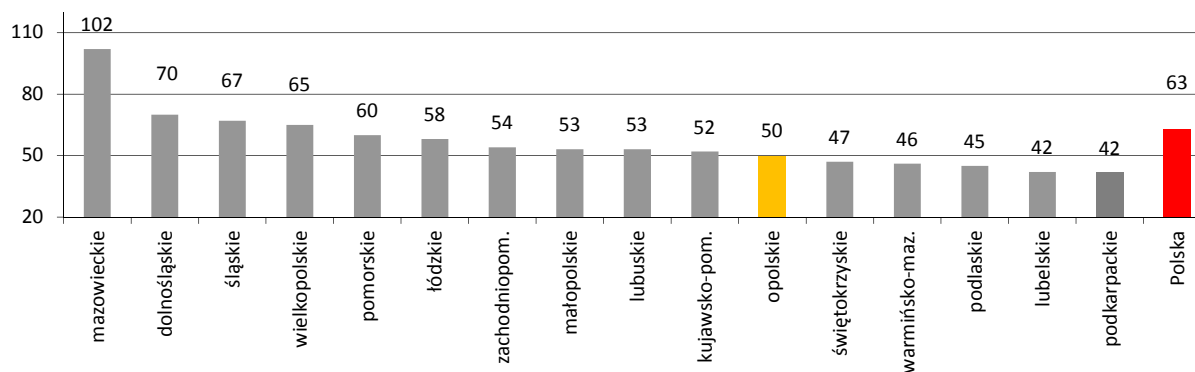

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie

Chociaż województwo opolskie należy do grupy regionów o średnim poziomie rozwoju w Polsce (11 miejsce mierzone PKB na mieszkańca), to w układzie wewnętrznym widoczne są znaczące dysproporcje już na poziomie jednostek statystycznych NUTS3. Podregion opolski należy do grupy obszarów o wysokim poziomie rozwoju (90,4% średniego poziomu w kraju, 21 miejsce), zaś podregion nyski do grupy o najniższym, statystycznym poziomie rozwoju w całym kraju (62,8% średniego poziomu w kraju, 59 miejsce na 66 podregionów)⁸.

Pochodną sytuacji w skali Polski jest relacja PKB *per capita* do średniego poziomu w Unii Europejskiej. Wartość produktu krajowego brutto na mieszkańca we wszystkich polskich regionach jest niższa niż średnio w Unii Europejskiej (wg parytetu siły nabywczej). Opolskie, osiągając 50% średniej unijnej, zajmuje w Polsce 11 miejsce (Wykres 1.1.2).

Wykres 1.1.2. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w Polsce wg województw w 2010 r. (UE27=100)

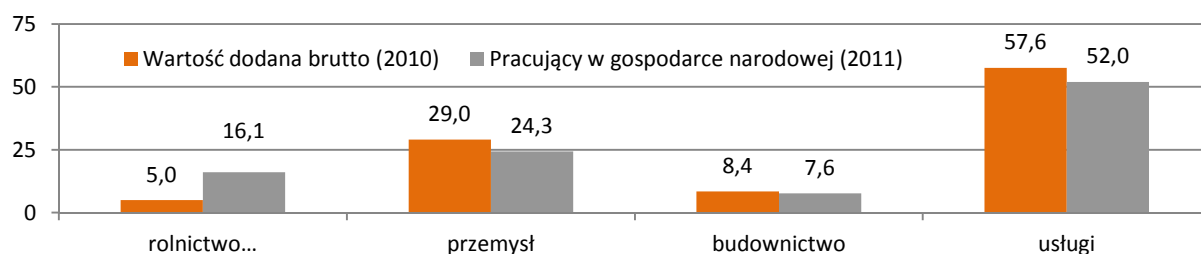
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Regional GDP per capita in the EU in 2010: eight capital regions in the ten first places*, Eurostat news release, 21.03.2013, materiał powielony

⁸ Na podstawie: *Produkt krajowy brutto – Rachunki regionalne w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2012.

1.1.6 Województwo opolskie jako region o zróżnicowanej strukturze gospodarki

W strukturze gospodarki województwa opolskiego dominują usługi generujące niecałe 58% wartości dodanej brutto oraz skupiające 52% ogółu pracujących w gospodarce regionu (Wykres 1.1.3). Jednak wyróżnikiem województwa opolskiego jest jego wysoko rozwinięty **przemysł**, generujący 29% wartości dodanej brutto w regionie (przeciętnie w kraju 24,7%, dane za 2010 r.). O przemysłowym obliczu regionu decydują przede wszystkim podmioty prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, wodę (pierwsze miejsce w kraju ze względu na wysokość udziału w strukturze wartości dodanej brutto). Wysoki stopień rozwoju przemysłu w województwie opolskim uznawany jest za jeden z atutów regionu. Duże znaczenie dla pozycji konkurencyjnej województwa opolskiego ma również sektor budowlany (8,4% WDB).

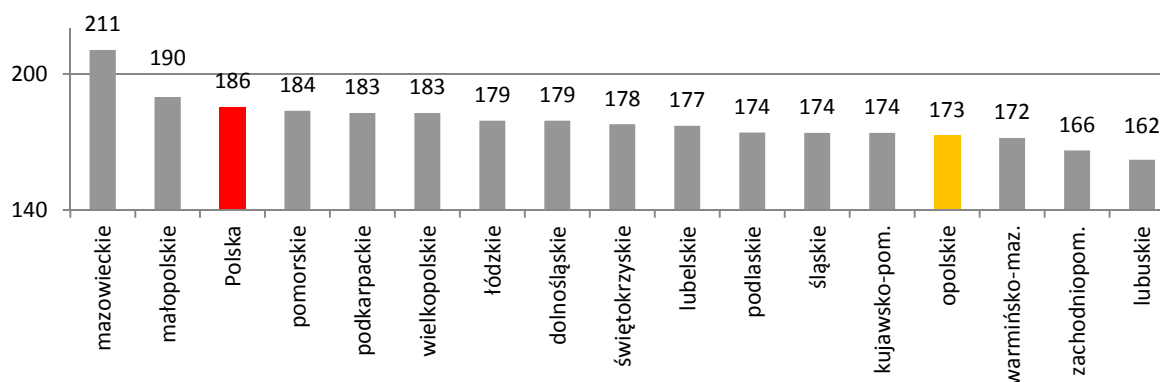
Wykres 1.1.3. Struktura wartości dodanej brutto oraz liczby pracujących w gospodarce narodowej w województwie opolskim (2010, 2011, w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Szczególnym wyzwaniem dla woj. opolskiego jest przewyżnienie stosunkowo powolnego rozwoju regionalnego **sektora usług** – co jest tendencją odbiegającą istotnie od dominujących trendów znanych na świecie, gdzie zdecydowaną przewagę na regionalnych rynkach pracy mają zatrudnieni w szeroko rozumianym obszarze „tworzenia warunków do wzrostu gospodarczego” i sferze generującej wysoką jakość życia w skali lokalnej i regionalnej. W latach 2000-2010 wartość dodana brutto wytworzona w sektorze usług wzrosła w Opolskiem o 73% względem wzrostu o 86% przeciętnie w kraju. Niższy wskaźnik notowano tylko w trzech województwach (Wykres 1.1.4).

Wykres 1.1.4. Dynamika wartości dodanej brutto w sektorze usług w Polsce wg województw w 2010 roku (2000=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie

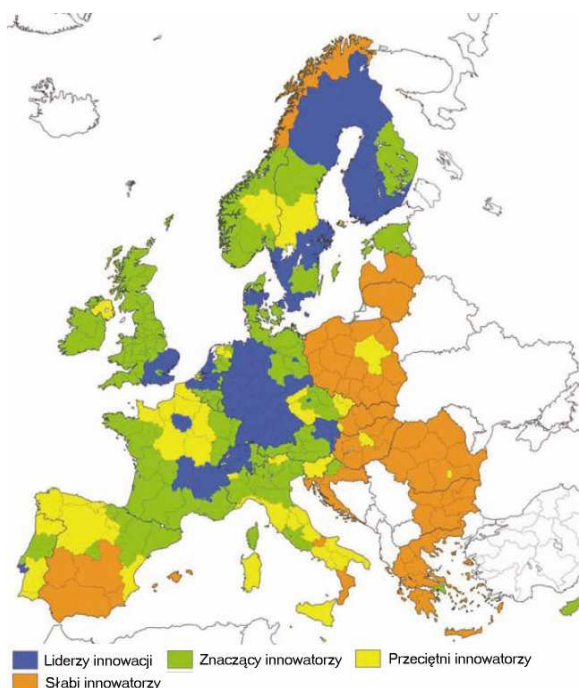

Diagnostując sytuację rozwojową województwa opolskiego można zauważyć, że regionalne podmioty gospodarcze ciągle uzyskują zbyt mało przewag konkurencyjnych, które wynikałyby z ulokowanego tu zaplecza usługowego (doradztwo, media, nauka i edukacja, sektor naukowo-badawczy, obsługa finansowa, administracja, *public relations*, komunikacja, dostępność, logistyka, naprawy, transport itd). Często regionalny sektor gospodarczy, tak prywatny jak i publiczny oraz sfera społeczna, nie widzą możliwości rozwojowych, które wynikają z przejścia z drugiego do trzeciego działu gospodarki, czyli z wymiaru czysto produkcyjnego do wymiaru usługowego. W takim ujęciu opolskie jest w zdecydowanie gorszym położeniu od innych regionów, zarówno w wymiarze sąsiedzkim, jak i krajowym oraz międzynarodowym⁹.

Duże znaczenie dla pozycji konkurencyjnej województwa opolskiego ma **sektor budowlany**. Cechuje się on stosunkowo wysoką konkurencyjnością w stosunku do sytuacji tej branży w kraju i obejmuje, oprócz działalności budowlano-montażowej, produkcję materiałów budowlanych wraz z przemysłem wydobywczym (kamień wapienny, bazalt, kruszywa, gliny). Dysponuje również specjalistycznym szkolnictwem zawodowym, wyższymi uczelniami, ośrodkami i instytutami naukowo-badawczymi, przedsiębiorstwami budowlanymi i dużymi zakładami produkującymi materiały dla budownictwa.

1.1.7 Województwo opolskie jako względnie słaby innowator

Wyniki badań Komisji Europejskiej w zakresie innowacji wskazują, iż woj. opolskie należy do grupy słabych innowatorów¹⁰ (Mapa 1.1.3). Słabości obserwowane są we wszystkich badanych obszarach – w zakresie: uwarunkowań koniecznych dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy (zasoby ludzkie i ich wykształcenie, wsparcie finansowe dla badań i rozwoju), działalności podmiotów tworzących regionalną sieć innowacji oraz efektów gospodarowania i kooperowania. Wyniki badań nie wskazują na wzrost komparatywnego, jak i konkurencyjnego stopnia innowacyjności regionu. Jest wręcz przeciwnie, w niektórych obszarach standaryzowane wartości mierników są gorsze niż kilka lat wcześniej. Rdzeń innowacyjności regionu animowany jest przez dwa ośrodki: Opole oraz Kędzierzyn-Koźle, gdzie koncentruje się działalność badawczo-rozwojowa¹¹. Firmy innowacyjne prowadzą swoją działalność także w innych częściach regionu. Pozytywnie na tym

Mapa 1.1.3. Innowacyjność regionów w rankingu Regional Innovation Scoreboard 2012
Źródło: opracowanie własne na podstawie¹⁰

⁹ Za „Raport regionalny. Województwo opolskie”. Prof. dr hab. K. Heffner, Opole 2011.

¹⁰ *Regional Innovation Scoreboard 2012*, Komisja Europejska, 2012, s. 14.

¹¹ Analiza wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego (RSI WO) na podstawie realizowanych projektów innowacyjnych, UniRegio, Kraków 2010, s. 5.

tle przedstawia się wzrost wykształcenia mieszkańców, choć jak wskazały wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, udział mieszkańców z wykształceniem wyższym w województwie opolskim jest najniższy spośród wszystkich województw.

Wiele wskaźników, postrzeganych jako kluczowe dla pomiaru gospodarki opartej na wiedzy, cechuje się w regionie niekorzystnymi wartościami, zarówno w zakresie wdrażania innowacji, jak i efektów działalności (Tabela 1.1.2).

Tabela 1.1.2. Charakterystyka obszaru innowacyjności w województwie opolskim wg wybranych obszarów

Obszar	Charakterystyka obszaru
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> niewystarczająca do potrzeb i wyzwań infrastruktura B+R, wysoki stopień zużycia aparatury naukowo-badawczej; wg danych Urzędu Statystycznego w Opolu, stopień jej zużycia w jednostkach naukowych i badawczo-rozwojowych wynosi 72%, a w szkołach wyższych 57% (dane na koniec 2011 r.),
Podstawy strukturalne	<ul style="list-style-type: none"> najniższy w Polsce udział ludności z wykształceniem wyższym (13,6% ludności w wieku 13 lat i więcej względem 17% przeciętnie w kraju; dane NSP 2011), w tym: <ul style="list-style-type: none"> - w miastach województwa opolskiego 18,2%, a na wsi 8,4%, - wśród kobiet 15,2% względem 11,8% wśród mężczyzn, niskie wskaźniki uczestnictwa mieszkańców w formalnym kształceniu ustawicznym (4,8% względem 5,1% w Polsce i ok. 9% w Unii Europejskiej), względnie niska popularność kierunków technicznych (co dziesiąty absolwent szkół wyższych w woj. opolskim, średnio w latach 2010-2011, ukończył kierunki inżynieryjno-techniczne, architekturę i budownictwo, matematyczno-statystyczne, czy informatyczne),
Tworzenie wiedzy	<ul style="list-style-type: none"> bardzo niskie wydatki publiczne na działalność B+R, zarówno na tle kraju, jak i Unii Europejskiej, bardzo niskie wydatki sektora uczelni wyższych na działalność B+R (GERD, w 2007 r. 14. miejsce spośród województw, w 2009 r. ostatnie spośród trzynastu klasyfikowanych wg danych Eurostatu), kilkanaście razy niższe niż przeciętnie w Unii Europejskiej oraz trzy razy niższe niż przeciętnie w Polsce wydatki prywatne na działalność B+R (BERD/PKB), niskie zaangażowanie zespołów badawczych w realizację Programów Ramowych UE (liczba zespołów badawczych oraz wartość przyznanych grantów), niewielka liczba ośrodków innowacji,
Zaangażowanie przedsiębiorstw w budowę gospodarki opartej na wiedzy	<ul style="list-style-type: none"> niski udział przedsiębiorstw usługowych wdrażających innowacje (w 2010 r. 88% przedsiębiorstw nie poniosło w Opolskim nakładów na innowacje, w 2011 r. 95%), niski, choć wyższy niż przeciętnie Polsce udział przedsiębiorstw przemysłowych wdrażających innowacje (w latach 2009-2011 około 15-16% poniosło nakłady na innowacje),

Obszar	Charakterystyka obszaru
	<ul style="list-style-type: none"> niski udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej (ok. 5,5% w 2011 r.),
Poziom wdrożeń innowacyjnych, zaangażowanie kapitału ludzkiego	<ul style="list-style-type: none"> dwukrotnie niższy niż przeciętnie w Polsce udział zatrudnionych w B+R wśród pracujących (ok. 0,4% względem 0,8% przeciętnie w kraju), symboliczny udział produkcji sprzedanej przemysłu w sektorze wysokiej techniki, niższy niż przeciętnie w Polsce udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych/istotnie ulepszonych w przedsiębiorstwach przemysłowych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem (6% względem 12% w kraju w 2011 r.), opolskie przedsiębiorstwa przemysłowe są relatywnie innowacyjne; w latach 2009-2011 około 20% badanych przedsiębiorstw sektora przemysłu wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową, tj. nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces¹², opolskie przedsiębiorstwa z sektora usług są mniej innowacyjne niż przemysłowe i mniej innowacyjne niż przeciętnie w Polsce; w latach 2009-2011 ok. 10% badanych przedsiębiorstw sektora usług wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową¹³,
Know-how	<ul style="list-style-type: none"> nieznaczny udział opolskich przedsiębiorstw przemysłowych w polskim handlu nowymi technologiami, zarówno na rynku wewnętrznym, jak i w skali Unii Europejskiej, liczba udzielonych patentów w ujęciu względnym plasuje region na szóstym miejscu w kraju; w latach 2009-2011 podmiotom z województwa opolskiego udzielono 127 patentów. W przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wskaźnik udzielonych patentów był niższy niż w kraju.

Uwaga: wykorzystane dane statystyczne pochodzą z baz Eurostatu, GUS w Warszawie oraz Urzędu Statystycznego w Opolu

Źródło: Opracowanie własne.

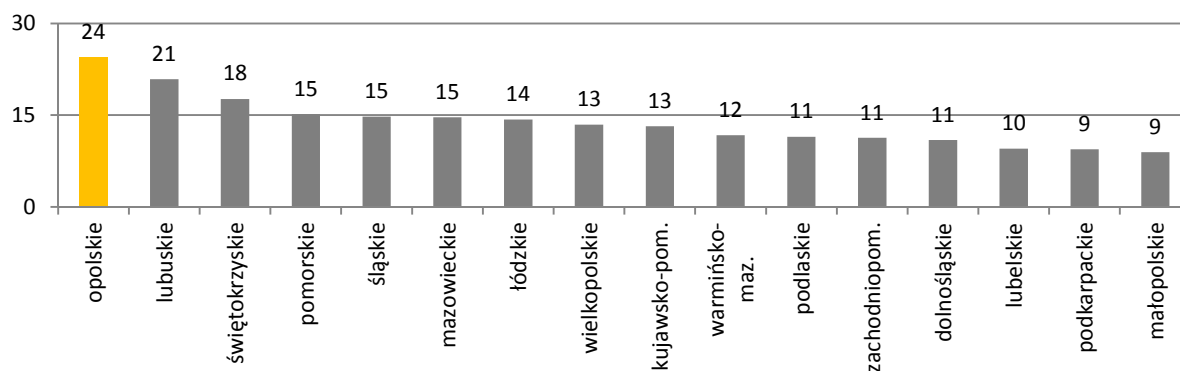
System gospodarczy województwa opolskiego wzmocniony jest przez 15 ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, z czego zaledwie 4 działają w obszarze innowacji. W Polsce wciąż utrzymuje się koncentracja ośrodków innowacji w regionach o dużym potencjale gospodarczym i silnym rynku. Regiony słabe ekonomicznie pozostają na niskim poziomie wyposażenia w infrastrukturę wspierającą innowacyjne przedsięwzięcia¹⁴. Liczba firm, jak i liczba mieszkańców przypadających na jeden ośrodek innowacji najwyższe wartości osiąga w województwie opolskim (Wykres 1.1.5).

¹² *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2011*, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2012, s. 29.

¹³ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2011*, op.cit., s. 29.

¹⁴ *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w Warszawie, Warszawa 2012, s. 21.

Wykres 1.1.5. Liczba firm przypadająca na 1 ośrodek innowacji w Polsce wg województw w 2011 r. (stan w końcu roku, w tys.)

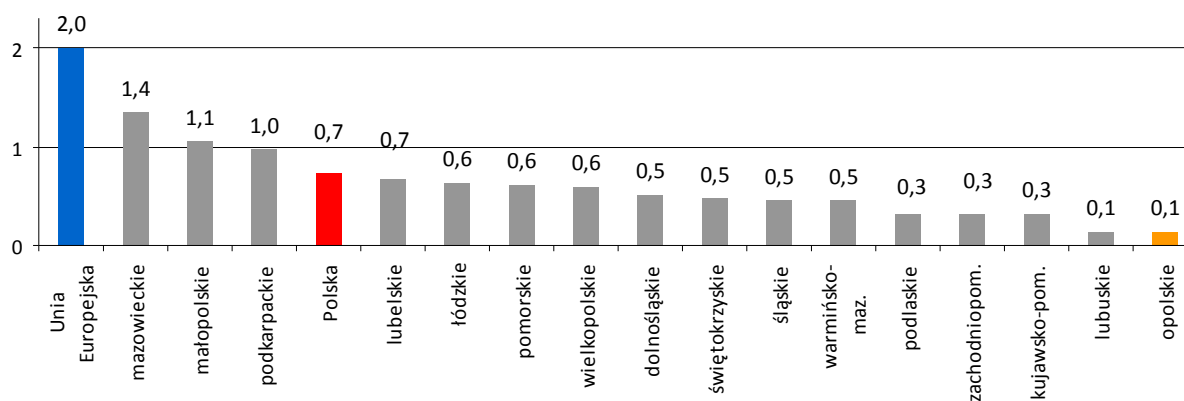

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce., s. 21.

Intensywność prac B+R jest niewielka. Nakłady na badania i rozwój należą do najniższych w Europie.

Twarde dane z zakresu ekonomicznych aspektów funkcjonowania sektora B+R wskazują na niską intensywność prac badawczo-rozwojowych w woj. opolskim. Region charakteryzuje się niską relacją wartości nakładów na działalność badawczo-rozwojową w stosunku do produktu krajowego brutto, która w 2010 r. wyniosła zaledwie 0,1% wobec 0,7% średnio w Polsce. Szacunkowe dane za 2011 r., pomimo skokowego wzrostu nakładów na B+R w Opolskiem w tym czasie, nie zmieniają nakreślonego obrazu. Relacja ta, traktowana często jako uniwersalny wskaźnik dla oceny regionalnej innowacyjności, wypada dla woj. opolskiego bardzo niekorzystnie (Wykres 1.1.6)¹⁵.

Wykres 1.1.6. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w stosunku do PKB w Polsce wg województw oraz w Unii Europejskiej w 2010 r. (w %)

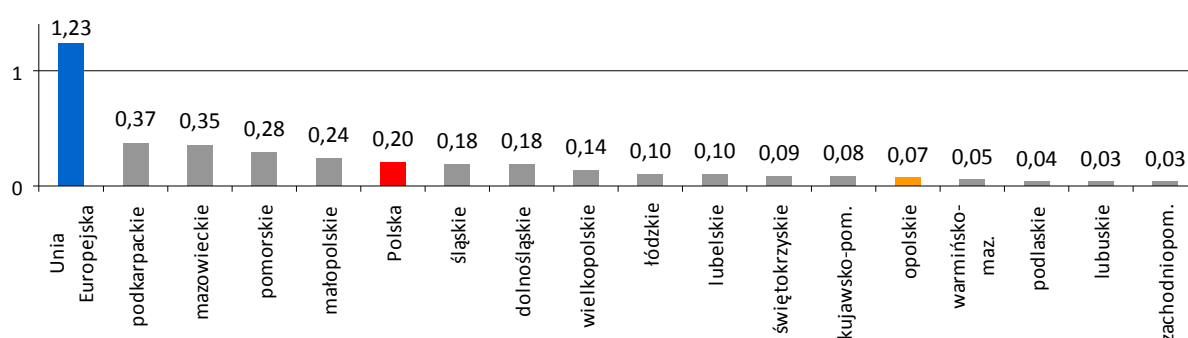

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie oraz Eurostatu.

¹⁵ W. Dziemianowicz, J. Łukomska, A. Górską, M. Pawluczuk, *Trendy rozwojowe Regionów*, Geoprofit, Warszawa 2009, s. 16.

Wartość nakładów na działalność B+R, zarówno w ujęciu względnym, jak i bezwzględnym, plasuje region bardzo nisko w rankingach poświęconych temu zagadnieniu. W latach 2007-2011 na działalność badawczo-rozwojową przeznaczono w woj. opolskim zaledwie 268 mln zł, tj. około 67 mln euro. To mniej więcej sto razy mniej niż na badania i rozwój przeznaczył - i to tylko w 2011 r. – Volkswagen¹⁶. Prywatna działalność w zakresie prac badawczo-rozwojowych nie wzmacnia potencjału gospodarki woj. opolskiego (Wykres 1.1.7). Rola przedsiębiorstw w finansowaniu prac B+R jest znikoma. W latach 2007-2011 opolskie przedsiębiorstwa zaangażowały w ten typ aktywności 102 mln zł - zaledwie 0,07% PKB. W tym samym okresie najlepsze regiony w Unii Europejskiej przekroczyły próg 5%, przy średniej dla Unii Europejskiej na poziomie 1,23%.

Wykres 1.1.7. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w sektorze przedsiębiorstw w stosunku do PKB w Polsce wg województw oraz w Unii Europejskiej w latach 2007-2011 (w %, dane szacunkowe)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie oraz Eurostatu.

Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazały, iż zdecydowanie największe znaczenie w kontekście ograniczania prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej mają niewystarczające środki finansowe - na problem ten wskazali wszyscy beneficjenci biorący udział w badaniu - oraz brak odpowiednich instrumentów zewnętrznego finansowania działalności badawczo-rozwojowej i wysokie ryzyko przedsięwzięć badawczych. Ograniczone zasoby ludzkie, a tym bardziej występująca w instytucji niechęć wobec zmian mają o wiele mniejsze znaczenie¹⁷. W kontekście ograniczonych środków na finansowanie tego typu działalności istotną rolę odegrały i nadal odgrywają klasyczne systemy dotacji, w tym z Unii Europejskiej. Dane pochodzące z systemu statystyki publicznej wskazują, iż udział środków Komisji Europejskiej, w tym środków budżetu państwa biorących udział we współfinansowaniu projektów dotowanych z Unii Europejskiej, w finansowaniu działalności badawczo-rozwojowej jest w regionie widoczny. Mniej więcej, co szósta złotówka wydana w woj. opolskim w 2011 r. na działalność B+R pochodziła ze środków unijnych¹⁸. Jak wskazują wyniki badań, opolskie przedsiębiorstwa cechują się wysokim poziomem skuteczności prowadzonej działalności

¹⁶ Zob. *EU R&D Scoreboard. The 2012 EU Industrial R&D Investment Scoreboard*, Komisja Europejska, 2012.

¹⁷ *Ocena działań badawczo-rozwojowych oraz innowacyjnych podejmowanych w ramach unijnych projektów na rzecz wzrostu konkurencyjności Opolszczyzny*, Pracownia Badań i Doradztwa „Re-Source” Korczyński Sarapata Sp. j., badanie ewaluacyjne na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, Opole 2012. Badanie CATI na grupie beneficjentów poddziałania 1.3.1 RPO WO 2007-2013, n=6.

¹⁸ Dane dotyczą wszystkich sektorów, w tym przedsiębiorstw.

badawczo-rozwojowej – dominuje sytuacja wdrożenia większości rezultatów prowadzonej działalności badawczo-rozwojowej do praktyki gospodarczej¹⁹.

1.1.8 Województwo opolskie jako region konkurujący gospodarczo

Analiza gospodarki wskazuje na postępujący wzrost konkurencyjności województwa opolskiego. Region przeszedł z modelu opartego na czynnikach produkcji do modelu opartego na inwestycjach i w coraz większym stopniu buduje swoją konkurencyjność w oparciu o innowacje. Opolskie osiąga już nie tylko typowe przewagi komparatywne, ale coraz częściej buduje swoją pozycję w oparciu o przewagi konkurencyjne.

W gospodarce województwa opolskiego dominują mikro, małe i średnie podmioty. Liczba dużych podmiotów jest niewielka.

Potencjał województwa opolskiego tworzy około 100 tys. podmiotów gospodarki narodowej²⁰, spośród których prawie 72 tys. stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (stan w końcu grudnia 2012 r., na podstawie bazy REGON). W województwie opolskim sektor MSP stanowi prawie 100% wszystkich podmiotów gospodarczych. Podmiotów dużych, o liczbie pracujących powyżej 249 pracujących jest niecałe sto. Sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w województwie opolskim cechuje:

- **wysoka rola w tworzeniu popytu na pracę** (MSP skupia 81% pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych, w Polsce przeciętnie udział ten wynosi 70%, jedynie cztery inne województwa notują wyższe wskaźniki niż w Opolskiem, dane za 2011 r.)²¹,
- **wysoki udział w produkcji przemysłowej** (50% produkcji przemysłowej w województwie opolskim przypada na sektor MSP, w kraju przeciętnie 36%, dane za 2011 r.)²²,
- **niższa innowacyjność niż przedsiębiorstw dużych** (w 2011 r. ok. 14% przedsiębiorstw przemysłowych o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową; wskaźnik dla podmiotów średnich wyniósł 32%, a dużych 54%)²³,
- **wyższa innowacyjność niż przedsiębiorstw w Polsce**²⁴,
- **względnie niski eksport na rynki międzynarodowe** (87% mikro i małych firm nie eksportuje swoich wyrobów lub usług, z czego w podregionie nyskim 90%, podregionie opolskim 85% względem 88% przeciętnie w Polsce)²⁵,
- **wewnętrzne zróżnicowanie przedsiębiorstw pod względem innowacyjności produktowej** (76% mikro i małych przedsiębiorstw w podregionie nyskim nie wprowadziło w 2012 r. innowacji produktowej względem 66% w podregionie opolskim i 74% przeciętnie w Polsce)²⁶,

¹⁹ *Ocena działań badawczo-rozwojowych oraz innowacyjnych...*, op.cit., s. 67-68.

²⁰ Należy jednak mieć na uwadze fakt, iż liczby te nie odzwierciedlają idealnie obrazu województwa opolskiego. Wskazane wartości dotyczą wyłącznie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON, nie wskazują one jednak jaka część z nich faktycznie prowadzi działalność (problem ten dotyczy wszystkich województw). Szacuje się, opierając się choćby na danych pochodzących ze źródeł innych niż statystyka publiczna, iż podmiotów aktywnych może być w regionie około 40-50 tysięcy.

²¹ Dane GUS w Warszawie

²² Dane GUS w Warszawie

²³ Dane GUS w Warszawie

²⁴ Por. dane GUS oraz *Raport o sytuacji mikro i małych firm w roku 2012*, Bank PEKAO SA, Warszawa 2013, s. 321-322.

²⁵ *Raport o sytuacji mikro i małych firm...*, s.321.

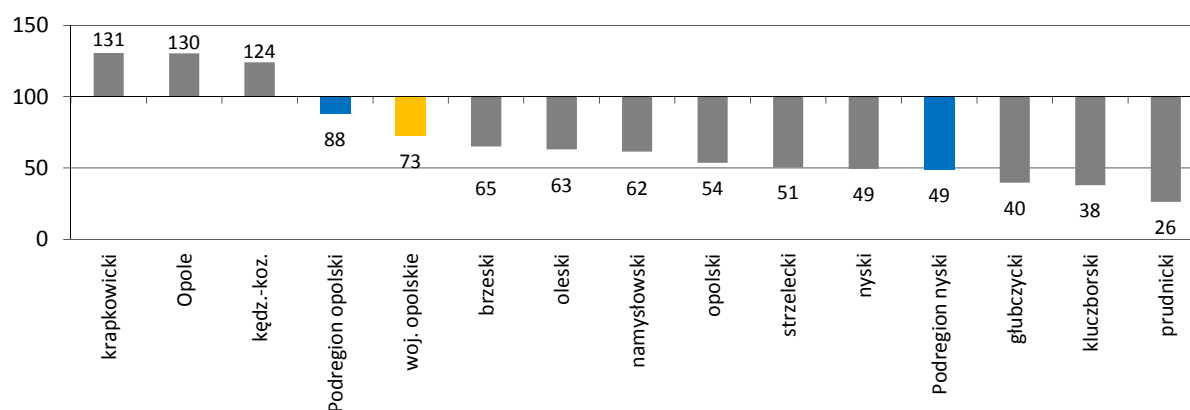
²⁶ *Ibidem*, s. 321.

- **wysoka alokacja kapitału zagranicznego zaangażowanego w regionie** (ok. 64% kapitału zagranicznego w województwie opolskim przypada na sektor MSP, dane za 2009 r.)²⁷.

Pomimo wysokiej roli sektora MSP w gospodarce województwa opolskiego, w regionie obserwowany jest deficyt przedsiębiorczości. Względna – per capita - liczba pracujących, zarówno, w mikro, małych, jak i średnich przedsiębiorstwach jest zdecydowanie niższa niż w kraju. Prawie co dziesiąty mieszkaniec regionu pracuje w mikro lub małym przedsiębiorstwie (w Polsce co dwunasty), a co dwudziesty ósmy w średnim przedsiębiorstwie (w Polsce co dwudziesty trzeci)²⁸. Niższe są również wskaźniki przedsiębiorczości. Na każde 10 tys. mieszkańców w podregionie nyskim przypada 946 podmiotów gospodarki narodowej, w podregionie opolskim 973 względem 1004 przeciętnie w kraju.

Przedsiębiorczość przejawia się również w aktywności inwestycyjnej. W ostatnich dziesięciu latach województwo opolskie cechowało się niższą aktywnością inwestycyjną per capita niż pozostałe regiony. Przeciętnie, średniorocznie w latach 2002-2011 wskaźnik aktywności inwestycyjnej był dla regionu o 27% niższy niż w kraju (11. miejsce w rankingu województw). Najniższe wskaźniki notowały województwa przygraniczne (podkarpackie, podlaskie i lubelskie). Analogicznie aktywność inwestycyjna przebiegała w województwie opolskim (wykres 1.1.8). Na cztery powiaty o najniższym wskaźniku trzy to obszary przygraniczne. Powiaty te cechują również niskie wskaźniki międzynarodowej aktywności inwestycyjnej. Trzy przygraniczne powiaty skupiają niecałe 6% kapitału zagranicznego zaangażowanego w całym województwie²⁹.

Wykres 1.1.8. Średnioroczna wartość nakładów inwestycyjnych per capita w przedsiębiorstwach w województwie opolskim wg powiatów w latach 2002-2011 (Polska=100)

Uwaga: dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

²⁷ Kapitał zagraniczny w województwie opolskim - analiza ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu rynku pracy (wg stanu na 2009 rok / koniec 2009 roku), Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2011, s. 21.

²⁸ Por. Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2011r., Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa, 2013.

²⁹ Kapitał zagraniczny w województwie opolskim..., s.23.

Województwo opolskie posiada atrakcyjne tereny inwestycyjne, ale nie dysponuje jeszcze samodzielną specjalną strefą ekonomiczną

Diagnoza atrakcyjności inwestycyjnej województwa opolskiego zwraca uwagę na wysoki, choć wciąż nie w pełni wykorzystany, potencjał inwestycyjny. W szczególności chodzi o inwestycje strategiczne, prorozwojowe dla regionu, które mogą zaowocować znaczną liczbą miejsc pracy i przyczynić się do przyspieszenia rozwoju gospodarczego. Problemem regionu jest brak samodzielnej specjalnej strefy ekonomicznej. Aktywność inwestycyjną hamowało wiele czynników, w tym m.in. niekompletna lub zbyt słaba infrastruktura techniczna terenu (ograniczenia w uzbrojeniu terenu np. w energię elektryczną, gaz - zbyt długi czas oczekiwania na przyłączenie), niedopasowane profile kształcenia, słaba dostępność do szkół zawodowych i technicznych połączonych z nowoczesnymi technologiami wykorzystywanymi w przemyśle, a także rozdrobnienie własnościowe terenu.

Cechy wzmacniające atrakcyjność inwestycyjną województwa opolskiego to relatywnie konkurencyjna chłonność rynku, dostępność transportowa i bogata infrastruktura gospodarcza. Region jest postrzegany jako korzystne miejsce lokalizacji dla przemysłu spożywczego (ze względu na potencjał branży rolniczej), a długotrwałe tradycje przemysłowe, szczególnie w zakresie przemysłu spożywczego, mineralnego, metalowego, maszynowego i chemicznego są czynnikiem wysokiej kultury produkcyjnej.

Atrakcyjność inwestycyjną regionu podnoszą niższe, niż w ościennych województwach, koszty pracy oraz korzystnie zlokalizowane tereny inwestycyjne w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych. Poziom obsługi inwestora w województwie opolskim uznawany jest za jeden z najwyższych w kraju. Atrakcyjność inwestycyjną podnoszą ponadto:

- korzystne uwarunkowania komunikacyjne (np. autostrada A4, bliskość autostrady A1),
- położenie województwa między 2 dużymi aglomeracjami – górnośląską i dolnośląską (duży rynek zbytu z 9 mln konsumentów w odległości 150 km, duża ilość zakładów produkcyjnych, dla których firmy z województwa opolskiego są lub mogą być poddostawcami),
- dobrze przygotowane, atrakcyjne tereny inwestycyjne w stosunkowo niższych cenach niż w sąsiednich województwach, tereny zlokalizowane w specjalnych strefach ekonomicznych oferujących ulgi do 70% kosztów inwestycyjnych (wyższe niż w województwach sąsiednich, gdzie wynoszą do 60%),
- wysoka kultura i standard pracy wyniesione z doświadczeń pracy za granicą i wielokulturowości mieszkańców,
- bliskość Czech i Słowacji – ważne z punktu widzenia inwestorów będących poddostawcami.

Międzynarodowa współpraca gospodarcza stymuluje wzrost gospodarczy regionu

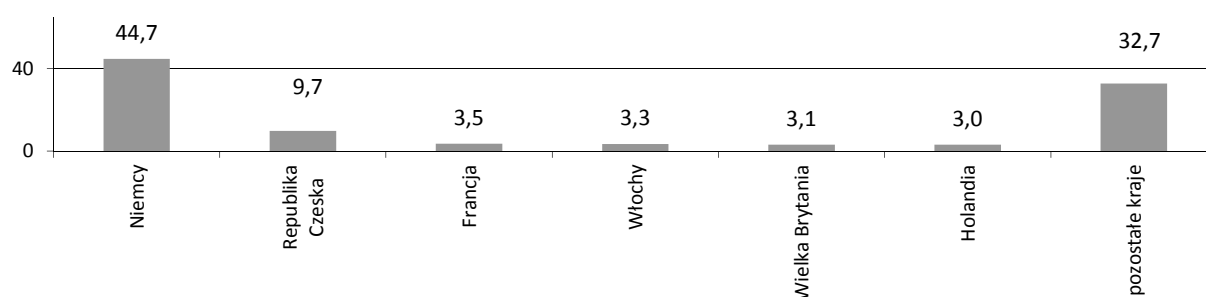
W gospodarce światowej rola eksportu jako czynnika stymulującego produkcję i wzrost gospodarczy rośnie, a wysoki udział sprzedaży na rynki zagraniczne uznawany jest za jeden z czynników świadczących o wysokiej konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym pośrednio samych regionów. Relacja wartości eksportu do wartości produkcji sprzedanej przemysłu wynosi w Opolskiem wg szacunków ponad 33%, co plasuje województwo na 12 miejscu w Polsce, przy średniej krajowej wynoszącej niecałe 50%.

Potencjał eksportowy województwa opolskiego tworzy około 0,6 tys. podmiotów. Spośród wszystkich eksporterów, najwięcej z nich wysyła swoje dobra do Niemiec (niecałe 300) oraz kolejno

do: Czech, na Ukrainę, Słowację, do Austrii oraz Holandii. Dobra eksportowane są do ponad stu krajów. Wysoki udział eksportu do krajów wymagających (w tym Unii Europejskiej – ok. 86%) świadczy o dużej konkurencyjności regionu – tak w zakresie konkurencji kosztowej (cenowej), jak i jakościowej. Do głównych partnerów handlowych należą Niemcy i Czesi, na których przypada łącznie ponad połowa wartości sprzedaży (Wykres 1.1.9). Wyższy od opolskiego udział eksportu do Niemiec notuje się jedynie w województwie lubuskim, natomiast wyższy udział eksportu do Czech jedynie w województwie dolnośląskim. Udział regionu w krajowym eksporcie jest relatywnie niewielki i wynosi ok. 1,6% względem 1,4% dla importu.

Wykres 1.1.9. Eksport województwa opolskiego wg kierunków w 2009 roku (w %, na podstawie wartości eksportu, dane orientacyjne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej w Warszawie.

Eksport opiera się głównie na gałęziach wysokich i średniowysokich technologii wg nomenklatury OECD (prawie 52%, 4 miejsce w kraju – głównie dzięki przemysłowi chemicznemu). Gałęzie średnioniskich technologii stanowią ok. 22%, a niskich – ok. 26%.

Dobra do województwa opolskiego importowane są z ponad osiemdziesięciu krajów. Pod względem wartości najwięcej importuje się z Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Republiki Czeskiej, Włoch, Holandii, Belgii oraz Chin. Liczba importerów jest wyższa od liczby eksporterów mniej więcej o ¼ i wynosi ponad 700 podmiotów. Spośród wszystkich importerów, najwięcej z nich sprowadza dobra do regionu z Niemiec (364) oraz kolejno z Chin, Republiki Czeskiej, Włoch, Holandii, Austrii oraz Wielkiej Brytanii. Na każdy z pozostałych krajów przypada mniej niż stu importerów.

1.1.9 Województwo opolskie jako region dostosowujący się do zmian klimatu, zapobiegający i zarządzający ryzykiem

Postępujące zmiany klimatyczne przejawiające się występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych, zwiększają poziom zagrożenia regionu powodzią, deszczami nawalnymi i suszą, a dostępność do zasobów wód podziemnych i powierzchniowych dobrej jakości staje się kluczowym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa mieszkańców. Położenie oraz występujące uwarunkowania hydrograficzne i hydrologiczne powodują, że województwo opolskie narażone jest na stanowiące duże zagrożenie dla bezpieczeństwa mieszkańców i gospodarki, zalewy powodziowe. Prowadzone obserwacje hydrologiczne wskazują, że zalewy powodziowe w dolinie Odry są zjawiskiem cyklicznym, w okresie prowadzenia systematycznych obserwacji hydrologicznych (od XIX w.) występowały z dużą częstotliwością³⁰.

³⁰ Od początku XIX w. znaczące zalewy powodziowe w dorzeczu Odry wystąpiły w latach 1813, 1826, 1829, 1845, 1854, 1880, 1891, 1896, 1897, 1899. W XX wieku w dorzeczu Górnej i Środkowej Odry zjawiska powodziowe obserwowane były w latach 1902, 1903, 1906, 1909, 1911, 1915, 1917, 1925, 1926, 1931, 1937, 1938, 1939, 1940, 1948, 1952, 1953, 1958, 1960, 1965, 1966, 1968, 1970, 1972, 1977, 1980, 1985, 1997, a w XXI w. w 2010 r.

Szczególne zagrożenie powodziowe występuje w dolinie Odry i w dolinach jej dopływów: Psiny, Troji, Ostrej, Opawy, Opawicy, Białej Głuchotaskiej, Złotego Potoku, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi, Stobrawy, Widawy, Proсны i Łomnicy. Zalewy powodziowe generują duże straty materialne i ludzkie. W wyniku powodzi w 1997 r. łączne straty materialne oszacowano na ok. 10 – 11 mld zł³¹, zalaniu uległo ok. 133,8 tys. ha gruntów (14,2% pow. województwa), a w obszarze zalania znalazło się 527 miejscowości, 15 718 gospodarstw domowych i 11 250 budynków mieszkalnych, wiele obiektów użyteczności publicznej, zakładów przemysłowych, obiektów inżynierskich, infrastruktury technicznej i komunikacji, posiadających kluczowe znaczenie dla gospodarki województwa. Powódź pochłonęła 8 ofiar śmiertelnych. W czasie ostatniej powodzi w maju i czerwcu 2010 r. zalaniu uległo ok. 3,3 gospodarstw domowych, 162 budynki komunalne oraz uszkodzonych zostało 220 km dróg gminnych i 14 km dróg wojewódzkich. Do najbardziej poszkodowanych należały gminy Cisek, Bierawa i Kędzierzyn-Koźle, a straty powodziowe oszacowano na ok. 166,3 mln zł³².

System ochrony przeciwpowodziowej województwa, pozostający w zarządzie RZGW Wrocław, RZGW Gliwice i RZGW Poznań oraz Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych obejmuje ok. 372 km wałów przeciwpowodziowych, 16 zbiorników wodnych (o pojemności całkowitej 376,66 mln m³ i powierzchni 6 790,2 ha), 6 polderów przepływowych (o pojemności całkowitej 26,6 mln m³ i powierzchni 1980,0 ha) i 3 kanały ulgi (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Otmuchów).

Zmiany klimatu zwiększają znaczenie dostępności do zasobów wodnych. Województwo, podobnie jak i cały kraj, posiada bardzo ograniczoną możliwość zatrzymywania wody wynoszącą, wg szacunków, 6 % średniorocznego odpływu wód powierzchniowych.

Zatrzymywanie wody odbywa się przy wykorzystaniu retencji naturalnej i sztucznej. Retencja naturalna ograniczona jest przez naturalne formy pokrycia terenu, w szczególności lasy, łąki i tereny wodno-błotne, pełniąc obok funkcji hydrologicznej, funkcje przyrodniczą. Wielkość retencji naturalnej jest zmienna w czasie, a skala retencji generalnie pozostaje poza możliwościami oszacowania. Retencja sztuczna wód powierzchniowych prowadzona jest w oparciu o: kompleksy nawadnianych użytków rolnych i leśnych (34 kompleksy o pow. ok. 3064 ha), 202 obiekty piętrzące na ciekach, 4 wielozadaniowe zbiorniki wodne (pow. 6494 ha i poj. 365 mln m³), 12 zbiorników małej retencji (pow. 387,6 ha i poj. 11,06 mln m³), 75 kompleksów stawów rybnych (pow. 2 439 ha i poj. 36,6 mln m³) oraz 2531 innych zbiorników, w tym pozostające w zarządzie ALP (pow. 700,0 ha i poj. 10,5 mln m³)³³.

Istniejące potrzeby wodne rolnictwa na wodę nie są zaspokojone. Deficyt wód występuje w okresie największego zapotrzebowania na wodę w okresie wegetacyjnym, a okresy nadmiaru wody prowadzące do wezbrań i powodzi występują w okresach wczesnowiosennych i letnich. Nierównomierne rozłożenie przestrzenne zasobów wodnych oraz niska retencja zbiornikowa powoduje okresowe niedobory wody w południowej i środkowej części województwa.

Nieprawidłowe użytkowanie urządzeń melioracyjnych, w szczególności w zakresie odpowiedniej konserwacji i odmulania, od wielu lat przyczynia się do występowania podtopień terenu i strat gospodarczych w uprawach i majątku mieszkańców. Zjawisko to w ostatnich latach

---

³¹ W cenach z 1997 r. wg materiałów informacyjnych Wojewody Opolskiego

³² Informacja Wojewody Opolskiego „Skutki powodzi w województwie opolskim – zakres działań na rzecz ich usunięcia” . Mat. konferencji „Problemy ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Górnej Odry”, Opole, 2011.

³³ Program budowy zbiorników małej retencji w województwie opolskim. EMPEKO, 2007 r.

odnotowywano na południu województwa (zlewnia Psiny, Troji i Morawy), jak również w części północnej (zlewnia Stobrawy).

Coraz częstsze występowanie klęsk żywiołowych i katastrof na terenie województwa opolskiego wywołuje liczne konsekwencje w tym finansowe, zarówno dla mieszkańców, jak i służb ratowniczych³⁴. W obliczu klęsk żywiołowych i katastrof istotną rolę odgrywają jednostki straży pożarnej, zarówno państwowe, jak i ochotnicze. Na terenie województwa działa 531 jednostek OSP, w których prawie 16 tys. członków jest gotowych do podjęcia natychmiastowych działań ratowniczo-gaśniczych. Sto jednostek OSP włączonych jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Na ogólną liczbę członków 25,2 tys., kobiety stanowią ponad 10%. Kompletnie wyposażenie do prowadzenia działań gaśniczych posiadają 523 jednostki, a tylko 153 posiadają sprzęt techniczny do ratownictwa drogowego. Do ratownictwa powodziowego i nawodnego przygotowane są tylko 104 jednostki, co stanowi mniej niż 25% całego stanu. Największe potrzeby występują w odnowieniu taboru transportowego. Na ogólną liczbę 94 ciężkich samochodów ratowniczo-gaśniczych tylko 8 ma mniej niż 10 lat, 17 ma do 20 lat, a 69 ma powyżej 21 lat użytkowania. Na ogólną liczbę 366 posiadanych średnich samochodów ratowniczo-gaśniczych aż 291 ma ponad 21 lat, a tylko 25 ma mniej niż 10 lat. Spośród 262 lekkich samochodów ratowniczo-gaśniczych aż 132 ma ponad 21 lat, a tylko 45 ma mniej niż 10 lat użytkowania. Dodatkowo występują braki w wyposażeniu w sprzęt ratownictwa drogowego oraz jednostek pływających³⁵.

1.1.10 Województwo opolskie jako region zwiększający wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych

W ostatnich latach wzrosła liczba mieszkańców korzystających z udogodnień oferowanych przez tzw. sektor TIK. Wraz z upowszechnianiem się nowych technologii wzrosła liczba użytkowników Internetu. Coraz więcej interakcji odbywa się drogą elektroniczną, w tym przy wykorzystaniu zaawansowanych platform wymiany czy prezentacji danych. Coraz większe są oczekiwania mieszkańców oraz przedsiębiorców dotyczące możliwości załatwiania wszelkich spraw drogą elektroniczną. Podczas ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań ok. 11% mieszkańców dokonało samopisu drogą internetową³⁶.

Większość przedsiębiorstw z regionu wykorzystuje Internet w kontaktach z administracją publiczną. Wielu przedsiębiorców posiadających dostęp do Internetu realizuje procedury administracyjne wyłącznie drogą elektroniczną – np. w zakresie deklaracji ZUS czy deklaracji podatku VAT. Powszechne staje się pozyskiwanie informacji, pobieranie formularzy itp. Co trzecie przedsiębiorstwo z dostępem do Internetu uzyskuje dokumenty przetargowe oraz specyfikacje w elektronicznym systemie zamówień publicznych.

Zasięg nowoczesnej infrastruktury szerokopasmowej, a także penetracja usług dostępu do Internetu w Polsce wskazują znaczne zróżnicowanie geograficzne³⁷. Analizy MAiC wskazują,

³⁴ Np. w wyniku przejścia przez powiat strzelecki trąby powietrznej w 2008 r. jednostki OSP utraciły sprzęt o wartości ponad 150 tys. zł. W 2009 r., podczas podtopień na terenie województwa, jednostki zniszczyły sprzęt ratowniczy na wartość przekraczającą 120 tys. złotych. Podczas powodzi w maju i czerwcu 2010 r. utracono sprzęt o wartości 323 tys., a przy zabezpieczaniu wałów i akcji powodziowej pracowało ponad 15 tys. strażaków ochotniczych straży pożarnych.

³⁵ Za: Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, Oddział Wojewódzki Województwa Opolskiego, Opole 2012, sygn. OP-III/2/466/2012.

³⁶ Zob. *Społeczeństwo informacyjne w liczbach*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012, s. 147.

³⁷ *Narodowy Plan Szerokopasmowy*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji (projekt z listopada 2012 r.), Warszawa 2012, s. 4.

że penetracja usług szerokopasmowego dostępu do Internetu wynosi niecałe 15 łączy na 100 osób. Jedynie cztery inne regiony notują niższe wskaźniki. Z kolei najwyższy odsetek miejscowości, w których obecne są zakończenia sieci światłowodowych widoczny jest w województwach podkarpackim, małopolskim, śląskim, opolskim i dolnośląskim³⁸.

Usługi świadczone przez administrację publiczną w województwie opolskim są zróżnicowane

W województwie opolskim stopień wykorzystania technologii teleinformatycznych w zakresie świadczenia usług mieszkańcom jest zróżnicowany. Jednostki samorządu terytorialnego udostępniają elektroniczne skrzynki podawcze, systemy informacji publicznej. Rośnie liczba rozwiązań wykorzystujących zasoby urzędów, jak i potencjał zatrudnionych pracowników. Jednak digitalizacja zasobów oraz cyfryzacja usług nie nadążają za wymaganiami i oczekiwaniami mieszkańców. Już prawie co ósmy dokument wpływa do urzędów w regionie w formie elektronicznej (trzecie miejsce w kraju). Pomimo tego stosowane rozwiązania nie są w regionie wystarczające do potrzeb:

- 92% urzędów nie posiada dokumentu strategicznego (strategia, plan, program) w zakresie rozwoju teleinformatycznego,
- urzędy z województwa opolskiego doświadczają najwyższych w Polsce problemów związanych ze zbyt małym budżetem na zadania związane z cyfryzacją działań i usług (85% respondentów),
- jedynie 38% urzędów udostępnia usługi elektroniczne inne niż oparte o tzw. wzór pisma ogólnego,
- 89% urzędów nie posiada usług, w ramach których sprawy można załatwić w pełni elektronicznie (usługi inne niż oparte o tzw. wzór pisma ogólnego),
- 65% urzędów nie prowadzi otwartych konsultacji społecznych przez Internet w sprawach leżących we właściwości Urzędu,
- 60% urzędów nie zapewnia pracownikom zdalnego dostępu do systemu poczty elektronicznej, dokumentów lub aplikacji Urzędu,
- mniej więcej co drugi stosuje wyłącznie papierowy obieg dokumentacji,
- 67% stron internetowych urzędów nie jest przystosowanych do obsługi przez telefony komórkowe i urządzenia mobilne (najwyższy odsetek w Polsce, *ex aequo* z podlaskim i wielkopolskim).

Urzędy w województwie opolskim za najważniejszy cel stawiają sobie informatyzację urzędów oraz usługi elektroniczne (ponad połowa respondentów wskazuje, że jest to główny cel związany z cyfryzacją). Dostęp szerokopasmowy, promocja korzystania z Internetu, edukacja cyfrowa oraz elektroniczny obieg dokumentacji cieszą się mniejszym zainteresowaniem³⁹. Nadal nie są w pełni zdigitalizowane zasoby, kulturowe, naukowe i edukacyjne.

---

³⁸ Ibidem, s. 4.

³⁹ Zob. Wpływ cyfryzacji na działanie urzędów administracji publicznej w Polsce w 2012 r., Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, PBS, Warszawa 2012, s.31-32.

Zastosowanie komputerów w pracy jest standardem, dostęp do Internetu, z wyjątkami jest powszechny

Wykorzystanie komputerów w pracy przedsiębiorstw jest wyraźne – wg danych GUS prawie 96% przedsiębiorstw w Opolskiem wykorzystuje je w codziennej pracy. Prawie co trzeci spośród pracujących przynajmniej raz w tygodniu korzysta z komputera, a co czwarty z komputera z dostępem do Internetu. Rośnie liczba pracowników wykorzystujących przenośne urządzenia umożliwiające mobilny dostęp do Internetu (np. notebooki, tablety, telefony komórkowe z PDA) – aktualnie kilka procent wykorzystuje je w pracy. W co dziewiątym przedsiębiorstwie zatrudnia się specjalistów z dziedziny ICT/IT.

Dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach jest powszechny – w woj. opolskim 92% przedsiębiorstw posiada dostęp do sieci, z czego wg szacunków niecałe 80% poprzez łącze szerokopasmowe. Co piąte przedsiębiorstwo posiada dostęp do Internetu poprzez wąskopasmowe łącza bezprzewodowe (np. w technologii GSM, GPRS, UMTS, itp.). Co trzecie przedsiębiorstwo posiada dostęp do Internetu o prędkości połączenia mniejszej niż 2Mbit/s. Około 42% przedsiębiorstw w umowie z operatorem zapewniło sobie przepustowość od 2 do 10 Mbit/s. Co szóste przedsiębiorstwo w woj. opolskim dostęp do Internetu miało szybszy.

Zainteresowanie mieszkańców korzystaniem z e-usług jest coraz większe, ale oferowane możliwości nie są w pełni wykorzystywane. Rozwój e-usług hamują zarówno bariery społeczne, jak i technologiczne

Badania wskazują, iż mieszkańcy województwa opolskiego w coraz większym stopniu oczekują, aby jak największa część ich interakcji z podmiotami publicznymi możliwa była za pośrednictwem Internetu. Na taką postawę wpływają w dużym stopniu procesy zachodzące w innych obszarach życia społeczno-gospodarczego, szczególnie w sektorze usług rynkowych (zakupy przez Internet, bankowość elektroniczna). Wiele osób oczekuje podobnych udogodnień także od podmiotów publicznych. Istotnym czynnikiem jest także specyficzna sytuacja województwa opolskiego. Z uwagi na obserwowaną w ostatnich latach emigrację zagraniczną, oczekiwania mieszkańców, aby sprawy urzędowe można było załatwiać drogą elektroniczną, są na Opolszczyźnie szczególnie duże.

W każdej gminie w woj. opolskim działa przynajmniej jedna usługa internetowa. Nie cieszą się jednak dużą popularnością. Dostępne przepływności w większych miejscowościach często nie różnią się od tych uzyskiwanych na terenie sołectw, jednak świadomość mieszkańców małych miejscowości o istnieniu na danym terenie e-usługi jest dużo niższa ze względu na brak pełnej informacji na ten temat⁴⁰. Badania wskazują, iż w województwie opolskim występują cztery podstawowe bariery związane z rozwojem e-usług, tj:

- bariera wiedzy i braku potrzeb – mieszkańcy w niewielkim stopniu korzystają z oferowanych im usług, z drugiej strony brak jest pełnej gamy oferowanych e-usług mobilizujących do udziału w rozwoju ICT w regionie,
- bariera braku środków dla operatorów związana z działaniami zmierzającymi do uruchomienia nowych usług świadczonych drogą elektroniczną,

---

⁴⁰ Analiza rozwoju ICT w województwie opolskim, Śląska Sieć Metropolitalna, Opole 2011, s. 38, materiał powielony.

- bariera wieku – dostęp do sieci jest najpopularniejszy wśród osób młodych, wraz ze wzrostem wieku mieszkańców udział wykorzystujących technologie ICT spada, zmniejsza się również świadomość oraz kwalifikacje informatyczne,
- bariera wykształcenia – dostęp do sieci najwyższy jest wśród osób z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym, najmniej zainteresowanych dostępem do sieci jest w grupie osób z wykształceniem zawodowym⁴¹.

1.1.11 Województwo opolskie jako region o zróżnicowanym potencjale zasobów naturalnych i jakości środowiska

Województwo opolskie zalicza się do grupy regionów o zróżnicowanym potencjale zasobów naturalnych i jakości środowiska. Posiadane potencjały, zawarte w zasobach naturalnych, stanowią atuty rozwojowe województwa, ale w wielu przypadkach mogą stanowić naturalne bariery, ograniczające możliwości rozwoju (np. obszary o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, ochrony zasobów wodnych, eksploatacji surowców, zagrożeń powodzią, itp.). Do najważniejszych, środowiskowych uwarunkowań rozwojowych województwa zaliczyć należy:

- wystarczające dla potrzeb gospodarki województwa zasoby wód podziemnych, nagromadzonych w obrębie 13 głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) oraz w czwartorzędowych dolinach kopalnych (najcenniejszą strukturą wodonośną o strategicznym znaczeniu dla województwa jest zbiornik triasowy GZWP 333 Opole – Zawadzkie). W połączeniu ze zlewnią ochronną Nysy Kłodzkiej i Oławy oraz zlewnią sanitacyjną Zbiornika Turawskiego należą do strategicznych obszarów ochrony zasobów wodnych w województwie;
- udokumentowane i dotychczas niewykorzystane zasoby wód termalnych (gm. Nysa, Otmuchów, Paczków, Niemodlin, Opole, Kolonowskie) oraz wód leczniczych (gm. Wołczyn, Lubrza i Pokój), wykorzystywane dla inicjatyw społecznych i gospodarczych, zapewniających rozwój regionów i społeczności lokalnych (np. Stobrowska Strefa Turystyczno-Rehabilitacyjna i Reumatologiczna);
- nierównomiernie rozwiniętą sieć hydrograficzną dorzecza Górnej Odry, o zasobach wodnych jednych z najniższych w środkowej Europie⁴². Pomimo tego, zasoby wodne dorzecza z rezerwą pokrywają bieżące zapotrzebowanie przemysłu i gospodarki komunalnej na wodę powierzchniową (z wyjątkiem przemysłów wymagających wody o wysokiej jakości). Nierównomierne rozmieszczenie zasobów wodnych oraz niska retencja zbiornikowa powoduje okresowe niedobory wody w południowej i środkowej części województwa (Płaskowyż Głubczycki), a wskaźnik zatrzymywania wody utrzymuje się na jednym z najniższych poziomów w Europie;
- znaczną bioróżnorodność i zróżnicowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych, zajmujących ok. 28,2 % powierzchni województwa. Najcenniejsze obszary przyrodniczo-krajobrazowo-kulturowe, w szczególności Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”, Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”, Stobrowskiego Parku Krajobrazowego, obszarów chronionego krajobrazu i ostoi Natura 2000 stanowią nie tylko ważny element krajowego systemu ochrony przyrody, ale dzięki istniejącemu potencjałowi naturalnemu i kulturowemu stanowią poważny atut

⁴¹ Ibidem, s. 42-72.

⁴² Szacuje się, że zasoby Górnej Odry są niższe o ok. 30 % od zasobów Górnej Wisły. Wg: *Opracowanie ekofizjograficzne województwa opolskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, 2007, s. 34.

rozwoju gospodarczego regionu i dynamicznej współpracy społeczności lokalnych, w tym na poziomie transgranicznym;

- tereny leśne, zajmujące ok. 26,5% powierzchni województwa (średnio w kraju 29,1%) zapewniają potencjał rozwoju przemysłu drzewnego i bazującego na surowcu drzewnym oraz stanowią istotny kapitał dla rozwoju turystyki i rekreacji;
- potencjał naturalny odnawialnych źródeł energii, w szczególności biomasy, wód płynących, wiatru i słońca, pozwalający na pozyskanie znacznej ilości energii z nowoczesnych źródeł energetycznych i realizację zobowiązań międzynarodowych.

Wykorzystanie atutów rozwojowych, tkwiących w zasobów naturalnych i kulturowo - krajobrazowych, ograniczane jest przez stan jakościowy środowiska, będący konsekwencją procesów i zjawisk społeczno-gospodarczych zachodzących na jego obszarze. Stan ten w wielu przypadkach stanowi istotną barierę rozwojową:

- niska jakość wód podziemnych – na terenie województwa nie występują wody odpowiadające bardzo dobrej (I klasa) jakości, a tylko 37% spełniało kryterium wody dobrej (II klasa) i zadowalającej (III klasa) jakości⁴³;
- niska jakość wód powierzchniowych – tylko 21,1 % wód cechuje się dobrym stanem jakości⁴⁴ – stanowiąca istotną przeszkodę dla rozwoju rekreacji i turystyki, w szczególności w najatrakcyjniejszych i najlepiej wyposażonych w infrastrukturę turystyczną rejonach województwa;
- ciągły spadek bioróżnorodności województwa, pomimo objęcia ochroną prawną ok. 28,2% jego powierzchni, przejawiający się wysokim udziałem roślin naczyniowych, zbiorowisk roślinnych i fauny zagrożonych wyginięciem⁴⁵;
- niewystarczająca ochrona zagrożonych siedlisk i gatunków *in situ*, w tym na obszarach wrażliwych na zmiany warunków powietrzno-wodnych oraz ochrony zagrożonych gatunków *ex-situ* (jedyne województwo nie posiadające ogrodu botanicznego),
- najwyższy w kraju odsetek uszkodzeń drzewostanów (94,4%) na skutek zanieczyszczeń pyłowo-gazowych powietrza. Dominują uszkodzenia słabe, ale w grupie drzew najsilniej uszkodzonych (34%) oraz uszkodzonych, liczonych w odniesieniu do wszystkich gatunków drzew (25%) udział ten jest najwyższy w skali kraju⁴⁶. Jest to konsekwencją położenia województwa opolskiego w strefie największych zagrożeń emisjami gazów i pyłów w kraju, a także nieprawidłowej struktury gatunkowej drzewostanów;

---

⁴³ Stan środowiska w województwie opolskim w roku 2011, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu, Opole 2012, s. 45-50.

⁴⁴ Stan środowiska w województwie opolskim w roku 2011, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu, Opole 2012, s.30-40.

⁴⁵ Ponad 31% spośród 1 700 gatunków roślin naczyniowych zidentyfikowanych w województwie zagrożonych jest wymarciem, przy czym ryzyko wyginięcia wzrasta najbardziej w przypadku flory swojskiej; spośród około 200 zbiorowisk roślinnych w regionie 62% należy do siedlisk rzadkich i ginących; wskaźniki zagrożenia wyginięciem przedstawicieli fauny województwa wynoszą odpowiednio: ok. 56% płazów, 39% ptaków i ssaków, ok. 29% gadów (Nowak A., Nowak S., Spałek K., 2003, *Red list of vascular plant sof Opole Province*, Opol. Scient. Soc., Nature Journal, 36: s. 5-20).

⁴⁶ Stan zdrowotny lasów Polski w 2009 r. Państwowy Monitoring Środowiska, 2010.

- ocena jakości powietrza (kryterium ochrony zdrowia)⁴⁷ wskazuje, że na obszarze całego województwa występują przekroczenia wartości dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)piranu, natomiast w zakresie pyłu zawieszonego PM2,5 i benzenu obszar przekroczenia obejmuje całe województwo, za wyjątkiem miasta Opole);
- zagrożenie cyklicznie występującymi zalewami powodziowymi w dorzeczu Odry i jej dopływów. Prowadzone w ostatnim dziesięcioleciu działania inwestycyjne ograniczyły to zagrożenie, jednak w dalszym ciągu wymagana jest realizacja kluczowych inwestycji oraz zdecydowane działania związane z zatrzymywaniem wody w zlewni.

1.1.12 Województwo opolskie jako region rozbudowujący infrastrukturę związaną z sektorem komunalnym

Infrastruktura związana z sektorem komunalnym swoim zakresem obejmuje działania związane z zaopatrzeniem mieszkańców regionu w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, a także wiąże się z gospodarowaniem odpadami.

Województwo opolskie statystycznie charakteryzuje się niską gęstością **sieci wodociągowej**. Długość sieci wodociągowej w województwie opolskim wynosi 6 796,2 km, co wskazuje na gęstość równą 72,2 km na 100 km² (11 miejsce w rankingu województw wg danych za 2009 rok). Gęstość sieci w miastach województwa znacząco odbiega in minus od innych regionów, jedynie w woj. podlaskim sieć jest słabiej rozwinięta. Gęstość na obszarach wiejskich plasuje region na 10 miejscu. Pomimo tego, niska gęstość sieci świadczyć może o dobrym gospodarowaniu przestrzenią w województwie (skoncentrowane osadnictwo wymaga małego kilometrażu sieci, zabudowa rozproszona generuje duże wskaźniki)⁴⁸. Województwo opolskie charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem dostępu ludności do zorganizowanej sieci wodociągowej – z jej usług korzysta 94,5% ludności, z czego w miastach 97,4 %, a na wsi 91,2%. Problemem w zakresie wodociągowania jest niezadowalający stan techniczny, wiek i struktura materiałowa infrastruktury wodociągowej przesyłowej, jak również zbyt niska wydajność stacji uzdatniania wody. Poza dostępnością, odrębną kwestią pozostaje stan techniczny infrastruktury, jej wiek oraz materiał wykonania (np. rury A-C) - dla przykładu, w jednym z miast województwa ponad połowa przewodów wodociągowych ma więcej niż dwadzieścia lat, a najstarsze rurociągi eksploatowane są od prawie stu lat i wymagają wymiany.

Długość **sieci kanalizacyjnej** w województwie opolskim wynosi 2 874,5 km, co wskazuje na gęstość równą 30,5 km na 100 km² (7 miejsce w rankingu województw wg danych za 2009 rok). Zapewnia to obsługę 58,7% mieszkańców województwa (średnia krajowa 61,5%), w tym 87,4 % na terenach miejskich i tylko 27,1% na terenach wiejskich. Prowadzone w ostatnich latach (2008 – 2011) intensywne prace związane z realizacją infrastruktury kanalizacyjnej (przyrost o ok. 1140 km) znacząco poprawiają poziom dostępu mieszkańców do sieci. W związku z niedostatecznym poziomem wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną, w dalszym ciągu do kluczowych problemów zaliczyć należy wysoki stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych, konieczność ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (w szczególności zbiornika GZWP 333 Opole – Zawadzkie) oraz zlewni wodociągowej Zbiornika Turawskiego.

⁴⁷ Stan środowiska w województwie opolskim w roku 2011, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu, Opole 2012, s. 21-24

⁴⁸ Powyższa uwaga dotyczy także zapisów dotyczących gęstości sieci kanalizacyjnej.

Województwo opolskie posiada 97 **oczyszczalni ścieków**, z czego 69 to oczyszczalnie komunalne, a 28 to oczyszczalnie przemysłowe (dane GUS). Do największych oczyszczalni ścieków o zasięgu ponadlokalnym należą oczyszczalnie ścieków w Opolu, Nysie, Kędzierzynie-Koźlu, Brzegu oraz Strzelcach Opolskich. Komunalne oczyszczalnie ścieków obsługują 68,1% mieszkańców województwa (kraj 65,7%). Wskaźnik mieszkańców miast korzystających z oczyszczania ścieków wynosi 96,1%, natomiast na terenach wiejskich wskaźnik ten wynosi 37,3% (czwarty wynik w kraju). Do zadań poprawiających efektywność wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków należą modernizacja ze względu na jakość odprowadzanych ścieków, rozbudowa ze względu na przepustowość, rozbudowa ze względu na przepustowość wraz z modernizacją części obiektów oraz modernizacja tylko części osadowej oczyszczalni. Pozostałe pilne inwestycje posiadają określony horyzont czasowy i dotyczą budowy małych lokalnych oczyszczalni ścieków w ramach zobowiązań Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Województwo opolskie w całości objęte jest systemem uporządkowanej **gospodarki odpadami** komunalnymi, obejmującym gromadzenie, usuwanie/wywóz i składowanie końcowe na składowiskach odpadów, systematycznie wzrasta poziom recyklingu, kompostowania i odzysk odpadów w gminach. W 2011 roku na obszarze województwa opolskiego wytworzono łącznie ok. 301,0 tys. ton odpadów komunalnych (298 kg/rok/M), z czego ok. 85,3% zebrane zostało przez wyspecjalizowane służby komunalne, ale tylko ok. 8,1% zebranych zostało selektywnie (w tej masie największy udział stanowiły odpady papierowe, metalowe, tworzywa sztuczne i szkło oraz odpady biodegradowalne). Selekcja prowadzona była na terenie 70 gmin, w oparciu o 12 sortowni odpadów komunalnych, przy czym 4 sortownie przyjmowały wyłącznie odpady z selektywnej zbiórki, 4 sortownie wyłącznie odpady mieszane, natomiast pozostałe 4 – zarówno odpady mieszane, jak i pochodzące z selektywnej zbiórki. Podstawowa masa odpadów przyjmowana były na 26 składowiskach, o łącznej powierzchni 147,5 ha. Gospodarka odpadami prowadzona jest w oparciu o 4 regiony gospodarki odpadami komunalnymi:

- Centralny Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi (272,3 tys. mieszk.),
- Północny Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi (189,5 tys. mieszk.),
- Południowo-Wschodni Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi (296,6 tys. mieszk.),
- Południowo-Zachodni Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi (256,2 tys. mieszk.),

a mieszkańcy miasta Brzeg i gmin Lubsza i Skarbimierz objęci są obsługą przez regiony województwa dolnośląskiego (związek EKOGOK).

Na obszarze województwa w 2011 r. wytworzonych zostało ok. 971,4 tys. ton odpadów z działalności przemysłowej. Procesom odzysku poddanych zostało ok. 82,9%, procesom unieszkodliwiania poddano ok. 5,6% strumienia odpadów wytworzonych (większość poprzez składowanie na 8 czynnych składowiskach odpadów przemysłowych). Odpady niewykorzystane gospodarczo podlegały unieszkodliwieniu poprzez gromadzenie na składowiskach zakładowych. Odzysk i unieszkodliwianie odpadów prowadzony był w 161 wyspecjalizowanych instalacjach i urządzeniach służących odzyskowi i unieszkodliwieniu odpadów innych niż komunalne i niebezpieczne (z wyłączeniem składowisk).

1.1.13 Dziedzictwo kulturowe jako jeden z wyróżników województwa opolskiego

Dziedzictwo kulturowe, którego bogactwo często przewyższa stan posiadania innych, znacznie większych i zasobniejszych regionów w Polsce, jest znaczącym czynnikiem rozwoju województwa opolskiego. Spośród wielu obiektów wyróżniają się przede wszystkim zabytkowe zespoły, w tym uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii (Góra Św. Anny z unikatowym w skali światowej amfiteatrem skalnym – komponowany krajobraz kulturowo-przyrodniczy – obszar istotnego potencjału dla rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i pielgrzymkowej, zespół kościoła farnego św. Jakuba i Agnieszki w Nysie oraz zespół staromiejski ze średniowiecznym systemem fortyfikacji w Paczkowie). Wizytówką regionu są liczne kompleksy zabytkowej architektury sakralnej i świeckiej, w tym w szczególności franciszkański zespół klasztorny wraz z zabytkami mieszczańskimi i zamkowymi Głogówka, zespoły średniowieczne w Opolu i wielu innych miejscowościach regionu. Do grupy historycznych obiektów o znaczeniu krajowym należą między innymi dzieła architektury dworskiej i budownictwa obronnego w Brzegu, Otmuchowie, Namysłowie, Niemodlinie, Paczkowie, Byczynie i Kluczborku, a także zespoły pałacowo-parkowe w Mosznej, Kamieniu Śląskim, Rogowie Opolskim i Prószkowie⁴⁹. Ponadto w Nysie i Koźlu znajdują się fortyfikacje z czasów napoleońskich. Na szczególną uwagę zasługują także kościół i klasztor wraz z obiektami pocysterskimi w Jemielnicy, włączone w cysterski szlak kulturowy. Z wielu szlaków w województwie na uwagę zasługują także droga św. Jakuba, przebiegająca z Europy wschodniej do Santiago de Compostela w Hiszpanii oraz szlak średniowiecznych polichromii brzeskich łączący ponad 20 obiektów z unikalnymi gotyckimi malowidłami ściennymi.

W regionie znajdują się liczne zabytkowe świątynie na obszarach wiejskich, w szczególności drewniane kościoły na północy województwa, a także zabytki techniki, rzemiosła i gospodarki oraz znaczące zabytki kultury przemysłowej, technicznej i hydrotechnicznej warte zachowania, udostępnienia i wykorzystania na cele turystyczne. W regionie jest również wiele obiektów o dużym znaczeniu historycznym oraz zbiorów sztuki, także współczesnej. Niestety stan techniczny wielu obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego jest zły, co kwalifikuje je do renowacji i rewitalizacji, tak by podnosiły atrakcyjność turystyczną i społeczno-kulturową regionu. O tożsamości regionalnej świadczy także dbałość o dziedzictwo kultury niematerialnej, łączącej głównie tradycje kultury śląskiej i kresowej, co przejawia się między innymi w specyficznym dla regionu folklorze, obyczajowości, języku i sztuce kulinarnej. Region opolski wyróżnia tradycyjna kuchnia, z której kilkadziesiąt produktów znalazło się na listach produktów tradycyjnych w regionie, kraju i Europie.

1.1.14 Infrastruktura transportu jako czynnik wzmacniający konkurencyjność gospodarki, mobilność mieszkańców oraz dostępność do rynków pracy

Jakość systemu transportowego jest ważnym czynnikiem, który w sposób decydujący wpływa na warunki życia i rozwój gospodarczy regionu. System transportowy ma duże znaczenie w kontekście dostępności do rynków pracy, w tym zwłaszcza do największego w stolicy województwa.

Województwo opolskie charakteryzuje się względnie wysokim stopniem rozwoju infrastruktury i zajmuje stosunkowo korzystną pozycję konkurencyjną, jednak w kontekście regionalnym sytuacja jest gorsza, szczególnie w porównaniu z ościennymi województwami – dolnośląskim i śląskim.

---

⁴⁹ W roku 1847 powstała w Prószkowie, pierwsza na terenie Górnego Śląska i pierwsza na terenie obecnego województwa opolskiego, uczelnia wyższa - Królewska Akademia Rolnicza, a w roku 1868 swoją działalność rozpoczął Królewski Instytut Pomologiczny.

Kluczowe znaczenie rozwojowe sektora transportowego dla województwa opolskiego wiąże się z bardzo dobrym położeniem w przestrzeni komunikacyjnej, zarówno europejskiej jak i krajowej. Jednakże lokalizacja regionu między obszarami o wyższym stopniu rozwoju infrastruktury transportowej może stać się „wąskim gardłem” w przepływach potoków ładunków oraz osób. W tym kontekście na uwagę zasługują dodatkowo:

- relatywnie gęsta sieć komunikacji drogowej z dominantą funkcji tranzytowej wzdłuż osi wschód-zachód. Brak osi północ-południe powoduje radykalne utrudnienia w uruchomieniu walorów endogenicznych regionu,
- niewystarczający poziom rozwoju dróg w miastach (niezadowalające połączenia z otaczającymi gminami), a także duże natężenie ruchu przyczyniające się do powstawania zatorów w ruchu drogowym,
- nie w pełni uzbrojone tereny pod inwestycje gospodarcze, wymagające dodatkowo zabezpieczenia kluczowych dla danego obszaru powiązań z drogami krajowymi i regionalnymi w kontekście przyciągania inwestorów,
- zbyt mała liczba obwodnic oraz przepraw mostowych przez rzekę Odrę oraz niedostateczne parametry techniczne dróg i obiektów mostowych,
- niewystarczające powiązanie infrastruktury transportowej regionu z Transeuropejską Siecią Transportową TEN-T, w szczególności z przebiegającą poza obszarem województwa opolskiego, drogą S8 Wrocław – Warszawa (usprawnienie połączenia Namysłowa z Sycowem/Kępem),
- zły stan techniczny linii kolejowych powodujący ograniczenia w ruchu pociągów.

Przez teren województwa opolskiego przepływa rzeka Odra, przecinająca centralnie obszar regionu, koncentrując w swoim otoczeniu ośrodki rozwoju regionu. Wykorzystanie tkwiących w niej potencjałów jest istotną szansą rozwojową województwa opolskiego. W tym kontekście należy zauważyć, iż Odrzański Szlak Wodny od wielu lat ulega systematycznej degradacji w systemie europejskich dróg wodnych⁵⁰.

Przez teren województwa przebiegają jedne z najważniejszych tranzytowych szlaków transportowych w Polsce, w tym o znaczeniu europejskim, należące do III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego. Kluczową linią kolejową przebiegającą przez województwo opolskie jest magistrala E30 i C-E30, zaś podstawowym połączeniem drogowym jest autostrada A4. Szlaki te łączą Niemcy, Polskę i Ukrainę. Stan infrastruktury kolejowej, warunkującej jakość usług publicznych w zakresie przewozów pasażerskich, jest z roku na rok coraz gorszy, co skutkuje wydłużeniem czasu jazdy pociągów i pogorszeniem konkurencyjności tego środka transportu. W województwie opolskim na wielu liniach lub odcinkach linii kolejowych pociągi kursują z prędkością nie przekraczającą 50 km/h.

Stan taboru, w miastach obsługiwanych przez komunikację miejską, nie jest wystarczający do potrzeb. Część taboru wykazuje wysoki stopień amortyzacji. Statystyczny pasażer korzystający

---

⁵⁰ Uchwała Nr XX/263/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 sierpnia 2012 r. w sprawie przyjęcia Rezolucji Sejmiku Województwa Opolskiego dotyczącej niekorzystnego dla przyszłości żeglugi na Odrze projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju Transeuropejskiej Sieci Transportowej (2011/0294 COD) oraz nie wpisania Odrzańskiej Drogi Wodnej na listę inwestycji priorytetowych w ramach TEN-T.

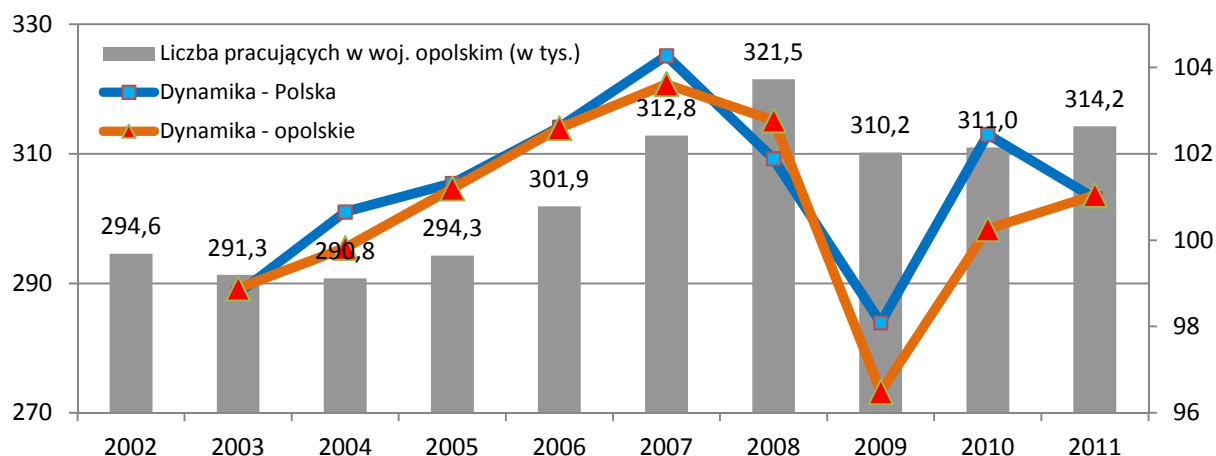
w 2012 r. z komunikacji miejskiej w Opolu⁵¹ przewożony był 13 letnim autobusem, który przejechał ponad 800 tys. km, czyli takim, który przekroczył czas eksploatacji i maksymalny przebieg określony przez producentów autobusów. Rozpiętość eksploatacji pojazdów sięga 29 lat. Powyżej 10 lat eksploatowanych jest 66 autobusów, co stanowi 77% ogólnego stanu taboru. W grupie autobusów najstarszej konstrukcji średni czas eksploatacji wynosi już prawie 21 lat. Dane wskazują, że opolski przewoźnik dysponuje jednym ze starszych parków pojazdowych. Z posiadanej floty prawie 100 autobusów, zaledwie 59% to pojazdy niskowejściowe lub niskopodłogowe. Normę EURO1 spełnia 14 autobusów, EURO2 35 autobusów, EURO3 9 autobusów, normę EURO4 3 autobusy, natomiast EURO 5 (EEV) 10 autobusów. Pojazdów z silnikami hybrydowymi, zasilanych gazem CNG, lub autobusów elektrycznych przewoźnik nie posiada⁵².

W województwie opolskim nie ma portu lotniczego. Najbliższe lotniska pasażerskie znajdują się w promieniu około 100 km od Opola. Obecnie w województwie funkcjonuje lotnisko sportowo-rekreacyjne w Polskiej Nowej Wsi wykorzystywane również dla ratownictwa medycznego oraz w ochronie przeciwpożarowej.

1.1.15 Województwo opolskie jako region budujący swoje przewagi na rynku pracy

W gospodarce narodowej województwa opolskiego, w końcu 2011 r. pracowało 314,2 tys. osób z czego prawie 76% w sektorze prywatnym (Wykres 1.1.10). W grupie pracujących 45,8% stanowiły kobiety. Przemysł skupia 24,3% pracujących w całej gospodarce, budownictwo 7,6%, rolnictwo 16,1%, a usługi niewiele ponad 52% (dane wg stanu na koniec 2011 r.). Opolski rynek pracy, jak wskazują niektórzy autorzy, uznawany jest za rynek pomocniczego pracownika. Jest to rynek ubogi, jeśli chodzi o zróżnicowane i ciekawe oferty pracy związane z nowymi technologiami, naukami technicznymi i społecznymi. W regionie opolskim, w porównaniu z innymi regionami w kraju, jest również najmniej ofert pracy dla osób z wyższym wykształceniem⁵³. Z drugiej strony wskazuje się na wysoki etos pracy oraz wysoką kulturę pracy.

Wykres 1.1.10. Liczba pracujących w gospodarce narodowej w woj. opolskim w latach 2002-2011 oraz dynamika liczby pracujących w woj. opolskim i w Polsce (analogiczny rok poprzedni=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

⁵¹ Przewoźnik obsługuje także część gmin sąsiadujących ze stolicą regionu.

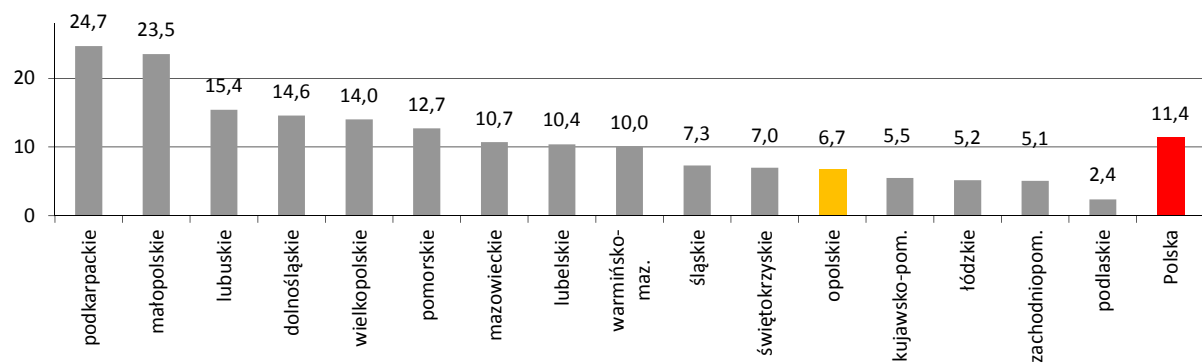
⁵² Na podstawie informacji Urzędu Miasta Opole.

⁵³ T. Sołdra-Gwiżdż, *Kształcenie ustawiczne w województwie opolskim. Stan na 2010 r.*, ekspertyza część pierwsza, analizy i badania, Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy, Opole 2010.

Nowe miejsca pracy powstają rzadziej niż przeciętnie w kraju. Wskaźniki zatrudnienia mieszkańców są względnie niskie.

Problemem regionu jest wolniejszy przyrost miejsc pracy aniżeli w pozostałych województwach. Nowych miejsc pracy przybywa relatywnie mniej niż w innych regionach. W porównaniu do 2002 roku, w końcu 2011 roku liczba pracujących w województwie opolskim zwiększyła się o 6,7%, o prawie 5 pp mniej niż średnio w kraju. Gorszą sytuację notowano jedynie w czterech innych regionach (Wykres 1.1.11). W przekroju wg płci, liczba pracujących kobiet wzrosła w Opolskiem o 4,5%, a mężczyzn o 8,6% (w kraju odpowiednio wzrost o: 11,3%, 11,5%).

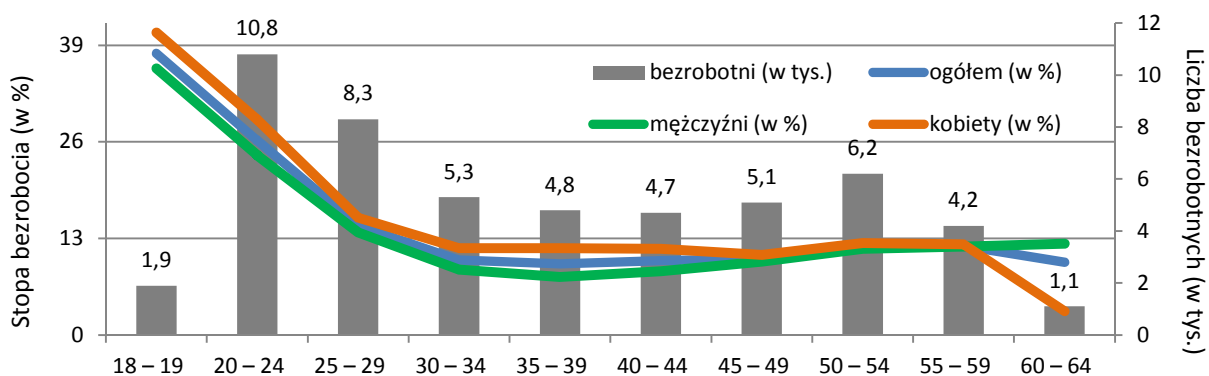
Wykres 1.1.11. Dynamika liczby pracujących w gospodarce narodowej w Polsce wg województw w latach 2002-2011 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Wolny przyrost miejsc pracy przekłada się na względnie niskie zatrudnienie mieszkańców. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2011 roku wskazały, iż przestrzeń różnicuje w tym kontekście zarówno kryterium płci, jak i miejsce zamieszkania. Stopa bezrobocia w województwie opolskim najwyższy poziom osiąga w grupie wiekowej 20-29 lat. Problem braku zatrudnienia dotyczy również mieszkańców w tzw. grupie niemobilnej wieku produkcyjnego, w tym zwłaszcza osób w wieku co najmniej 50 lat (Wykres 1.1.12). Stopa bezrobocia w miastach jest nieznacznie wyższa niż na wsi.

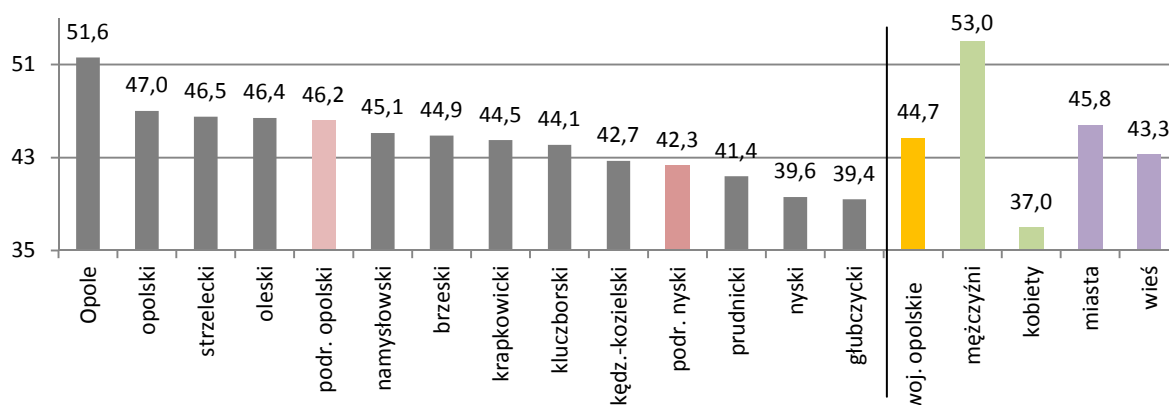
Wykres 1.1.12. Liczba bezrobotnych (w tys.) oraz stopa bezrobocia (w %) w województwie opolskim w 2011 r. wg grup wiekowych i płci (dane NSP)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

W przekroju wg powiatów wyższymi wskaźnikami zatrudnienia cechują się jednostki z podregionu opolskiego, zwłaszcza Opole, a najniższymi powiaty prudnicki, nyski oraz głubczycki. Wskaźnik zatrudnienia w miastach jest wyższy niż na wsi oraz zdecydowanie niższy wśród kobiet niż wśród mężczyzn (Wykres 1.1.13).

Wykres 1.1.13. Wskaźnik zatrudnienia w województwie opolskim w 2011 r. wg powiatów, podregionów i płci (w %, dane NSP, dotyczy ludności w wieku 15 lat i więcej)

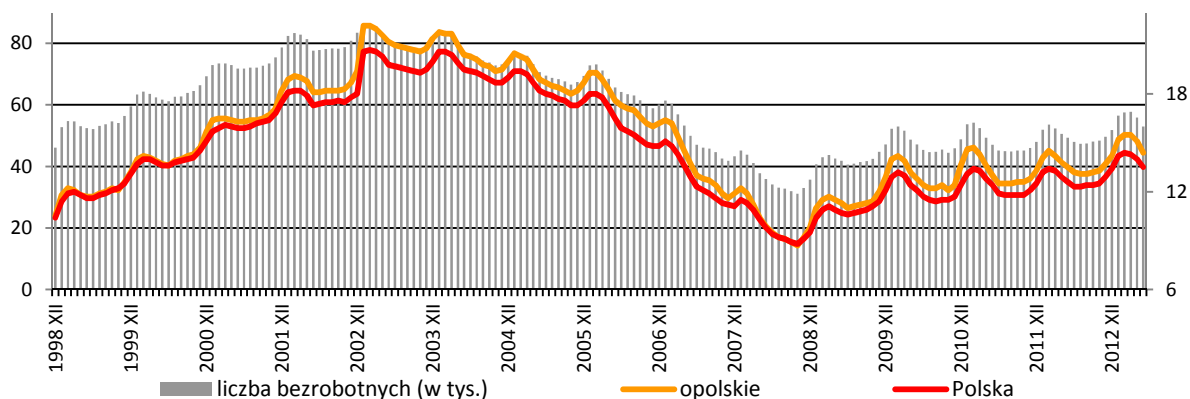
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, najwyższy wskaźnik zatrudnienia wystąpił wśród osób z wykształceniem wyższym (71,6%), a najniższy wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (11,6%). Wg danych Urzędu Statystycznego w Opolu wskaźnik zatrudnienia dla osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym wyniósł 56,0%, zasadniczym zawodowym 52,2%, a dla osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym 41,3%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego jest wyższa niż przeciętnie w kraju

Komponentem syntetycznej oceny aktywności na rynku lokalnym, regionalnym, jak i globalnym, jest poziom bezrobocia. Cechą charakterystyczną województwa opolskiego jest statystycznie wyższy poziom stopy bezrobocia aniżeli średnio w kraju (Wykres 1.1.14). Na przestrzeni ostatnich dwunastu lat stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie opolskim zaledwie dwa razy była niższa od rejestrowanej w Polsce (ostatnio w październiku 2008 roku). Na koniec maja 2013 r. poziom stopy wyniósł w regionie 14,4% względem 13,5% przeciętnie w kraju (siedem innych regionów miało wyższy poziom bezrobocia). Niemniej jednak rzeczywisty poziom bezrobocia może być w Opolskiem zdecydowanie niższy – pogląd ten uwiarygodniają dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, gdzie wskazuje się na równość tego miernika w województwie, jak i w Polsce (2011). Spis wskazał również, iż relatywnie niska jest aktywność zawodowa mieszkańców, a wskaźnik zatrudnienia należy do najniższych w kraju, zwłaszcza w miastach i wśród kobiet.

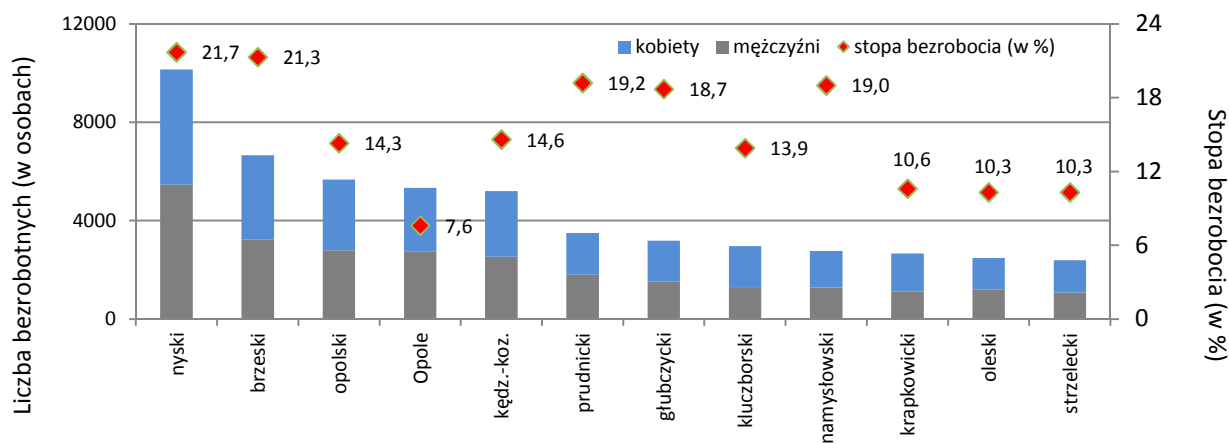
Wykres 1.1.14. Liczba bezrobotnych w województwie opolskim (w tys.) oraz stopa bezrobocia w województwie opolskim i w Polsce (w %) w latach 1998 (XII) -2013 (V) wg miesięcy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Inną stałą cechą regionu jest znaczne zróżnicowanie sytuacji na rynku pracy w wymiarze przestrzennym. Najwięcej bezrobotnych, w końcu maja 2013 r. zarejestrowanych było w powiecie nyskim i kolejno brzeskim, opolskim, Opolu i powiecie kędzierzyńsko-kozielskim. Najwyższa stopa bezrobocia rejestrowanego obserwowana była w powiatach: nyskim (21,7%), brzeskim (21,3%), prudnickim (19,2%), namysłowskim (19,0%) oraz głubczyckim (18,7%) – wykres 1.1.15.

Wykres 1.1.15. Liczba bezrobotnych (w osobach) oraz stopa bezrobocia (w %) w województwie opolskim w 2013 r. wg powiatów (stan w końcu maja)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Prowadzony od 2005 roku monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych wskazuje na wyraźne zjawisko utrwalania się niekorzystnej struktury zawodowej bezrobotnych w kontekście struktury popytu na pracę. Od lat większość zawodów posiadanych przez osoby bezrobotne ma charakter nadwyżkowy, tj. liczba rejestrujących się osób nie posiadających zatrudnienia przewyższa, czasem zdecydowanie, liczbę napływających propozycji pracy w danym zawodzie.

Osoby defaworyzowane na rynku pracy stanowią istotną grupę wśród bezrobotnych

Kolejnym zidentyfikowanym problemem na opolskim rynku pracy, obok wyższej niż przeciętnie w Polsce stopy bezrobocia, jest sytuacja grup defaworyzowanych – będących w trudnym położeniu na rynku pracy, napotykających potencjalnie na większe bariery w podjęciu i utrzymaniu zatrudnienia oraz doświadczających długich okresów bezrobocia⁵⁴.

Wśród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w województwie opolskim znaczną grupę stanowią osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Z grupy tej, w końcu maja 2013 r. niemal połowę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Co trzeci bezrobotny nie miał kwalifikacji zawodowych, co czwarty miał więcej niż 50 lat, a co piąty nie miał doświadczenia zawodowego. Istotną grupę stanowiły osoby młode – do 30 roku życia, kobiety które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka oraz osoby samotnie wychowujące dziecko do 18 roku życia.

Z punktu widzenia dostępności do rynku pracy i stopnia aktywności zawodowej jedną z najbardziej marginalizowanych grup w społeczeństwie są osoby niepełnosprawne. Głównym czynnikiem ekonomicznej marginalizacji niepełnosprawnych jest brak popytu na ich pracę, a czynnikiem pozaekonomicznym lęk pracodawców przed zatrudnianiem takich osób, wynikający z przyczyn mentalnych⁵⁵.

Tabela 1.2.1 Liczba osób bezrobotnych – będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w województwie opolskim w 2013 r. (stan w końcu maja)

Wyszczególnienie	ogółem	z czego:	
		kobiety	mężczyźni
Bezrobotni ogółem:	52 989 (100,0%)	50,8%	49,2%
długotrwale bezrobotni	25 318 (47,8%)	56,6%	43,4%
do 30 roku życia*	21 858 (37,8%)	-	-
bez kwalifikacji zawodowych	17 704 (33,4%)	53,6%	46,4%
powyżej 50 roku życia	13 624 (25,7%)	36,3%	63,7%
bez doświadczenia zawodowego	10 748 (20,3%)	59,2%	40,8%
kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	5 889 (11,1%)	100,0%	-
samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	5 485 (10,4%)	83,4%	16,6%
niepełnosprawni	2 669 (5,0%)	44,9%	55,1%
które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	1 133 (2,1%)	4,1%	95,9%
po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego	3 (~0%)	100,0%	0,0%

* dane szacunkowe (stan w końcu marca 2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu

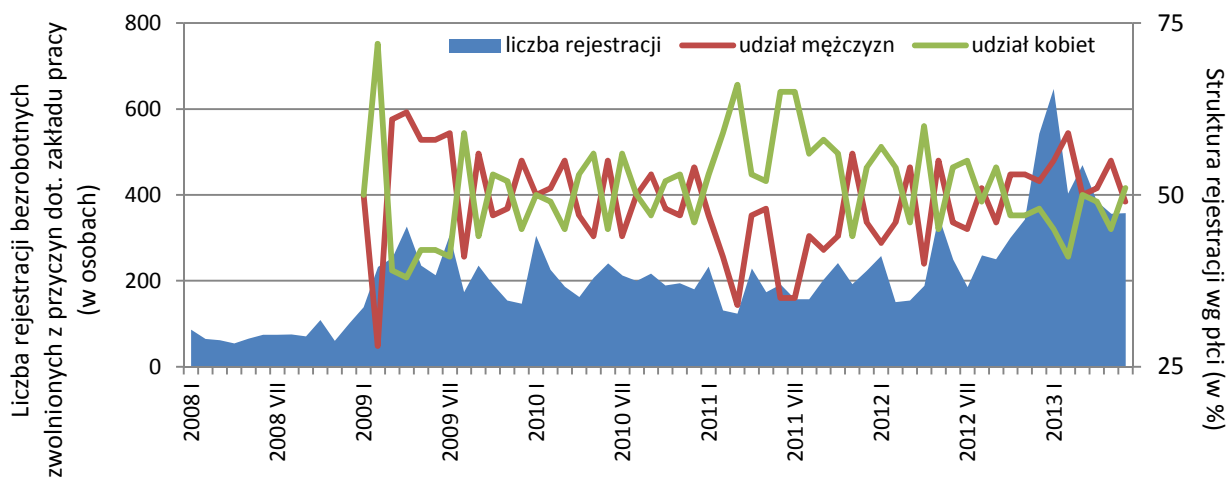
Na sytuację na rynku pracy wpływają także procesy restrukturyzacji i modernizacji podmiotów gospodarczych. Spowolnienie gospodarcze w ostatnich latach przyniosło wzrost rejestracji bezrobotnych - osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy (Wykres 1.1.16).

⁵⁴ Mechanizmy zaradcze względem problemów na rynku pracy w województwie opolskim - analiza w oparciu o przeprowadzone badania oraz wiedzę ekspercką, PIN - Instytut Śląski w Opolu, Opole 2010, s. 55.

⁵⁵ Ibidem, s. 91.

Wykres 1.1.16. Liczba rejestracji bezrobotnych zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy (w osobach) oraz struktura rejestracji tych osób wg płci (w %) w woj. opolskim w latach 2008 (I) – 2013 (VI)

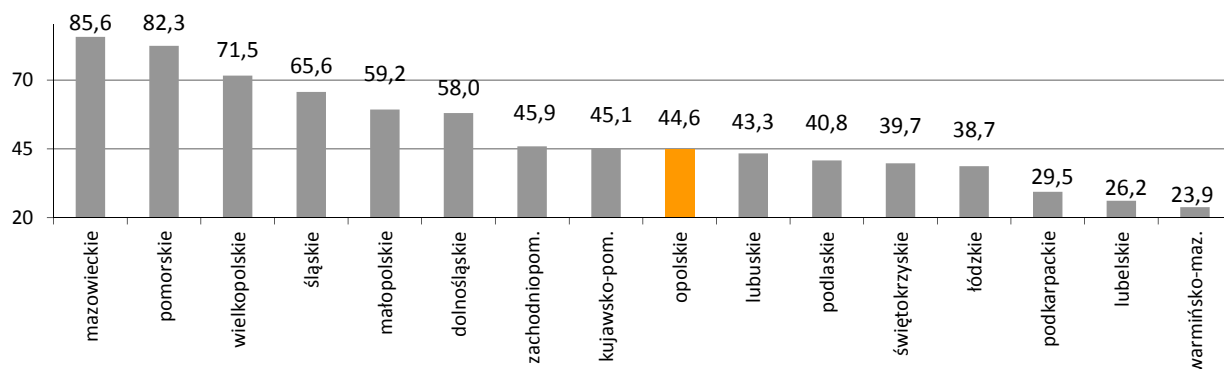

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu.

Poziom przedsiębiorczości mieszkańców województwa opolskiego jest relatywnie niski

Dostępne dane wskazują na relatywnie niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców województwa opolskiego. W badaniach Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości region znajduje się w grupie sześciu województw o najniższych wartościach stopnia przedsiębiorczości (Wykres 1.1.17). Wynik ten, choć ma wymiar jedynie statystyczny, to w dużym stopniu odzwierciedla przedsiębiorcze postawy i zachowania mieszkańców. Do stworzenia syntetycznej miary przedsiębiorczości autorzy badania wykorzystali takie cechy jak m.in.: liczbę przedsiębiorstw aktywnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców (dla przedsiębiorstw mikro, małych i średnich), liczbę pracujących w przeliczeniu na aktywny podmiot, a także wartość nakładów inwestycyjnych na pracującego.

Wykres 1.1.17. Poziom przedsiębiorczości w regionach – wskaźnik syntetyczny PARP (2010)

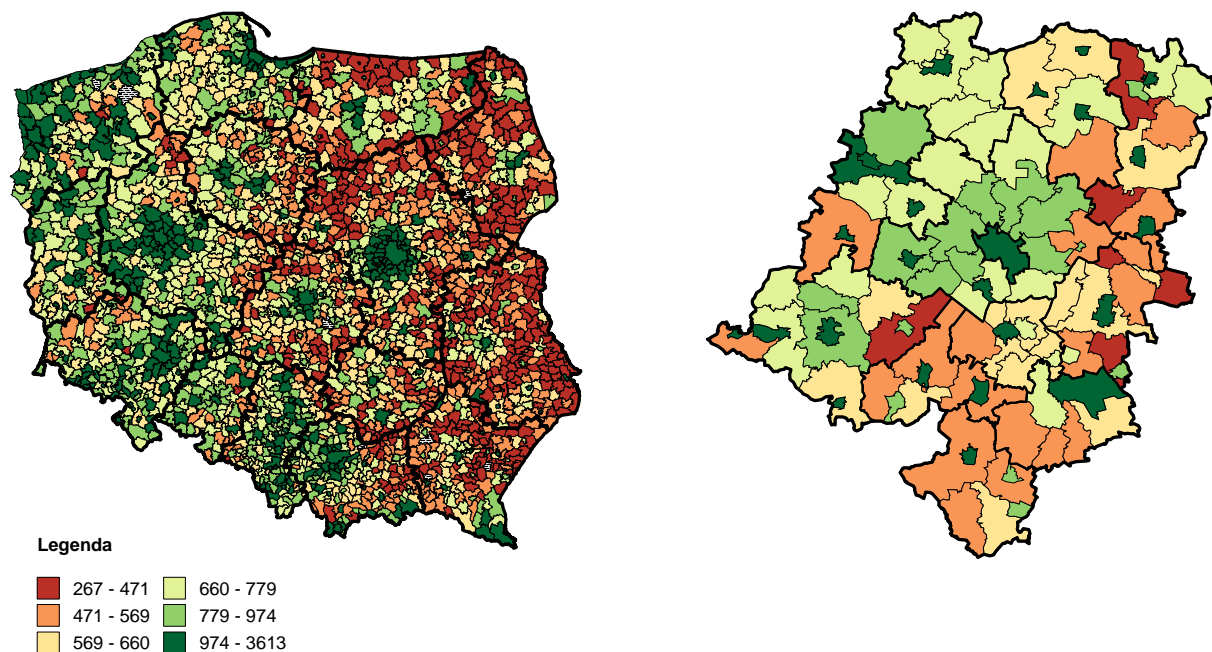

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2011, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012, s. 100.

Równie często stosowaną miarą jest tzw. wskaźnik przedsiębiorczości, obrazujący liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na liczbę mieszkańców (Mapy 1.1.4-1.1.5).

Cecha ta, pomimo niedoskonałości rejestru, jest dobrą miarą postaw przedsiębiorczych mieszkańców (rzeczywista chęć prowadzenia działalności). Dane zastane wskazują, iż województwo opolskie charakteryzuje się niższym, tak zdefiniowanym wskaźnikiem przedsiębiorczości niż średnio Polska. Na 10 tys. mieszkańców w województwie przypadają 962 podmioty gospodarki narodowej wobec 1004 średnio w Polsce. Łącznie, na obszarach wiejskich o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej, wskaźnik ten jest jeszcze niższy i stanowi około 62% średniej dla całego województwa (598 podmiotów na 10 tys. mieszkańców).

Mapy 1.1.4-1.1.5. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON na 10 000 mieszkańców w 2011 roku (stan w końcu roku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Powyższa miara występuje w literaturze w wielu odmianach. Poza wskazaną powyżej, również często wykorzystuje się wskaźnik bazujący wyłącznie na liczbie osób prowadzących działalność gospodarczą. Tak skonstruowana cecha nie powoduje jednak radykalnych zmian w postrzeganiu poziomu przedsiębiorczości i lokuje region poniżej średniej dla całego kraju.

Godzenie życia zawodowego i prywatnego

Międzynarodowe badania i analizy wskazują, że wyższe wskaźniki urodzeń występują w krajach, w których panują niestereotypowe wybory odnoszące się do małżeństwa i rodziny a także, w których aktywna jest polityka na rzecz równości płci. Nieprzypadkowo wysoką, znacznie wyższą niż Polska dzietnością cieszą się takie kraje jak np. Norwegia czy Szwecja. W tych krajach najłatwiej jest kobietom godzić role zawodowe i rodzinne, a chęć wykonywania pracy nie koliduje z posiadaniem dzieci⁵⁶.

W województwie opolskim i w Polsce w okresie transformacji zmniejszyło się zatrudnienie, zarówno kobiet jak i mężczyzn. Współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn wynosi tylko nieco

⁵⁶ I. Kotowska, Strukturalne i kulturowe uwarunkowania aktywności zawodowej kobiet w Polsce, Warszawa 2009, za: *Sytuacja opolskich kobiet na rynku pracy, w tym wracających na ten rynek po urloпах wychowawczych i macierzyńskich*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2012, s. 9.

powyżej 62%, a kobiet – niewiele ponad 46% (2008 rok). Dodatkowo aktywność kobiet na rynku pracy zmniejsza się wraz z posiadaniem dzieci, aktywność zawodowa mężczyzn zaś w takich sytuacjach zwiększa się. Ponieważ Polska należy do krajów, w których panuje model „podwójnego obciążenia” kobiet pracą (pracą w domu oraz pracą zawodową) wybór prowadzący młode kobiety do decyzji o nie posiadaniu dzieci lub urodzeniu małej ich liczby wydaje się być w dużej mierze związany z trudnościami w godzeniu tych ról, a w efekcie – z wyborem pracy, nie zaś – dzieci. Tym bardziej, że kobiety w Polsce są tymi, które bardziej intensywnie inwestują we własną edukację, zdobywają wykształcenie, oczekują możliwości samorealizacji i osiągnięcia niezależności ekonomicznej⁵⁷. Rynek pracy zdaje się być nieprzygotowany na takie oczekiwania kobiet. Przeprowadzone w regionie badania i analizy wskazują na:

- **niewystarczającą liczbę miejsc pracy pozwalających godzić pracę zawodową z macierzyństwem,**
- **niewystarczającą liczbę elastycznych miejsc pracy** - blisko dziewięć na dziesięć mieszkanek regionu pracujących zawodowo (z wyłączeniem kobiet pracujących we własnym gospodarstwie rolnym) wykonuje wszystkie obowiązki zawodowe poza własnym domem, część pracy zawodowej wykonuje w domu zaledwie jedna na dziesięć pracujących zawodowo mieszkanek województwa opolskiego, podczas gdy chciałyby tego co czwarta pracująca,
- **ograniczenia w mobilności mieszkańców** związane z utrudnionym dostępem do miejsc pracy, zwłaszcza mieszkańców obszarów peryferyjnych,
- **niewystarczającą do potrzeb dostępność do usług opiekuńczo-wychowawczych, zarówno żłobków, jak i przedszkoli** (w ostatnich latach liczba miejsc w żłobkach i oddziałach żłobkowych była niższa niż liczba wniosków o przyjęcie; szacuje się, że w 2013 r. liczba chętnych będzie większa o 64% od liczby miejsc, a w 2014 i 2015 r. o ok. 30%; w zakresie edukacji przedszkolnej szacuje się, że liczba chętnych będzie niższa niż liczba miejsc, niemniej jednak z wyjątkami w niektórych gminach).

Co czwarta (24%) spośród mieszkanek Opolszczyzny, które w ciągu ostatnich 6 lat urodziły dziecko, przyznaje, że obecnie nie jest gotowa przyjąć maksymalnego obciążenia obowiązkami zawodowymi, na jakie zgodziłaby się przed ciążą. Macierzyństwo szczególnie trudno pogodzić z pracą w trybie zmianowym lub wymagającą nadgodzin. Brak gotowości do wykonywania pracy w niestandardowych godzinach eliminuje matki z części stanowisk (na przykład z prac w ruchu ciągłym). Wykonywanie pewnych zawodów (na przykład przedstawiciela handlowego) jest utrudnione lub niemożliwe ze względu na konieczność częstych wyjazdów służbowych. Trzy na dziesięć (29%) kobiet z województwa opolskiego stwierdziło, że maksymalny czas dojazdu do pracy, który mogłyby zaakceptować, jest obecnie krótszy niż zanim zaszły w ciążę. Zarazem oczekiwania co czwartej (24%) matki małego dziecka dotyczące wysokości wynagrodzenia wzrosły. Wzrost oczekiwań płacowych można wiązać z kosztami finansowymi zapewnienia opieki nad dzieckiem w czasie przebywania w pracy, a być może również z oczekiwaniem „rekompensaty” za rozłąkę z dzieckiem⁵⁸.

Aktywność na rynku pracy zmniejsza się wraz ze zwiększonymi obowiązkami wynikającymi z opieką nad osobami zależnymi, w tym dziećmi do lat 3, osobami niepełnosprawnymi, czy osobami starszymi. Nie wszyscy rodzice mają możliwość otrzymania wsparcia w zakresie usług opieki żłobkowej. Jak wskazują wyniki analiz opieka żłobkowa stanowi istotny element zabezpieczenia

---

⁵⁷ Ibidem, s. 9-10.

⁵⁸ Ibidem, s. 118.

opieki nad małym dzieckiem z jednej strony, z drugiej zaś – ważne ogniwo w łańcuchu warunków ułatwiających powrót rodzicom, przede wszystkim matkom, na rynek pracy. Tymczasem ponad dwie piąte (44%) matek z województwa opolskiego stwierdza, że najbliższy żłobek, do którego mogłyby posyłać dziecko, jest zbyt daleko, a dwie piąte (40%), że kosztuje zbyt dużo. Przeszło co trzecia (35%) respondentka obawia się, że opiekunki w żłobku mogłyby nie zadbać dość dobrze o jej dziecko. Jedna czwarta (25%) matek nie posyła dziecka do żłobka ze względu na brak miejsc. Istotne jest również niewystarczające dostosowanie godzin otwarcia placówek do zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej, w tym do zróżnicowanych potrzeb rodziców. Powyższe powody znacznie ograniczają aktywność zawodową opiekunów. W końcu maja 2013 r., w urzędach pracy województwa opolskiego zarejestrowanych było prawie 6 tys. kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka.

Aktywność na rynku pracy obniżona jest także wśród osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów. Według danych Urzędu Statystycznego, pochodzących z wyników spisu z 2011 r., w województwie opolskim było 103,2 tys. osób, które odczuwały całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych stosownie do swojego wieku (niepełnosprawność biologiczna) i/lub posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony (niepełnosprawność prawna). Osoby niepełnosprawne w 2011 r. stanowiły 10,2% ogółu mieszkańców województwa opolskiego, podczas gdy w 2002 r. – 10,0%. W kraju udział ten ukształtował się na wyższym poziomie i wyniósł odpowiednio: 12,2% i 14,3%. Wśród ogółu osób niepełnosprawnych w województwie opolskim przeważały kobiety. W 2011 r. niepełnosprawnych kobiet było 54,8 tys. (tj. 53,1% ogółu niepełnosprawnych)⁵⁹. Badania Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że w województwie opolskim zaledwie co czwarta osoba niepełnosprawna to osoba pracująca.

Aktywność zawodowa obniżona jest także wśród opiekunów osób starszych. Prognozuje się, że w przyszłości rosnąć będzie zapotrzebowanie na usługi skierowane do najstarszej grupy mieszkańców. W końcu 2012 r. 14,8% mieszkańców województwa opolskiego miało co najmniej 65 lat (149 tys. osób, z czego kobiety stanowiły 61,8%, a mężczyźni 38,2%). Prognozy GUS wskazują, że do 2020 r. liczba osób w wieku 65 lat i więcej wzrośnie w regionie o prawie 25% względem 2012 roku. Dodatkowo, w grupie osób w wieku 85 lat i więcej względny wzrost będzie najwyższy w kraju. Jak wskazują analizy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu, osoby w podeszłym wieku, w tym w wieku powyżej 75 lat, w znacznym stopniu niesamodzielne (niepełnosprawne), stanowią główną grupę beneficjentów korzystających z opieki w domach pomocy społecznej. Szacuje się, że w najbliższych kilkunastu latach znacznie wzrosną potrzeby w zakresie miejsc w domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy, czy pomocy w formie usług opiekuńczych dla osób starszych, w tym niepełnosprawnych. Oszacowane potrzeby w zakresie liczby osób niepełnosprawnych w wieku powyżej 75 lat wymagających opieki całodobowej w domach pomocy społecznej w 2020 r. są wyższe o 13% niż dziesięć lat wcześniej. W przypadku usług opiekuńczych szacowane zapotrzebowanie wśród tej grupy ludności wzrośnie o 15%. Natomiast szacowana liczba osób w wieku powyżej 60/65 lat wymagających wsparcia w dziennych domach pomocy w 2020 r. jest wyższa o 22% niż stan w 2010 roku.

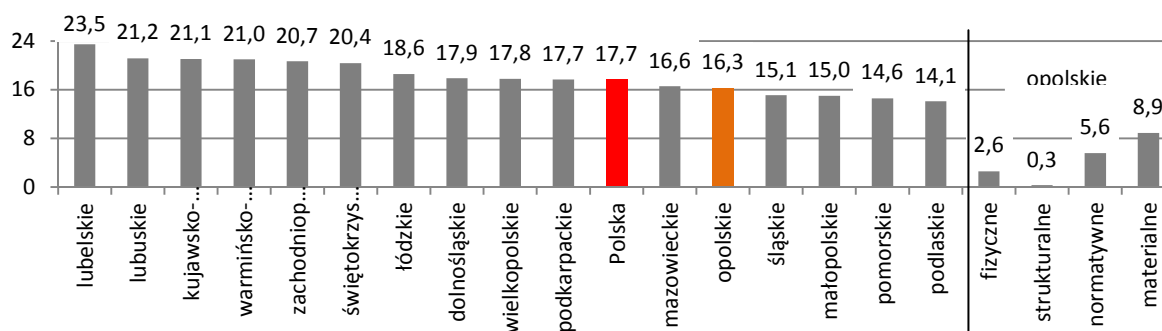
---

⁵⁹ *Raport z wyników województwa opolskiego. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2012, s. 33-34.

1.1.16 Województwo opolskie jako region przeciwdziałający wykluczeniu społecznemu

Pomimo względnie wysokich wskaźników warunków oraz jakości życia, statystycznie wysokich dochodów rozporządzalnych mieszkańców, w województwie opolskim istnieją grupy osób wykluczonych społecznie. Wykluczenie przybiera różne formy i rozmiary. Dostrzegalne jest wykluczenie strukturalne, normatywne, fizyczne, czy materialne. Wyniki badań wskazują, iż w województwie opolskim 16,3% mieszkańców stanowią osoby wykluczone społecznie względem 17,7% przeciętnie w kraju-bez względu na typ wykluczenia (Wykres 1.1.18). Zagrożony wykluczeniem jest prawie co drugi mieszkaniec regionu⁶⁰.

Wykres 1.1.18. Udział osób wykluczonych w Polsce wg województw oraz w województwie opolskim wg typu wykluczenia (w %)

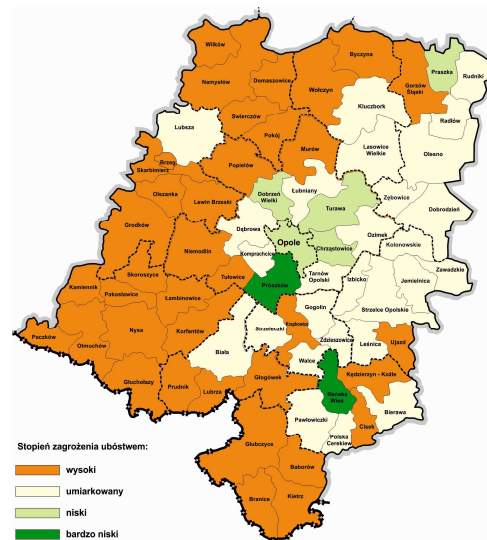

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Diagnoza społeczna...*, s.348

Zagadnienia związane z wykluczeniem wiążą się w województwie opolskim między innymi z:

- **wykluczeniem z przestrzeni ekonomicznej** (wykluczenie materialne, 8,9% wykluczonych, 13,2% zagrożonych wykluczeniem⁶¹) – mniej więcej co 20. mieszkaniec województwa opolskiego zagrożony jest skrajnym ubóstwem (dane GUS),

Wyniki badań prowadzonych na poziomie regionalnym wskazują, że w 2012 r. w trzech powiatach województwa opolskiego wszystkie gminy należały do grupy o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem (powiaty: *głubczycki, namysłowski i nyski*)⁶². Wyższym stopniem zagrożenia ubóstwem cechował się podregion nyski. Najwyższa, względna liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej występuje w powiatach *namysłowskim, głubczyckim i prudnickim*, najniższa

Mapa 1.1.6. Stopień zagrożenia ubóstwem w województwie opolskim wg gmin (2012)

Źródło: opracowanie własne na podstawie⁶²

⁶⁰ Zob. J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Polskie Towarzystwo Statystyczne, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2012, s. 348.

⁶¹ Ibidem, s. 348.

⁶² *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim*. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Opole 2013, s. 15.

zaś w Opolu (*per capita*). W 2012 r. w każdym z powiatów woj. opolskiego, z wyjątkiem Opola, występowała gmina lub gminy o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem (Mapa 1.1.6)⁶³.

Analizy wskazują, że wykluczenie z przestrzeni ekonomicznej w dużej mierze determinowane jest sytuacją na rynku pracy i materialnymi warunkami życia mieszkańców.

- **wykluczeniem fizycznym** wynikającym z wielu barier w życiu codziennym, które nie pozwalają na pełne zaspokojenie i realizację potrzeb społecznych i zawodowych mieszkańców, zwłaszcza osób niepełnosprawnych, czy osób starszych (2,6% wykluczonych w regionie, 13,5% zagrożonych wykluczeniem),
- **wykluczeniem strukturalnym** związanym z niskim kapitałem kulturowym, zamieszkaniem z dala od rynków pracy, czy centrów życia społeczno-gospodarczego (0,3% wykluczonych w regionie, 19,8% zagrożonych wykluczeniem),
- **wykluczeniem normatywnym**, w tym związanym z różnymi formami uzależnień i multiuzależnień (5,6% wykluczonych, 13,2% zagrożonych wykluczeniem),
- **wykluczeniem cyfrowym** wiążącym się z nieumiejętnością wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, zwłaszcza wśród osób w starszym wieku.

Liczba klientów instytucji pomocy społecznej w wieku aktywności zawodowej wynosi w woj. opolskim ponad 32 tys. osób. Z grupy tej 58% stanowią mieszkańcy miast wymagających restrukturyzacji i rewitalizacji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020r.

Badania prowadzone na szczeblu krajowym wskazują, że duża zmienność wskaźników wykluczenia i zagrożenia wykluczeniem obserwowana jest zwłaszcza w przekroju grup społeczno-ekonomicznych i typów gospodarstw domowych, mniej zaś w przekroju województw. W województwie opolskim, w szczególnej sytuacji znajdują się m.in. osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze, osoby po 50 roku życia, osoby odbywające karę pozbawienia wolności, osoby przebywające w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich oraz ośrodkach kuratorskich. Wykluczeniem społecznym zagrożona jest także społeczność romska. Romowie są mniejszością najmniej zintegrowaną społecznie i nie zawsze przygotowaną do sprawnego funkcjonowania w coraz bardziej komplikującej się rzeczywistości współczesnego świata⁶⁴. Dane ostatniego Spisu Powszechnego wskazują, że społeczność romska w województwie opolskim liczy ponad 1 tys. osób (6,3% populacji Romów w Polsce).

Analizy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej wskazują, że w opinii pracowników socjalnych z woj. opolskiego – kategorią osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym są bezdomni (44% wskazań), następnie – długotrwale bezrobotni (21,6%). Natomiast przy wyborze grup społecznych – średnio zagrożonych wykluczeniem – pracownicy wskazywali najpierw na bezrobocie (31,4%), a potem na ubóstwo (13,5%). Najniższy poziom zagrożenia wykluczeniem przypisano rodzinom z problemem alkoholowym (20,5%) oraz rodzinom wielodzietnym (10,1%)⁶⁵. Natomiast najczęstszymi wskazywanymi przez pracowników socjalnych problemami społecznymi występującymi w gminie są: ubóstwo (21,3 proc.), długotrwale bezrobocie (15,4 proc.), niepełnosprawność (14,3 proc.), a także alkoholizm klientów (13 proc.). Natomiast przy wyborze problemów społecznych, które stwarzały największą trudności – ankietowani wskazywali najczęściej rodziny z problemem

---

⁶³ Ibidem, s. 15.

⁶⁴ Za: *Program Integracji Społeczności Romskiej w Polsce na lata 2014-2020*, projekt, Warszawa 2013, s. 11.

⁶⁵ *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w ocenie pracowników socjalnych województwa opolskiego – wybrane zagadnienia*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2009, s. 53.

alkoholowym (prawie 38 proc.), długotrwałe bezrobocie (prawie 20 proc.) i przemoc w rodzinie (8,5 proc.). Wśród przyczyn trudności wymieniano najczęściej brak współpracy ze strony klientów, bierność i brak chęci do poprawy własnej sytuacji życiowej, a w przypadku przemocy w rodzinie – brak możliwości odizolowania sprawcy od ofiary przemocy⁶⁶.

Ważną kwestią pozostaje dostępność do wysokiej jakości usług, w tym kompleksowej opieki zdrowotnej, profilaktyki i usług społecznych - głównie dla najmłodszych, jak i starszej części populacji. W województwie opolskim średniorocznie stwierdza się po raz pierwszy różne schorzenia wśród ok. 6,4 tys. osób w wieku do 18 lat. W pozostałej grupie wiekowej kwestia ta dotyczy średniorocznie ok. 33,8 tys. osób. Schorzenia, choroby – w tym psychiczne oraz praca w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie obniżają aktywność mieszkańców na rynku pracy. Coraz bardziej istotną rolę odgrywają szczepienia ochronne, zwłaszcza dzieci, w tym m.in. przeciwko meningokokom i pneumokokom - jednak w większości przypadków nie są to szczepienia bezpłatne. Narastający problem zdrowotny i ekonomiczny stanowią także nowotwory złośliwe odpowiadające w Polsce za prawie 25% wszystkich zgonów, w tym wśród kobiet za ok. 23%, a wśród mężczyzn za ok. 26%. W 2010 r. w strukturze zachorowań na nowotwory złośliwe odznaczały się w województwie opolskim:

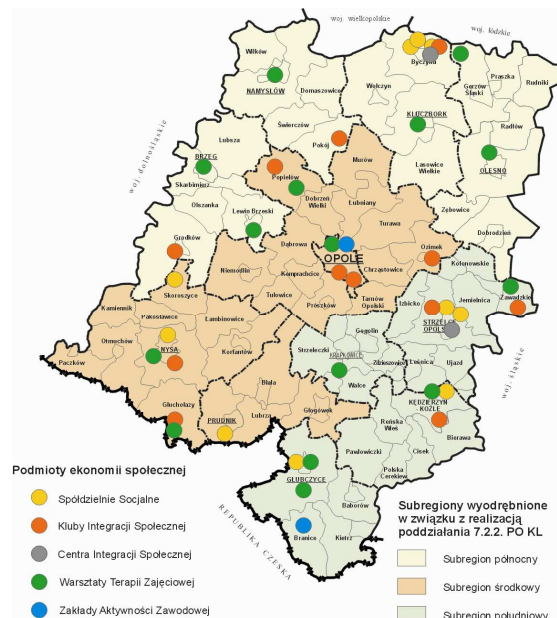
- wśród mężczyzn nowotwory: płuc (18,6%), jelita grubego (13,7%), prostaty (10%), pęcherza moczowego (7,9%) oraz żołądka (5,8%),
- wśród kobiet nowotwory: piersi (20,9%), jelita grubego (11,1%), płuc (7,1%), trzonu macicy (6,8%), jajników (6,2%) oraz szyjki macicy (3,9%)⁶⁷.

Za niewystarczające w stosunku do potrzeb uznaje się wielkość zadań wspierających rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji. Liczba asystentów rodziny była w Opolskiem w 2012 r. sześciokrotnie niższa niż potrzeby w tym zakresie, a liczba mieszkań chronionych nie przekroczyła stu.

Ekonomia społeczna jako instrument uzupełniający otwarty rynek pracy

Podmioty ekonomii społecznej prowadzą działalność gospodarczą, której zyski mogą być przeznaczane na tworzenie miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym długotrwałe bezrobotnych, niepełnosprawnych, bezdomnych i zaburzonych psychicznie. W województwie opolskim działa 151 podmiotów ekonomii społecznej, tj.:

- 10 spółdzielni socjalnych (3 w gminie Buczyna, 2 w Strzelcach Opolskich, po 1 w Nysie, Kędzierzynie-Koźlu, Skoroszycach, Głubczycach i Prudniku),
- 12 Klubów Integracji Społecznej (Grodków, Kędzierzyn-Koźle, Pokój, Głuchołazy, Nysa, Ozimek, Popielów, Zawadzkie, Buczyna, Strzelce Opolskie i 2 w Opolu),

Mapa 1.1.7. Lokalizacja wybranych podmiotów ekonomii społecznej w województwie opolskim

⁶⁶ Tamże, s. 50.

⁶⁷ Zob. *Nowotwory złośliwe w Polsce w 2010 roku*. Centrum Onkologii - Instytut im. M. Skłodowskiej - Curie, Krajowy Rejestr Nowotworów, Warszawa 2012, s. 48.

- 2 Centra Integracji Społecznej (Byczyna, Strzelce Opolskie),
- 15 Warsztatów Terapii Zajęciowej (Głuchołazy, Kluczbork, Lewin Brzeski, Nysa, Olesno, Opole, Stare Siołkowice, Nowe Gołuszowice, Zawadzkie, Uszyce, Kędzierzyn-Koźle, Namysłów, Krapkowice, Brzeg i Głubczyce),
- 2 Zakłady Aktywności Zawodowej (w Opolu oraz w Branicach),
- 24 Zakłady Pracy Chronionej,
- 86 fundacji, stowarzyszeń oraz spółdzielni pracy i inwalidów prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego⁶⁸.

Analiza stanu sektora ekonomii społecznej w województwie opolskim wskazuje na dość silne skoncentrowanie aktywności organizacji obywatelskich w Opolu, zaś spółdzielczości socjalnej w powiatach kluczborskim, nyskim i strzeleckim. Aktywność podmiotów wynika bądź z wielkości ośrodka (stolica województwa), bądź aktywności konkretnych samorządów lokalnych.

Badania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej wskazują, że do najważniejszych barier ograniczających rozwój podmiotów ekonomii społecznej należą:

- spośród barier zewnętrznych: niski poziom współpracy między organizacją a instytucjami publicznymi, brak zaufania ze strony społeczności lokalnej/ negatywne stereotypy, brak zaufania ze strony administracji publicznej, niski poziom współpracy między organizacją a innymi podobnymi organizacjami,

- spośród barier wewnętrznych: zbyt mała lub niewystarczająca promocja działań organizacji/ niewystarczające środki, problemy związane z infrastrukturą, problemy z płynnością finansową, czy też trudności w utrzymaniu dobrego personelu/ wolontariuszy⁶⁹.

W województwie opolskim, w zakresie wsparcia ekonomii społecznej, wyróżnia się trzy subregiony – wyodrębnione w związku z realizacją poddziałania 7.2.2. POKL, odpowiednio: subregion północny (powiaty: brzeski, kluczborski, namysłowski i oleski), subregion środkowy (powiaty: opolski, Opole, nyski, prudnicki) oraz subregion południowy (pozostałe powiaty).

1.1.17 Województwo opolskie jako region kształcących się mieszkańców

Poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych rośnie. Aspiracje edukacyjne mieszkańców województwa opolskiego są wysokie, jednak nie odpowiadają w pełni potrzebom zgłaszanym przez pracodawców

Badania prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny wskazują, że w ostatnich kilkunastu latach struktura wykształcenia mieszkańców poprawiła się⁷⁰. Wzrosła liczba mieszkańców z

⁶⁸ *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2011 r.*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2012, s. 5-57.

⁶⁹ Zob. *Ekonomia społeczna w województwie opolskim - w stronę rozwiązań systemowych*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2012, s. 55-57.

⁷⁰ W województwie opolskim dzieci i młodzież uczą się w 386 szkołach podstawowych (w tym 264 na obszarach wiejskich), 172 gimnazjach (w tym 75 na obszarach wiejskich), 78 szkołach ponadgimnazjalnych kształcenia ogólnego (w tym 5 na obszarach wiejskich) oraz w 146 kształcenia zawodowego (w tym 13 na obszarach wiejskich). W regionie funkcjonuje 6 szkół wyższych: Uniwersytet Opolski, Politechnika Opolska, Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu oraz Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Brzegu. Na terenie regionu działają także filie/oddziały zamiejscowe kilku uczelni (w tym trzech szkół ekonomicznych)

wykształceniem wyższym, zmniejszyła się liczba mieszkańców z wykształceniem podstawowym i niższym. Wyniki ostatniego spisu powszechnego wskazały, że spośród wszystkich mieszkańców województwa opolskiego dla których możliwe było ustalenie wykształcenia, najwięcej posiada wykształcenie średnie (26,3%) i kolejno: zasadnicze zawodowe (23,9%), ukończone podstawowe (17,9%) oraz wyższe (13,6%).

Tabela 1.2.2 Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i płci w województwie opolskim i w Polsce w 2011 r. (dane NSP, w %, wśród osób z ustalonym poziomem wykształcenia)

Wyszczególnienie	Poziom wykształcenia						
	wyższe	policealne	średnie	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego
Ogółem							
Polska	17,0	2,6	29,0	21,7	4,9	18,3	1,4
Opolskie	13,6	2,2	26,3	23,9	4,6	17,9	1,3
Mężczyźni							
Polska	14,8	1,5	27,6	27,9	5,5	16,5	1,0
Opolskie	11,8	1,3	24,5	31,4	5,1	14,9	1,0
Kobiety							
Polska	19,0	3,6	30,2	15,9	4,4	20,0	1,7
Opolskie	15,2	3,2	27,9	17,0	4,2	20,6	1,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie

Pomimo tego, iż nawet wykształcenie wyższe, bądź ukończenie najbardziej atrakcyjnego kierunku kształcenia nie gwarantuje uzyskania i utrzymania pracy, to jednak wyższe kwalifikacje zdecydowanie zwiększają szanse na rynku pracy. Wśród bezrobotnych w województwie opolskim, osoby z wykształceniem wyższym stanowią najmniejszy udział (10,9%), podczas gdy największy stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym i podstawowym lub niepełnym podstawowym⁷¹. Niemniej jednak część kierunków, w tym kierunków na uczelniach wyższych, nie odpowiada wymogom rynku pracy, co wpływa na fakt, iż część absolwentów ma problem ze znalezieniem pracy adekwatnej do wyuczonego zawodu. Wyniki projektu „Badania potrzeb pracodawców w kontekście oferty systemu edukacji na poziomie średnim i wyższym”, wskazują na fakt, iż problem tkwi nie w tym, że nie ma podaży pracy, ale że osoby gotowe podjąć pracę posiadają inne kwalifikacje niż oczekiwane. Nawet jeśli osoby te posiadają kwalifikacje pożądane przez pracodawców, to często ich poziom jest niewystarczający. Chodzi o specyficzne umiejętności, np. współpracy w grupie i komunikacji. Absolwentom brak ponadto umiejętności wykorzystania swojej wiedzy w praktyce. Dostrzegalna jest niedojrzałość uczniów, utrzymująca się niejednokrotnie jeszcze w szkołach wyższych, a nawet jeszcze dłużej w trakcie zatrudnienia u pracodawcy⁷². Pomimo pozytywnych zmian w ostatnich latach, wciąż niewystarczająco do potrzeb rozwinięte jest kształtowanie kreatywnych, twórczych i innowacyjnych postaw uczniów. Dodatkowo jak wskazują wyniki analiz powszechna

---

mających swoją siedzibę poza województwem opolskim. Należą do nich m.in. Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego Wydział Zamiejscowy w Opolu i Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu Wydział Zamiejscowy w Opolu.

⁷¹ Stan w końcu IV kwartału 2012 roku.

⁷² J. Żurawska, *Badania potrzeb pracodawców w kontekście oferty systemu edukacji na poziomie średnim i wyższym*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Opole 2009, s. 81-82, 139-140.

edukacja matematyczna w Polsce jest jednym z trzech najważniejszych problemów do rozwiązania, odsłoniętych przez badania PISA⁷³.

Ogólne opinie na temat regionalnej oferty edukacyjnej na poziomie średnim i wyższym, ocenianej z punktu widzenia potrzeb i oczekiwań gospodarki i rynku pracy, wyrażane przez przedstawicieli podmiotów gospodarczych i ich związków, wyraźnie zdominował pogląd, że słabością szkolnictwa jest kształcenie praktyczne i niewystarczające przygotowanie do zawodu. Ponadto, wskazuje się na przeładowanie programów nauczania wiedzą teoretyczną, nieprzydatną, zdaniem pracodawców, w codziennej praktyce zawodowej i brak dobrego przygotowania zawodowego⁷⁴. Złożony i narastający problem niedopasowań strukturalnych na rynku pracy można również wyrazić inaczej, stwierdzając, że rozwój gospodarczy, z którym wiąże się zmiana w strukturze dostępnych miejsc pracy nie nadąża za zmianą preferencji zawodowych młodzieży. Można wreszcie spojrzeć jeszcze z innej strony – młodzież wybiera zawody związane z tym, co chciałaby robić, a nie z tym, co ewentualnie mogłaby robić⁷⁵.

Zdawalność egzaminów gimnazjalnych i maturalnych nie odbiega zasadniczo od średniej w Polsce. Wyniki egzaminu gimnazjalnego, formułowane oddzielnie dla części humanistycznej oraz matematyczno-przyrodniczej, wskazują że województwo opolskie pod względem zdawalności plasuje się w środkowej części rankingu województw. W 2012 roku, średni wynik w części humanistycznej, plasował uczniów z województwa opolskiego nieznacznie poniżej średniej dla kraju, a w przypadku części matematyczno-przyrodniczej podobnie. Również zdawalność egzaminów maturalnych nie odbiega znacząco od średniej w Polsce – w 2012 r. roku opolskie osiągnęło analogiczny wynik jak przeciętnie Polska. Należy jednak mieć na uwadze, iż w odniesieniu do województw wskaźniki zdawalności są jedynie pomocnicze i poglądowe. Zdawalności różnią się zwłaszcza w przekroju wg typów szkół (licea, technika, inne szkoły; szkoły publiczne i niepubliczne). Dane okręgowej komisji egzaminacyjnej we Wrocławiu wskazują m.in., że:

- na wsi i w małych miastach notuje się gorsze wyniki egzaminów gimnazjalnych niż w średnich i dużych miastach,
- zdawalność egzaminów maturalnych różni się w zależności od typu szkoły (najwyższa zdawalność w liceach ogólnokształcących, najniższa w liceach uzupełniających).

Zdawalność egzaminów zawodowych nie jest w pełni satysfakcjonująca. W sesji letniej 2011 r. do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, przystąpiło w województwie po raz pierwszy łącznie 5,7 tys. absolwentów szkół zawodowych różnego szczebla, z tego dyplom otrzymało 3,7 tys., co stanowiło 65,9% ogółu zdających. Absolwenci zdawali egzamin w 30 zawodach tzw. robotniczych uzyskując zdawalność na poziomie 73,4% i w 46 zawodach na poziomie technikum i szkoły policealnej gdzie średnia zdawalność wyniosła 63,7%⁷⁶.

---

⁷³ Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów OECD PISA, Wyniki badania 2009 w Polsce, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2011, s. 10.

⁷⁴ Badania potrzeb pracodawców w kontekście oferty systemu edukacji..., s. 55.

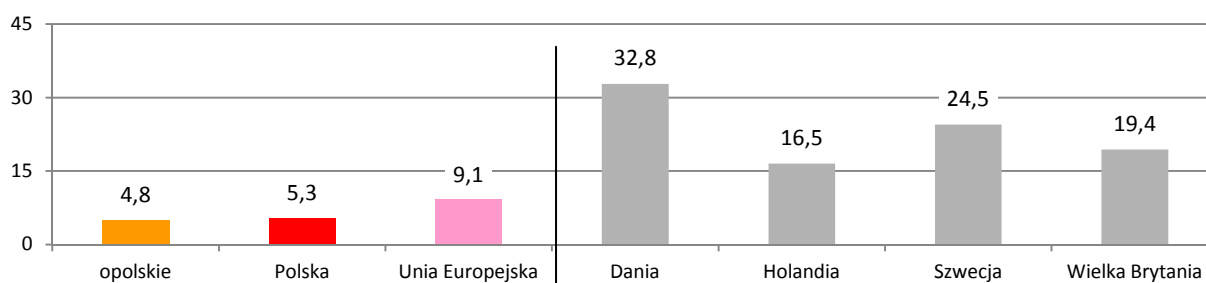
⁷⁵ R. Jończy, Zagraniczne migracje zarobkowe z województwa opolskiego w latach 2008-2010..., dz. cyt., s. 105.

⁷⁶ Analiza wyników egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w województwie opolskim w sesji letniej 2011 r., Kuratorium Oświaty w Opolu, Opole 2012, materiał powielony.

Udział mieszkańców w kształceniu ustawicznym jest niski

Szanse na rynku pracy bezsprzecznie zwiększa uczestnictwo w różnych formach kształcenia ustawicznego. Uzyskanie nowych kwalifikacji, podwyższenie wykształcenia, czy też nabycie nowych umiejętności, wpływa na pozyskanie i utrzymanie pracy lub prowadzenie własnej działalności. Tymczasem głównym problemem polskiego – a w jeszcze większym stopniu opolskiego – systemu kształcenia ustawicznego jest niski udział osób w wieku 25-64 lata w formalnym kształceniu ustawicznym. Wg danych Eurostatu, w 2010 roku jedynie 5,3% mieszkańców Polski z tej grupy uczestniczyło w formach kształcenia ustawicznego, co klasyfikuje nasz kraj bardzo nisko w Unii Europejskiej. Na tym tle jeszcze gorzej wygląda sytuacja województwa opolskiego, dla którego wskaźnik ten wyniósł ok. 4,8% (Wykres 1.1.19).

Wykres 1.1.19. Udział osób w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym w województwie opolskim, Polsce i wybranych krajach w 2010 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Edukacja przedszkolna

W 2011 r. w województwie opolskim edukacją przedszkolną nie było objęte mniej więcej co piąte dziecko, przy czym udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na wsi był zdecydowanie niższy niż w miastach. Wg danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu, pozyskanych bezpośrednio od gmin, w regionie jest prawie 33 tys. miejsc w przedszkolach.

Jak wskazały wyniki badania ewaluacyjnego do potencjalnych barier w dostępie do edukacji przedszkolnej należą: deficyt miejsc w przedszkolach, zbyt krótki czas opieki oferowanej przez przedszkola oraz koszty, których rodzice nie są w stanie (lub nie są skłonni) pokryć. Przedszkola w województwie opolskim w czerwcu 2012 r. były czynne średnio przez 8 godzin i 30 minut dziennie. Pod względem godzin otwarcia występują znaczne różnice w zależności od rodzaju gminy. W gminach miejskich średni czas funkcjonowania przedszkoli (10 godzin i 8 minut) był o około dwie godziny dłuższy, niż w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich (w obu przypadkach 8 godzin i 10 minut).

Dostępność edukacji przedszkolnej można rozumieć również jako możliwość uczestniczenia przez dziecko w przydatnych mu zajęciach. Z badań ankietowych przeprowadzonych z rodzicami wynika, że w roku 2011/2012 w przybliżeniu co drugie dziecko brało udział we wszystkich dodatkowo płatnych zajęciach oferowanych mu przez przedszkole, do którego uczęszczało; troje na dziesięcioro dzieci uczestniczyło w części odpłatnych zajęć, natomiast blisko co piąte nie brało udziału w żadnych takich zajęciach.

1.2. Wymiar terytorialny polityki rozwoju województwa opolskiego do 2020 roku

Politykę rozwoju województwa opolskiego w perspektywie 2020 roku określa uchwalona w dniu 28 grudnia 2012r. przez Sejmik Województwa Opolskiego *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.* (SRWO). Wymiar terytorialny polityki rozwoju oznacza przestrzenne ukierunkowanie interwencji do ściśle określonych obszarów, w zależności od typu obszaru i występującego w jego granicach problemu. Zgodnie z ustaleniami krajowych i unijnych dokumentów strategicznych, podejście terytorialne zwiększa efektywność realizacji celów rozwojowych dzięki temu, że umożliwia zarówno właściwie wykorzystywać zróżnicowanie wewnętrznych potencjałów, jak również niwelować niedobory w obrębie niektórych obszarów. Terytorialny wymiar interwencji w SRWO obejmuje dwa odmienne typy obszarów:

- obszary koncentrujące procesy rozwoju społeczno-gospodarczego w skali regionu i kraju (**bieguny wzrostu**);
- obszary odznaczające się największą koncentracją negatywnych zjawisk rozwojowych o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym (**obszary problemowe**).

1.2.1 Bieguny wzrostu

Bieguny wzrostu stanowią obszary, na których występuje kumulacja pozytywnych procesów rozwojowych. Zgodnie z SRWO (s.64), obszarami o takiej charakterystyce w województwie opolskim są:

- Aglomeracja Opolska – ośrodek wojewódzki (Opole) z obszarem funkcjonalnym,
- ośrodki subregionalne (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa) i ich obszary funkcjonalne.

Aglomeracja Opolska

Centralną część województwa zajmuje Aglomeracja Opolska (Mapa 1.2.1) - zwarty przestrzennie kompleks terytorialny odznaczający się wysokim poziomem urbanizacji, koncentracją funkcji administracyjnych, przemysłowych, usługowych i mieszkalnictwa, w którym występują wzajemne powiązania funkcjonalne (ekonomiczne, społeczne, komunikacyjne, infrastrukturalne, środowiskowe), wspólne systemy (organizacyjne i techniczne), a nade wszystko jest to obszar objęty wspólną polityką rozwoju (wspólne cele i narzędzia realizacji). Łącznie obszar współpracy obejmuje 20 gmin (gmina Opole, gminy powiatu opolskiego - oprócz gminy Tułowice oraz gmina Izbicko z powiatu strzeleckiego, gmina Lewin Brzeski z powiatu brzeskiego, a także wszystkie gminy powiatu krapkowickiego), które zamieszkuje ponad 300 tys. mieszkańców. Charakterystykę potencjału Aglomeracji Opolskiej zawiera Tabela 1.2.1.

Tabela 1.2.1 Podstawowe wielkości charakteryzujące potencjał aglomeracji opolskiej

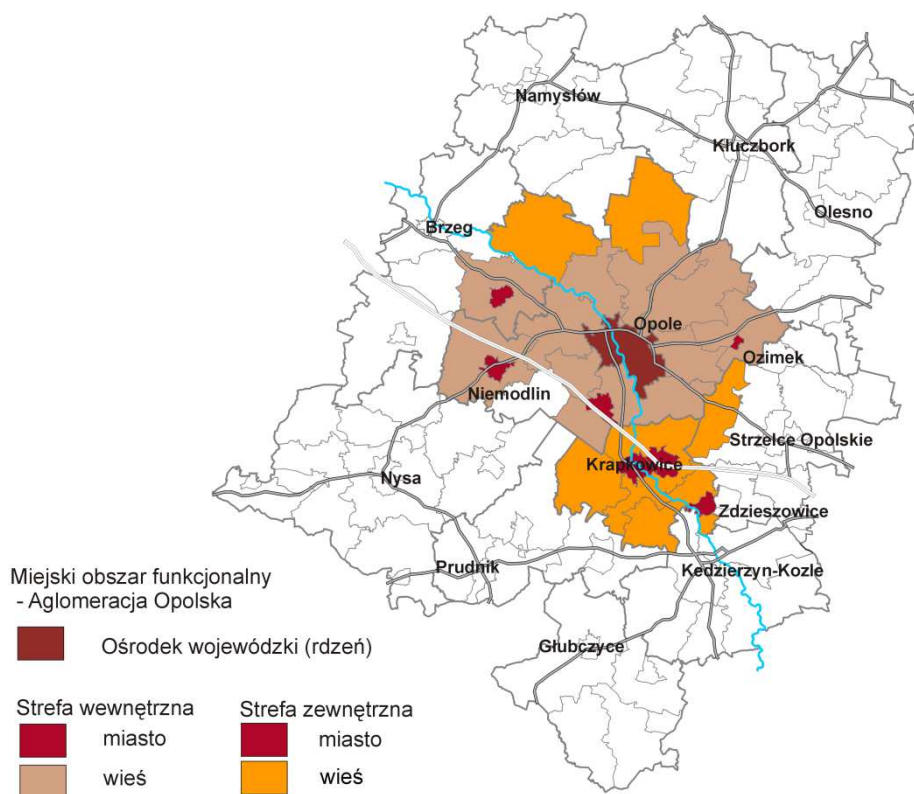
Lp.	Wyszczególnienie	Aglomeracja opolska							
		Rdzeń – miasto Opole		Strefa wewnętrzna		Strefa zewnętrzna		Ogółem	
			[%]		[%]		[%]		[%]
1	Powierzchnia [km ²]	97	1,0	1329	14,1	863	9,2	2289	24,3
2	Liczba mieszkańców [tys.]	122,4	12,1	127,7	12,6	84,9	8,3	335,1	33,0
3	Gęstość zaludnienia [osób na 1 km ²]	1262		97		98		146	-
4	Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie Regon [tys.]	20,0	20,5	10,2	10,5	6,1	6,3	36396	37,3
5	Liczba pracujących w gospodarce narodowej [tys.]	51,3	25,3	19,2	9,5	17,0	8,4	87,5	43,2

Źródło: Województwo Opolskie, Podregiony, Powiaty, Gminy 2012; Urząd Statystyczny w Opolu 2012

W zawartym w dniu 26 października 2012 r. Porozumieniu w sprawie utworzenia Aglomeracji Opolskiej, 20 gmin zinstytucjonalizowało wolę podejmowania wspólnych działań w zakresie: planowania strategicznego i przestrzennego, rozwoju gospodarczego, transferu nowych technologii z centrów naukowych Opola do podmiotów gospodarczych Aglomeracji, transportu zbiorowego, ochrony zasobów przyrodniczych, ochrony środowiska, ochrony przeciwpowodziowej, oświaty, kultury, sportu i turystyki.

Z uwagi na zróżnicowanie cech przestrzenno-funkcjonalnych w obrębie obszaru Aglomeracji Opolskiej zaproponowano wydzielenie: obszaru rdzeniowego (miasto Opole), strefy wewnętrznej i strefy zewnętrznej.

Mapa 1.2.1. Aglomeracja Opolska

Źródło: opracowanie własne.

Rdzeniem aglomeracji jest miasto Opole liczące pod koniec 2011 r. nieco ponad 122 tys. mieszkańców. Ścisłe związki funkcjonalne, społeczno-gospodarcze i morfologiczne z rdzeniem wykazuje wewnętrzny obszar aglomeracji, odpowiadający zasadniczo obszarowi zdelimitowanemu w ekspertyzie⁷⁷ prof. P. Śleszyńskiego. W skład tego obszaru wchodzi 11 gmin: Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Lewin Brzeski, Łubniany, Niemodlin, Prószków, Tarnów Opolski, Turawa oraz Ozimek. Jednocześnie na uwagę zasługuje gmina Tułowice, która pomimo tego, iż obiektywnie wykazuje związki funkcjonalne z Opolem, to jednak jak dotąd nie wyraziła woli współpracy w ramach porozumienia aglomeracyjnego.

Strefa zewnętrzna aglomeracji opolskiej obejmuje łącznie 8 gmin, w tym 2 gminy północnej części powiatu opolskiego (Murów, Popielów), 5 gmin powiatu krapkowickiego oraz gminę Izbicko z powiatu strzeleckiego. Gminy te w obszarze aglomeracji pełnią istotne funkcje: bądź to przyrodnicze – zapewniając mieszkańcom aglomeracji niezbędny zasób terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, bądź to funkcję wzmacniającą potencjał społeczno-gospodarczy aglomeracji.

Ośrodki subregionalne

Według Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR) ośrodki subregionalne *stanowią dobrze rozwiniętą, w miarę równomiernie rozmieszczoną w większości województw, sieć miast średniej wielkości (powyżej 20 tys.) pełniących istotne funkcje w skali sub- i regionalnej. Ośrodki te mają duże znaczenie w sferze gospodarczej, a także w sferze zaspokojenia dostępu do usług publicznych średniego a czasem wyższego rzędu (s.104).* Z kolei według KPZK 2030 ośrodkami subregionalnymi są miasta zasadniczo liczące pomiędzy 50 a 100 tys. mieszkańców (s.192). Ze względu na znaczenie gospodarcze do tej grupy miast mogą być także dołączone mniejsze miasta. W planie zagospodarowania przestrzennego województwa oraz SRWO, z uwagi na wielkość regionu, rozkład przestrzenny sieci osadniczej i jej policentryzm, a także celowość zapewnienia równomiernej dostępności w szczególności do usług, do tej kategorii ośrodków zaliczono miasta Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork i Nysę. Jak wskazują wyniki analiz ośrodki subregionalne wykazują silne pozytywne tendencje rozwojowe, co oznacza, że posiadają one potencjał aby gromadzić i rozprzestrzeniać procesy rozwojowe.

W SRWO (s.65) przyjęto za KPZK 2030, że obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych obejmują gminy wiejskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie tych ośrodków (KPZK 2030, s.192).

Z uwagi na potrzebę zachowania zasady rozłączności obszarów funkcjonalnych, która oznacza, że gmina może wchodzić w skład tylko jednego miejskiego obszaru funkcjonalnego, dokonano odstępstwa od reguły bezpośredniego sąsiedztwa w obszarze funkcjonalnym Kędzierzyna-Koźla, gdzie gmina Zdzeszowice, pomimo tego, że jej obszar wiejski graniczy bezpośrednio z obszarem ośrodka subregionalnego, przynależy do obszaru funkcjonalnego Aglomeracji Opolskiej.

W ten sposób granice obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych w woj. opolskim obejmują:

- **miasto Brzeg** (rdzeń) oraz strefę zewnętrzną: Gm. Skarbimierz, Gm. Lubsza;
- **miasto Kędzierzyn – Koźle** (rdzeń) oraz strefę zewnętrzną: Gm. Bierawa, Gm. Cisek, Gm. Leśnica, Gm. Ujazd;

---

⁷⁷ Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych stolic województw. Ekspertyza prof. PAN Przemysława Śleszyńskiego wykonana dla MRR, 2012, s. 7.

- **miasto Kluczbork** (rdzeń); strefa zewnętrzna: obszar wiejski gminy Kluczbork;
- **miasto Nysa** (rdzeń); strefa zewnętrzna: obszar wiejski gminy Nysa.

Charakterystykę potencjału obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych zawiera Tabela 1.2.2.

Tabela 1.2.2 Podstawowe dane charakteryzujące potencjał społeczno-gospodarczy miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych

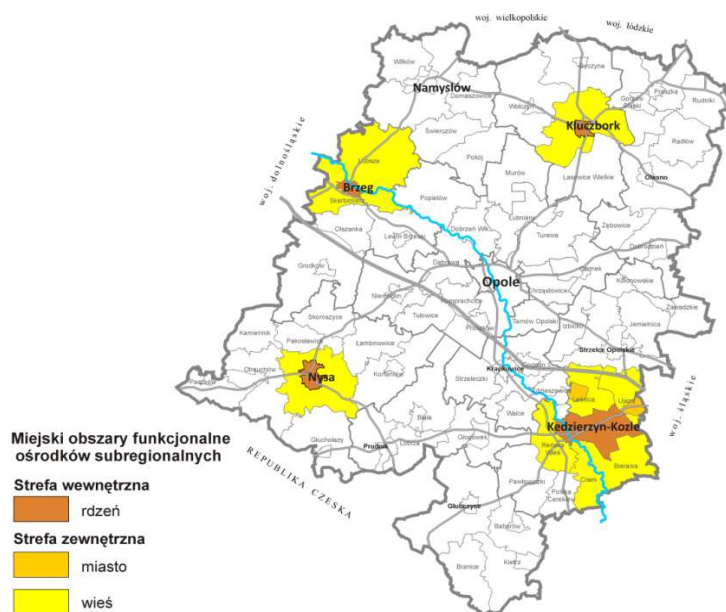
Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia		Liczba mieszkańców		Gęstość zaludnienia	Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestr. w systemie Regon		Liczba pracujących w gospodarce narodowej	
		[km ²]	%	[tys.]	%	[osób na 1 km ²]	[tys.]	%	[tys.]	%
1.	Obszar funkcjonalny miasta Brzeg (OF), w tym:	337	3,6	53998	5,3	160	6667	6,8	11134	5,5
	♦ rdzeń	15	0,2	37329	3,7	2489	5129	5,3	8464	4,2
	♦ strefa zew.	322	3,4	16669	1,6	52	1538	1,5	2670	1,3
2.	OF miasta Kędzierzyn-Koźle, w tym:	590	6,3	100378	9,9	170	9088	9,3	20928	10,3
	♦ rdzeń	124	1,3	63974	6,3	516	6878	7,1	17197	8,5
	♦ strefa zew.	466	5,0	36404	3,6	78	2210	2,2	3731	1,8
3.	OF miasta Kluczbork, w tym:	217	2,3	37036	3,7	171	3950	4,0	8232	4,1
	♦ rdzeń	12	0,1	24819	2,4	2068	3037	3,1	7226	3,6
	♦ strefa zew.	205	2,2	12217	1,3	60	913	0,9	1006	0,5
4.	OF miasta Nysa, w tym:	218	2,3	58532	5,8	268	6837	7,0	12087	6,0
	♦ rdzeń	28	0,3	45457	4,5	1623	5789	5,9	10630	5,2
	♦ strefa zew.	190	2,0	13075	1,3	69	1048	1,1	1457	0,8

Źródło: Województwo Opolskie, Podregiony, Powiaty, Gminy 2012; Urząd Statystyczny w Opolu 2012

Granice przyjętych w SRWO obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych należy traktować jako ich minimalny zasięg, co oznacza, że możliwe jest ich poszerzenie w celu uwzględnienia wszystkich istotnych związków funkcjonalnych i uwarunkowań rozwojowych, w tym podejmowanych inicjatyw współpracy jednostek samorządu terytorialnego na rzecz rozwoju subregionu.

Mapa 1.2.2. Obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych wg SRWO

Źródło: opracowanie własne.

1.2.2. Obszary problemowe

Stanowią je obszary, w których występują zjawiska o szczególnym charakterze, cechujące się koncentracją negatywnych zjawisk rozwojowych, których ograniczenie wymaga interwencji państwa lub regionu.

Miasta wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji

Zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych wskazują, iż jednym z priorytetowych obszarów interwencji w perspektywie 2014 – 2020 powinny być miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji. Miasta województwa opolskiego, tak jak i w całej Polsce borykają się z wieloma wyzwaniami rozwojowymi - problemami społecznymi i gospodarczymi wynikającymi z upadku tradycyjnych gałęzi przemysłu, utraty dotychczasowych funkcji, globalizacji czy też spowolnienia gospodarczego. W niektórych ośrodkach miejskich lub/i na niektórych ich obszarach (dzielnicach) doszło do kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych oraz do degradacji fizycznej, gospodarczej i społecznej.

Obszarami koncentrującymi te negatywne zjawiska i problemy w organizmach miast województwa opolskiego są: tereny poprzemysłowe⁷⁸, tereny zaniedbanych dzielnic i osiedli fabrycznych, tereny blokowisk, które zwłaszcza w największych miastach regionu (Opole, Kędzierzyn-

⁷⁸ Tereny poprzemysłowe – obszary, które przestały być miejscem produkcji przemysłowej lub przestały pełnić funkcje pomocnicze dla tej produkcji w obrębie zakładów przemysłowych, łącznie z obszarami niedokończonych inwestycji przemysłowych – wg Domański B., 2000, *Restrukturyzacja terenów poprzemysłowych w miastach [Transformation of derelict industrial land in towns and cities]* (w:) Z.Ziobrowski, D.Ptaszycka-Jackowska, A.Rębowska, A.Geissler (red.) *Rewitalizacja, rehabilitacja i restrukturyzacja – odnowa miast*. Kraków: Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, s. 107-142

Koźle, Nysa, Kluczbork, Brzeg) stanowią znaczny udział w zasobach mieszkaniowych, tereny powojaskowe, tereny pogórnice.

Według Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku (SRWO), rozwój miast musi uwzględniać podjęcie działań na rzecz restrukturyzacji⁷⁹ i rewitalizacji⁸⁰ ich obszarów kryzysowych i zdegradowanych. Zgodnie z SRWO, miastami wymagającymi restrukturyzacji i rewitalizacji uznano: Opole, 4 ośrodki subregionalne, pozostałe miasta powiatowe i miasta powyżej 5 tys. mieszkańców z podregionu nyskiego w ramach postulowanego NUTS3⁸¹.

Dobór miast wskazanych do objęcia rewitalizacją oparto na kryteriach jakościowych, w tym:

1) *spełnienia formalnego wymogu związanego z przebiegiem linii demarkacyjnej*

Zgodnie z dotychczas obowiązująca zasadą programowania, linia demarkacyjna między miastami a obszarami wiejskimi ustalona jest na poziomie miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców. Kryterium to stanowi wstępny etap delimitacji docelowej grupy miast.

2) *spełnienia wymogu przynależności miasta do obszaru o najniższym poziomie rozwoju w województwie opolskim*

W układzie terytorialnym, na poziomie jednostek statystycznych NUTS3 w województwie opolskim występuje znacząca dysproporcja w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego między podregionem nyskim (zachodnim) a podregionem opolskim (wschodnim). W podregionie nyskim PKB na jednego mieszkańca wynosi ok. 63% średniej krajowej podczas gdy w podregionie opolskim ok. 90%. Występujące tak duże zróżnicowanie, w kontekście potrzeby budowy spójności wewnątrzregionalnej wymaga szczególnej interwencji. W związku z powyższym przyjęto, że interwencja będzie kierowana do miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców zlokalizowanych w podregionie nyskim⁸².

3) *spełnienia wymogu funkcjonalnego*

co oznacza, że wsparciem działań rewitalizacyjnych będą objęte miasta o szczególnym potencjale rozwojowym i potrzebach przekształceń zaniedbanych, niewłaściwie wykorzystywanych i zdegradowanych miejskich struktur, do których zaliczono: ośrodek wojewódzki – miasto Opole, ośrodki subregionalne (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa), a ponadto pozostałe miasta powiatowe, w których występuje kumulacja negatywnych problemów społecznych i technicznych w skali regionu.

W efekcie zastosowania powyższych kryteriów grupa miast województwa opolskiego wskazana do wsparcia przedsięwzięć rewitalizacyjnych i restrukturyzacyjnych liczy 18 miast (Tabela 1.2.3, Mapa 1.2.3).

---

79 Restrukturyzacja – proces przekształcania terenów przemysłowych i pomilitarnych w celu ich ponownego wykorzystania (zagospodarowania) na cele produkcyjne lub pozaprodukcyjne i pozawojaskowe. Tak rozumiana restrukturyzacja mieści się w obszarze pojęcia rewitalizacji.

80 Rewitalizacja – proces odbudowy i przekształceń zniszczonych, ale niegdyś żywych obszarów miejskich (np. centrów staromiejskich), mocno zdekapitalizowanych lub nawet utraconych w wyniku działań wojennych czy też powojennych dewastacji i rozbiórek oraz rehabilitacja socjalistycznych blokowisk – dotkniętych problemami społecznymi i ekonomicznymi – wg. J. Olczyk. *Rewitalizacja. Zasady i realizacja*, www.rapidlibrary.com, s.1

81 Podregion nyski w postulowanych granicach obejmujących powiaty: brzeski, namysłowski, nyski, prudnicki i głubczycki.

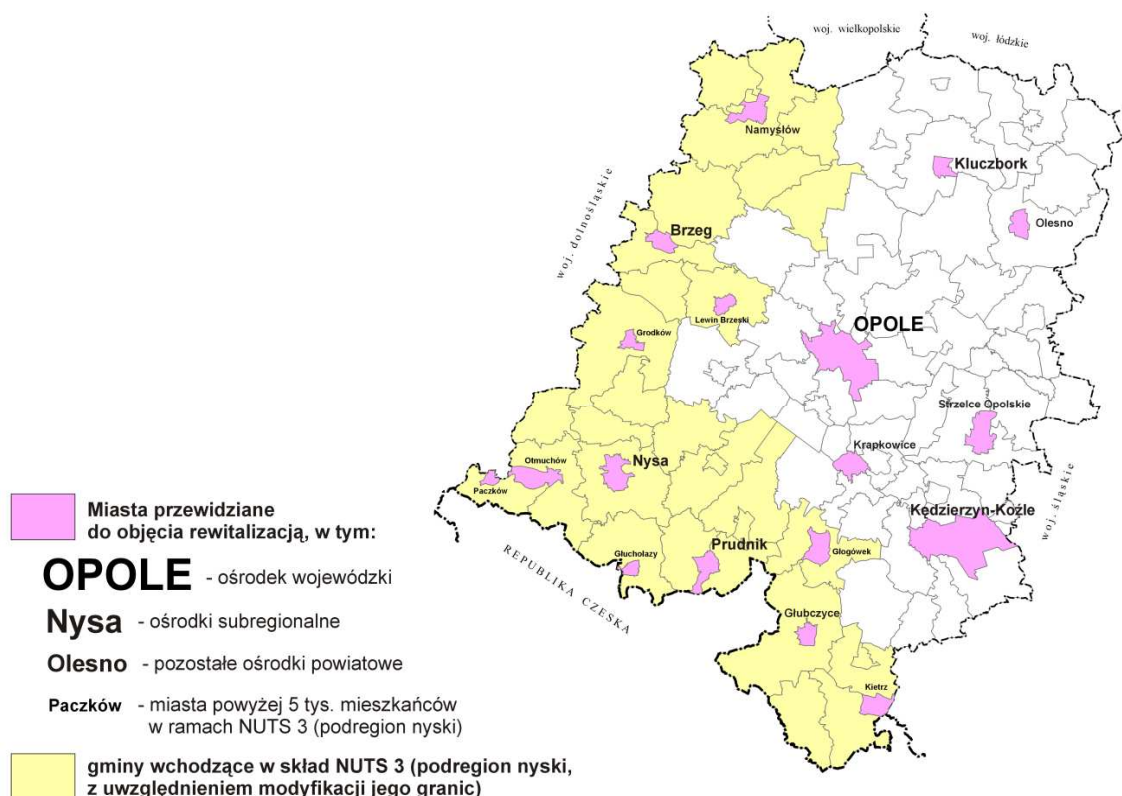
82 W postulowanych granicach obejmujących powiaty: brzeski, namysłowski, nyski, prudnicki i głubczycki.

Tabela 1.2.3. Wykaz miast województwa opolskiego wskazanych do objęcia rewitalizacją

Lp.	MIASTO	KRYTERIUM			
		funkcjonalne			formalne i przynależności do podregionu nyskiego ⁸³ (ośrodki lokalne)
		ośrodek wojewódzki	ośrodek subregionalny	ośrodek powiatowy	
1.	Opole	X			
2.	Brzeg		X		
3.	Kędzierzyn - Koźle		X		
4.	Kluczbork		X		
5.	Nysa		X		
6.	Głubczyce			X	
7.	Krapkowice			X	
8.	Namysłów			X	
9.	Olesno			X	
10.	Prudnik			X	
11.	Strzelce Opolskie			X	
12.	Głogówek				X
13.	Głuchołazy				X
14.	Grodków				X
15.	Kietrz				X
16.	Lewin Brzeski				X
17.	Otmuchów				X
18.	Paczków				X

⁸³ Podregion nyski w postulowanych granicach obejmujących powiaty: brzeski, namysłowski, nyski, prudnicki i głubczycki.

Mapa 1.2.3. Miasta województwa opolskiego wskazane do objęcia rewitalizacją

Źródło: opracowanie własne.

Obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych

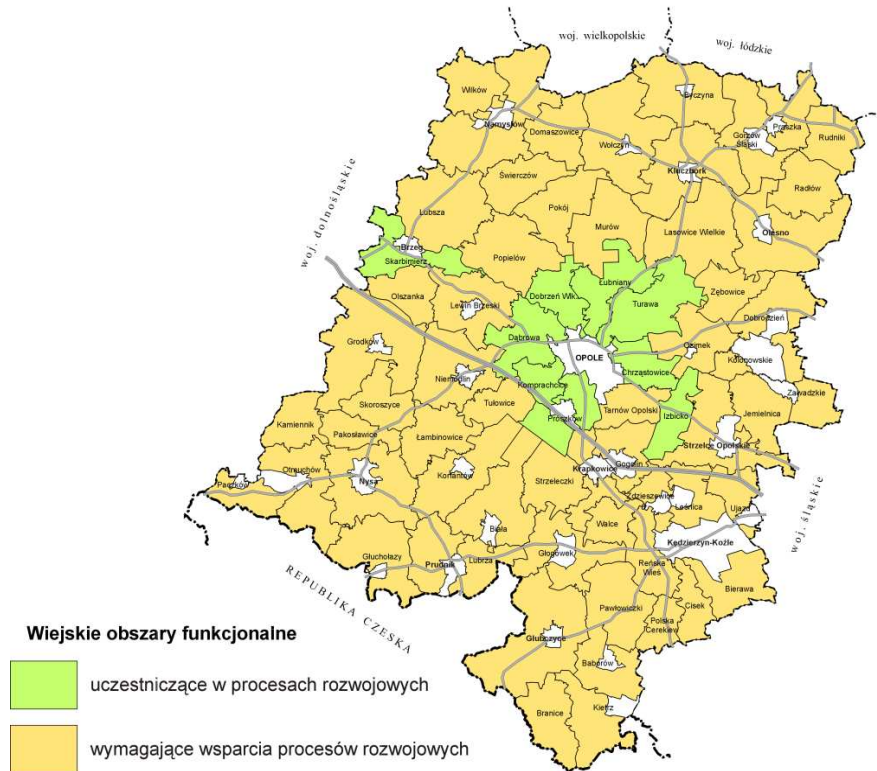
Według KPZK 2030 obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych to obszary, do których czas dojazdu przekracza 90 minut, odznaczające się niską dostępnością do podstawowych usług publicznych, bądź są położone w sąsiedztwie ośrodków miejskich, które w wyniku procesów rozwojowych utraciły dawniej istotne funkcje gospodarcze a dominująca funkcja rolnicza nie zapewnia wystarczających przychodów (s.195). Obszary te w znikomym stopniu uczestniczą we współczesnych procesach rozwojowych. Oferują niedochodowe miejsca pracy, głównie w rolnictwie i w sektorze publicznym (podstawowe usługi w zakresie administracji, edukacji, zdrowia, itp.) oraz uzupełniająco w innych sferach gospodarki, dodatkowo narażone na wahania sezonowe (turystyka) i zagrożone likwidacją w warunkach dekoniunktury. Duża część mieszkańców jest nieaktywna zawodowo ze względu na zaburzoną strukturę demograficzną (emigracja zarobkowa), wynikającą również z braku alternatywnych źródeł dochodów.

Na podstawie analizy⁸⁴ przeprowadzonej na potrzeby strategii rozwoju województwa potwierdzono, że dostępność drogowa Opola jest dobra z uwagi na centralne położenie stolicy regionu oraz dobrze rozwiniętą sieć dróg. Czas dojazdu powyżej 90 minut cechuje jedynie najbardziej na południe wysunięte tereny powiatu głubczyckiego. W oparciu o kryterium dominującej funkcji rolniczej, niskiej dostępności podstawowych usług publicznych oraz ogólnie niskiego poziomu

⁸⁴ Dostępność komunikacyjna głównych miast województwa opolskiego, DRP UMWO, 2011.

rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie opolskim obszarami wiejskimi wymagającymi wsparcia procesów rozwojowych uznaje się wszystkie gminy wiejskie i miejsko-wiejskie poza strefą podmiejską Opola (Gm. Dobrzeń Wielki, Turawa, Ozimek, Chrzastowice, Dąbrowa, Tarnów Opolski, Prószków) i okolicami Brzegu (gmina Skarbimierz).

Mapa 1.2.4. Obszary wiejskie w województwie opolskim

Źródło: opracowanie własne.

Obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej

Obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej to obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych (Mapa 1.2.5).

Na podstawie przeprowadzonych analiz odzwierciedlających poziom rozwoju gmin w podziale na poszczególne kapitały rozwojowe, najsłabsze tendencje rozwojowe w regionie posiadają następujące gminy (przedstawione według „skupień”):

- Północna część regionu – Wołczyn, Domaszowice, Radłów;
- Wschodnia część regionu – nie sąsiadujące ze sobą gminy Zębówice i Zawadzkie;
- Południowa część regionu - Kietrz, Baborów, Pawłowiczki;
- Południowo-zachodnia część regionu – Lubrza, Biała, Korfantów, Łambinowice, Skoroszyce oraz Kamiennik.

W skali regionu szczególną rolę odgrywają powiaty bezpośrednio graniczące z Republiką Czeską (nyski, prudnicki, głubczycki), bowiem są to obszary o utrudnionej dostępności do centrum regionu dodatkowo zdominowane funkcją rolniczą, z barierami zagospodarowania wynikającymi z charakteru terenów górskich i podgórskich oraz uwarunkowań historycznych (granica państwowa), z niewykorzystaną szansą rozwoju funkcji turystycznych.

Mapa 1.2.6. Obszary przygraniczne w województwie opolskim

Źródło: opracowanie własne.

Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności transportowej

Miarą spójności terytorialnej jest między innymi dostępność czasowa obszaru województwa, w szczególności głównego bieguna wzrostu - miasta Opola. Wykonany w 2011 roku pomiar rzeczywistego czasu przejazdu samochodem osobowym wskazał, że najbardziej niekorzystną dostępność do Opola, przekraczającą 90 min. czasu przejazdu, mają mieszkańcy najbardziej wysuniętego na południe obszaru województwa opolskiego, obejmującego część powiatu głubczyckiego (gmina Branice i Kietrz). Obszar ten leży poza głównymi korytarzami transportowymi i pozbawiony jest bezpośredniego dostępu do sieci dróg krajowych, a w większości obsługiwany przez drogi niskich kategorii. Dodatkowo charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu, przez co większość dróg (w tym także wojewódzkich) posiada liczne wzniesienia i spadki oraz łuki poziome, co bezpośrednio przekłada się na ograniczenia w ruchu pojazdów.

Mapa 1.2.7. Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności transportowej

Źródło: opracowanie własne.

Wskazanie obszaru o ekstremalnie niskiej dostępności drogowej służyć ma zaplanowaniu działań poprawiających tę dostępność, w szczególności w układzie obszar – bieguny wzrostu.

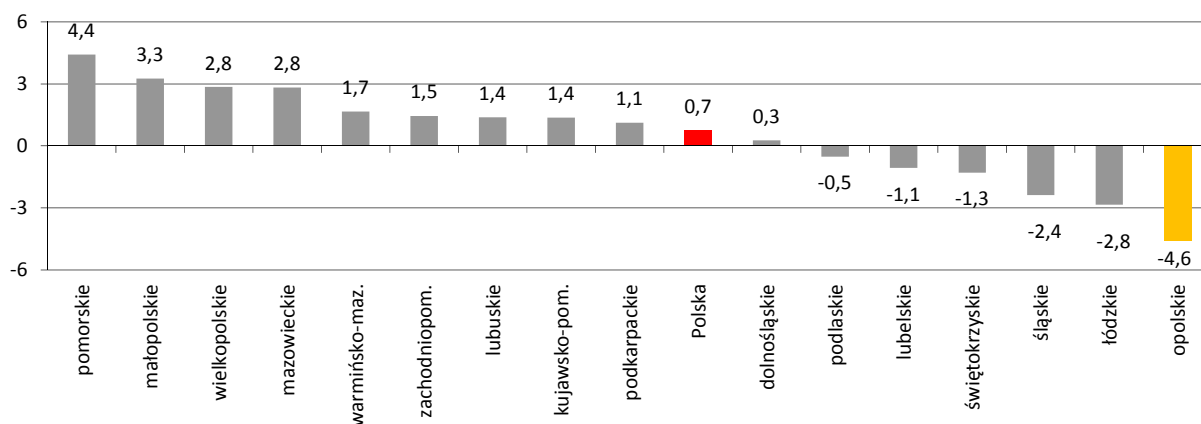
Obszar depopulacji

Województwo opolskie jest regionem, który systematycznie traci kapitał ludnościowy, wpływ na to mają przede wszystkim: tradycja migracji zagranicznych, w tym zarobkowych i niski przyrost naturalny. Diagnoza w zakresie trendów demograficznych znalazła potwierdzenie w wynikach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (2011) oraz danych rejestrowych służb statystyki publicznej. W ostatnich latach województwo opolskie było najszybciej wyludniającym się regionem w Polsce, o najniższej dzietności kobiet, masowych migracjach - zwłaszcza zagranicznych oraz niewielkiego popytu na pracę zgłaszanego przez pracodawców. Z uwagi na wyjątkowość zjawisk demograficznych Opolszczyzny, nie tylko w skali krajowej ale i europejskiej, całe województwo stanowi obszar problemowy ze względów depopulacyjnych.

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań z 2011 r. wskazał, iż zmiany demograficzne były zróżnicowane przestrzennie - spadek liczby ludności w latach 2002-2011 wystąpił w sześciu województwach, podczas gdy w dziesięciu odnotowano wzrost. Zjawisko depopulacji miało różne natężenie w poszczególnych regionach, ale najbardziej niekorzystne było w województwie opolskim.

W okresie tym liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 4,6%, podczas gdy w Polsce zwiększyła się o 0,7% (Wykres 1.2.1).

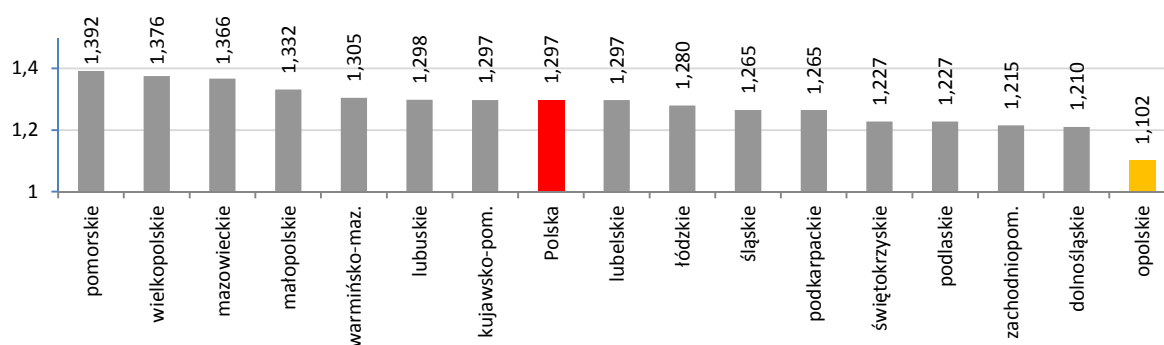
Wykres 1.2.1. Zmiana liczby ludności w Polsce wg województw w latach 2002-2011 (w %, dane NSP)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Aktualne postawy oraz zachowania prokreacyjne, opisywane między innymi przez niskie współczynniki dzietności, czy rosnący średni wiek matek w chwili rodzenia dzieci, nie oddziałują korzystnie na obecną i przyszłą sytuację demograficzną województwa. Poziom urodzeń, mierzony współczynnikiem dzietności, wykazuje najniższą wartość w kraju i jednocześnie jest to jedna z najniższych wartości w skali całego świata. W 2011 r. dzietność kobiet w województwie opolskim była najniższa spośród wszystkich województw - 100 kobiet w ciągu całego okresu rozrodczego rodziło średnio 110 dzieci, znacznie poniżej granicy prostej zastępowalności pokoleń (Wykres 1.2.2). Utrzymanie się takiej sytuacji, nawet przy zatrzymaniu odpływów migracyjnych, skutkować będzie najsilniejszym w kraju spadkiem liczby populacji regionu i najbardziej zaawansowanym procesem starzenia się ludności.

Wykres 1.2.2 Współczynnik dzietności w Polsce wg województw w 2011 r.

Uwaga: dane zmienione w stosunku do wcześniej publikowanych (uwzględniają wyniki NSP)

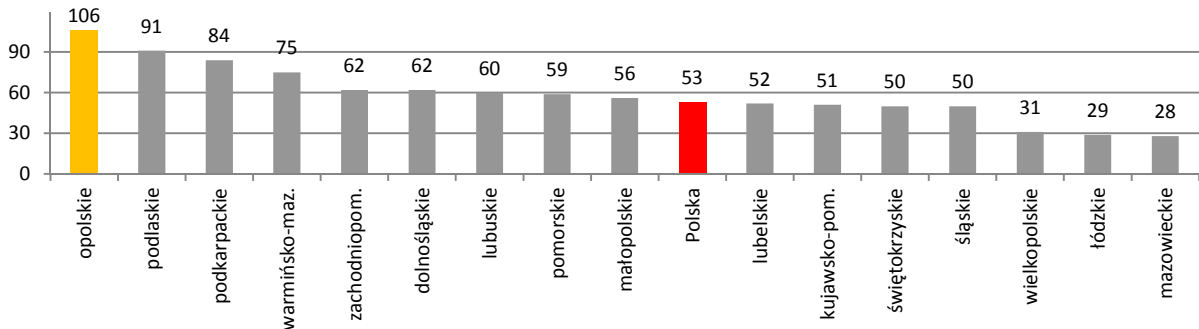
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu.

Od ponad trzydziestu lat województwo opolskie charakteryzuje się ujemnym wskaźnikiem salda migracji, znacząco odbiegającym „in minus” od przeciętnej sytuacji w kraju. Opolskie traci ludność na każdym kierunku migracji – krajowym i zagranicznym. Wg danych Spisu Powszechnego (2011) w woj. opolskim na 1000 mieszkańców przypada 106 emigrantów – najwięcej spośród wszystkich województw (w 2002 r. było to 99 osób, Wykres 1.2.3). Emigracja z województwa

opolskiego, wg danych GUS szacowana jest na ok. 108 tys. mieszkańców. Najczęstszym powodem emigracji jest praca (73,7%), w drugiej kolejności są to sprawy rodzinne (15,9%). Spośród emigrantów przebywających czasowo powyżej 3 miesięcy za granicą najwięcej emigrantów z woj. opolskiego przebywa w Niemczech (43,9 tys.), Wielkiej Brytanii (7,9) oraz Holandii (6,7 tys.).

Wykres 1.2.3. Liczba emigrantów na 1000 mieszkańców w Polsce wg województw w 2011 r. (dane NSP, wstępne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu.

Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji stało się horyzontalnym wyzwaniem rozwojowym województwa uwzględnionym w SRWO. Także obszar depopulacji, jako problemowy uwzględniony jest w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa*. Głównym instrumentem pozwalającym podejmować działania służące rozwiązywaniu problemów demograficznych będzie opracowywany program Specjalnej Strefy Demograficznej.

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi

Województwo opolskie należy do tych regionów w kraju, w których jednym z głównych problemów (barier) rozwojowych są cyklicznie występujące zalewy powodziowe. W celu zidentyfikowania obszarów zagrożonych i podjęcia działań ochronnych wyznacza się obszary narażone na ryzyko powodzi. Obszary narażone na ryzyko powodzi to obszary, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne.

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi wyznaczone zostały w wyniku przeprowadzonej wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP). Obowiązek przeprowadzenia oceny i wyznaczenia obszarów wynika z ustaleń Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (tzw. Dyrektywa Powodziowa), zaimplementowanej do Prawa Wodnego.

Na obszarze województwa opolskiego obszary narażenia powodziowego wyznaczone w ramach wstępnej oceny zagrożenia powodziowego obejmują Dolinę Odry oraz doliny jej dopływów: Osobłogi, Nisy Kłodzkiej, Bierawy, Kanału Gliwickiego, Małej Panwi (Mapa 1.2.8).

Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego zostaną wykonane do 22 grudnia 2013 r. dokładne mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego. Obszary zagrożenia powodziowego i obszary ryzyka powodziowego stanowiąc będą podstawę do planowania przestrzennego, uwzględnianą w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, planach zagospodarowania przestrzennego województw, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w decyzjach o ustaleniu lokalizacji

inwestycji celu publicznego lub decyzjach o warunkach zabudowy. Do grudnia 2015 r. sporządzone zostaną plany zarządzania ryzykiem powodziowym.

Mapa 1.2.8. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Wstępna ocena ryzyka powodziowego”, KZGW, 2011 r.

1.3. Specjalizacje regionalne

Uwarunkowania rozwojowe takie jak: spowolnienie gospodarcze i kryzys finansowy, niekorzystna sytuacja demograficzna, konieczność zwiększenia liczby trwałych miejsc pracy i dostosowania ich do potrzeb nowoczesnej gospodarki, potrzeba zwiększenia nakładów na badania i rozwój, a także określenie nowych kierunków rozwoju Wspólnoty Europejskiej, Polski i regionu, wymusiły weryfikację oraz zmianę podejścia do innowacyjności i transferu wiedzy w województwie opolskim. Nadrzędnym zadaniem polityki regionalnej w najbliższych latach będzie skoncentrowanie wysiłków na najważniejszych obszarach rozwoju w celu optymalnego wykorzystania potencjałów wewnętrznych regionu. Swoistość potencjałów regionu najlepiej opisywana jest przez specjalizacje regionalne, w tym specjalizacje inteligentne (*smart specialisation*).

W latach 2012-2013 opracowano nową *Regionalną Strategię Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020 (RSIWO2020)* spójną z unijnymi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi. *RSIWO2020* stanowi uszczegółowienie *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego*

do 2020 roku⁸⁶ w obszarze innowacji i transferu wiedzy oraz określa podejście do zidentyfikowania specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych w województwie opolskim⁸⁷. Działania podjęte w zakresie identyfikacji tych specjalizacji miały charakter procesowy wskazujący na zależność pomiędzy potencjałem społeczno-gospodarczym regionu a technologiami warunkującymi kierunki jego dalszego rozwoju. W ramach przyjętego podejścia określone zostały wyjątkowe cechy i aktywa regionu opolskiego, które mogą służyć zwiększaniu jego konkurencyjności w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim. Założono, że uzyskanie przewag konkurencyjnych wymaga skoncentrowania uwagi na niszach wykorzystujących nowe rozwiązania w tradycyjnych obszarach (gałęziach, branżach i przemysłach) kojarzonych z regionem. Jednocześnie uznano za niezbędne prowadzenie stałej obserwacji rzeczywistości gospodarczej i poszukiwanie potencjałów dla weryfikacji i rozwoju specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych, które pozwolą na uzyskanie pożądaných korzyści definiowanych w skali regionu, kraju i Europy.

Prace nad określeniem specjalizacji regionalnych podzielono na trzy etapy obejmujące: stworzenie odpowiednich baz danych zastanych i informacji, analizę ilościową i jakościową zgromadzonych danych, w tym analizy i badania empiryczne oraz identyfikację technologii występujących w regionie. Ważnym elementem tych prac było przeanalizowanie i włączenie wyników badań pochodzących z Foresightu regionalnego⁸⁸. W wyniku przeprowadzonych prac pozyskano wiedzę o potencjale innowacyjnym województwa opolskiego, który stanowi podstawę do budowania pozycji konkurencyjnej regionu z uwzględnieniem specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych. W toku prac ustalono, że proces identyfikowania tych specjalizacji należy analizować poprzez regionalny transfer wiedzy i odnieść go do poszczególnych faz tego transferu, tj. wytwarzania, wykorzystania i upowszechniania rozwiązań innowacyjnych. Założono, że specjalizacje inteligentne występują wówczas, gdy określona technologia lub jej produkt są obecne w każdej z trzech faz regionalnego transferu wiedzy. Zatem specjalizacje inteligentne występują w regionie, jeżeli określone technologie i/lub ich produkty są lub stają się jednocześnie:

- obiektem badań w regionalnym sektorze B+R (zlokalizowane w regionie instytuty, laboratoria, uczelnie);
- przedmiotem pilotażowych projektów wdrożeniowych w przedsiębiorstwie zlokalizowanym w regionie;
- upowszechniane jako przedmiot transakcji kupna – sprzedaży na rynku regionalnym i ponadregionalnym.

W sytuacji, gdy technologia spełnia trzy kryteria (tzn. występuje we wszystkich fazach regionalnego transferu wiedzy) uznaje się ją za specjalizację inteligentną. W przypadku spełnienia dwóch kryteriów określa się, jako potencjalną specjalizację inteligentną. Spełnienie jednego kryterium kwalifikuje technologie do specjalizacji regionalnych (wytwarzanie lub wykorzystanie). W przypadku, gdy przeprowadzona analiza wykaże, iż technologia dostępna w regionie nie występuje

---

⁸⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.* przyjęta Uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego Nr XXV/325/2012 w dniu 28.12.2012r.

⁸⁷ Podejście do zidentyfikowania specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych w województwie opolskim ustalone zostało w toku prac Zespołu Wykonawczego ds. opracowania 'smart specialisation' w ramach aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego

⁸⁸ K. Malik (red.), *Województwo opolskie regionem zrównoważonego rozwoju – foresight regionalny do 2020 roku. Kluczowe obszary badawcze i opisy scenariuszy*, Politechnika Opolska, Wydział Zarządzania i Inżynierii Produkcji, Opole 2008.

w żadnej z faz regionalnego transferu wiedzy, wówczas nie występuje specjalizacja regionalna. Proponowana metodologia identyfikacji specjalizacji inteligentnych zapewnia:

- siłę gospodarczą zidentyfikowanych aktywów regionalnych dzięki występowaniu trwałych powiązań wertykalnych;
- możliwość uzyskiwania trwałych przewag konkurencyjnych rozwoju regionu;
- obiektywizację sposobu identyfikacji obecnych i potencjalnych specjalizacji typu „smart”;
- identyfikację obszarów regionalnej działalności badawczej i ekonomicznej, które przekroczyły krytyczną wielkość koncentracji rzeczowo – finansowego oraz ludzkiego kapitału rozwoju.

Wyniki badań *desk research* zestawiono z wynikami badań ilościowych, co w efekcie pozwoliło na zidentyfikowanie kluczowych obszarów rozwoju regionu, tj. takich, dla których region uzyskuje przewagi konkurencyjne. Przeprowadzone analizy umożliwiły również określenie, które z nich uznać można za kluczowe i potencjalnie kluczowe (Tabela 1.3.1). Obszary rozwoju, znajdujące się w grupie kluczowych i potencjalnie kluczowych stanowiły podstawę do wyboru specjalizacji regionalnych województwa opolskiego.

Tabela 1.3.1. Obszary rozwoju w województwie opolskim

Skala		Obszar	
Obszary rozwoju regionu	Obszary o dużym znaczeniu dla rozwoju regionu	Kluczowe obszary rozwoju z uwzględnieniem technologii i wiedzy regionalnej	Chemiczny
			Budowlany wraz z przemysłem mineralnym i usługami budowlanymi
			Maszynowy i elektromaszynowy
			Paliwowo-energetyczny
			Rolno-spożywczy
			Drzewno-papierniczy, w tym przemysł meblarski
			Metalowy i metalurgiczny
		Potencjalne kluczowe obszary rozwoju	Usługi medyczne i rehabilitacyjne
			Usługi turystyczne
			Transport i logistyka
			Usługi edukacyjne
			Przemysł lekki
			Usługi finansowe
			Handel

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego 2020, projekt 29.03.2013 r.

W celu określenia dostępnych w regionie technologii, które warunkują rozwój zidentyfikowanych obszarów, a tym samym zapewnić mogą dynamiczny rozwój regionu, do kluczowych obszarów rozwoju przyporządkowano odpowiadające im zakresy działalności. Przyjęta metodologia oceny według faz procesów transferu wiedzy oraz procesu poznawczego pozwoliła na identyfikację grup technologii priorytetowych (Tabela 1.3.2).

Tabela 1.3.2. Rodzaje priorytetów, w tym innowacji społecznych typu *smart specialisation* w województwie opolskim

	Grupy technologii, produktów i procesów w ramach obszarów rozwoju	Wyszczególnienie
A. Specjalizacje inteligentne	Technologie chemiczne (zrównoważone)	Technologie polimerów, tworzyw sztucznych i gumy
		Technologie chemikaliów organicznych

	Zrównoważone technologie budownictwa i drewna	Technologie środków czystości
		Technologie budownictwa niskoenergetycznego
		Technologie cementu i betonu
		Technologie drewna
	Technologie przemysłu maszynowego i metalowego	Technologie układów napędowych
		Technologie projektowania i wytwarzania maszyn i urządzeń
		Technologie metali
	Technologie przemysłu energetycznego (w tym OZE)	Technologie wytwarzania paliw
		Technologie silników
		Technologie wysokich napięć
	Technologie rolno-spożywcze	Technologie produkcji roślinnej
		Technologie produkcji i przetwarzania żywności w szczególności przetwarzanie mleka
B. Potencjalnie specjalizacje inteligentne	Procesy i produkty ochrony zdrowia i środowiska (<i>Life and environmental science</i>)	Produkty ochrony zdrowia i fizjoterapii
		Zintegrowany przestrzennie regionalny produkt turystyczny
		Proces organizacyjny systemu transportu intermodalnego przyjaznego środowisku

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego 2020, projekt 29.03.2013 r.

Zidentyfikowane tą metodą grupy kluczowych technologii priorytetowych dla rozwoju regionu stanowią:

- A. Grupę technologii – specjalizacji inteligentnych (polimerów, tworzyw sztucznych i gumy, chemikaliów organicznych, środków czystości, budownictwa niskoenergetycznego, cementu i betonu, drewna, układów napędowych, projektowania i wytwarzania maszyn i urządzeń, metali, wytwarzania paliw, silników, wysokich napięć, produkcji roślinnej, przetwarzania żywności w tym w szczególności mleka).
- B. Grupę technologii – potencjalnych specjalizacji inteligentnych (produkty ochrony zdrowia i fizjoterapii, przestrzennie zintegrowany regionalny produkt turystyczny, proces organizacyjny systemu transportu intermodalnego przyjaznego środowisku).

Lista specjalizacji inteligentnych nie jest zamknięta. Zmieniająca się rzeczywistość gospodarcza powoduje, że należy monitorować grupy technologii w ramach zidentyfikowanych w województwie opolskim specjalizacji. Przyjęty podział grup technologii ma charakter umowny, dlatego też nie należy identyfikować technologii wymienionych w podgrupach tylko i wyłącznie z jedną grupą technologii. Określone technologie często integrują zakresy działalności i obszary rozwoju regionu. Tym samym wykorzystanie i upowszechnienie technologii staje się impulsem do rozwoju województwa (specjalizacje inteligentne).

Skupienie się w województwie opolskim na określonych obszarach pozwoli na uzyskanie efektu skali, a także na rozwój wyróżniających się i oryginalnych obszarów specjalizacji. Wspieranie specjalizacji regionalnych w tym specjalizacji inteligentnych pozwoli na stworzenie sprzyjającego klimatu i kultury innowacyjnej, co w konsekwencji zaowocować powinno trwałą przewagą konkurencyjną regionu w przyszłości.

1.4. Analiza SWOT

W ramach procesu opracowania Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. wykorzystano analizę SWOT, za pomocą której zidentyfikowano i zhierarchizowano kluczowe czynniki mające wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy województwa opolskiego. Był to istotny etap diagnostyczny wspomagający proces formułowania wyzwań, celów strategicznych i celów operacyjnych. W ramach analizy SWOT dokonano klasyfikacji czynników w czterech wymiarach:

- wewnętrznym: mocne i słabe strony,
- zewnętrznym: szanse i zagrożenia,
- pozytywnym: mocne strony i szanse,
- negatywnym: słabe strony i zagrożenia.

Mocne i słabe strony regionu to te cechy, które go obecnie wyróżniają, natomiast szanse i zagrożenia rozwojowe to tendencje i zjawiska, które wynikają z otoczenia regionu (Tabela 1.4.1 i 1.4.2).

Przy kwalifikowaniu czynników do grup zrezygnowano z określników, ponieważ tytuł grupy nadaje im aspekt pozytywny lub negatywny, tzn. jest on mocną lub słabą stroną. Przypisanie czynnika do określonego obszaru tematycznego nie oznacza braku jego istotności w innych obszarach. Zidentyfikowane czynniki zostały przyporządkowane do następujących obszarów społeczno-gospodarczych:

- społeczeństwo, rynek pracy, warunki życia,
- gospodarka,
- dostępność komunikacyjna,
- zasoby, dziedzictwo i środowisko,
- spójność terytorialna.

Tabela 1.4.1. Analiza SWOT dla województwa opolskiego – mocne i słabe strony

Obszary	Mocne strony	Słabe strony
Spoleczeństwo, rynek pracy, warunki życia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poziom i jakość życia mieszkańców, ▪ samoorganizacja i aktywność społeczna na obszarach wiejskich, ▪ wielokulturowość i wieloetniczność regionu z samoorganizującymi się społecznie i kulturowo grupami mieszkańców, ▪ rola mniejszości niemieckiej, ▪ sprawność instytucjonalna jednostek samorządu terytorialnego, ▪ mobilność zasobów pracy, ▪ trwałe sieci powiązań międzynarodowych, ▪ etos pracy w regionie, ▪ poziom dochodów rozporządzalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyludnianie się i struktura wieku ludności, ▪ peryferyzacja obszarów wiejskich, ▪ liczba miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem, ▪ postawy przedsiębiorcze mieszkańców, ▪ stabilność miejsc pracy, ▪ dostępność do mieszkań, ▪ wysoki poziom bezrobocia na części obszaru regionu ▪ niedopasowanie strukturalne pomiędzy popytem a podażą na rynku pracy wynikające ze struktury kształcenia, ▪ dysharmonia pomiędzy wysokim poziomem życia i aspiracji ludności, a jednocześnie nieadekwatnymi do tego możliwościami zatrudnienia i zarobkowania w regionie, ▪ system zabezpieczeń przeciwpowodziowych, ▪ potencjał naukowo-badawczy opolskich uczelni wyższych, ▪ dostęp do infrastruktury społecznej i technicznej,
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powiązania gospodarki z zagranicą, zwłaszcza z gospodarką niemiecką, ▪ produktywność rolnicza, ▪ tradycja produkcji rzemieślniczej i spółdzielczej oraz kultura pracy, ▪ zróżnicowana struktura przemysłu, ▪ przemysł średnich technologii, ▪ kondycja mikro i małych przedsiębiorstw, ▪ realny popyt konsumpcyjny per capita, ▪ surowce mineralne, ▪ śródlądowa gospodarka rybacka, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ inwestycje, zwłaszcza innowacyjne, ▪ tempo wzrostu gospodarczego, ▪ powiązania między gospodarką, nauką oraz instytucjami otoczenia biznesu, ▪ liczba dużych, wiodących przedsiębiorstw, ▪ zaplecze badawczo-rozwojowe i otoczenie biznesu oraz jego powiązanie z gospodarką regionu, ▪ innowacyjność gospodarki, przedsiębiorstw oraz sfery B+R, ▪ sektor usług, w tym usług wyższego rzędu,
Dostępność komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ autostrada A4, ▪ wewnętrzna dostępność komunikacyjna regionu, ▪ światłowodowa sieć szkieletowa umożliwiająca realizację usług szerokopasmowego Internetu, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak osi komunikacyjnej „północ-południe” ▪ połączenie z Warszawą ▪ stan i parametry techniczne infrastruktury drogowej i kolejowej ▪ połączenie stolicy regionu z autostradą A4 ▪ transport publiczny ▪ integracja systemów transportu ▪ infrastruktura dostępu do Internetu i cyfryzacja ▪ infrastruktura logistyczna
Zasoby, dziedzictwo i środowisko	<ul style="list-style-type: none"> ▪ walory przyrodniczo-krajobrazowe, ▪ dziedzictwo kulturowe, ▪ lokalna aktywność kulturalna, ▪ rolnicza przestrzeń produkcyjna, ▪ zasoby dla tworzenia energii ze źródeł odnawialnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak wyrazistych produktów turystycznych ▪ stan techniczny obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego ▪ jakość wód powierzchniowych, w tym dużych zbiorników o funkcji turystycznej ▪ wydarzenia kulturalne o randze międzynarodowej ▪ jakość powietrza ograniczająca inwestycje emisyjne
Spójność terytorialna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ identyfikacja mieszkańców z regionem, ▪ centralne usytuowanie stolicy, ▪ równomierne rozmieszczenie ośrodków węzłowych, ▪ zwarty charakter osadnictwa wiejskiego, ▪ policentryczność systemu osadniczego, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konkurencyjność Opola względem sąsiednich centrów regionalnych, ▪ wewnątrzregionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, ▪ stopień wykształcenia funkcji metropolitalnych aglomeracji opolskiej, ▪ występowanie obszarów zdegradowanych,

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Tabela 1.4.2. Analiza SWOT dla województwa opolskiego – szanse i zagrożenia

Obszary	Szanse	Zagrożenia
Spoleczeństwo, rynek pracy, warunki życia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ transfery dochodów, wiedzy i technologii, ▪ wzrost presji na kształcenie ustawiczne i praktyczne, ▪ remigracja i imigracja, ▪ międzynarodowa i międzyregionalna współpraca opolskiego środowiska naukowego, ▪ aktywna polityka prorodzinna, ▪ aktywność sektora organizacji pozarządowych, ▪ partnerska współpraca samorządów terytorialnych, organizacji samorządowych i środowiska biznesu, ▪ rozwój „srebrnej gospodarki”, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpływ ludności i kapitału intelektualnego (tzw. „brain drain” – „drenaż mózgów”), ▪ nasilenie się zjawiska wykluczenia społecznego i patologii życia społecznego, ▪ kryzys solidarności międzypokoleniowej,
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost aktywności inwestycyjnej, ▪ wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki, ▪ wzrost konkurencyjności makroregionu Polski Zachodniej, ▪ utworzenie opolskiej specjalnej strefy ekonomicznej, ▪ intensyfikacja współpracy transgranicznej, ▪ usprawnienie obsługi przedsiębiorców oraz ludności, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przewaga konkurencyjna sąsiednich ośrodków metropolitalnych, ▪ spowolnienie lub kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej, ▪ likwidacja lub przeniesienie siedzib zarządów dużych - „strategicznym” - podmiotów gospodarczych, ▪ fiskalizm, ▪ spadek pozycji konkurencyjnej Polski w zakresie przyciągania inwestycji zagranicznych,
Dostępność komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykorzystanie potencjału rzeki Odry, ▪ przebieg przez województwo III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego na sieci TEN-T, ▪ położenie przygraniczne, ▪ rozwój e-usług oraz wzrost wykorzystania i stosowania narzędzi oraz środków ICT, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ osłabienie możliwości realizacji programu inwestycyjnego w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej, ▪ przeciążenie szlaków komunikacji drogowej,
Zasoby, dziedzictwo i środowisko	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zainteresowanie turystów województwem opolskim, ▪ wzrost presji na wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, ▪ rozwój przemysłów kreatywnych, ▪ zainteresowanie wykorzystaniem czasu wolnego, ▪ zaostrzenie standardów ochrony środowiska, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pogorszenie jakości środowiska, ▪ zmiany klimatyczne i pogorszenie warunków hydrologicznych, ▪ wzrost presji urbanizacyjnej i turystyki na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, ▪ pogorszenie jakości wód podziemnych,
Spójność terytorialna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwój i dywersyfikacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, ▪ decentralizacja finansów publicznych, ▪ nowoczesna polityka miejska, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ skoncentrowanie się w krajowych dokumentach strategicznych na dużych ośrodkach metropolitalnych, ▪ pogorszenie kondycji finansów publicznych,

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

1.5. Wizja, wyzwania rozwojowe i cele strategiczne

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. (SRWO 2020) została przyjęta uchwałą nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego w dniu 28 grudnia 2012 r.

Perspektywy i wyzwania rozwojowe, jakie rysują się w najbliższych latach przed województwem opolskim, szczególnie problematyczne w obszarze demografii, sprawiły, że najważniejszą kwestią poruszaną w SRWO 2020 r. jest człowiek i zapewnienie odpowiednich warunków do godnego i satysfakcjonującego życia w regionie. Znalazła ona swoje odzwierciedlenie we wszystkich przyjętych w Strategii poziomach planowania strategicznego, tj. zarówno w wizji, wyzwaniach rozwojowych, jak również celach strategicznych i operacyjnych.

W województwie opolskim przyjęto hierarchiczny układ pięciu poziomów planowania, obejmujący: wizję, wyzwania, cele strategiczne, cele operacyjne i działania (Schemat 1.5.1). Hierarchiczność realizacji działań przypisanych do celów operacyjnych warunkuje osiągnięcie celów strategicznych, co z kolei umożliwi zmierzenie się z wyzwaniami rozwojowymi. Uzyskanie określonego, zdefiniowanego w ramach wizji, stanu regionu uzależnione będzie od skuteczności i sprawności osiągania niższych poziomów planowania strategicznego.

Schemat 1.5.1 Hierarchiczny układ pięciu poziomów planowania strategicznego, przyjęty w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

WIZJA ROZWOJU REGIONU

Wizja regionu w 2020 roku zakłada uzyskanie określonego stanu rozwoju województwa opolskiego, w którym najważniejszą wartością są jego mieszkańcy – wykształceni, otwarci na zmianę, wiedzę i innowacje. Społeczność regionalna jest aktywna na rynku pracy i poza nim. Opolska gospodarka jest konkurencyjna i innowacyjna, zarówno w przestrzeni krajowej, jak i europejskiej.

Brzmienie wizji rozwoju województwa opolskiego w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. ustalono w sposób następujący:

**Województwo opolskie to wielokulturowy region,
wykształconych, otwartych i aktywnych mieszkańców,
z konkurencyjną i innowacyjną gospodarką
oraz z przyjaznym środowiskiem życia**

WYZWANIA ROZWOJOWE REGIONU

Kondycja społeczno-gospodarcza województwa opolskiego i dynamika zmian zachodzących w przestrzeni krajowej i europejskiej warunkują wyzwania rozwojowe, jakie stoją przed województwem opolskim w perspektywie do 2020 roku (Schemat 1.5.2).

Najważniejszym, horyzontalnym wyzwaniem rozwojowym jest *Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji*.

Zmierzenie się z wyzwaniem horyzontalnym będzie możliwe poprzez realizację kompleksowych i komplementarnych działań w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego, w odpowiedzi na zdefiniowane tematyczne wyzwania rozwojowe:

- przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo,
- konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką,
- atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku,
- zrównoważony rozwój aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich regionu.

Schemat 1.5.2. Wyzwania rozwojowe określone w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Realizacja działań w ramach SRWO 2020 r. ma doprowadzić do zwiększenia konkurencyjności i innowacyjności opolskiej gospodarki, poprawy sytuacji na rynku pracy, zwiększenia atrakcyjności do zamieszkania i inwestowania, a także poprawy w zakresie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej regionu.

HORYZONTALNE WYZWANIE ROZWOJOWE – Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji

Zmiany demograficzne, jakich doświadcza województwo opolskie, są zasadnicze dla przyszłego rozwoju regionu. W ostatnich latach zaobserwowano ujemny przyrost naturalny, gwałtowny spadek dzietności, wzrost liczby separacji i rozwodów, osłabienie więzi międzypokoleniowych, a w konsekwencji pogorszenie się kondycji rodzin.

Niekorzystne trendy w zakresie ruchu migracyjnego ludności oraz projekcje demograficzne wymagają traktowania tych problemów w sposób szczególnie istotny.

Podejmowane działania powinny sprzyjać rozwiązywaniu problemów demograficznych oraz wykorzystywać szanse, jakie zmiana ta stwarza. Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji jest horyzontalnym wyzwaniem rozwojowym województwa.

TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE –

Przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo

Sytuacja na rynku pracy wpływa bezpośrednio na warunki i jakość życia w regionie. Opolski rynek pracy cechuje niewystarczający poziom konkurencyjności, wpływa na to wiele problemów. Do najważniejszych z nich należą: niedostosowanie jakości i kierunków kształcenia, w tym zawodowego, do potrzeb rynku pracy, niski poziom zatrudnienia i przedsiębiorczości na tle kraju, niewystarczająca podaż miejsc pracy, w tym miejsc pracy o wysokiej jakości, a także niezadawalający udział mieszkańców w kształceniu ustawicznym.

W obliczu zachodzących zmian demograficznych konkurencyjny i stabilny rynek pracy jest jednym z kluczowych czynników pozycjonujących region w przestrzeni krajowej i europejskiej.

TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE –

Konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką

Konkurencyjna, oparta na wiedzy i innowacyjności nowoczesna gospodarka jest istotnym czynnikiem warunkującym rozwój regionu. Obecnie województwo opolskie boryka się z trudnościami w adaptacji skutecznych mechanizmów sprzyjających wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań wśród przedsiębiorstw.

W strukturze przedsiębiorstw niewielki jest udział dużych firm, o znaczącym potencjale, w tym kadrowym do wprowadzania określonych zmian i innowacji w zakresie stosowanych dotychczas technologii i systemów. Brakuje znaczących centrów technologicznych, ośrodków badawczych i instytucji naukowych o przemyślanej i powiązanej z gospodarką regionu naukowej specjalizacji. Powoduje to, że w rywalizacji z innymi regionami, województwo opolskie często przegrywa jako miejsce atrakcyjne do inwestowania i prowadzenia szeroko rozumianej działalności gospodarczej.

Sprostanie wymagającym realiom rynkowym, sprawia, że koniecznością a zarazem wyzwaniem dla regionu, jest budowanie konkurencyjnej gospodarki opartej na innowacyjności i współpracy z nauką.

TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE –

Atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku

W obliczu zmian demograficznych, jakich doświadcza województwo opolskie, należy tworzyć możliwie najlepsze warunki do zamieszkania, inwestowania oraz wypoczynku, zarówno dla mieszkańców regionu, jak i turystów – z kraju i zagranicy.

Warunki życia w województwie opolskim oceniane są jako relatywnie wysokie, jednak w regionie występują również obszary niedoboru, do których zaliczyć należy: niewystarczającą dostępność do usług ochrony zdrowia, opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, dostępność do mieszkań, a także niedobory infrastrukturalne, m.in. w zakresie powiązań transportowych, utrudniające przede wszystkim dostępność do rynków pracy, dóbr i usług.

Poprawa warunków do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku stanowi wyzwanie dla województwa opolskiego i decydować będzie o jego konkurencyjnej pozycji w przyszłości.

TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE –

Zrównoważony rozwój aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich regionu

Z punktu widzenia zdiagnozowanych zmian demograficznych w województwie opolskim istotnym wyzwaniem dla regionu jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju wszystkich jego obszarów, tj. aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich.

Obszary te, dysponując zróżnicowanym potencjałem endogenicznym, wymagają odmiennych działań ukierunkowanych na jak najlepsze wykorzystanie ich zasobów. W tej sytuacji konieczne będzie skoordynowanie i zrównoważenie atutów tych obszarów, tak by poprawa konkurencyjności i dobrobytu nie ograniczała się tylko do niektórych części województwa.

Konieczne jest zwiększenie skuteczności prowadzonej polityki rozwoju i skoncentrowanie jest na wybranych obszarach tematycznych i geograficznych. Jednocześnie podejmowane powinny być działania na rzecz wzmocnienia i optymalnego wykorzystania wewnętrznych potencjałów różnych terytoriów regionu.

CELE STRATEGICZNE

SRWO 2020 roku określa najważniejsze kierunki rozwoju regionu, będące odpowiedzią na zdefiniowane wyzwania rozwojowe, w tym wyzwanie horyzontalne dotyczące zapobiegania i przeciwdziałania procesom depopulacji.

Rozwój województwa opolskiego do 2020 roku ukierunkowany został na: konkurencyjny i stabilny rynek pracy, aktywną społeczność regionalną, innowacyjną i konkurencyjną gospodarkę, dynamiczne przedsiębiorstwa, nowoczesne usługi i atrakcyjną ofertę turystyczno-kulturalną, dobrą dostępność do rynków pracy, dóbr i usług, wysoką jakość środowiska, konkurencyjną aglomerację opolską, ośrodki miejskie i obszary wiejskie.

Zdefiniowanych zostało 10 celów strategicznych. Cele strategiczne 1-7 mają wymiar horyzontalny co oznacza, że zagadnienia w nich poruszane odnoszą się do całego terytorium województwa, natomiast cele 8-10 są wyraźnie ukierunkowane terytorialnie (Tabela 1.5.1).

Tabela 1.5.1 Wyzwania rozwojowe, cele strategiczne i cele operacyjne

Cele strategiczne	Cele operacyjne
WYZWANIE 1. PRZYGOTOWANE DO RYNKU PRACY AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO	
CEL STRATEGICZNY 1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy	1.1. Poprawa jakości kształcenia oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy 1.2. Wspieranie kształcenia ustawicznego 1.3. Wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia 1.4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu 1.5. Rozwój usług opiekuńczych i wychowawczych
CEL STRATEGICZNY 2. Aktywna społeczność regionalna	2.1. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego 2.2. Wzbogacanie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości regionalnej 2.3. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji
WYZWANIE 2. KONKURENCYJNA GOSPODARKA OPARTA NA INNOWACYJNOŚCI I WSPÓŁPRACY Z NAUKĄ	
CEL STRATEGICZNY 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	3.1. Rozwój potencjału badawczo-rozwojowego na rzecz regionalnej gospodarki 3.2. Wzmocnienie powiązań pomiędzy gospodarką, nauką oraz regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu 3.3. Wspieranie powiązań kooperacyjnych w gospodarce 3.4. Wzmocnienie regionalnego systemu przyciągania i lokowania inwestycji
CEL STRATEGICZNY 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa	4.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw i nowoczesnego rzemiosła 4.2. Rozwój sektora usług rynkowych 4.3. Wspieranie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw
WYZWANIE 3. ATRAKCYJNE OBSZARY DO ZAMIESZKANIA, INWESTOWANIA I WYPOCZYNKU	
CEL STRATEGICZNY 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna	5.1. Poprawa jakości i dostępności do usług zdrowotnych, opiekuńczych i edukacyjnych 5.2. Rozwój społeczeństwa informacyjnego 5.3. Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury
CEL STRATEGICZNY 6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług	6.1. Rozwój powiązań transportowych 6.2. Poprawa dostępności do aglomeracji opolskiej 6.3. Integracja systemu transportu zbiorowego 6.4. Poprawa bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych
CEL STRATEGICZNY 7. Wysoka jakość środowiska	7.1. Poprawa stanu środowiska poprzez rozwój infrastruktury technicznej 7.2. Wspieranie niskoemisyjnej gospodarki 7.3. Kształtowanie systemu przyrodniczego, ochrona krajobrazu i bioróżnorodności 7.4. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych 7.5. Przeciwdziałanie i usuwanie skutków zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych
WYZWANIE 4. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ AGLOMERACJI OPOLSKIEJ, MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH REGIONU	
CEL STRATEGICZNY 8. Konkurencyjna aglomeracja opolska	8.1. Rozwój i wzmacnianie funkcji metropolitalnych 8.2. Rozwój przestrzeni aglomeracji wraz ze wzmacnianiem powiązań instytucjonalnych i społecznych 8.3. Kreowanie pozytywnego wizerunku aglomeracji i rozwój współpracy z ośrodkami regionalnymi
CEL STRATEGICZNY 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	9.1. Wspieranie potencjału gospodarczego i społecznego miast 9.2. Poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja na obszarach miejskich
CEL STRATEGICZNY 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie	10.1. Wspieranie pozarolniczej aktywności gospodarczej i inicjatyw lokalnych 10.2. Rozwój wielofunkcyjnego rolnictwa i rybactwo 10.3. Rozwój sektora rolno-spożywczego

Cele strategiczne	Cele operacyjne
	10.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Jednym z najważniejszych instrumentów realizacji SRWO 2020 r. jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020. Działania zdefiniowane na poziomie Programu wynikają ze SRWO 2020 i są możliwe do sfinansowania w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

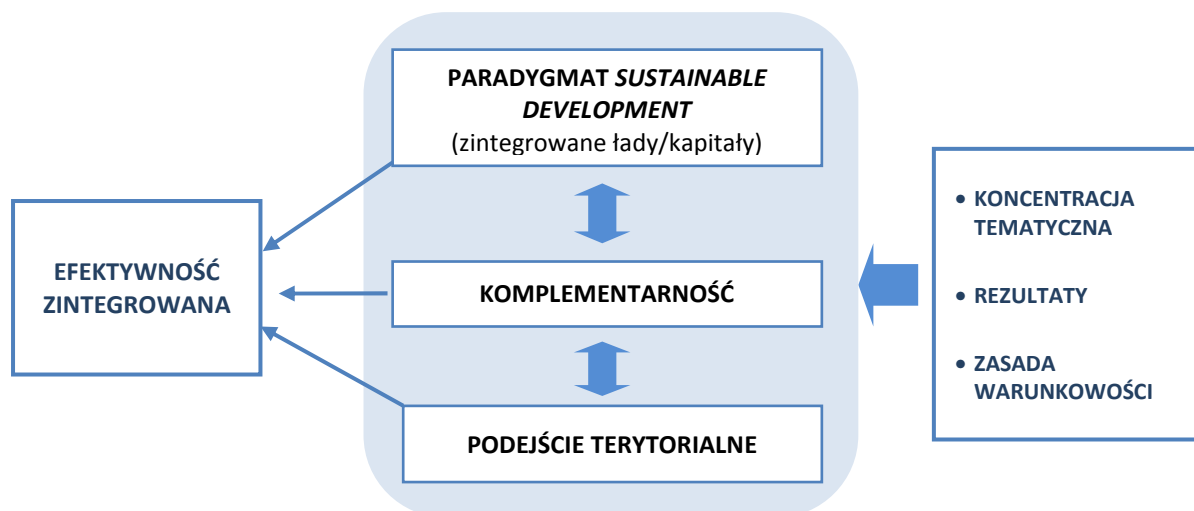
ROZDZIAŁ 2 REALIZACJA REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO 2014-2020

2.1. Cel główny i cele szczegółowe

Zaprogramowanie interwencji środków unijnych w okresie 2014-2020 w odniesieniu do celów rozwojowych stawianych na wszystkich trzech poziomach, tj. unijnym, krajowym i regionalnym stanowi poważne wyzwanie, w szczególności pod kątem powiązania funduszy WRS z celami Strategii Europa 2020. Zastosowanie nowego podejścia wymaga zmiany projektowania interwencji środków publicznych również na poziomie regionalnym. Konieczne jest położenie szczególnego nacisku na wartość dodaną inwestycji współfinansowanych z budżetu UE i ich znaczenie w osiąganiu wspólnych celów rozwojowych. Obecne postrzeganie funduszy WRS, jako podstawowego instrumentu w osiąganiu wspólnych celów rozwojowych – na rzecz wzrostu i zatrudnienia¹.

Uwzględniając założenia nowej perspektywy finansowej 2014-2020, służące w sposób zintegrowany zwiększaniu efektywności interwencji publicznej został zaproponowany nowy model wielokryterialnej efektywności zintegrowanej (Schemat 2.1.1). Propozycja oparta została o sprawdzony model zintegrowanej efektywności oraz ujęty w strategii *Europa 2020* paradygmat *sustainable development*. Ponadto uwzględniono także komplementarność oraz podejście terytorialne. Te trzy kryteria muszą być weryfikowane poprzez: koncentrację tematyczną, zasadę warunkowości i planowane do osiągnięcia rezultaty. Wszystkie te czynniki sprawiają, iż zastosowane podejście odpowiada nowej polityce Unii Europejskiej, w tym polskiej do roku 2020².

Schemat 2.1.1 Wielokryterialny model efektywności zintegrowanej proponowany w województwie opolskim w perspektywie 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne

Wśród mechanizmów służących zwiększeniu efektywności polityki rozwojowej po 2013 roku zidentyfikować można:

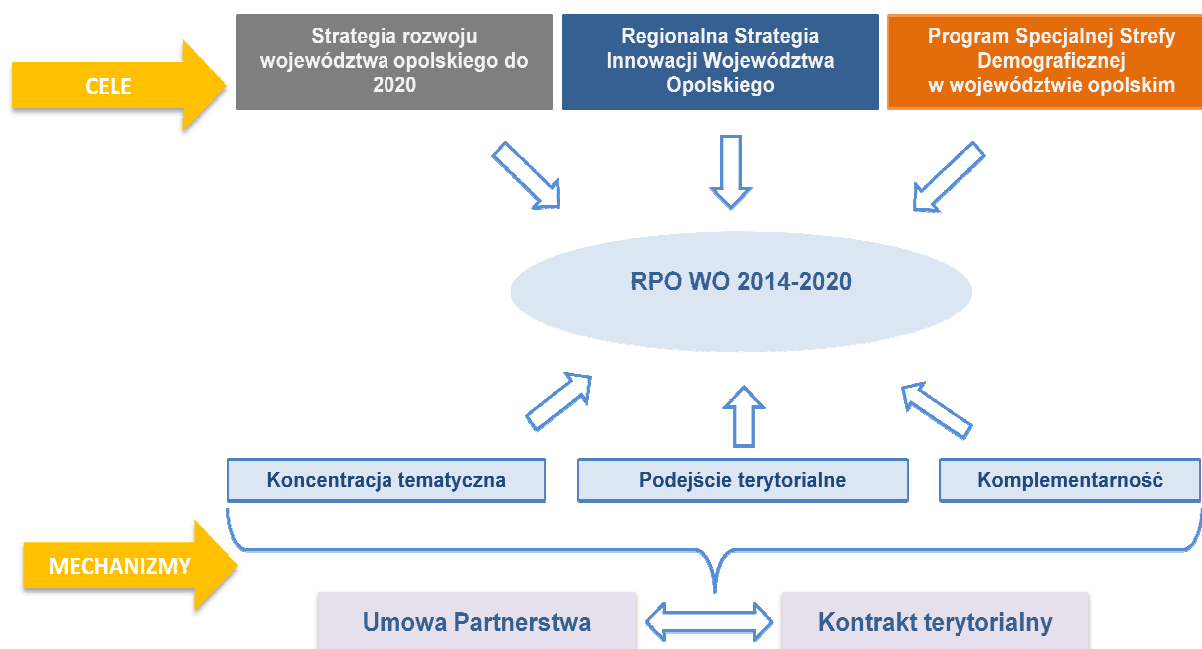
¹ Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Uwarunkowania strategiczne, MRR, czerwiec 2012, s. 3.

² K. Bedrunka, Komplementarność w zintegrowanym podejściu do polityki rozwoju po 2013 roku, UMWO, s.13-14.

- koncentrację tematyczną środków,
- oparcie na rezultatach, w tym wzmocnienie monitoringu i ewaluacji,
- zasadę warunkowości,
- zintegrowane podejście do rozwoju.

Integracja polityk oraz integracja funduszy jest ściśle związana z zasadą komplementarności i może służyć jej wzmocnieniu. Narzędzia wdrażające te założenia służą osiągnięciu dopełniających się celów polityki rozwojowej Unii Europejskiej poprzez lepszą koordynację instrumentów, co pozwoli uniknąć nakładania się interwencji i osiągać efekt synergii, a także efektywniej zarządzać Polityką Spójności³. Podczas przygotowywania RPO WO 2014-2020 brane były pod uwagę powyższe przesłanki oraz plany rozwojowe województwa i wyzwania jakie stawiane są przed regionem w perspektywie do 2020 r. Na tej podstawie przyjęto następujące założenia programowania dla okresu 2014-2020 – przedstawione na Schemacie 2.1.2 poniżej.

Schemat 2.1.2 Założenia programowania interwencji środków publicznych w województwie opolskim w perspektywie 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne

Zakres RPO WO 2014-2020 jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, jakie zostały określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych, jak również uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja z poziomu przyniesie największe efekty. W oparciu o powyższe uwarunkowania sformułowane zostały cele RPO WO 2014-2020.

Cel główny RPO WO 2014-2020 realizowany będzie za pośrednictwem 14 Osi priorytetowych i przypisanym im celom szczegółowym i operacyjnym. Układ celów Programu w odniesieniu do funduszy EFRR oraz EFS zaprezentowano na Schemacie 2.1.3.

Schemat 2.1.3 Układ celów Osi priorytetowych RPO WO 2014-2020 w powiązaniu z funduszami strukturalnymi

³ K. Bedrunka, *Komplementarność w zintegrowanym podejściu do polityki rozwoju po 2013 roku*, UMWO, s. 8-9. Ponadto szerzej nt. komplementarności w Rozdziale 4. RPO WO 2014-2020, s. 291.

CEL GŁÓWNY:**Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz poprawa jakości życia w wielokulturowym regionie opolskim**

Źródło: Opracowanie własne

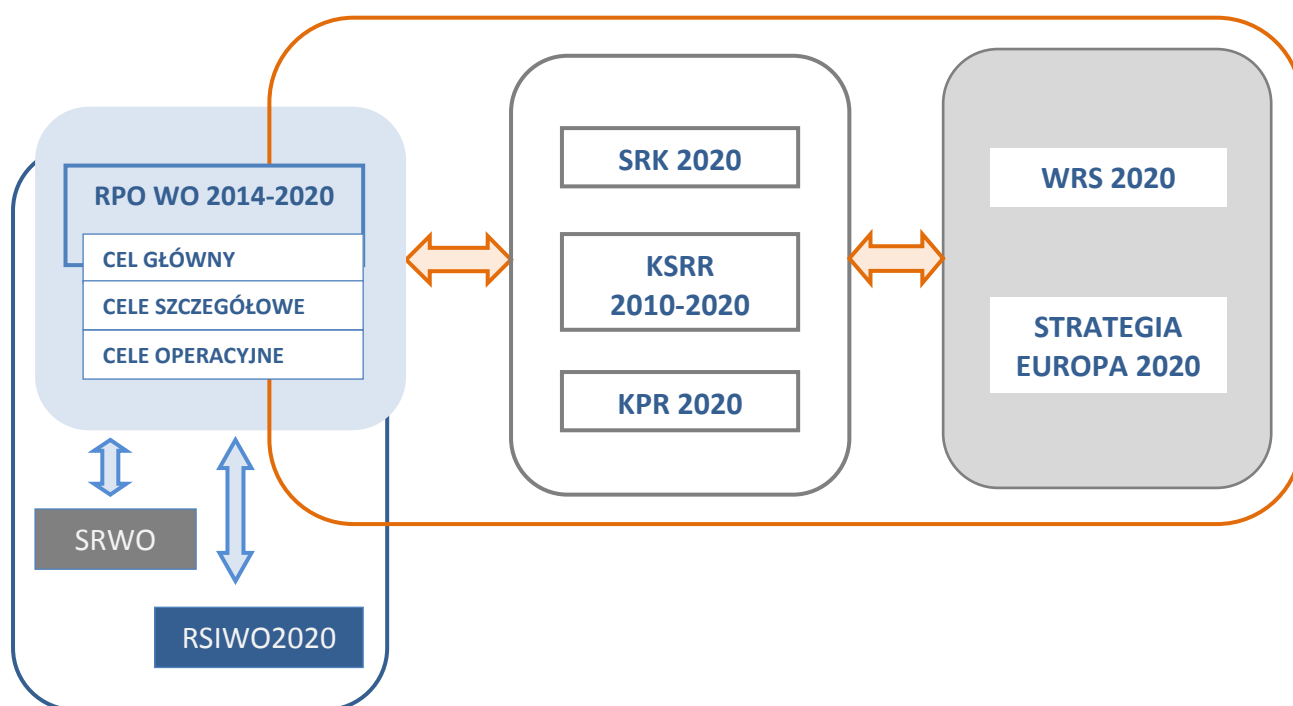
Architektura Programu odzwierciedla nowe zasady programowania przyjęte przez Wspólnotę dla okresu 2014-2020. Przyjęte w RPO WO 2014-2020 zintegrowane podejście tematyczne i terytorialne znajduje wyraz w układzie Osi priorytetowych, pozostających w korelacji z wybranymi celami tematycznymi i Priorytetami inwestycyjnymi. Dla każdej z Osi priorytetowych określone zostały cele, dla których zaplanowany został spójny zestaw wskaźników i na podstawie którego

oceniane będą efekty realizacji Programu. Jednocześnie w celu zwiększenia skuteczności i przejrzystości RPO WO 2014-2020 proponowane w Programie rozwiązania dotyczące jego zakresu interwencji, jak i sposobu jego realizacji zostały przygotowane z zachowaniem na każdym etapie opracowania Programu - zasady partnerstwa. Zaplanowany system realizacji RPO WO 2014-2020 pozwoli na zapewnić odpowiedniej koordynacji zarówno w odniesieniu do celów tematycznych, funduszy, Osi priorytetowych oraz instrumentów rozwoju terytorialnego. *Do uzupełnienia*

2.2. Wkład Programu w osiągnięcie celów krajowych i wspólnotowych

Polityka rozwoju regionalnego polegająca na wzmacnianiu i wykorzystaniu potencjałów terytorialnych, podnoszeniu konkurencyjności gospodarki i budowaniu tożsamości regionu, realizowana jest przez województwo opolskie w okresie 2014-2020 w oparciu o zapisy regionalnych, krajowych i unijnych dokumentów strategicznych (Schemat 2.2.1).

Schemat 2.2.1 Główne powiązania celów RPO WO 2014-2020 z głównymi krajowymi i wspólnotowymi dokumentami strategicznymi

Źródło: Opracowanie własne

RPO WO 2014-2020 z założenia ma być odpowiedzią na wyzwania określone w perspektywie do 2020 r., które możliwe są do objęcia interwencją WRS. Jednocześnie sposób realizacji Programu ma zagwarantować efektywną dystrybucję środków publicznych na rzecz wybranych obszarów tematycznych lub terytoriów w celu osiągnięcia pożądaných i zaplanowanych rezultatów.

Analizując powiązania pomiędzy poszczególnymi dokumentami należy wyjść od zapisów ustawodawstwa polskiego, które przekładają wytyczne wspólnotowe na grunt krajowy i regionalny. *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne*

państwo⁴ jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, wskazującym cele strategiczne dla rozwoju kraju do 2020 r. skoncentrowane w trzech obszarach:

1. Sprawne i efektywne państwo.
2. Konkurencyjna gospodarka.
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W ramach wyznaczonych celów realizowane będą główne działania interwencji przewidzianych w perspektywie średniookresowej, koniecznych do przyspieszenia procesów rozwojowych państwa.

Ponadto kluczowe znaczenie dokumentu dla określenia działań rozwojowych przekłada się na wskazanie rodzajów interwencji możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020. Dodatkowo w SRK 2020 przewidziane zostały typy działań podejmowanych w zakresie realizacji 9 zintegrowanych strategii, przyczyniających się do osiągnięcia celów rozwojowych kraju⁵. Założenia SRK 2020 uzupełnione o przywołanych 9 strategii zintegrowanych oraz zapisy długookresowej strategii rozwoju kraju tworzą spójny, hierarchiczny układ celów i kierunków interwencji podejmowanych na poziomie państwa. Ważną rolę w przedstawionym systemie pełni *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*⁶, określając zakres terytorialnego wpływu interwencji podejmowanych w ramach różnych polityki publicznych, w tym pozostałych strategii zintegrowanych. KSRR zakładając wzmocnienie roli regionów w osiągnięciu celów rozwojowych kraju, przedstawia najważniejsze wyzwania z poziomu regionalnego oraz założenia dla poszczególnych obszarów wsparcia z uwzględnieniem potencjałów oraz barier rozwojowych.

Dokumentem regionalnym, uwzględniającym założenia zarówno krajowej, jak i wspólnotowej polityki rozwoju, jest *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, w której zdefiniowano wyzwania stojące przed województwem oraz wskazano najważniejsze kierunki wsparcia. Ze względu na zwiększenie stopnia wykorzystania potencjałów regionów w pobudzanie procesów rozwojowych krajowej gospodarki konieczne było zdefiniowanie zakresu interwencji podejmowanych przez samorząd. W tym celu w SRWO przyjęty został hierarchiczny układ poziomów planowania, umożliwiający zmierzenie się z wyzwaniami i spełnienie określonej wizji województwa poprzez realizację celów strategicznych i operacyjnych. Drugim istotnym z poziomu regionu dokumentem, jest *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020*, w której zidentyfikowane zostały na poziomie województwa kierunki i działania skoncentrowane na wzmocnianiu innowacyjności gospodarki oraz specjalizacje regionalne, w tym specjalizacje inteligentne. Wyznaczony w SRWO za pomocą celów strategicznych planowany rozwój województwa oraz m.in. potencjały i bariery rozwoju innowacyjności wskazane w RSIWO miały wpływ na charakter i zakres interwencji Osi priorytetowych realizowanych w ramach RPO WO 2014-2020.

Ze względu na fakt opracowywania krajowych dokumentów strategicznych w okresie finalizowania prac nad określaniem celów rozwojowych dla UE w jej podstawowym dokumencie – *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu*

---

⁴ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r.

⁵ Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa.

⁶ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010 r.

*Europa 2020*⁷, możliwe było zachowanie dużej spójności pomiędzy krajowym a wspólnotowym poziomem planowania. Jednocześnie podkreślona została potrzeba jednolitego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu, mierzenia się z procesem globalizacji, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. W celu osiągnięcia powyższych założeń zaproponowano trzy powiązane priorytety:

- wzrost inteligentny, czyli oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Strategia Europa 2020 wyznacza plan rozwojowy obejmujący pięć nadrzędnych celów - zatrudnienie, innowacje, edukacja, włączenie społeczne oraz zmiany klimatu/energii – których założenia należy osiągnąć do 2020 r. Zaproponowane wskaźniki umożliwiające monitorowanie postępów w realizacji ww. priorytetów określone zostały na poziomie całej UE.

Dodatkowo każde państwo członkowskie dla poszczególnych obszarów określiło indywidualne cele krajowe. Z tego względu elementami wpływającymi na poziom wykonania strategii są działania podejmowane zarówno na poziomie unijnym, jak i krajowym. Należy dodać, że efekty projektów realizowanych w poszczególnych Osiach priorytetowych RPO WO 2014-2020 będą przekładały się na stopień osiągania wskaźników wyznaczonych dla priorytetów Strategii Europa 2020 na poziomie krajowym i wspólnotowym (Tabela 2.2.1).

Tabela 2.2.1 Porównanie założeń UE oraz kraju dla celów wyznaczonych w ramach Strategii Europa 2020.

Cele wyznaczone w ramach <i>Strategii Europa 2020</i>	Założenia na poziomie UE	Założenia na poziomie kraju
Stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat	75%	71%
Inwestycje na rzecz B+R	3% PKB	1,7% PKB
Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do 1990 r.)	- 20%	-
Zwiększenie udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii	20%	15%
Wzrost efektywności energetycznej (zmniejszenie użycia energii pierwotnej do określonego poziomu)	20%	96 Mtoe
Zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę	10%	4,5%
Zwiększenie odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe	40%	45%
Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	o 20 mln	o 1,5 mln

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Programowania perspektywy finansowej 2014-2020. Uwarunkowania strategiczne”⁸

⁷ Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 3 marca 2010 r. *Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*.

⁸ *Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Uwarunkowania strategiczne*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012, s.8.

Wynikiem wypracowanych zależności pomiędzy poziomem unijnym i krajowym w zakresie wyznaczania kierunków rozwoju oraz określania niezbędnych zmian jest przygotowanie *Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020*⁹. W KPR zajmującym istotną pozycję w systemie dokumentów strategicznych, wskazano metody realizacji działań wyznaczonych w krajowych dokumentach w sposób zgodny z priorytetami wspólnych działań całej UE.

Zgodnie z przyjętym harmonogramem prowadzenia prac, planowana w ramach tzw. Europejskiego Semestru roczna aktualizacja KPR pozwala dostosować zakres zakładanych przedsięwzięć do progresu w osiągnięciu założeń priorytetów określonych w SRK 2020.

Na gruncie KPR możliwe jest więc przenoszenie wyzwań rozwojowych stawianych przed wspólnotą na zapisy dokumentów krajowych oraz wpływanie na kształt celów strategicznych UE poprzez określanie krajowych potencjałów i barier rozwojowych.

Analiza spójności RPO WO 2014-2020 ze wspólnotowymi i krajowymi dokumentami strategicznymi została zaprezentowana w zestawieniach tabelarycznych poniżej.

W Tabeli 2.2.2 przedstawiono zakres spójności Osi priorytetowych RPO WO 2014-2020 z celami strategicznymi wyznaczonymi w SRWO 2020, kierunkami działań polityki regionalnej wskazanymi w KSRR oraz celami strategicznymi SRK 2020. Uwzględniając charakter przywołanych dokumentów, w wyniku przeprowadzonej analizy założeń RPO WO 2014-2020 należy stwierdzić zbieżność celów rozwojowych wyznaczanych na poziomie regionu z wytycznymi strategicznych dokumentów krajowych.

W Tabeli 2.2.3 przedstawiona została spójność Osi priorytetowych RPO WO 2014-2020 z obszarami wspieranymi na poziomie UE w ramach Strategii Europa 2020 (Inicjatywy flagowe) oraz Krajowego Programu Reform, jako dokumentu umożliwiającego wdrożenie ich w kraju. Ze względu na specyficzny charakter KPR – dokumentu wskazującego najważniejsze działania podejmowane na szczeblu centralnym, wspierające wzrost gospodarczy, konkurencyjność i zatrudnienie – w tabeli wymienione zostały obszary objęte pracami planistycznymi na poziomie krajowym, które odpowiadają zakresom Osi priorytetowych RPO WO 2014-2020.

W przypadku Wspólnych Ram Strategicznych powiązanie celów tematycznych z założeniami poszczególnych Osi priorytetowych ustalone zostało na etapie programowania RPO WO 2014-2020 i wynikało z wytycznych Komisji Europejskiej w zakresie prac nad programami operacyjnymi dla perspektywy finansowej 2014-2020.

---

⁹ Aktualizacja *Krajowego Programu Reform* przyjęta przez Radę Ministrów dnia 25 kwietnia 2012 r.

Tabela 2.2.2 Spójność celów RPO WO 2014-2020 z dokumentami strategicznymi wdrażanymi na poziomie regionu i kraju.

RPO WO 2014-2020	SRWO do 2020 r. – cele strategiczne –	KSRR 2010-2020 – kierunki działań polityki regionalnej –	SRK 2020 – cele strategiczne –
<p>OP1. Innowacje w gospodarce</p> <p>Poprawa konkurencyjności gospodarki poprzez innowacje w przedsiębiorstwach, wsparcie sfery B+R oraz wyspecjalizowanie instytucji otoczenia biznesu w obszarze specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych</p>	<p>3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka</p> <p>4. Dynamiczne przedsiębiorstwa</p>	<p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p>	<p>II.3 Zwiększenie innowacyjności gospodarki</p>
<p>OP 2. e-Opolskie</p> <p>Stworzenie warunków do zwiększenia podaży e-usług w sferze publicznej i prywatnej</p>	<p>1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy</p> <p>4. Dynamiczne przedsiębiorstwa</p> <p>5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna</p> <p>8. Konkurencyjna aglomeracja opolska</p>	<p>1.1 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p> <p>2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p>	<p>II.5 Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych</p> <p>III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych</p> <p>III.3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>
<p>OP 3. Konkurencyjna gospodarka</p> <p>Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu poprzez lepsze warunki do rozwoju przedsiębiorczości, otoczenia biznesu oraz skuteczne wzmocnienie rynku pracy</p>	<p>3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka</p> <p>4. Dynamiczne przedsiębiorstwa</p>	<p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p>	<p>II.1 Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej</p> <p>II.2 Wzrost wydajności gospodarki</p> <p>II.3 Zwiększenie innowacyjności gospodarki</p>

RPO WO 2014-2020	SRWO do 2020 r. – cele strategiczne –	KSRR 2010-2020 – kierunki działań polityki regionalnej –	SRK 2020 – cele strategiczne –
<p>OP 4. Gospodarka niskoemisyjna</p> <p>Rozwój gospodarki niskoemisyjnej w regionie przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju</p>	<p>6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług</p> <p>7. Wysoka jakość środowiska</p> <p>8. Konkurencyjna aglomeracja opolska</p>	<p>1.1 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p> <p>2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p>	<p>II.6 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko</p> <p>II.7 Zwiększenie efektywności transportu</p>
<p>OP 5. Zapobieganie zagrożeniom</p> <p>Zmniejszenie poziomu zagrożenia wystąpienia i skutków klęsk żywiołowych w województwie opolskim</p>	<p>6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług [bezpieczeństwo]</p> <p>7. Wysoka jakość środowiska</p>	<p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p>	<p>II.6 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko</p>
<p>OP 6. Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego</p> <p>Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego regionu poprzez poprawę jakości ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego</p>	<p>5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna</p> <p>7. Wysoka jakość środowiska</p> <p>8. Konkurencyjna aglomeracja opolska</p>	<p>1.1 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p> <p>2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p> <p>2.3 Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze</p>	<p>II.6 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko</p> <p>III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych</p> <p>III.3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>

RPO WO 2014-2020	SRWO do 2020 r. – cele strategiczne –	KSRR 2010-2020 – kierunki działań polityki regionalnej –	SRK 2020 – cele strategiczne –
<p>OP 7. Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców</p> <p>Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej i spójności terytorialnej regionu</p>	<p>6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług</p>	<p>1.2 Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi</p> <p>2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p> <p>2.5 Zwiększenie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności</p>	<p>II.7 Zwiększenie efektywności transportu</p> <p>III.3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>
<p>OP 8. Konkurencyjny rynek pracy</p> <p>Zwiększenie konkurencyjności rynku pracy województwa opolskiego</p>	<p>1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy</p> <p>8. Konkurencyjna aglomeracja opolska</p>	<p>1.1 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p> <p>2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p>	<p>II.4 Rozwój kapitału ludzkiego</p>

RPO WO 2014-2020	SRWO do 2020 r. – cele strategiczne –	KSRR 2010-2020 – kierunki działań polityki regionalnej –	SRK 2020 – cele strategiczne –
<p>OP 9. Integracja społeczna</p> <p>Wzrost włączenia społecznego i spójności społecznej mieszkańców województwa opolskiego</p>	<p>1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy</p> <p>8. Konkurencyjna aglomeracja opolska</p>	<p>1.1 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p> <p>2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p>	<p>III.1 Integracja społeczna</p>
<p>OP 10. Wysoka jakość edukacji</p> <p>Wzrost jakości oraz upowszechnienie edukacji dostosowanej do regionalnego rynku pracy</p>	<p>1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy</p> <p>2. Aktywna społeczność regionalna</p> <p>5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna</p> <p>8. Konkurencyjna aglomeracja opolska</p>	<p>1.1 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p> <p>2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p>	<p>II.4 Rozwój kapitału ludzkiego</p> <p>III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych</p>
<p>OP 11. Inwestycje w infrastrukturę społeczną</p> <p>Podniesienie atrakcyjności obszarów miejskich poprzez rewitalizację oraz poprawa dostępności do podstawowych usług społecznych</p>	<p>2. Aktywna społeczność regionalna</p> <p>5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna</p>	<p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p> <p>2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p>	<p>III.3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>

RPO WO 2014-2020	SRWO do 2020 r. – cele strategiczne –	KSRR 2010-2020 – kierunki działań polityki regionalnej –	SRK 2020 – cele strategiczne –
<p>OP 12. Instrumenty Finansowe</p> <p>Rozwój potencjału gospodarczego regionu poprzez poprawę dostępności do pozabankowych źródeł finansowania inwestycji</p>	<p>1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy</p> <p>3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka</p> <p>4. Dynamiczne przedsiębiorstwa</p> <p>7. Wysoka jakość środowiska</p> <p>8. Konkurencyjna aglomeracja opolska</p>	<p>1.1 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne</p>	<p>II.1 Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej</p> <p>II.2 Wzrost wydajności gospodarki</p> <p>II.3 Zwiększenie innowacyjności gospodarki</p> <p>II.6 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2.2.3 Spójność celów RPO WO 2014-2020 z Krajowym Programem Reform, Strategią Europa 2020 oraz Wspólnymi Ramami Strategicznymi

RPO WO 2014-2020 – cele szczegółowe –	KRAJOWY PROGRAM REFORM – obszary/działania –	STRATEGIA EUROPA 2020 – priorytet/PROJEKT PRZEWODNI –	WSPÓLNE RAMY STRATEGICZNE – cele tematyczne –
<p>OP1. Innowacje w gospodarce</p> <p>Poprawa konkurencyjności gospodarki poprzez innowacje w przedsiębiorstwach, wsparcie sfery B+R oraz wyspecjalizowanie instytucji otoczenia biznesu w obszarze specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych</p>	<p><i>Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego</i></p> <p>1.6 Rozwój i modernizacja infrastruktury B+R</p> <p><i>Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego</i></p> <p>2.3 Nowe kierunki rozwoju innowacyjności</p> <p>2.5 Nauka bliżej gospodarki</p>	<p><i>ROZWÓJ INTELIGENTNY</i></p> <p>UNIA INNOWACJI</p>	<p>1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji</p>
<p>OP 2. e-Opolskie</p> <p>Stworzenie warunków do zwiększenia podaży e-usług w sferze publicznej i prywatnej</p>	<p><i>Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego</i></p> <p>1.5 Rozwój i modernizacja infrastruktury teleinformatycznej i telekomunikacyjnej</p> <p><i>Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego</i></p> <p>2.1 Otoczenie prawno-instytucjonalne</p>	<p><i>ROZWÓJ INTELIGENTNY</i></p> <p>EUROPEJSKA AGENDA CYFROWA</p>	<p>2. Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych</p>
<p>OP 3. Konkurencyjna gospodarka</p> <p>Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu poprzez lepsze warunki do rozwoju przedsiębiorczości, otoczenia biznesu oraz skuteczne wzmocnienie rynku pracy</p>	<p><i>Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego</i></p> <p>2.2 Dostęp do dofinansowania</p>	<p><i>ROZWÓJ INTELIGENTNY</i></p> <p>POLITYKA PRZEMYSŁOWA W ERZE GLOBALIZACJI</p>	<p>3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury</p>
<p>OP 4. Gospodarka niskoemisyjna</p> <p>Rozwój gospodarki niskoemisyjnej w regionie przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju</p>	<p><i>Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego</i></p> <p>1.4 Rozwój i modernizacja infrastruktury energetycznej</p>	<p><i>ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY</i></p> <p>EUROPA EFEKTYWNI KORZYSTAJĄCA Z ZASOBÓW</p>	<p>4. Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</p>

RPO WO 2014-2020 – cele szczegółowe –	KRAJOWY PROGRAM REFORM – obszary/działania –	STRATEGIA EUROPA 2020 – priorytet/PROJEKT PRZEWODNI –	WSPÓLNE RAMY STRATEGICZNE – cele tematyczne –
OP 5. Zapobieganie zagrożeniom Zmniejszenie poziomu zagrożenia wystąpienia i skutków klęsk żywiołowych w województwie opolskim	<i>Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego</i> 1.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska	ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY EUROPA EFEKTYWNI KORZYSTAJĄCA Z ZASOBÓW	5. Propagowanie przystosowywania się do zmian klimatu, zapobiegania zagrożeniom i zarządzania ryzykiem
OP 6. Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego regionu poprzez poprawę jakości ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego	<i>Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego</i> 1.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska	ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY EUROPA EFEKTYWNI KORZYSTAJĄCA Z ZASOBÓW	6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów
OP 7. Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej i spójności terytorialnej regionu	<i>Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego</i> 1.3 Rozwój i modernizacja infrastruktury transportowej	ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY EUROPA EFEKTYWNI KORZYSTAJĄCA Z ZASOBÓW	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych struktur sieciowych
OP 8. Konkurencyjny rynek pracy Zwiększenie konkurencyjności rynku pracy województwa opolskiego	<i>Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu</i> 3.1 Nowoczesny rynek pracy	ROZWÓJ SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU PROGRAM NA RZECZ NOWYCH UMIĘTNOŚCI I ZATRUDNIENIA	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
OP 9. Integracja społeczna Wzrost włączenia społecznego i spójności społecznej mieszkańców województwa opolskiego	<i>Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu</i> 3.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	ROZWÓJ SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU EUROPEJSKI PROGRAM WALKI Z UBÓSTWEM	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

RPO WO 2014-2020 – cele szczegółowe –	KRAJOWY PROGRAM REFORM – obszary/działania –	STRATEGIA EUROPA 2020 – priorytet/PROJEKT PRZEWODNI –	WSPÓLNE RAMY STRATEGICZNE – cele tematyczne –
<p>OP 10. Wysoka jakość edukacji</p> <p>Wzrost jakości oraz upowszechnienie edukacji dostosowanej do regionalnego rynku pracy</p>	<p><i>Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego</i></p> <p>2.4 Kapitał intelektualny dla innowacyjności</p> <p><i>Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu</i></p> <p>3.1 Nowoczesny rynek pracy</p>	<p><i>ROZWÓJ INTELIGENTNY</i></p> <p>MŁODZIEŻ W DRODZE</p>	<p>10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie</p>
<p>OP 11. Inwestycje w infrastrukturę społeczną</p> <p>Podniesienie atrakcyjności obszarów miejskich poprzez rewitalizację oraz poprawa dostępności do podstawowych usług społecznych</p>	<p><i>Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego</i></p> <p>1.7 Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej</p> <p><i>Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego</i></p> <p>2.3 Nowe kierunki rozwoju innowacyjności</p> <p><i>Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu</i></p> <p>3.1 Nowoczesny rynek pracy</p>	<p><i>ROZWÓJ SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU</i></p> <p>EUROPEJSKI PROGRAM WALKI Z UBÓSTWEM</p> <p><i>ROZWÓJ INTELIGENTNY</i></p> <p>MŁODZIEŻ W DRODZE</p>	<p>9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem</p> <p>10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie</p>

RPO WO 2014-2020 – cele szczegółowe –	KRAJOWY PROGRAM REFORM – obszary/działania –	STRATEGIA EUROPA 2020 – priorytet/PROJEKT PRZEWODNI –	WSPÓLNE RAMY STRATEGICZNE – cele tematyczne –
<p>OP 12. Instrumenty Finansowe</p> <p>Rozwój potencjału gospodarczego regionu poprzez poprawę dostępności do pozabankowych źródeł finansowania inwestycji</p>	<p><i>Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego</i></p> <p>1.6 Rozwój i modernizacja infrastruktury B+R</p> <p><i>Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego</i></p> <p>2.2 Dostęp do dofinansowania</p> <p>2.3 Nowe kierunki rozwoju innowacyjności</p> <p><i>Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu</i></p> <p>3.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</p>	<p><i>ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY</i></p> <p>EUROPA EFEKTYWNI KORZYSTAJĄCA Z ZASOBÓW</p> <p><i>ROZWÓJ INTELIGENTNY</i></p> <p>UNIA INNOWACJI</p> <p>POLITYKA PRZEMYSŁOWA W ERZE GLOBALIZACJI</p> <p><i>ROZWÓJ SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU</i></p> <p>PROGRAM NA RZECZ NOWYCH UMIEJĘTNOŚCI I ZATRUDNIENIA</p>	<p>1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji</p> <p>3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury</p> <p>4. Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</p> <p>6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów</p> <p>8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników</p>

Źródło: Opracowanie własne

2.3. Realizacja zasad horyzontalnych

Zgodnie z zapisami rozporządzeń działania podejmowane w ramach RPO WO 2014-2020 będą przyczyniały się do realizacji zasad horyzontalnych poprzez:

- promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn,
- zapobieganie dyskryminacji,
- zrównoważony rozwój,
- partnerstwo,
- społeczeństwo informacyjne.

2.3.1. Promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie wdrażana na każdym etapie realizacji RPO WO 2014-2020, w szczególności w zakresie interwencji podejmowanych w ramach EFS. Podczas programowania dokonano analizy sytuacji kobiet i mężczyzn w obszarze rynku pracy. Na jej podstawie zdefiniowano działania mające na celu:

- wzrost zatrudnienia kobiet i mężczyzn, w tym w szczególności kobiet powracających lub rozpoczynających aktywność na rynku pracy po urodzeniu dziecka,
- powrót na rynek pracy osób zajmujących się osobami zależnymi,
- wprowadzenie rozwiązań z zakresu godzenia życia zawodowego z prywatnym wobec przedsiębiorców,
- programy wsparcia dla osób i rodzin z dysfunkcjami,
- dofinansowanie usług związanych z opieką nad dzieckiem do lat 6, dostosowując je do potrzeb pracujących opiekunów prawnych,
- wielopoziomą edukację równościową.

Promowaniu równouprawnienia kobiet i mężczyzn będą sprzyjały działania służące powrotowi lub rozpoczęciu aktywności zawodowej kobiet, w szczególności po urodzeniu dziecka, np. poprzez rozwój przedsiębiorczości. W celu zwiększenia aktywności zawodowej kobiet, upowszechniona zostanie opieka nad dziećmi do lat 6 oraz pozostałymi osobami zależnymi. Wprowadzone zostaną rozwiązania z zakresu godzenia życia zawodowego z prywatnym. W placówkach szkolnych w województwie opolskim rozpowszechniona zostanie równościowa edukacja, wolna od stereotypów płci. Realizowane formy wsparcia będą im przeciwdziałać również na rynku pracy.

Przyjęto, iż równość szans płci w RPO WO 2014-2020 będzie wdrażana na każdym etapie realizacji Programu. W miarę możliwości projekt będzie zawierał diagnozę sytuacji kobiet i mężczyzn w danym obszarze oraz wskazywał wpływ na sytuację płci (*gender impact assessment*). Powyższe zostanie zweryfikowane podczas jakościowej oceny merytorycznej. Polityka równościowa płci będzie mogła być realizowana także poprzez tzw. działania specyficzne (*specific action*), skierowane wyłącznie do przedstawicieli płci, która znajduje się w trudniejszej sytuacji.

Na etapie monitorowania i sprawozdawczości Programu wskaźniki dotyczące osób będą podawane w podziale na płeć. Z kolei w sprawozdaniach zostaną wskazane dane w zakresie postępu realizacji działań na rzecz włączenia problematyki równości płci do głównego nurtu polityki. Analiza realizowanej polityki równości szans płci zostanie także przeprowadzona w ramach działań ewaluacyjnych. Ich wyniki pozwolą na weryfikację podejmowanych w tym zakresie inicjatyw i wyznaczą kierunki dalszych działań.

2.3.2. Zapobieganie dyskryminacji

Budowa społeczeństwa opartego na idei równości szans i poszanowania praw człowieka nieodzownie wiąże się z koniecznością podejmowania działań przeciwdziałających dyskryminacji, co częściowo przyczynia się do zapobiegania wykluczeniu społecznemu niektórych z grup zmarginalizowanych. Podczas przygotowania oraz realizacji RPO WO 2014-2020 podejmowane będą kroki mające na celu zapobieganie dyskryminacji, w tym m.in. ze względu na płeć, rasę, religię, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Celem realizowanych działań będzie zapewnienie wszystkim grupom społecznym równego dostępu do oferowanego wsparcia oraz dążenie do pełnego ich udziału w życiu społecznym.

Kluczowy wpływ na występujące w województwie opolskim stosunki społeczne ma zmieniająca się sytuacja demograficzna, przejawiająca się głównie w starzeniu się ludności i spadku udziału dzieci i młodzieży w strukturze demograficznej ludności. Do grup społecznych narażonych na dyskryminację, w szczególności na rynku pracy, należą m.in.:

- osoby po 50 roku życia,
- niepełnosprawni.

W konsekwencji w RPO WO 2014-2020 podejmowane będą inicjatywy, które będą przyczyniać się do aktywizacji zawodowej i udziału w życiu społeczno-gospodarczym osób starszych i niepełnosprawnych, głównie poprzez:

- zwiększenie poziomu zatrudnienia,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- upowszechnienie usług wspierających, ułatwiających włączenie do rynku pracy osób niepełnosprawnych,
- rozwój doradztwa, poradnictwa zawodowego, informacji i konsultacji,
- poprawę infrastruktury służącej grupom dyskryminowanym.

Wzrost aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych i w wieku 50+ nastąpi dzięki rozwojowi przedsiębiorczości oraz działaniom mającym na celu podniesienie ich zdolności do zatrudnienia, na przykład poprzez szkolenia, kursy, doradztwo zawodowe oraz profilaktykę zdrowotną. Podnosić swoje kwalifikacje będą mogły również osoby pracujące, szczególnie starsze, często pomijane przez pracodawców w polityce szkoleniowej. Istotne dla włączenia społecznego i aktywności zawodowej ww. grup będą inwestycje podejmowane w Osi priorytetowej 2 *e-Opolskie*.

Instytucja Zarządzająca RPO WO 2014-2020 zapewni na każdym etapie wdrażania Programu oraz jego monitorowania i oceny realizację przedsięwzięć mających na celu zapobieganie wszelkim przejawom dyskryminacji. Do oferowanego w Programie wsparcia będą miały równy dostęp wszystkie zainteresowane grupy społeczne, w tym marginalizowane. Również zasady niedyskryminacji zostaną włączone w proces wyboru i wdrażania projektów.

2.3.3. Zrównoważony rozwój

Jedną z podstaw *Strategii Europa 2020* jest zasada zrównoważonego rozwoju, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów¹⁰. Minimalizacja oddziaływania człowieka na środowisko oznacza budowę gospodarki konkurencyjnej. Stąd wszelkie działania zapobiegające degradacji środowiska, utracie bioróżnorodności i niezrównoważonemu wykorzystywaniu zasobów będą miały wpływ na spójność społeczno-gospodarczą i terytorialną regionu. Zasada zrównoważonego rozwoju charakteryzuje się, więc dążeniem do rozwoju regionu, przy jednoczesnym poszanowaniu równowagi środowiska naturalnego.

Zrównoważony rozwój w Programie zostanie uwzględniony przy realizacji celu głównego oraz wszystkich celów strategicznych RPO WO 2014-2020. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach Programu przyczynią się do wzmocnienia obszarów związanych z efektywnością energetyczną, polityką budowlaną, gospodarką wodną, transportem oraz gospodarką odpadami, ochroną różnorodności biologicznej i dziedzictwa kulturowego. W miarę możliwości zostaną wprowadzone wymogi w zakresie efektywności energetycznej realizowanych przedsięwzięć, głównie takich jak budowa/remont budynków. Podejmowane będą działania ograniczające straty energii na etapie przesyłu i dystrybucji. Wspierane będą inwestycje w OZE, adaptacje do zmian klimatu, transport przyjazny środowisku, a także kompleksowe działania w zakresie gospodarki odpadami i wodno-ściekowej. Równocześnie z działaniami infrastrukturalnymi będą realizowane inicjatywy miękkie finansowane ze środków EFS w Osiach priorytetowych 8-10. Wsparcie zostanie m.in. ukierunkowane na szkolenia oraz tworzenie nowych miejsc pracy w obszarze *zielonej gospodarki*. Podejmowane będą inicjatywy edukacyjne rozpowszechniające proekologiczne postawy, podnoszące wiedzę z zakresu ochrony środowiska.

W celu zachowania trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz różnorodności biologicznej w odniesieniu do finansowania przedsięwzięć infrastrukturalnych istotne znaczenie w polityce zrównoważonego rozwoju przyjmują zasady *użytkownik płaci* i *zanieczyszczający płaci*. Oznacza to, iż kosztami spełnienia wymogów środowiskowych obciążeni zostaną użytkownicy (m.in. dotyczy to oczyszczania ścieków). Podmioty zanieczyszczające i powodujące poważne szkody dla środowiska naturalnego, powinny ponieść koszty w celu uniknięcia tych szkód lub ich zrównoważenia. Powyższe oznacza, iż wsparcie unijne nie powinno być wykorzystywane na pokrycie kosztów przestrzegania istniejącego prawodawstwa. Przy uwzględnieniu zasad *użytkownik płaci* oraz *zanieczyszczający płaci* unijne finansowanie inwestycji szkodliwych dla środowiska powinno zostać zapewnione w sytuacji, gdy opłaty pobierane od użytkowników i internalizacja kosztów zewnętrznych nie pokrywają kosztów inwestycji i kosztów wszelkich wyrządzonych szkód¹¹. Ze względu na wysokie koszty przedsięwzięć chroniących środowisko, w uzasadnionych przypadkach, zastosowanie zasad *użytkownik płaci* i *zanieczyszczający płaci* może być niemożliwie bądź możliwe jedynie częściowo. Stąd powyższe podejście rozpatrywane będzie przez IZ RPO WO 2014-2020 w sposób indywidualny.

¹⁰ Komunikat Komisji. *Europa 2020...*, s. 5.

¹¹ Dokument Roboczy Służb Komisji *Elementy Wspólnych Ram Strategicznych na lata 2014-2020 dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Oraz Europejskiego Funduszu Morskiego I Rybackiego*, Bruksela, marzec 2012r., s. 12.

Na etapie wyboru projektów, tam gdzie będzie to miało zastosowanie, zweryfikowany zostanie stopień oddziaływania danego przedsięwzięcia na środowisko. W celu zagwarantowania, że projekty spełniają wymagania m.in. dotyczące ochrony środowiska, łagodzenia skutków zmiany klimatu, dostosowania do zmian klimatu czy efektywnego wykorzystywania zasobów zastosowane zostaną odpowiednie kryteria kwalifikacyjne. Podobnie podczas monitorowania i sprawozdawczości będą raportowane działania związane z realizacją zasady rozwoju społeczno-gospodarczego, która nie narusza równowagi w przyrodzie i sprzyja przetrwaniu jej zasobów. Do takich przedsięwzięć należeć będą m.in. wspieranie efektywności energetycznej, adaptacja do zmian klimatu, transport przyjazny środowisku. Ocena stopnia uwzględniania horyzontalnych wymogów ochrony środowiska opisana zostanie również w badaniu ewaluacyjnym.

2.3.4. Partnerstwo

Podejście partnerskie ma szerokie zastosowanie w polityce regionalnej, na którą wpływ wywiera szereg instytucji, organizacji i podmiotów gospodarczych działających zarówno w regionie, jak i na poziomie kraju, a także w strukturze międzynarodowej¹². W województwie opolskim już podczas prac nad zaktualizowaną SRWO duże znaczenie miały zastosowane zasady partnerstwa i współpracy oraz otwartości. Dzięki nim w cały proces zaangażowani zostali reprezentanci różnych działających w regionie podmiotów i instytucji, a także, dzięki prowadzonym konsultacjom, szeroka społeczność lokalna.

W ramach spotkań konsultacyjnych dotyczących *Strategii* zaprezentowano również pierwsze założenia polityki spójności na lata 2014-2020, a także podstawowe ramy dla projektu RPO WO 2014-2020, w tym w szczególności informacje na temat konieczności zastosowania na etapie planowania interwencji podejścia terytorialnego i tematycznego. Podjęta w tym zakresie współpraca¹³ jest i będzie kontynuowana na każdym etapie przygotowania i realizacji RPO WO 2014-2020. W tym celu zaangażowane zostały organy administracji rządowej i władze lokalne, przedstawiciele partnerów gospodarczych, społecznych, podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmioty zajmujące się tematyką ochrony środowiska, podmioty odpowiedzialne za promowanie równości kobiet i mężczyzn.

W procesie programowania, zasada Partnerstwa została zrealizowana przede wszystkim poprzez powołanie *Zespołu ds. RPO WO 2014-2020 oraz Grupy roboczej wspierającej prace nad RPO WO 2014-2020*. *Zespół ds. RPO WO 2014-2020* został powołany Uchwałą ZWO nr 2164/2012 z 30 kwietnia 2012 r. w celu opracowania zapisów *Programu*, w tym w szczególności wyznaczenia obszarów priorytetowych i działań do wsparcia, określenia systemu realizacji i zasad wdrażania Programu oraz podziału środków finansowych. W skład *Zespołu* weszli m.in. przedstawiciele Samorządu Województwa Opolskiego i jednostek podległych, przedstawiciel organizacji pozarządowych, Konwentu Starostów Województwa Opolskiego oraz eksperci zewnętrzni i Euroliderzy. Spotkanie inauguracyjne *Zespołu* odbyło się w czerwcu 2012 r.

¹² Szerzej na ten temat, patrz: J. Sokołowska, *Wymiary partnerstwa w działaniach monitoringowo-ewaluacyjnych na rzecz budowy systemu wiedzy o regionie*, [w:] *Kapitał ludzki i społeczny w rozwoju regionalnym*, t. II, pod red. M. Adamskiej, Ł. Dymka, Politechnika Opolska, Opole 2012, s. 81-108.

¹³ Przedmiotowe spotkania odbyły się w każdym powiecie województwa opolskie, w okresie od stycznia do marca 2012r. Uczestniczyli w nich przedstawiciele podmiotów lokalnych, w tym m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, instytucji naukowych, instytucji otoczenia biznesu i działający lokalnie przedsiębiorcy.

Zgodnie z rekomendacjami *Zespołu Międzyresortowego ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności*, ZWO powołał Uchwałą nr 3409/2013 z 19 marca 2013 r. *Grupę roboczą wspierającą prace nad 2014-2020* w celu zapewnienia spójności i koordynacji procesu programowania oraz partnerskiej współpracy pomiędzy szerokim gronem interesariuszy. Zadaniem *Grupy* będzie pomocnicze wsparcie procesu przygotowania RPO WO 2014-2020 m.in. w zakresie wypracowania rozwiązań wdrożeniowych i instytucjonalnych. W skład *Grupy* weszli przede wszystkim przedstawiciele samorządów i administracji rządowej, środowisk naukowych, partnerzy społeczno-gospodarczy. Łącznie w skład grupy powołano około 90 osób. Informacje na temat przebiegu prowadzonych konsultacji zostały przedstawione w rozdziale 5 niniejszego dokumentu.

Na etapie wdrażania Programu partnerzy będą odgrywać kluczową rolę w Komitecie Monitorującym. Jego uczestnikami będzie strona rządowa, samorządowa, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe. W Komitecie Monitorującym zachowana zostanie równowaga podziału miejsc w odniesieniu do przedstawicieli poszczególnych grup wchodzących w jego skład, zapewniając jak najwyższą efektywność w wykonywaniu powierzonych zadań. Partnerstwo zostanie uwzględnione w działaniach monitoringowo – ewaluacyjnych Programu. Do przestrzegania zasady partnerstwa zostaną również zobligowani Beneficjenci, zarówno na etapie przygotowania, jak i wdrażania projektu.

2.3.5. Społeczeństwo informacyjne

Ze względu na postępującą cyfryzację gospodarki i społeczeństwa osiągnięcie celów określonych w *Strategii Europa 2020* nie będzie możliwe bez szerokiego zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Z uwagi na powyższe jeden z siedmiu projektów przewodnich *Europy 2020* pt. *Europejska agenda cyfrowa*, przedstawia kierunki działań, jakie powinny zostać podjęte w państwach członkowskich mające na celu ich maksymalne wykorzystanie, zarówno w życiu ekonomicznym, jak i społecznym. Tym samym w zakresie społeczeństwa informacyjnego należy dążyć do upowszechnienia szybkiego Internetu i stworzenia gospodarstwu domowemu oraz przedsiębiorstwom warunków do korzystania z jednolitego rynku cyfrowego.

Powyższe będzie miało swoje odzwierciedlenie w RPO WO 2014-2020. Przede wszystkim dzięki wsparciu realizowanym w Osi priorytetowej 2 *e-Opolskie* wzmocniona zostanie szeroko pojęta infrastruktura społeczeństwa informacyjnego, w tym sektor technologii informacyjno – komunikacyjnych, co zwiększy ilości usług oferowanych w Internecie zarówno przez przedsiębiorców, jak i instytucje publiczne. Dodatkowo wzrost inwestycji w infrastrukturę, która wymaga wprowadzenia nowych, zaawansowanych technologii, np. podnosząc innowacyjność przedsiębiorstw, upowszechniając niskoemisyjną gospodarkę będzie jednoznacznie wiązało się z szerszym zastosowaniem technologii informacyjnych w gospodarce regionu. Powyższe z kolei będzie wymagało odpowiednio przygotowanych zasobów ludzkich. W tym kontekście podejmowane będą działania podnoszące kwalifikacje zawodowe i dostosowujące umiejętności do potrzeb rynku pracy zarówno osób pracujących, jak i bezrobotnych. Doskonalone będą umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, w tym wykorzystanie Internetu. W połączeniu z upowszechnieniem nowych technologii, działania te podniosą atrakcyjność osób na rynku pracy, a w przypadku osób niepracujących zwiększą szanse na podjęcie zatrudnienia. Zastosowanie e-learningu w kształceniu ustawicznym wpłynie na jego upowszechnienie. Przygotowanie do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym będzie realizowane na wszystkich szczeblach

edukacji korzystającej pod tym względem ze wsparcia zarówno w zakresie infrastruktury, jak i działań kształtujących umiejętności z zakresu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Rozwojowi społeczeństwa informacyjnego sprzyjać będą ponadto działania realizowane na każdym etapie wdrażania RPO WO 2014-2020 wymagające zastosowania Internetu i narzędzi ICT. Do wzrostu umiejętności korzystania z nowoczesnych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych przyczyni się między innymi zastosowanie systemów informatycznych na etapie aplikowania o środki, monitorowania oraz podejmowania działań informacyjno-promocyjnych.

2.4. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych

W perspektywie 2014-2020 nacisk w odniesieniu do interwencji środków publicznych kładziony jest nie tyle na działania koncentrujące się na dystrybucji środków celem eliminowania lub łagodzenia różnic rozwojowych, ale głównie na inicjatywy wydobywające i wspierające istniejące potencjały w ujęciu przestrzennym, społecznym, czy gospodarczym. Główny akcent w SRK do 2020 r. położony został na wzmacnianie potencjałów, które w perspektywie gwarantują długofalowy rozwój. W mniejszym natomiast stopniu podkreślana jest konieczność alokowania środków finansowych bezpośrednio w dziedziny, gdzie występują największe deficyty¹⁴.

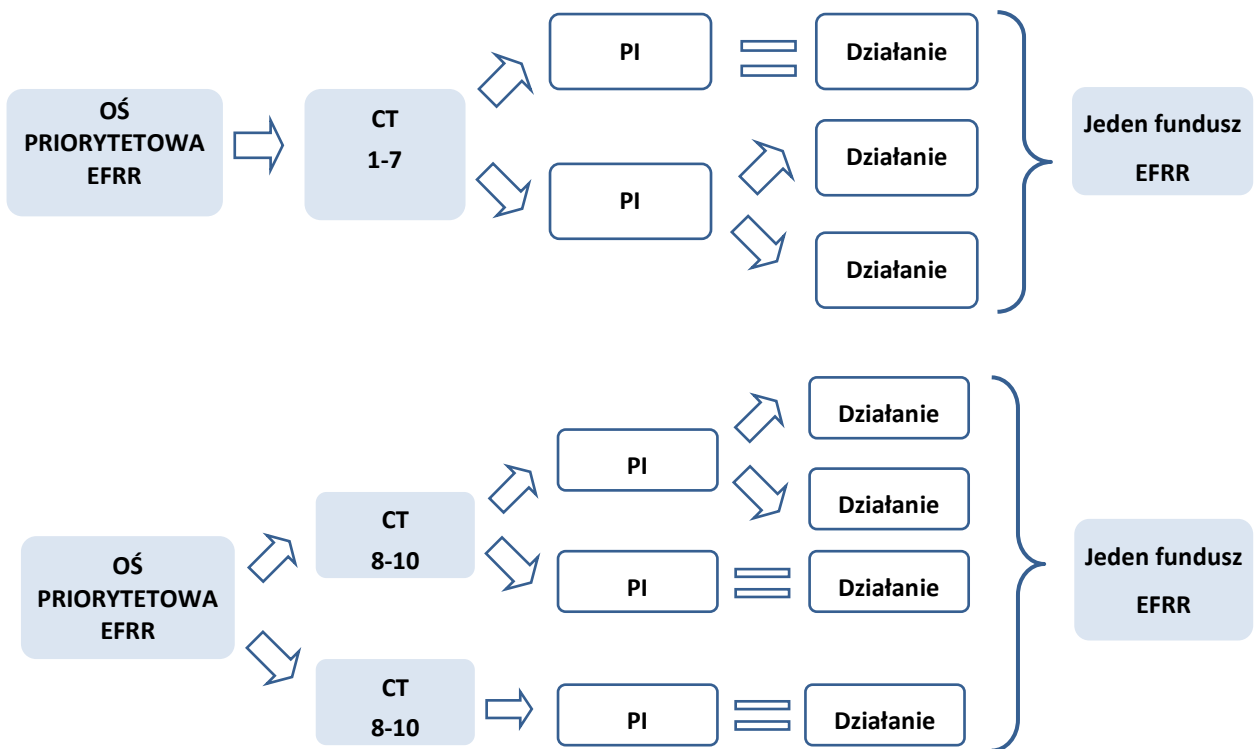
Biorąc pod uwagę wyzwania i cele rozwojowe Wspólnoty oraz Polski zaprojektowany zakres interwencji RPO WO 2014-2020 pozwala m.in. na zwiększanie konkurencyjności gospodarki, poprawę spójności społecznej i terytorialnej. Jednocześnie na wybór obszarów i przypisanie im środków finansowych wpływ miały ograniczenia wynikające z określonych poziomów ring-fencingu dla celów tematycznych. Tym samym zakres koncentracji tematycznej prezentowanej w Programie jest spójny z koncentracją środków finansowych na tych obszarach, które są szczególnie istotne z punktu widzenia polityki rozwoju prowadzonej w perspektywie budżetowej 2014-2020 na poziomie województwa opolskiego, kraju oraz UE.

RPO WO 2014-2020 wspierany będzie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Architektura Programu uwzględnia jego dwufunduszowość i dla zapewnienia przejrzystego systemu wdrażania przyjęto następujące podejście przedstawione na Schematach (od 2.4.1 do 2.4.3) poniżej.

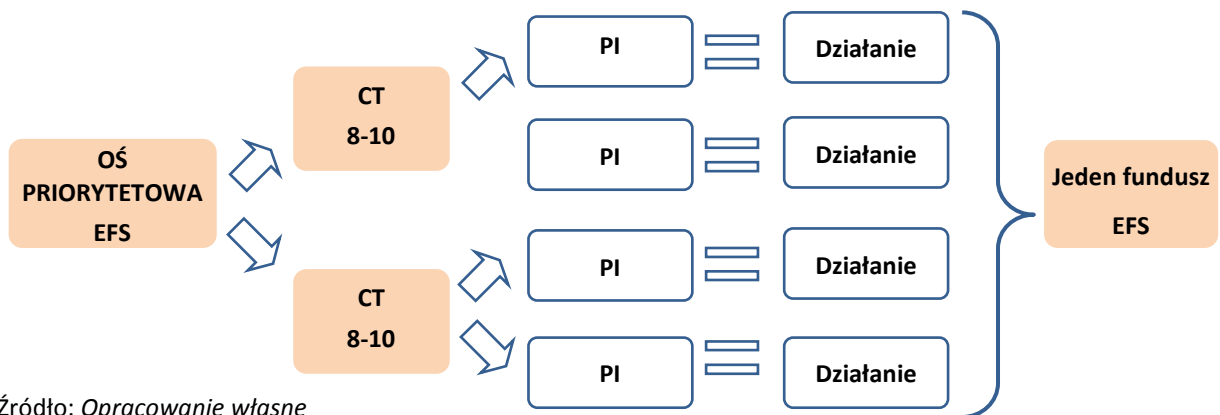
¹⁴ Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Uwarunkowania strategiczne, MRR, czerwiec 2012, s. 6.

Schemat 2.4.1 Podejście tematyczne w RPO WO 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowych dedykowanych EFRR

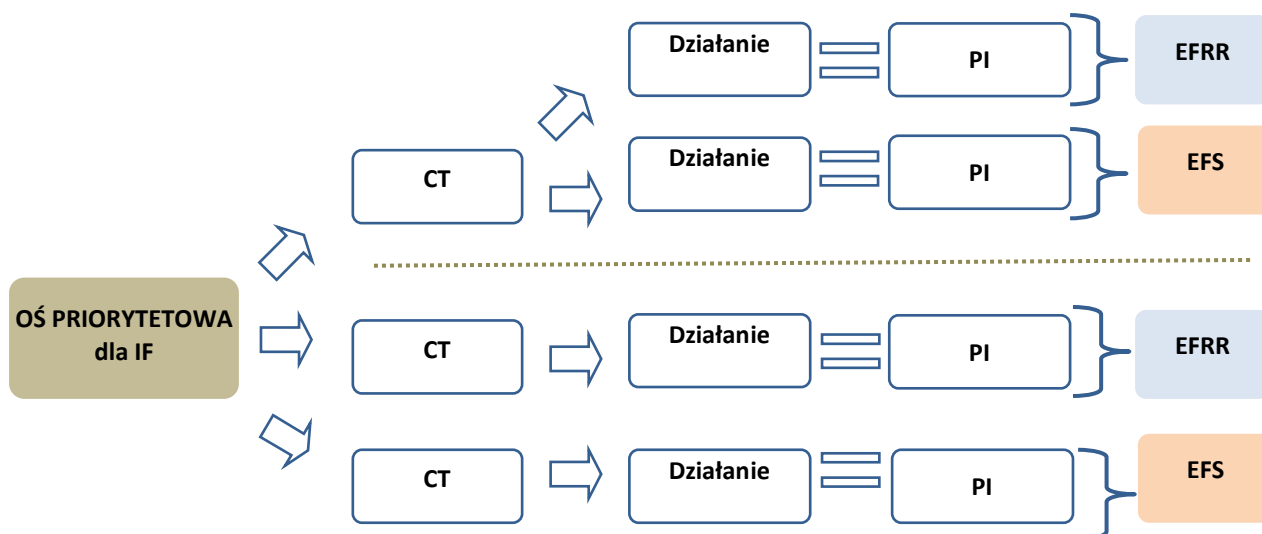
Źródło: Opracowanie własne

Schemat 2.4.2 Podejście tematyczne w RPO WO 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowych dedykowanych EFS

Źródło: Opracowanie własne

Schemat 2.4.3 *Podjęcie tematyczne w RPO WO 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowych dedykowanych instrumentom inżynierii finansowej*

Źródło: Opracowanie własne

Do uzupełnienia

Cel tematyczny 8.

Województwo opolskie systematycznie traci kapitał ludnościowy. Ponieważ proces ten przebiega w regionie intensywniej niż w pozostałych częściach kraju, na Opolszczyźnie najszybciej zabraknąć może odpowiedniego dla przyszłej gospodarki potencjału ludnościowego. Wobec powyższego wyzwania konieczne jest podjęcie na szeroką skalę kompleksowych działań wspomagających konkurencyjność rynku pracy, w tym przede wszystkim służących wzrostowi zatrudnienia. Realizacja celu tematycznego 8 w ramach RPO WO będzie jedną z priorytetowych inicjatyw, jakie w województwie w latach 2014-2020 zostaną podjęte w tym zakresie.

Ze względu na postępujący proces depopulacji kluczowym zadaniem w regionie jest uaktywnienie zawodowe grup społecznych, które do tej pory znajdowały się poza rynkiem pracy. Stopa bezrobocia w województwie opolskim jest wyższa niż średnia w kraju, a wskaźnik zatrudnienia należy do najniższych w Polsce. Problemy ze znalezieniem pracy ma coraz większa liczba osób młodych, a także kobiety i osoby po 50 roku życia. Ponadto niekorzystną dla spójności społecznej i gospodarczej cechą regionu jest znaczne zróżnicowanie sytuacji na rynku pracy w wymiarze przestrzennym¹⁵. Mając na uwadze powyższe uwarunkowania, w województwie opolskim muszą zostać podjęte zintensyfikowane i spójne działania. Przede wszystkim wzrost zatrudnienia będzie mógł nastąpić dzięki inicjatywom możliwym do realizacji w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.5, a także 8.7 poprzez aktywizację zawodową oraz rozwój przedsiębiorczości. W licznych jednak przypadkach nie będzie można mówić o ich sukcesie, jeżeli zaplanowane działania nie zostaną jednocześnie uzupełnione o przedsięwzięcia sprzyjające godzeniu życia zawodowego i rodzinnego oraz wydłużające okres aktywności zawodowej przewidziane odpowiednio w Priorytecie inwestycyjnym 8.8 oraz 8.10. Dzięki nim będzie mogła wzrosnąć aktywność zawodowa przede wszystkim wśród kobiet oraz osób po 50 roku życia. Przekształcający się rynek pracy potrzebuje jednak nie tylko odpowiednich zasobów ludzkich, lecz również elastycznie funkcjonujących

¹⁵ Szerzej Rozdział 1 RPO WO 2014-2020, s. 7-78.

przedsiębiorstw, generujących liczne i trwałe miejsca pracy. Niestety na Opolszczyźnie przyrost miejsc pracy jest wolniejszy niż w kraju. Dlatego obok wspomnianych obszarów w Programie realizowany będzie Priorytet inwestycyjny 8.9, zwiększający zdolność przedsiębiorstw do reagowania w obliczu zmieniającej się sytuacji gospodarczej.

Cel tematyczny 9.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest jedną z priorytetowych interwencji, jakie w latach 2014-2020 będą podejmowane w krajach Unii Europejskiej, w tym w Polsce. W województwie opolskim wskaźnik ubóstwa chociaż jest niższy niż w innych regionach kraju, w dalszym ciągu nie jest na zadowalającym poziomie. Dodatkowo ze względu na stale ubywający kapitał ludzki występuje potrzeba zintensyfikowania działań w walce z wykluczeniem społecznym, w pierwszej kolejności nastawionych na wzrost zatrudnienia oraz poprawę dostępu do podstawowych usług publicznych.

W regionie zagrożony ubóstwem jest prawie co drugi mieszkaniec,¹⁶. Ubóstwo dotyczy głównie osób o niskim statusie zawodowym, bezrobotnych, osób starszych a także osób niepełnosprawnych. Trudne warunki panują w rodzinach posiadających troje i więcej dzieci na utrzymaniu. Niestety na podstawie prognoz demograficznych należy przyjąć, że ze względu na przyspieszony proces starzenia się ludności rozmiar wykluczenia społecznego w województwie wzrośnie. Dodatkowo za potrzebą interwencji mającej na celu wzrost włączenia społecznego i spójności społecznej przemawiają występujące w regionie miasta, w których niestety zaobserwować można kumulację negatywnych zjawisk społecznych. Tym samym w ramach RPO WO 2014-2020 konieczna jest realizacja celu tematycznego 9, a w nim przede wszystkim Priorytetu inwestycyjnego 9.4, w którym podejmowane będą działania przywracające osoby do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym oraz Priorytetu inwestycyjnego 9.7 upowszechniającego usługi publiczne. Ze względu na niewielką liczbę funkcjonujących w województwie podmiotów ekonomii społecznej, które dodatkowo są nierównomiernie rozłożone, podejmowane będą działania wspierające rozwój ekonomii społecznej wpisujące się w Priorytet inwestycyjny 9.8.

Cel tematyczny 10.

Działania zwiększające atrakcyjność regionu wiążą się z odpowiednim przygotowaniem kapitału ludzkiego, stąd wzrost jakości oraz upowszechnienie edukacji na każdym etapie kształcenia i dostosowanie oferty edukacyjnej do regionalnego rynku pracy są istotnymi przedsięwzięciami podejmowanymi w perspektywie 2014-2020. Niepokojącym zjawiskiem w województwie opolskim są zachodzące zmiany demograficzne. Działania mające na celu rozwój i aktywizację zasobów ludzkich będą miały istotne znaczenia dla zachodzących obecnie negatywnych procesów. Stąd poprawa oferty edukacyjnej stanowi ważne wyzwanie dla regionu. Podniesienie poziomu konkurencyjności regionu oraz innowacyjności gospodarki wymaga efektywnego wsparcia w obszarze edukacji. Dlatego też przedsięwzięcia podejmowane w zakresie edukacji elementarnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej mają istotne znaczenie w perspektywie budowy konkurencyjności gospodarki oraz dla potrzeb regionalnego rynku pracy. Podejmowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego 10.1 działania będą wpływały m.in. na przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w edukacji, wyrównaniu szans edukacyjnych uczniów czy upowszechnienie szkolnictwa zawodowego.

---

16 Szerzej Rozdział 1 RPO WO 2014-2020, s 7-78.

Zgodnie z wytycznymi zarówno europejskimi, jak i krajowymi wsparcie kształcenia ustawicznego stanowi ważny element dla budowy regionalnej gospodarki opartej na wiedzy. Z analizy przeprowadzonej w obszarze edukacji osób starszych (25-64) wynika, iż w regionie występuje niski stopień upowszechnienia kształcenia ustawicznego. Popularyzacja idei uczenia się przez całe życie, podwyższenie kwalifikacji i umiejętności mieszkańców regionu oraz dopasowanie oferty kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy, z punktu widzenia zmian zachodzących w regionie, jest kluczem do zapewnienia sprawnego funkcjonowania nowego typu społeczeństwa opartego na wiedzy i innowacji. Stąd w ramach Priorytetu inwestycyjnego 10.3 podejmowane będą działania mające wpływ na poprawę dostępności i wspierania uczenia się przez całe życie.

Tabela 2.4.1 Cele tematyczne i Priorytety inwestycyjne wybrane do realizacji w ramach Programu

Wybrany Cel tematyczny		Wybrany Priorytet inwestycyjny		Uzasadnienie
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa	
1	Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1	Wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim	
		1.2	Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	
2	Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	2.2	Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK	
		2.3	Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	
3	Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3.1	Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	
		3.2	Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	
		3.3	Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	
		3.4	Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji	
4	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1	Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	
		4.2	Promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach	
		4.3	Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	
		4.5	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania	

Wybrany Cel tematyczny		Wybrany Priorytet inwestycyjny		Uzasadnienie
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa	
			odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych	
5	Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2	Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	
6	Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	6.1	Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	
		6.2	Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	
		6.3	Ochrona i promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	
		6.4	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	
		6.5	Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	
7	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.2	Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	
		7.4	Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	
8	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.5	Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	
		8.7	Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	
		8.8	Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	
		8.9	Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	
		8.10	Aktywne i zdrowe starzenie się	
9	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	
		9.2	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	
		9.3	Wspieranie przedsiębiorstw społecznych	
		9.4	Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	
		9.7	Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i	

Wybrany Cel tematyczny		Wybrany Priorytet inwestycyjny		Uzasadnienie
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa	
			usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	
		9.8	Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	
10	Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.1	Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego	
		10.3	Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	
		10.4	Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	

Źródło: Opracowanie własne, wg Draft template and guidelines for content of the operational programme (v.1-7 January 2013), sekcja 2, pkt. 2.1.

2.5. Uzasadnienie szacunkowego podziału środków na wybrane cele tematyczne i Priorytety inwestycyjne

Podział środków w ramach RPO WO 2014-2020 został dokonany na wybrane, spośród 11 wskazanych przez KE, cele tematyczne i Priorytety inwestycyjne. Planowana interwencja będzie koncentrować się na ograniczonej liczbie priorytetów, celem zwiększenia skuteczności wsparcia. Tematyczna koncentracja środków będzie sprzyjać osiągnięciu celów wynikających ze Strategii Europa 2020, określonych w KPR i przedstawionych w Umowie Partnerstwa, jak również tych, najważniejszych z poziomu regionalnego tj. zdefiniowanych w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*

Czynnikami warunkującymi podział środków w perspektywie 2014-2020 są limity alokacji – ringfencingi wskazane przez KE. Obligują one do koncentracji interwencji w szczególnie ważnych z punktu widzenia wspólnotowego obszarach tj. m.in. innowacji i konkurencyjności przedsiębiorstw, technologii informacyjno – komunikacyjnych, niskoemisyjnej gospodarki, czy też włączenia społecznego i zatrudnienia. W związku z powyższym zostały one uwzględnione przy podziale środków w ramach Programu.

W Tabeli 2.5.1 przedstawiono poziom tematycznej koncentracji środków w ramach RPO WO 2014-2020 w odniesieniu do ringfencing'ów określonych przez KE.

Tabela 2.5.1 Poziom tematycznej koncentracji środków w ramach RPO WO 2014-2020

Fundusz	Limity alokacji – ringfencing'i	Poziom koncentracji w ramach RPO WO 2014-2020
EFRR	CT 1-4	40,32 %

	min. 50% środków EFRR musi zostać przeznaczonych na CT 1, 2, 3 i 4 (badania i innowacyjność, TIK, MŚP oraz gospodarka niskoemisyjna)	
EFRR	<u>w tym CT 4</u>	14,25 %
EFRR i EFS	CT 8- 10 min. 20-25% środków funduszy strukturalnych musi zostać przeznaczonych na CT 8, 9, 10	26,58 %
EFS	<u>w tym CT 9</u>	13,53 %
EFS	w ramach Programu min. 60% środków EFS musi zostać przeznaczonych 4 PI spośród CT 8-11	68,82 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Założeń Umowy Partnerstwa z dnia 15 stycznia 2013 r.

Oprócz uwarunkowań o charakterze ilościowym, KE określiła dla Polski priorytety finansowania¹⁷, mające charakter jakościowy. Determinują one ukierunkowanie wydatków m.in. na poprawę dostępności transportowej, rozwój e-gospodarki, ochronę środowiska i usprawnione zarządzanie zasobami naturalnymi, jak również integrację najsłabszych grup społecznych na rynku pracy oraz poprawę jakości edukacji. Biorąc pod uwagę dużą zgodność priorytetów finansowania określonych przez KE z celami regionalnymi wynikającymi ze Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020, zostały one uwzględnione w doborze zarówno celów tematycznych, jak i Priorytetów inwestycyjnych, a także w podziale środków w RPO WO 2014-2020. Powyższe zaprezentowano w Tabeli 2.5.2.

Tabela 2.5.2 Spójność celów tematycznych i Priorytetów inwestycyjnych wybranych do realizacji w ramach RPO WO 2014-2020 z priorytetami finansowania wg country position paper KE

Wybrany Cel tematyczny		Wybrany Priorytet inwestycyjny		Alokacja EFRR (%)	Alokacja EFS (%)	Priorytety finansowania wg country position paper KE
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa			
1	Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1	Wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim	2,97		Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom
		1.2	Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	6,54		
2	Zwiększenie dostępności, stopnia	2.2	Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie	2,23		Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom

¹⁷ Country position paper.

Wybrany Cel tematyczny		Wybrany Priorytet inwestycyjny		Alokacja EFFR (%)	Alokacja EFS (%)	Priorytety finansowania wg <i>country position paper</i> KE
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa			
	wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych		zapotrzebowania na TIK			
		2.3	Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	2,23		
3	Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3.1	Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	6,83		Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom
		3.2	Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	0,59		
		3.3	Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	3,57		
		3.4	Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji	1,11		
4	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1	Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	1,49		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
		4.2	Promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach	4,30		
		4.3	Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	0,59		
		4.5	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych	7,87		Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia
5	Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2	Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	3,42		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
6	Ochrona środowiska	6.1	Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze	0,89		Gospodarka przyjazna dla

Wybrany Cel tematyczny		Wybrany Priorytet inwestycyjny		Alokacja EFFR (%)	Alokacja EFS (%)	Priorytety finansowania wg <i>country position paper</i> KE
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa			
	naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów		gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego			środowiska i zasobooszczędna
		6.2	Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	1,49		
		6.3	Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	5,32		
		6.4	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	0,52		
		6.5	Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	1,85		
7	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.2	Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	21,91		Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia
		7.4	Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	5,35		
8	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.5	Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników		33,25	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
		8.7	Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy		11,68	
		8.8	Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego		9,66	
		8.9	Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian		4,83	
		8.10	Aktywne i zdrowe starzenie się		2,71	

Wybrany Cel tematyczny		Wybrany Priorytet inwestycyjny		Alokacja EFFR (%)	Alokacja EFS (%)	Priorytety finansowania wg <i>country position paper</i> KE
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa			
9	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	4,46		Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
		9.2	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	8,91		
		9.3	Wspieranie przedsiębiorstw społecznych	0,45		
		9.4	Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności		5,41	
		9.7	Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym		3,87	
		9.8	Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych		4,25	
10	Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.1	Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego		16,24	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
		10.3	Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami		3,87	
		10.4	Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	1,11		

Źródło: Opracowanie własne

Biorąc pod uwagę szeroko zakrojone problemy demograficzne województwa opolskiego, konieczne jest zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, będących głównym źródłem tworzenia miejsc pracy. Stąd też niezbędne jest zapewnienie, w szczególności dla MŚP dostępu do finansowania. Korzystając z doświadczeń perspektywy 2007-2013 zasadnym jest utrzymanie klasycznych systemów dotacji, ale również wykorzystanie instrumentów inżynierii finansowej, zwiększając tym samym efekt dźwigni w gospodarce. W związku z tym w ramach RPO WO 2014-2020 wyodrębniono dwufundusową oś priorytetową dedykowaną instrumentom finansowym, na którą przeznaczono 6,14% środków Programu.

2.6. Podejście terytorialne w Programie

Wzmocnienie zintegrowanego podejścia terytorialnego, lepsze planowanie i efektywne wykorzystanie środków Wspólnych Ram Strategicznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb i potencjałów to jedno z wyzwań programowania perspektywy 2014-2020 w województwie opolskim.

Zgodnie z zapisami KSRR, wyzwaniem dla przyszłej polityki regionalnej jest zwiększanie spójności terytorialnej w skali krajowej i regionalnej, m.in. przez budowanie powiązań funkcjonalnych między miastami wojewódzkimi a ich otoczeniem regionalnym, a zwłaszcza między miastami i obszarami wiejskimi, a także przez aktywne przeciwdziałanie marginalizacji najsłabiej rozwijających się obszarów oraz ograniczanie dysproporcji rozwojowych między poszczególnymi województwami¹⁸. Wyłonienie w ramach terytorium województwa obszarów strategicznej interwencji wymaga od polityki regionalnej zwiększenia integracji działań publicznych w wymiarze przestrzennym. Jest to szczególnie istotne w kontekście zwiększenia koordynacji polityki regionalnej z innymi politykami rozwojowymi państwa o oddziaływaniu terytorialnym. Oznacza to, że obok próby integrowania problemowego konieczna jest integracja przestrzenna¹⁹. Biorąc pod uwagę wyzwania i cele jakie zostały określone w SRWO w Programie uwzględniony został wymiar terytorialny projektowanej interwencji środków publicznych. Zintegrowane podejście terytorialne ma zastosowanie w odniesieniu do obszarów strategicznej interwencji: miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym, miasta wymagające rewitalizacji, obszary przygraniczne. Szczególne znaczenie dla województwa ma wsparcie obszaru strategicznej interwencji Depopulacja. Wyjątkowość na tle kraju i Unii zjawisk demograficznych, jakie występują w regionie kwalifikuje województwo do objęcia go w całości kategorią obszaru problemowego. Ponadto uwarunkowania regionalne odnoszące się do różnicowań występujących na poziomie jednostek statystycznych NUTS3 wymagają również zastosowania specjalnego podejścia terytorialnego względem wsparcia podregionu opolskiego oraz nyskiego.

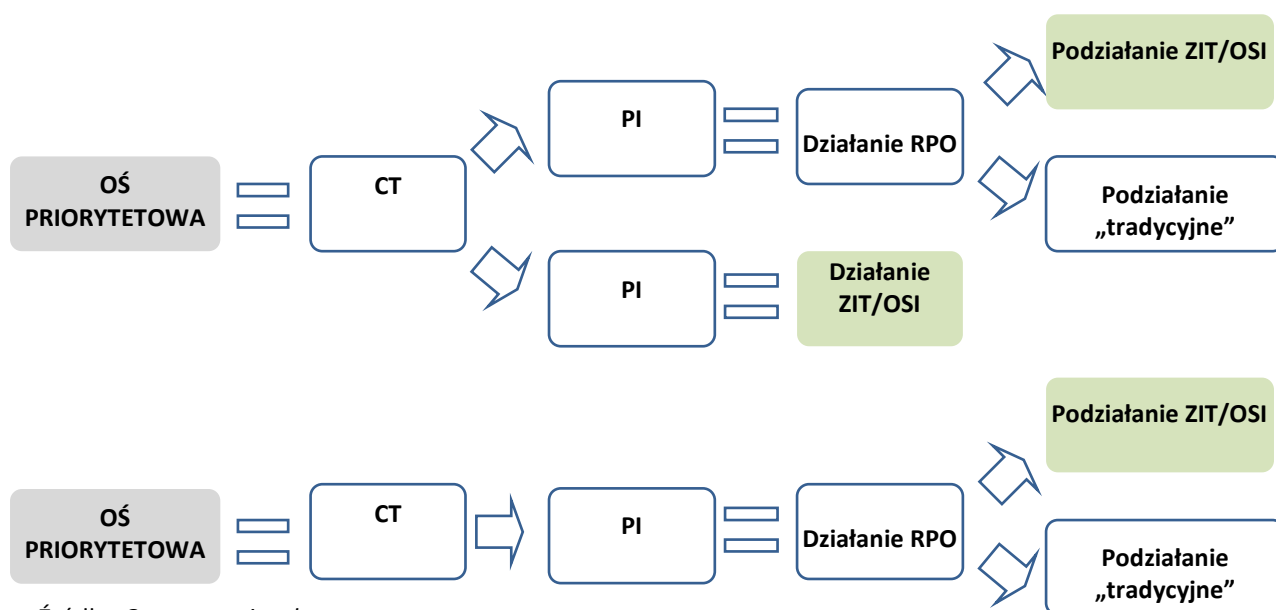
Uwzględniając powyższe przesłanki oraz założenia Umowy Partnerstwa w ramach Programu wyodrębnione zostało wsparcie dla obszarów o szczególnych uwarunkowaniach terytorialnych, jak również zastosowanie będzie miała nowa forma wsparcia w postaci Zintegrowanej Inwestycji Terytorialnej. W Programie przyjęta została zasada, iż interwencja dedykowana OSI oraz ZIT koncentrować się będzie na poziomie wyodrębnionych działań lub poddziałań – zgodnie ze Schematem 2.6.1 – zaprezentowanym poniżej.

---

¹⁸ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Region, Miasta, Obszary Wiejskie*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010 r., s. 8.

¹⁹ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego ...*, s. 76.

Schemat 2.6.1 Podejście terytorialne w RPO WO 2014-2020, interwencja dedykowana ZIT oraz OSI

Źródło: Opracowanie własne

Wyodrębnienie działań/poddziałań dedykowanych OSI/ZIT pozwoli na ukierunkowanie terytorialne interwencji na obszarze problemowym, ale również na monitorowanie wpływu i efektów wsparcia skierowanego na dany obszar.

2.6.1. Aglomeracja Opolska - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne²⁰

RPO WO 2014-2020 zakłada zastosowanie instrumentu Zintegrowanej Inwestycji Terytorialnej wyłącznie na obszarze Aglomeracji Opolskiej powołanej na mocy *Porozumienia*²¹, którą stanowią ośrodek wojewódzki Opole oraz wchodzące w skład wyodrębnionych stref zewnętrznej i wewnętrznej – jednostki samorządu terytorialnego²². Łącznie Aglomeracja obejmuje 20 gmin²³, a jej powierzchnia stanowi 1/4 terenu województwa, zamieszkałego przez około 1/3 mieszkańców Opolszczyzny²⁴. Biorąc pod uwagę powierzchnię obszaru Aglomeracji, miasta stanowią 8,5%, natomiast obszary wiejskie powyżej 90%. Jednocześnie ponad 50% mieszkańców pochodzi z miast, natomiast około 45% to ludność wiejska. Około 60% populacji Aglomeracji to ludność w wieku aktywności zawodowej. Należy jednak podkreślić, że na terenie Aglomeracji występuje przewaga osób w wieku poprodukcyjnym nad grupą osób dopiero wchodzących na rynek pracy. Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych w Aglomeracji (około 90%) to firmy małe, zatrudniające do 9 osób, zakłady przemysłowe stanowią nieznacznie ponad 8% ogółu podmiotów²⁵.

²⁰ Obecnie trwają prace nad *Strategią Aglomeracji Opolskiej do 2020 r.*, w związku z czym zapisy w RPO WO 2014-2020 w tym zakresie mogą ulec zmianie, bądź uzupełnieniu na późniejszym etapie prac nad Programem.

²¹ Porozumienie w sprawie utworzenia Aglomeracji Opolskiej, Opole 26.10.2012 r.

²² Szerzej Rozdział 1. RPO WO 2014-2020, s. 49-51.

²³ Miasto na prawach powiatu: *Opole*, 7 gmin miejsko-wiejskich: *Gogolin, Krapkowice, Lewin Brzeski, Niemodlin, Ozimek, Prószków, Zdzeszowice*, 12 gmin wiejskich: *Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Izbicko, Komprachcice, Łubniany, Murów, Popielów, Strzeleczyki, Izbicko, Turawa, Tarnów Opolski, Walce*.

²⁴ Udział procentowy w ogólnej liczbie ludności Aglomeracji odnośnie mężczyzn wynosi 48%, natomiast kobiet 52%.

²⁵ Informacje nt. Aglomeracji Opolskiej są również przedstawione w Rozdziale 1. RPO WO 2014-2020.

Szczególne znaczenie Aglomeracji w kreowaniu rozwoju całego województwa zostało określone w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, w której jednym z celów strategicznych jest rozwój potencjału i siły konkurencyjnej Aglomeracji Opolskiej²⁶ poprzez²⁷:

- Rozwój i wzmocnienie funkcji metropolitalnych,
- Rozwój przestrzeni aglomeracji wraz ze wzmocnianiem powiązań instytucjonalnych i społecznych,
- Kreowanie pozytywnego wizerunku aglomeracji i rozwój współpracy z ośrodkami regionalnymi.

Zachowując spójność z zapisami *Strategii* przyjęte zostały następujące cele i kierunki dla Aglomeracji:

- wzmocnienie funkcji metropolitalnych,
- rozwój kapitału ludzkiego i społecznego,
- wspieranie działań na rzecz wzmocnienia innowacyjności przedsiębiorstw,
- wspieranie instytucji otoczenia biznesu,
- rozwój węzłowych funkcji komunikacyjnych,
- budowa silnych wewnętrznych więzi funkcjonalnych (komunikacyjnych, społecznych, gospodarczych, przyrodniczych),
- budowa wizerunku szczególnej specyfiki i atrakcyjności Aglomeracji.

Aglomeracja Opolska nie jest kolejnym szczeblem samorządu, jak również nie stanowi konkurencji dla jednostek samorządu terytorialnego odnośnie realizacji powierzanych im zadań. Współpraca wielu partnerów objętych Aglomeracją ma zwiększyć korzyści płynące z realizacji wspólnych celów, dzięki czemu przewyższane mają być bariery hamujące rozwój społeczno-gospodarczy, a tym samym zwiększana ma być konkurencyjność województwa opolskiego. Mając to na względzie, zidentyfikowane zostały następujące podstawowe obszary współpracy w Aglomeracji²⁸:

- planowanie strategiczne i przestrzenne,
- rozwój gospodarczy i wspólne działania na rzecz pozyskiwania inwestorów,
- transfer nowych technologii z centrów naukowych Opola do podmiotów gospodarczych Aglomeracji,
- transport zbiorowy,
- ochrona zasobów przyrodniczych,
- ochrona środowiska,
- ochrona przeciwpowodziowa,
- oświata, kultura, sport, i turystyka.

Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki oraz kierując się zintegrowanym podejściem terytorialnym przyjętym w Programie, zastosowanie instrumentu ZIT zostało zaprojektowane w ramach Osi priorytetowych RPO WO 2014-2020 odnoszących się do:

- podnoszenia konkurencyjności gospodarczej,
- wspierania gospodarki niskoemisyjnej – zrównoważonego transportu miejskiego,
- wzmocnienia rozwoju funkcji - dziedzictwo kulturowe i kultura,

²⁶ Cel strategiczny 8. w SRWO do 2020 r.

²⁷ Cele operacyjne od 8.1 do 8.3.

²⁸ Wizja, priorytety rozwoju oraz katalog wspólnych działań i przedsięwzięć prorozwojowych w wyznaczonych dziedzinach określone zostaną w *Strategii rozwoju Aglomeracji Opolskiej*.

- wspierania zatrudnienia i mobilności pracowników,
- inwestowania w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie.

Powiązanie Osi priorytetowych i wyodrębnionych w ich ramach działań/poddziałów dedykowanych ZIT z celami tematycznymi i Priorytetami inwestycyjnymi UE przedstawione zostało w Tabeli 2.6.1.

Tabela 2.6.1 Osie priorytetowe i działania dedykowane ZIT – Aglomeracja Opolska

Oś priorytetowa		Działanie / Poddziałanie		CT	PI	FUNDUSZ
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa			
3	Konkurencyjna gospodarka	3.1.3	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w Aglomeracji Opolskiej	3	3.3	EFRR
4	Gospodarka niskoemisyjna	4.2.2	Efektywność energetyczna w budynkach publicznych Aglomeracji Opolskiej	4	4.2	
		4.3.2	Strategie niskoemisyjne w Aglomeracji Opolskiej – oświetlenie miejskiej – park & ride	4	4.5	
6	Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego	6.3.3	Dziedzictwo kulturowe i kultura w Aglomeracji Opolskiej	6	6.3	
8	Konkurencyjny rynek pracy	8.1.5	Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy w Aglomeracji Opolskiej	8	8.5	EFS
		8.1.6	Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy w Aglomeracji Opolskiej realizowana przez PUP	8	8.5	
10	Wysoka jakość edukacji	10.1.2	Wsparcie edukacji przedszkolnej w Aglomeracji Opolskiej	10	10.1	

Źródło: Opracowanie własne

Wyodrębniona w Programie szacunkowa alokacja na rzecz obszarów, realizowanych z EFRR oraz EFS w formule ZIT została przedstawiona w Rozdziale 7. Plan finansowy i system finansowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020²⁹.

Wsparcie Aglomeracji Opolskiej przy zastosowaniu instrumentu ZIT przede wszystkim ma zwiększyć zaangażowanie miasta wojewódzkiego wraz z obszarem funkcjonalnym w zarządzanie środkami strukturalnymi Unii w perspektywie 2014-2020. Realizacja ZIT w imieniu Aglomeracji zostanie powierzona Urzędowi Miasta Opola, na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Instytucją Zarządzającą Programem a wyżej wymienioną jednostką. W ramach delegacji zadań Urząd Miasta Opola odpowiedzialny będzie za wybór projektów i utworzenie listy rankingowej. Natomiast dopełniając zasady partnerstwa i przejrzystości wdrażania Programu, w ramach prac w Komitecie Monitorującym RPO WO 2014-2020 Urząd Miasta Opola będzie brać udział w tworzeniu i akceptowaniu kryteriów wyboru projektów. Więcej informacji na temat systemu wdrożenia instrumentu ZIT w ramach Programu zostało zawarte w Rozdziale 6. System realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020³⁰.

²⁹ Rozdział 7. RPO WO 2014-2020, s. 323.

³⁰ Rozdział 6. RPO WO 2014-2020, s. 301.

2.6.2 Wsparcie obszaru strategicznej interwencji

Nowy kierunek polityki rozwoju regionalnego koncentrujący się na podejściu tematycznym i przestrzennym, stawia przed województwem opolskim nowe wyzwania. Aby zapobiec niekorzystnym trendom demograficznym i zapewnić spójność wewnętrzną w regionie w ramach Programu zdefiniowano dwa kluczowe obszary strategicznej interwencji:

- OSI Depopulacja,
- OSI Obszary Przygraniczne.

Sposób koncentracji interwencji na wskazanych wyżej obszarach będzie spójny z pozostałymi działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020. Podejmowane przedsięwzięcia będą się wzajemnie przenikać i uzupełniać. Zintegrowane podejście będzie sprzyjało konkurencyjności regionu.

2.6.2.1 OSI Depopulacja

Zapobieganie i przeciwdziałanie postępującym procesom depopulacji determinuje całą politykę regionalną. Odbudowa potencjału ludnościowego województwa jest najważniejszym, horyzontalnym wyzwaniem rozwojowym w regionie, co uwzględniono zarówno w RPO WO 2014-2020 jak i *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*³¹. Na Opolszczyźnie obserwowany jest wyraźny spadek ludności. W latach od 2002 do 2011 liczba mieszkańców regionu zmniejszyła się o 4,6%, podczas gdy w kraju zwiększyła się o 0,7%. Utrzymanie się takiej tendencji skutkować będzie utratą równowagi społecznej i ekonomicznej województwa. Stąd podstawowym wyzwaniem, od którego uzależniony jest przyszły rozwój, jest właśnie zapobieganie zachodzącym niekorzystnym zmianom demograficznym.

Intensyfikacja problemów demograficznych na Opolszczyźnie przejawia się głównie niską dzietnością, procesami migracyjnymi i starzeniem się populacji³². W kontekście demograficznym liczba urodzeń w danej populacji uzależniona jest od czynników bezpośrednich i pośrednich. Ponieważ instrumentom polityki ludnościowej stosunkowo trudno oddziaływać na czynniki bezpośrednio takie jak: liczba kobiet i mężczyzn w wieku prokreacyjnym, intensywność tworzenia par i dzietność³³, działania w Programie będą się koncentrować wokół wybranych czynników pośrednich, do których należą między innymi: aktywność ekonomiczna, poziom wykształcenia, warunki życia i poziom zamożności.

Obszar zachodzących procesów demograficznych obejmuje całe województwo, dlatego też wsparcie w ramach OSI Depopulacja skoncentrowane zostanie na całym jego terytorium. W układzie wewnętrznym Opolszczyzny widoczne są jednak dysproporcje, stąd dodatkowo do realizacji założonego celu wsparcie w ramach OSI Depopulacja zorientowane zostanie ze szczególnym uwzględnieniem zintegrowanego podejścia terytorialnego oraz tematycznego.

W celu zapewnienia maksymalnej skuteczności działań, na podstawie uwarunkowań społeczno-gospodarczych województwa opolskiego w ramach OSI Depopulacja uwzględniono obszary odnoszące się do:

³¹ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego ...*, s. 81.

³² Szerzej, patrz: *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole 28 grudnia 2012r., Założenia polityki ludnościowej Polski 2012 – projekt*, Rządowa Rada Ludności, Warszawa, marzec 2012, s. 3-13, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bip/BIP_projekt_zalozenia_polityki_ludnosciowej_w_polsce_rrl.pdf (z dnia 31 lipca 2012).

³³ Boni M. (red.), *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa lipiec 2009, s. 7.

- wzrostu konkurencyjności gospodarczej,
- poprawy stanu środowiska,
- zrównoważonego transportu zwiększającego mobilność mieszkańców województwa,
- poprawy sytuacji na regionalnym rynku pracy,
- wzrostu włączenia społecznego,
- podniesienia jakości edukacji.

Koncentracja wsparcia na rzecz rozwoju gospodarczego i rozwoju kapitału ludzkiego jest odpowiedzią na realizowaną politykę regionalną w województwie. Stąd wsparcie np. ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego, infrastruktury drogowej i kolejowej czy rynku pracy oraz edukacji w zakresie OSI Depopulacja przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców regionu i jego konkurencyjności, co jest kluczowym elementem w walce z postępującą depopulacją.

Powiązanie Osi priorytetowych i wyodrębnionych w ich ramach działań/poddziałań dedykowanych OSI Depopulacja z celami tematycznymi i Priorytetami inwestycyjnymi UE przedstawione zostało w Tabeli 2.6.2.

Tabela 2.6.2 Osi priorytetowe i działania dedykowane OSI Depopulacja

Oś priorytetowa		Działanie / Poddziałanie		CT	PI	FUNDUSZ
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa			
3	Konkurencyjna gospodarka	3.3.1	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych na rzecz gospodarki	3	3.3	EFRR
6	Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego	6.5	Poprawa stanu środowiska - rekultywacja terenów przemysłowych	6	6.5	
7	Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców	7.1	Infrastruktura drogowa - drogi wojewódzkie	7	7.2	
		7.2	Nowoczesny tabor kolejowy	7	7.4	
8	Konkurencyjny rynek pracy	8.1.1	Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy realizowana przez PUP	8	8.5	EFS
		8.1.2	Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy	8	8.5	
		8.2.1	Dotacje na zakładanie działalności gospodarczej dla osób pozostających bez pracy	8	8.7	
		8.2.2	Dotacje na zakładanie działalności gospodarczej dla osób pozostających bez pracy na obszarach wiejskich o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej	8	8.7	EFS
		8.3	Godzenie życia prywatnego i zawodowego	8	8.8	
9	Integracja społeczna	9.1	Włączenie społeczne	9	9.4	
		9.2	Wsparcie usług społecznych	9	9.7	

Oś priorytetowa		Działanie / Poddziałanie		CT	PI	FUNDUSZ
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa			
10	Wysoka jakość edukacji	10.1.1	Wsparcie edukacji przedszkolnej	10	10.1	
		10.1.3	Wsparcie kształcenia ogólnego	10	10.1	
		10.1.4	Wsparcie kształcenia zawodowego	10	10.1	
11	Inwestycje w infrastrukturę społeczną	11.1.2	Infrastruktura usług społecznych dla rodzin i osób zależnych	9	9.1	EFRR
		11.4	Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	10	10.4	

Źródło: Opracowanie własne

Szacunkowa alokacja środków dedykowanych OSI Depopulacja, a pochodzących ze środków EFRR oraz EFS została przedstawiona w Rozdziale 7. Plan finansowy i system finansowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020³⁴.

2.6.2.2 OSI Obszary Przygraniczne

Współpraca transgraniczna obejmująca wszystkie dziedziny życia społecznego, kulturalnego oraz gospodarczego między regionami przygranicznymi ma istotne znaczenie dla zrównoważonego rozwoju. Stąd położenie geograficzne Opolszczyzny, która jest regionem przygranicznym, stanowi jeden z kierunków możliwych działań. Dużą atrakcją dla regionu jest oferta turystyczna obszaru pogranicza, gdyż granica między Polską a Republiką Czeską przebiega głównie przez obszary górskie i podgórskie. Wykorzystanie potencjału wynikającego z położenia przygranicznego służyć będzie zarówno poprawie warunków życiowych mieszkańców tych rejonów, jak i zapewnieniu spójności wewnętrznej w województwie. Zatem niwelowanie występujących barier utrudniających integrację tego obszaru jest ważnym przedsięwzięciem z punktu widzenia regionu.

W ramach OSI Obszary Przygraniczne nacisk położony zostanie przede wszystkim na:

- rozwój przedsiębiorczości,
- zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego terenów przygranicznych,
- podnoszenie jakości gospodarki regionu i wzrost poziomu życia.

Wszelkie przedsięwzięcia mające na celu poprawę posiadanych zasobów stanowią ważny element dla województwa. Opolszczyzna jako region pogranicza charakteryzuje się zróżnicowaniem form i przejawów kultury, a także bogactwem zasobów dziedzictwa kulturowego. Ma to istotny wpływ na atrakcyjność regionu, decyduje również o poczuciu tożsamości jego mieszkańców oraz stanowi podstawę dla społeczno-ekonomicznego rozwoju województwa³⁵. Odpowiednio chronione i promowane zasoby dziedzictwa kulturowego pogranicza mogą stać się wizytówką regionu.

Atuty środowiska naturalnego są jedną z podstaw rozwoju turystyki, a co za tym idzie wzrostu aktywności gospodarczej. Stąd wsparcie zasobów przyrodniczych powinno być celem nadrzędnym realizowanym w ramach OSI Obszary Przygraniczne.

Wykorzystanie walorów geograficznych z uwzględnieniem elementów m.in. kulturowych, środowiskowych w działaniach promujących Opolszczyznę stanowi szansę rozwoju regionu w skali

³⁴ Rozdział 7. RPO WO 2014-2020, s. 323.

³⁵ K. Heffner, *Raport regionalny. Województwo opolskie*, Opole 2011r., s. 98.

krajowej i europejskiej. Dzięki takim działaniom województwo opolskie może stać się obszarem przyciągającym nowych mieszkańców oraz inwestorów³⁶.

Dzięki temu podejściu terytorialnemu województwo opolskie może stać się silnym gospodarczo oraz konkurencyjnym regionem, co ma istotne znaczenie w walce z postępującą depopulacją.

Powiązanie Osi priorytetowych i wyodrębnionych w ich ramach działań/poddziałań dedykowanych OSI Obszary przygraniczne z celami tematycznymi i Priorytetami inwestycyjnymi UE przedstawione zostało w Tabeli 2.6.3.

Tabela 2.6.3 *Osie priorytetowe i działania dedykowane OSI Obszary przygraniczne*

Oś priorytetowa		Działanie / Poddziałanie		CT	PI	FUNDUSZ
Nr	Nazwa	Nr	Nazwa			
3	Konkurencyjna gospodarka	3.1.2	Nowe produkty i usługi w MŚP	3	3.1	EFRR
		3.3.2	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych na obszarach przygranicznych	3	3.3	
6	Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego	6.3.2	Dziedzictwo kulturowe i kultura na obszarach przygranicznych	6	6.3	
		6.4.2	Bioróżnorodność i przyroda na obszarach przygranicznych	6	6.4	

Źródło: *Opracowanie własne*

Szacunkowa alokacja środków dedykowanych OSI Obszary przygraniczne, a pochodzących ze środków EFRR oraz EFS została przedstawiona w Rozdziale 7. Plan finansowy i system finansowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020³⁷.

2.7. Podejście inwestycyjne w Programie

Do uzupełnienia

³⁶ K. Heffner, *Raport regionalny. Województwo opolskie*, Opole 2011 r., s. 107.

³⁷ Rozdział 7. RPO WO 2014-2020, s. 323.

Tabela 2.7.1 Strategia inwestycyjna RPO WO 2014-2020

Oś priorytetowa		CT	PI	Cele szczegółowe	Fundusz	Wsparcie UE Euro	Udział wsparcia UE		Uzasadnienie wyboru CT i PI
Nr	Nazwa	Nr	Nr				EFRR	EFS	
						%	%		
1	Innowacje w gospodarce	1	1.1	Poprawa konkurencyjności gospodarki poprzez innowacje w przedsiębiorstwach, wsparcie sfery B+R oraz wyspecjalizowanie instytucji otoczenia biznesu w obszarze specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych	EFRR	20 000 000	2,97	-	
			1.2		EFRR	30 000 000	4,46	-	
2	e-Opolskie	2	2.2	Stworzenie warunków do zwiększenia podaży e-usług w sferze publicznej i prywatnej	EFRR	15 000 000	2,23	-	
			2.3		EFRR	15 000 000	2,23	-	
3	Konkurencyjna gospodarka	3	3.1	Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu poprzez lepsze warunki do rozwoju przedsiębiorczości, otoczenia biznesu oraz skuteczne wzmocnienie rynku pracy	EFRR	46 000 000	6,83	-	
			3.2		EFRR	4 000 000	0,59	-	
			3.3		EFRR	4 000 000	0,59	-	
			3.4		EFRR	7 500 000	1,11	-	
4	Gospodarka niskoemisyjna	4	4.2	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej w regionie przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju	EFRR	24 930 153	3,71	-	
			4.5		EFRR	53 000 000	7,87	-	
5	Zapobieganie zagrożeniom	5	5.2	Zmniejszenie poziomu zagrożenia wystąpienia i skutków klęsk żywiołowych w województwie opolskim	EFRR	23 000 000	3,42	-	
6	Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego	6	6.1	Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego regionu poprzez poprawę jakości ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego	EFRR	6 000 000	0,89	-	
			6.2		EFRR	10 000 000	1,49	-	
			6.3		EFRR	35 875 000	5,32	-	
			6.4		EFRR	3 500 000	0,52	-	
			6.5		EFRR	12 440 000	1,85	-	
7	Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców	7	7.2	Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej i spójności terytorialnej regionu	EFRR	147 500 000	21,91	-	
			7.4		EFRR	36 000 000	5,35	-	

Oś priorytetowa		CT	PI	Cele szczegółowe	Fundusz	Wsparcie UE	Udział wsparcia UE		Uzasadnienie wyboru CT i PI
Nr	Nazwa	Nr	Nr				EFRR	EFS	
							%	%	
8	Konkurencyjny rynek pracy	8	8.5	Zwiększenie konkurencyjności rynku pracy województwa opolskiego	EFS	86 000 000	-	33,25	
			8.7		EFS	25 000 000	-	9,66	
			8.8		EFS	25 000 000	-	9,66	
			8.9		EFS	12 500 000	-	4,83	
			8.10		EFS	7 000 000	-	2,71	
9	Integracja społeczna	9	9.4	Wzrost włączenia społecznego i spójności społecznej mieszkańców województwa opolskiego	EFS	14 000 000	-	5,41	
			9.7		EFS	10 000 000	-	3,87	
			9.8		EFS	11 000 000	-	4,25	
10	Wysoka jakość edukacji	10	10.1	Wzrost jakości oraz upowszechnienie edukacji dostosowanej do regionalnego rynku pracy	EFS	42 000 000	-	16,24	
			10.3		EFS	10 000 000	-	3,87	
11	Inwestycje w infrastrukturę społeczną	9	9.1	Podniesienie atrakcyjności obszarów miejskich poprzez rewitalizację oraz poprawa dostępności do podstawowych usług społecznych	EFRR	30 000 000	4,46	-	
			9.2		EFRR	60 000 000	8,91	-	
			9.3		EFRR	3 000 000	0,45	-	
		10	10.4		EFRR	7 500 000	1,11	-	
12	Instrumenty finansowe	1	1.2	Rozwój potencjału gospodarczego regionu poprzez poprawę dostępności do pozabankowych źródeł finansowania inwestycji	EFRR	14 000 000	2,08	-	
			3		3.3	EFRR	20 000 000	2,98	-
		4	4.1		EFRR	10 000 000	1,49	-	
			4.2		EFRR	4 000 000	0,59	-	
			4.3		EFRR	4 000 000	0,59	-	
		8	8.7		EFS	5 200 000	-	2,02	
13	Pomoc techniczna			Zapewnienie sprawnego i efektywnego wdrażania EFRR w ramach RPO WO 2014-2020	EFRR	26 926 881	4,00	-	
14	Pomoc techniczna			Zapewnienie sprawnego i efektywnego wdrażania EFS w ramach RPO WO 2014-2020	EFS	10 937 966	-	4,23	

Źródło: Opracowanie własne, wg Draft template and guidelines for content of the operational programme (v.1-7 January 2013), sekcja 2, pkt. 2.1

ROZDZIAŁ 3

OSIE PRIORYTETOWE REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO 2014-2020

3.1 Oś priorytetowa 1 Innowacje w gospodarce

	Cele tematyczne/Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 1	Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	EFRR
	PI 1.1	Wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim	
	PI 1.2	Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	
Podejście terytorialne	województwo opolskie		

3.1.1 Sytuacja wyjściowa

Obecna sytuacja społeczno-gospodarcza województwa opolskiego wynikająca przede wszystkim z sytuacji demograficznej, jak również z przemian spowodowanych światowym kryzysem finansowym stawia przed regionem nowe wyzwania. Konieczność unowocześnienia regionalnej gospodarki oraz zwiększenia liczby trwałych miejsc pracy implikują potrzebę wzrostu nakładów na badania i rozwój, a przede wszystkim kładą nacisk na innowacyjność i transfer wiedzy.

Badania nad poziomem innowacyjności gospodarek poszczególnych krajów UE, w tym regionów Wspólnoty wskazują w tym obszarze na słabą pozycję Polski, która jako umiarkowany innowator znajduje się na 23 miejscu wśród krajów członkowskich¹. Polski system oparty jest przede wszystkim na zasobach ludzkich, które nie przekładają się na wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań oraz współpracę w sferze B+R².

Jednocześnie na tle wszystkich regionów Wspólnoty województwo opolskie zalicza się do słabych innowatorów³. Powyższe znajduje potwierdzenie w badaniach nad sytuacją przedsiębiorstw i sfery B+R w województwie. Z badań wynika, iż poziom innowacyjności jest stosunkowo niski,

¹ M. Bukowski, A. Szpor, A. Śniegocki, *Potencjał i bariery polskiej innowacyjności*, Instytut Badań Statystycznych, Warszawa 2012, s. 15.

² Ibidem, s. 16.

³ *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do 2020 roku* (projekt przekazany do konsultacji), przyjęty Uchwałą Zarządu Województwa Opolskiego Uchwałą nr 3561/2013 z 10 kwietnia 2013 r., s. 29, [za:] *Regional Innovation Scoreboard 2012*.

natomiast powodem aktualnej sytuacji są m.in. słabe powiązania i współpraca pomiędzy biznesem, nauką i IOB⁴.

Analizy wskazują także, iż poziom nakładów na B+R w województwie opolskim w stosunku do PKB jest jednym z najniższych w kraju. Pomimo niekorzystnej sytuacji w tym obszarze, region efektywnie wykorzystuje niewielki potencjał zasobów innowacyjnych i pod względem ogólnego wskaźnika innowacyjności zajmuje 9 pozycję. Jednocześnie opolskie najkorzystniej w kraju przedstawia się w odniesieniu do relacji nakłady-efekty w rankingu innowacyjności⁵.

Biorąc pod uwagę innowacyjność gospodarki w odniesieniu do sfery B+R, głównym problemem województwa opolskiego jest co do zasady niska konkurencyjność regionalnej oferty B+R oraz niedostateczny poziom współpracy z przedsiębiorcami. Wpływ na to może mieć m.in. dwukrotnie niższy niż średnia dla Polski udział pracowników zatrudnionych w sektorze B+R. Równie słabo wypada Opolszczyzna na tle Polski w zakresie odsetka przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem. Przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie Opolszczyzny również rzadko podejmują działania związane z zakupem technologii innowacyjnych. Z drugiej jednak strony wyższa od ogólnokrajowej średnia liczby patentów uzyskiwanych przez podmioty z Opolszczyzny wskazuje na wysoką efektywność podejmowanych działań⁶.

Podkreślenia wymaga także fakt, iż oferta sektora B+R w województwie opolskim jest zróżnicowana, a część jednostek wykazuje ścisłą specjalizację. Mocną stroną województwa są specjalistyczne instytucje naukowo-badawcze działające w kluczowych dla regionu dziedzinach, natomiast znaczącym problemem jest wysoki stopień zużycia aparatury naukowo-badawczej⁷.

Województwo opolskie nie posiada wewnętrznego instrumentu finansowego przeznaczonego na skuteczne wspieranie rozwoju innowacyjności i obecnie bazuje się na środkach pochodzących z funduszy Unii Europejskiej oraz środkach własnych podmiotów gospodarczych, wprowadzających innowacje.

Z ewaluacji RPO WO 2007-2013 wynika, iż w ramach poddziałania 1.3.2 *Inwestycje w innowacje w przedsiębiorstwach*, poziom zainteresowania beneficjentów dofinansowaniem projektów był wyższy niż w poddziałaniu 1.3.1 *Wsparcie sektora B+R oraz innowacji na rzecz przedsiębiorstw*⁸. Analiza charakteru innowacji wdrażanych przez przedsiębiorstwa realizujące projekty w ramach poddziałania 1.3.2 RPO WO 2007-2013 wskazała na zdecydowaną przewagę innowacji produktowych dotyczących wprowadzenia nowego produktu/usługi⁹.

Istotną rolę w kreowaniu nowoczesnej gospodarki odgrywają również IOB. W województwie opolskim współpraca IOB ze sferą przedsiębiorczości jest niewystarczająca, co wynika m.in. z faktu, iż oferta IOB jest ogólna i mało wyspecjalizowana. IOB województwa opolskiego charakteryzuje mała

---

⁴ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.* przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego nr XXV/325/2012 z 28 grudnia 2012 roku, Opole 2012, s. 42.

⁵ *Regionalne systemy innowacji w Polsce. Raport z badań*, PARP, Warszawa 2013, s. 46-49.

⁶ *Ocena działań badawczo-rozwojowych oraz innowacyjnych podejmowanych w ramach unijnych projektów na rzecz wzrostu konkurencyjności Opolszczyzny*, Pracownia Badań i Doradztwa „Re-Source” Korczyński Sarapata Sp. j., Opole 2012, s. 8.

⁷ *Regionalna Strategia Innowacji...*, s. 47.

⁸ *Regionalna Strategia Innowacji...*, s. 47-48, [za:] *Ocena działań badawczo-rozwojowych oraz innowacyjnych ...*

⁹ *Ocena działań badawczo-rozwojowych oraz innowacyjnych...*, s. 8.

liczba, jak również niewystarczające zasoby kadrowe i infrastrukturalne¹⁰. Liczba IOB w województwie opolskim jest najmniejsza w kraju, a ich oferta jest mało zróżnicowana. Region charakteryzuje się również niskim poziomem wyposażenia w infrastrukturę wspierającą innowacyjne przedsięwzięcia¹¹.

3.1.2 Cele Osi priorytetowej 1

Zakres realizowanych przedsięwzięć w ramach Osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce* ma przyczynić się do **poprawy konkurencyjności gospodarki poprzez innowacje w przedsiębiorstwach, wsparcie sfery B+R oraz wyspecjalizowanie instytucji otoczenia biznesu, w obszarze specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych**. Cel ten realizowany będzie poprzez następujące cele operacyjne:

- Rozwój specjalizacji regionalnych poprzez wsparcie innowacyjności przedsiębiorstw;
- Inwestycje w strategiczną infrastrukturę B+R i badania jednostek naukowych na rzecz specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych;
- Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu i dostosowanie usług do potrzeb opolskich przedsiębiorstw w odniesieniu do specjalizacji regionalnych.

Założenia dotyczące wsparcia w ramach Osi priorytetowej 1 wpisują się w Cel tematyczny 1 *Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji*, w ramach którego realizowane będą następujące Priorytety inwestycyjne:

- 1.1. Wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim;
- 1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...).

Interwencja Osi priorytetowej 1 wynika z dokumentu *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, w ramach którego jako jeden z priorytetów wskazano *Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji*. *Strategia* wyznacza również siedem inicjatyw przewodnich, w tym inicjatywę *Unia innowacji*, której założeniem jest przede wszystkim poprawa warunków finansowania badań i innowacji dla umożliwienia realizacji nowatorskich pomysłów¹².

W dokumencie Komisji Europejskiej *w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020* wskazano, iż celem funduszy objętych WRS w przyszłej perspektywie finansowej powinno być wspólne sprzyjanie konkurencyjności i konwergencji poprzez wyznaczanie właściwych priorytetów inwestycyjnych dotyczących poszczególnych krajów. Koniecznością jest przede wszystkim ogólne ukierunkowanie wydatków na rzecz badań i innowacji¹³.

---

¹⁰ *Materiał roboczy do wypracowania diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego w ramach procesu przygotowania Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2012, s. 127.

¹¹ *Regionalna Strategia Innowacji...*, s. 52.

¹² *Komunikat Komisji. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela 2010, s. 5.

¹³ *Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020*, Komisja Europejska, s. 3.

Województwo opolskie, podobnie jak większość regionów Polski, charakteryzuje się niskim poziomem innowacyjności. Aby sprostać założeniom Celu tematycznego 1 region musi podjąć skuteczne działania zmierzające do poprawy sytuacji i dążyć do budowania nowoczesnej gospodarki opartej o innowacyjne rozwiązania, współpracę z nauką i zidentyfikowane specjalizacje regionalne, w tym specjalizacje inteligentne.

Interwencja Celu tematycznego 1 obok działań w obszarze B+R i szkolnictwa wyższego przewiduje powiązane działania służące rozwojowi innowacji w przedsiębiorstwach. Za kluczowe wyzwanie uznaje się większe zaangażowanie sektora prywatnego w finansowanie działalności B+R oraz wdrażanie innowacji. Niezbędnym jest również wsparcie dotyczące wykorzystania rezultatów badań w kierunku tworzenia innowacyjnych produktów¹⁴.

Regionalne dokumenty strategiczne w sposób kompleksowy odnoszą się do systemu innowacji w województwie opolskim i wyznaczają cele, których realizacja zapewni w przyszłości osiągnięcie zadawalającego poziomu innowacyjności w gospodarce. Pierwszym z tych dokumentów jest SRWO do 2020 r., w której zidentyfikowano wyzwanie *Konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką*. W ramach tego wyzwania podkreślono konieczność działań w kierunku tworzenia warunków do rozwoju nowoczesnych i innowacyjnych przedsiębiorstw oraz aktywnego otoczenia sfery biznesu¹⁵.

Drugim, ale jednocześnie najważniejszym dokumentem w regionie, identyfikującym kierunki i działania skoncentrowane na wzmacnianiu innowacyjności gospodarki jest RSIWO2020, która w sposób kompleksowy identyfikuje bariery, określa potencjały innowacyjne oraz przede wszystkim definiuje specjalizacje regionalne, w tym specjalizacje inteligentne.

W celu strategicznym *Identyfikacja i wsparcie przedsięwzięć innowacyjnych kluczowych dla rozwoju sektora MŚP*, zawartym w wyzwaniu wertykalnym I *Strategii pn. Systemowe wsparcie specjalizacji regionalnych w tym specjalizacji inteligentnych*, podkreśla się potrzebę wzmocnienia innowacyjności przedsiębiorstw i inteligentnego rzemiosła, poprzez wspieranie mechanizmów implementacji nowych technologii w gospodarkę regionu. Istotną rolę w procesie transferu wiedzy odgrywa współpraca krajowa i międzynarodowa, którą należy traktować jako jedno z głównych źródeł wytworzenia, pozyskiwania i wdrażania najlepszych rozwiązań technologicznych, w tym rozwiązań sprawdzonych na innych rynkach i zaadaptowanych na potrzeby firm regionu.

W obszarze wsparcia infrastruktury B+R w ramach RSIWO2020 wypracowano wyzwanie wertykalne II pn. *Wzmacnianie potencjału badawczego i edukacyjnego oraz komercjalizacja wyników prac B+R*. W tym obszarze zidentyfikowano cel strategiczny *Komercjalizacja wyników badań w zakresie specjalizacji regionalnych przy wykorzystaniu nowoczesnej infrastruktury naukowo-badawczej*, który sprzyjać powinien m.in. poprawie infrastruktury badawczej na rzecz specjalizacji regionalnych¹⁶.

W ramach RSIWO2020 jako wyzwanie wertykalne III określono *Profesjonalizację i koncentrację branżową IOB*. W ramach tego wyzwania zidentyfikowano szereg działań w celu systemowego wsparcia IOB, aby mogły świadczyć usługi dla biznesu, szczególnie w odniesieniu do wzmacniania

---

¹⁴ *Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Założenia Umowy Partnerstwa*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 15 stycznia 2013 r., s. 22.

¹⁵ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 83.

¹⁶ *Regionalna Strategia Innowacji...*, s. 89 i 94.

budowania pozycji regionalnych przedsiębiorstw, jako nowoczesnych i innowacyjnych, mogących konkurować na rynku europejskim¹⁷.

Zgodnie z zapisami *Założeń Umowy Partnerstwa*, na poziomie krajowym wspierane będzie finansowanie projektów w obszarze B+R (zarówno transfer technologii do przedsiębiorstw, badania i prace rozwojowe prowadzone przez przedsiębiorstwa oraz infrastruktura naukowo-badawcza), kierowanych do najlepszych w skali kraju jednostek naukowych i dydaktycznych przedsiębiorstw, głównie MŚP. Z tego poziomu wspierane będą narodowe centra doskonałości głównie zlokalizowane w przodujących gospodarczych obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich.

Wyzwania postawione w dokumentach strategicznych województwa opolskiego w zakresie budowania innowacyjnej gospodarki znajdują swoje odzwierciedlenie w celach RPO WO 2014-2020. Te natomiast wpisują się w Cel tematyczny 1 *Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* w zakresie interwencji regionalnej EFRR.

Realizacja celów Osi priorytetowej monitorowana będzie za pomocą wskaźników strategicznych przedstawionych w Tabeli 3.1.1.

Tabela 3.1.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 1 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	<i>Poprawa konkurencyjności gospodarki poprzez innowacje w przedsiębiorstwach, wsparcie sfery B+R oraz wyspecjalizowanie instytucji otoczenia biznesu w obszarze specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych</i>				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
2018			2020	2023	
	<i>Udział przedsiębiorstw przemysłowych oraz z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw*</i>	17,1%	D/U	D/U	D/U
	<i>Nakłady na B+R w stosunku do PKB**</i>	0,23%	D/U	D/U	D/U
	<i>Udział zatrudnionych w B+R w stosunku do pracujących w gospodarce narodowej**</i>	0,41%	D/U	D/U	D/U
	<i>Liczba udzielonych patentów**</i>	65 szt.	D/U	D/U	D/U
	<i>Udzielone prawa ochronne wzorów użytkowych**</i>	9 szt.	D/U	D/U	D/U
	<i>Liczba inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo – technologicznych**</i>	9 szt.	D/U	D/U	D/U
	<i>Przedsiębiorstwa innowacyjne:</i>				
	- z sektora usług	13,67%	D/U	D/U	D/U
	- z sektora przemysłowego**	19,33%			
	<i>Poprawa konkurencyjności gospodarki poprzez innowacje w przedsiębiorstwach, wsparcie sfery B+R oraz wyspecjalizowanie instytucji otoczenia biznesu w obszarze specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych</i>				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
2018			2020	2023	

¹⁷ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego*, s. 95-97.

<i>Udział przedsiębiorstw przemysłowych oraz z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw*</i>	17,1%	D/U	D/U	D/U
<i>Nakłady na B+R w stosunku do PKB**</i>	0,23%	D/U	D/U	D/U
<i>Udział zatrudnionych w B+R w stosunku do pracujących w gospodarce narodowej**</i>	0,41%	D/U	D/U	D/U
<i>Liczba udzielonych patentów**</i>	65 szt.	D/U	D/U	D/U
<i>Udzielone prawa ochronne wzorów użytkowych**</i>	9 szt.	D/U	D/U	D/U
<i>Liczba inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo – technologicznych**</i>	9 szt.	D/U	D/U	D/U
<i>Przedsiębiorstwa innowacyjne:</i>				
- z sektora usług	13,67%	D/U	D/U	D/U
- z sektora przemysłowego**	19,33%			

* wskaźniki z Założeń Umowy Partnerstwa

**wskaźniki z SRWO

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.1.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 1 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	<i>Rozwój specjalizacji regionalnych poprzez wsparcie innowacyjności przedsiębiorstw</i>	1.2
Cel szczegółowy 2	<i>Inwestycje w strategiczną infrastrukturę B+R i badania jednostek naukowych na rzecz specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych</i>	1.1
Cel szczegółowy 3	<i>Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu i dostosowanie usług do potrzeb opolskich przedsiębiorstw w odniesieniu do specjalizacji regionalnych</i>	1.2

Źródło: Opracowanie własne

3.1.3 Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 1

Monitorowanie efektów Osi priorytetowej 1 będzie odbywało się za pomocą wskaźników wskazanych w Tabeli 3.1.3. Wskaźniki określono w sposób spójny dla całego kraju, co umożliwi porównanie rezultatów osiągniętych w poszczególnych regionach.

Tabela 3.1.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 1*

Nazwa wskaźnika	CT	PI	PI	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		1.1	1.2						
1. Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	1		x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
2. Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw	1		x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
3. Liczba nowych naukowców pracujących we wspieranych jednostkach	1		x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	D/U	D/U	D/U
4. Liczba objętych wsparciem IOB o wysokim potencjale naukowo-technologicznym (m.in. parki technologiczne, centra transferu technologii, centra doskonałości)	1		x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
5. Liczba jednostek naukowych objętych wsparciem w zakresie prowadzenia prac B+R	1	x		EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
6. Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie inwestycji dla innowacji	1		x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym.

Źródło: Opracowanie własne

3.1.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 1

3.1.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Mając na względzie poziom innowacyjności w województwie opolskim, niezbędne jest wsparcie regionalnej gospodarki poprzez działania na rzecz rozwoju innowacji. Ukierunkowanie interwencji na ten obszar znajduje potwierdzenie w dokumentach strategicznych na poziomie unijnym i krajowym, a także znajduje odzwierciedlenie w diagnozie potencjału społeczno-gospodarczego i celach zdefiniowanych na poziomie regionalnych dokumentów strategicznych. Jako priorytetowe wspierane będą inwestycje związane z branżami wskazanymi w RSIWO2020 jako specjalizacje regionalne, w tym inteligentne.

Priorytet inwestycyjny 1.1 Wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim

Priorytet inwestycyjny 1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)

W latach 2014-2020 Samorząd Województwa Opolskiego zakłada dalsze wsparcie innowacyjności w przedsiębiorstwach na poziomie regionalnym. W związku ze ścisłym podziałem interwencji pomiędzy poziom regionalny i krajowy w obszarze rozwoju systemu innowacji i sfery B+R (w tym infrastruktury badawczej i badań naukowych) oraz IOB, zakres możliwej interwencji z poziomu regionalnego będzie węższy, natomiast komplementarny z działaniami prowadzonymi na poziomie krajowym (zgodnie z przyjętą linią demarkacyjną).

Typy przedsięwzięć

Celem poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw w regionie w ramach Osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce* przewiduje się dofinansowanie przedsięwzięć na rzecz wspierania innowacji w przedsiębiorstwach, infrastruktury B+R i badań naukowych oraz wsparcie usług IOB, w powiązaniu ze specjalizacjami regionalnymi, w tym specjalizacjami inteligentnymi.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- zakup i wdrożenie w przedsiębiorstwach nowych technologii/wyników prac B+R, w tym patentów licencji, *know-how* lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej związanej z wdrażanym produktem lub usługą;
- wsparcie uzyskania przez przedsiębiorstwa praw wyłącznych dla własnych rozwiązań technicznych;
- wsparcie przedsięwzięć o małej skali w zakresie działalności B+R realizowanych przez przedsiębiorstwa;
- inwestycje w infrastrukturę i badania naukowe regionalnego potencjału szkół wyższych i jednostek naukowo-badawczych;
- rozwój IOB przez dofinansowanie działań w zakresie innowacyjnych usług dla biznesu w zakresie specjalizacji inteligentnych.

Wyżej wymienione rodzaje projektów wpisują się w cele założone dla Osi priorytetowej 1 poprzez poprawę innowacyjności opolskich przedsiębiorstw, rozwój infrastruktury B+R na rzecz prowadzenia konkretnych badań oraz poprawę funkcjonowania i profesjonalizacji usług IOB.

Zasięg terytorialny

Realizacja projektów w ramach Osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce* będzie miała miejsce na terenie całego województwa opolskiego. W zakresie dofinansowania innowacji w przedsiębiorstwach, interwencja będzie nakierowana na wsparcie technologii i branż, które zostały zdiagnozowane jako specjalizacje regionalne, w tym specjalizacje inteligentne. Wsparcie szkół wyższych na infrastrukturę B+R możliwe będzie tylko w powiązaniu z badaniami w ramach projektów strategicznych realizowanych w odniesieniu do specjalizacji regionalnych w powiązaniu ze specjalizacjami inteligentnymi. Z kolei dofinansowanie na poprawę jakości usług IOB będzie obejmowało przede wszystkim profesjonalizację usług dla przedsiębiorstw, w powiązaniu ze specjalizacjami.

Grupy docelowe

Działania podejmowane w obszarze interwencji Osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce* będą skierowane bezpośrednio do przedsiębiorców, szkół wyższych i IOB. Zaprojektowane ukierunkowanie interwencji będzie stanowiło koło zamachowe dla całej regionalnej gospodarki, co poprawi jakość życia mieszkańców regionu.

Unowocześnienie regionalnych przedsiębiorstw oraz wzrost ich konkurencyjności w kontekście krajowym, europejskim a nawet światowym wpłynie korzystnie na regionalną sytuację społeczno-gospodarczą. Głównym efektem i korzyścią płynącą z unowocześnienia oferty opolskich (produktowych i usługowych) przedsiębiorstw będzie wzrost stałych i bezpiecznych miejsc pracy. Oddziaływanie działań podejmowanych w ramach Osi priorytetowej 1 przyczynić się może tym samym do zatrzymania, a nawet odwrócenia negatywnych zjawisk demograficznych w regionie.

Typy beneficjentów

Projekty realizowane w ramach Osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce* realizowane będą przez następujące typy beneficjentów:

- przedsiębiorstwa;
- szkoły wyższe i jednostki naukowo-badawcze;
- instytucje otoczenia biznesu.

3.1.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 1

Kierunkowe zasady wyboru projektów

Dla zapewnienia realizacji celów Osi priorytetowej 1, która dedykowana jest zarówno przedsiębiorcom, szkołom wyższym jak i IOB oraz w związku ze znaczeniem interwencji w tym obszarze dla gospodarki regionu, przewiduje się:

- konkursowy tryb wyboru projektów w obszarze wsparcia innowacji w przedsiębiorstwach;
- realizację projektów strategicznych w ramach regionalnej infrastruktury B+R na rzecz prowadzenia badań i finansowania badań w ramach specjalizacji regionalnych;
- konkursowy tryb wyboru projektów jak i realizację projektów strategicznych w obszarze wsparcia usług świadczonych przez IOB.

Sposób finansowania projektów

W ramach Osi priorytetowej 1 przewidywane jest dofinansowanie realizacji projektów w formie dotacji bezpośrednich, z uwagi na charakter działalności IOB, znaczenie strategicznej infrastruktury B+R oraz wspieranie innowacyjności przedsiębiorstw w kluczowych dla województwa opolskiego branżach, zidentyfikowanych jako specjalizacje regionalne w tym specjalizacje inteligentne. Maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych zakłada się na poziomie 85%. Ewentualna możliwość udzielenia dofinansowania w formie zaliczki, a także jej wielkość zostanie uszczegółowiona na etapie zawierania umowy o dofinansowanie projektu, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi i wytycznymi.

Cross-financing

W ramach Osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce* przewiduje się wykorzystania elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.1.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 1 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.1.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 1 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.1.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 1 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.1.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 1

Realizacja inwestycji ramach Osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce* w obszarze B+R co do zasady będzie mogła mieć miejsce jedynie na poziomie krajowym w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój. Na poziomie regionalnym sfera B+R wspierana będzie tylko poprzez projekty strategiczne polegające na powiązaniu infrastruktury B+R z konkretnymi badaniami, w ramach zidentyfikowanych specjalizacji regionalnych.

Demarkacja wewnątrzprogramowa będzie występować z:

- Osią priorytetową 3 *Konkurencyjna gospodarka* w odniesieniu do typu projektów realizowanych w przedsiębiorstwach i IOB, tzn. pod kątem rodzaju działań odnoszących się do

innowacji w przedsiębiorstwach w obszarze specjalizacji regionalnych i usług IOB dla wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw;

- Osią priorytetową 12 *Instrumenty finansowe*, stanowiącą uzupełnienie mechanizmów dotacyjnych Osi priorytetowej 1 i adresowaną do innego typu beneficjentów (pośrednicy finansowi), jak również nieodnoszącą się do specjalizacji regionalnych.

Demarkacja z programem operacyjnym wdrażanym na poziomie krajowym oparta jest przede wszystkim o zakres przedmiotowy działań.

Tabela 3.1.7 *Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 1*

Program	Oś priorytetowa/obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 3 Konkurencyjna gospodarka	Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 12 Instrumenty finansowe	Rodzaj projektu Typ beneficjenta
Program krajowy [Program Operacyjny Inteligentny Rozwój]	D/U	Rodzaj projektu Typ beneficjenta

Źródło: Opracowanie własne

3.2 Oś priorytetowa 2 e-Opolskie

	Cele tematyczne/Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 2	Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	EFRR
	PI 2.2	Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK	
	PI 2.3	Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	
Podejście terytorialne	województwo opolskie		

3.2.1 Sytuacja wyjściowa

Obecny rozwój cywilizacyjny wymusza wykorzystanie w coraz większym stopniu narzędzi ICT¹⁸ w przestrzeni publicznej i prywatnej. Dużego znaczenia nabiera zwłaszcza wykorzystanie nowoczesnych dróg przekazu informacji w świadczeniu usług. Dodatkowo powstające zasoby multimedialne wymuszają wdrożenie nowoczesnej technologii pozwalającej na szybki i sprawny ich przekaz. Równie istotne są wciąż zmieniające się standardy gromadzenia zasobów multimedialnych.

Do wsparcia technologii informacyjno-komunikacyjnych zobowiązuje również Komisja Europejska. Dokument *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*¹⁹ określa nowe wyzwania dla Państw Członkowskich w odniesieniu do obszaru społeczeństwa informacyjnego. Zgodnie z jej założeniami w 2020 r. wszyscy Europejczycy powinni mieć dostęp do Internetu o przepustowości przekraczającej 30 Mb/s oraz przynajmniej połowa gospodarstw domowych powinna mieć dostęp do Internetu o przepustowości przekraczającej 100 Mb/s. Natomiast do 2015 r. 50% ludności powinno dokonywać zakupów przez Internet, a 33% małych i średnich przedsiębiorstw powinno prowadzić kupno/sprzedaż w Internecie.

Polska, jak i województwo opolskie, stoi przed wielką szansą wykonania skoku cywilizacyjnego w sferze informatyzacji. Z dostępnych publikacji i badań wynika, że poszczególne województwa różnią się między sobą stopniem nasycenia i jakością sieci szkieletowej. Województwo opolskie jest jednym z nielicznych regionów gdzie infrastruktura informatyczna, pod względem sieci szerokopasmowych, stoi na wysokim poziomie. Do takiego stanu rzeczy przyczyniły się realizacje projektów finansowanych w ramach RPO WO 2007-2013 oraz POIG 2007-2013. Problemem jest zapewnienie odpowiedniej dostępności na odcinku „ostatniej mili”²⁰, jednak zdaniem Instytucji Zarządzającej zadanie to jest domeną sektora prywatnego, który z pewnością poprawi obraz niewystarczającej infrastruktury w tym zakresie. Dynamiczny rozwój technologii dostępowych powoduje bowiem podniesienie jakości wdrożeń, a silna konkurencja na rynku zmusza operatorów do inwestycji w lokalizacjach dotąd mniej opłacalnych oraz do poszukiwania nowych modeli biznesowych²¹. Działania w zakresie budowy infrastruktury szerokopasmowego Internetu (ze

¹⁸ Ang. *information and communication technologies*. Polski odpowiednik to technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK).

¹⁹ *Komunikat Komisji. Europa 2020...*

²⁰ „Ostatnia mila” – to odcinek pomiędzy węzłem sieci szkieletowo-dystrybucyjnej, a użytkownikiem końcowym.

²¹ Stymulowanie rozwoju społeczeństwa informacyjnego w województwie zachodniopomorskim jako czynnik wzrostu gospodarczego w regionie, Studium PRO@CTIS – część pierwsza, Tarnów – Szczecin, grudzień 2009 r.

szczególnym naciskiem na budowę sieci dostępu następnej generacji NGN/NGA²²) oraz zapewnienia dostępu do ogólnodostępnych zasobów sieci zostaną w głównej mierze skoncentrowane na poziomie krajowym, gdyż jak pokazują doświadczenia perspektywy 2007-2013, w tym obszarze konieczna jest ścisła koordynacja²³ (realizacja w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa). Natomiast w ramach RPO WO 2014-2020 planuje się tworzenie publicznych punktów dostępu do Internetu poprzez *hot spoty* w połączeniu z uruchomieniem e-usług publicznych na obszarach, na których nie istnieje obecnie komercyjnie uzasadnienie dla inwestycji, w związku z czym ich przetrwanie jest uzależnione od takiej interwencji²⁴.

W zakresie dostępu do Internetu należy ocenić, iż województwo opolskie wypada pozytywnie na tle kraju. Opolskie jest jednym z niewielu województw, w którym występuje najwyższy odsetek miejscowości, w których znajduje się zakończenie sieci światłowodowych. Według dokumentu *Narodowy Plan Szerokopasmowy*²⁵ w 2012 roku odsetek miejscowości posiadających zakończenie sieci światłowodowych w regionie waha się pomiędzy 25% a 30%, co plasuje województwo opolskie na 4 miejscu w skali kraju. W przypadku wykorzystania Internetu szerokopasmowego przez przedsiębiorstwa w województwie opolskim, to pomimo relatywnie dynamicznego ich wzrostu, region plasuje się na 12 miejscu ze wskaźnikiem 60% przedsiębiorstw wykorzystujących tę technologię w 2010 roku. Średnia dla Polski w tym obszarze wynosiła 66%²⁶. Nieco lepsza sytuacja jest w obszarze wykorzystania nowoczesnych środków przekazu informacji w administracji publicznej: W 2011 roku w województwie opolskim aż 68% pracowników urzędów posiadało dostęp do własnego konta poczty elektronicznej, co plasowało nasze województwo na 8 miejscu w skali kraju.

Z badań wykazanych w SRWO wynika, iż mieszkańcy regionu w coraz większym stopniu oczekują, aby jak największa część ich interakcji z podmiotami publicznymi możliwa była za pośrednictwem Internetu. Taką postawę stymulują procesy zachodzące w obszarze społeczno-gospodarczym, a szczególnie w sferze biznesowej i usług rynkowych²⁷. Ponadto wzrasta zainteresowanie zamawianiem towarów i usług przez Internet.

Współczesna, oparta na wiedzy gospodarka wymaga stosowania we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego technologii informacyjno-komunikacyjnych tak, aby zapewnić łatwy dostęp do Internetu oraz do platform usług on-line dla każdego mieszkańca. Wzrostowi zapotrzebowania na sieć szerokopasmową do użytkownika końcowego towarzyszy równocześnie zapotrzebowanie na ilość i jakość usług świadczonych przez sferę publiczną.

---

²² Ang. *New Generation Networks/New Generation Access*. Sieci nowej generacji – sieci o dużych przepływnościach realizujące konwergentne modele rozdzielenia warstw transportowych i usługowych.

²³ *Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020...*, s. 25.

²⁴ Na podstawie danych zawartych w aktualnym *Raporcie pokrycia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej istniejącą infrastrukturą telekomunikacyjną* opracowywanym przez Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej zgodnie z ustawą z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (Dz. U. Nr 106, poz. 675), IZ RPO WO 2007-2013 opracuje dokument wskazujący obszary (na poziomie gmin), na terenie których dostęp do Internetu jest niemożliwy lub na zbyt niskim poziomie.

²⁶ *Spółczesność informacyjna w liczbach*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012, s. 32.

²⁷ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 51.

Dzięki e-usługom wzrasta jakość edukacji i stopień wyrównania szans dla ludzi mieszkających na obszarach wiejskich, przez co będą mogli mieć taki sam dostęp do informacji oraz materiałów edukacyjnych tak, jak mieszkańcy dużych miast. Rozwiązanie dot. stosowania e-usług i TIK zaleca także Komisja Europejska. Finalnym efektem wdrażania nowoczesnych technologii jest likwidacja nierówności w dostępie do informacji.²⁸

W ramach Osi priorytetowej 2 przewiduje się dofinansowanie projektów w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, sprzedaży produktów i usług w Internecie (handel elektroniczny), tworzenia i udostępniania usług elektronicznych odpowiadających ich potrzebom, wprowadzania procesów modernizacyjnych, kierowanych do przedsiębiorców. Natomiast wsparciem rozwoju elektronicznych usług publicznych oraz zwiększeniem do nich dostępu dla obywateli (m.in. projektów z zakresu e-administracji, e-zdrowia, e-edukacji) i wsparciem digitalizacji zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych będących w posiadaniu instytucji, a także zapewnieniem powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów zostaną objęte jednostki administracji szczebla regionalnego/lokalnego.

Działania mające na celu wzmocnienie sektora ICT w województwie opolskim przyczynią się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

3.2.2 Cele Osi priorytetowej 2

Działania podejmowane w ramach Osi priorytetowej 2 e-Opolskie mają na celu przyczynić się do **stworzenia warunków do zwiększenia podaży e-usług w sferze publicznej i prywatnej**, poprzez realizację następujących celów operacyjnych:

- rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w MŚP;
- wspieranie wdrażania rozwiązań tworzących i integrujących elektronicznie usługi publiczne;
- rozwój zasobów informacyjnych.

Realizacja założonych celów doprowadzi do zwiększenia ilości usług oferowanych przez przedsiębiorstwa w Internecie. W równym stopniu ta sama sytuacja dotyczy jednostek sektora publicznego. Wzrost ilości e-usług podmiotów tej sfery życia publicznego stanowi oczekiwanie społeczne mieszkańców województwa. Zapotrzebowanie na tego rodzaju usługi dotyka w zasadzie każdej gałęzi działalności publicznej. Umożliwienie udostępnienia usług podmiotów sektora publicznego poprzez nowoczesne technologie będzie dużym krokiem cywilizacyjnym w kierunku administracji lokalnej i regionalnej przyjaznej obywatelowi.

Zakres wsparcia oferowany w ramach Osi Priorytetowej 2 e-Opolskie pokrywa się z Celem tematycznym 2 *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych*, wdrażanym w województwie opolskim za pośrednictwem dwóch priorytetów inwestycyjnych:

- 2.2 rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK;
- 2.3 wzmocnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia.

Realizacja Priorytetu inwestycyjnego 2.2 przyczyni się do zwiększenia aktywności podmiotów prywatnych w inwestowaniu w nowoczesne formy przekazu informacji do użytkownika końcowego.

---

²⁸ Analiza rozwoju ICT w województwie opolskim, Śląska Sieć Metropolitalna, 2011, s. 68.

Budowa interaktywnych portali internetowych będzie alternatywną drogą pozyskiwania danych przez użytkowników. W dobie dynamicznie rozwijającego się społeczeństwa, otwarcie rynku na płaszczyźnie teleinformatycznej będzie stanowiło wymóg cywilizacyjny.

Priorytet inwestycyjny 2.3 nastawiony jest na realizację projektów związanych z udostępnieniem w Internecie już istniejących i nowych elektronicznych baz danych, ich zabezpieczenie oraz swobodne przeglądanie przez użytkownika. Realizacja priorytetu dotyczy w równej mierze danych przetrzymywanych przez sektor prywatny, jak i publiczny. Ponadto umożliwiona zostanie budowa i udostępnianie w Internecie zawartości baz oraz ich przetwarzanie przez użytkownika. Ideą realizacji jest nie tyle powszechny dostęp do baz danych, ale w głównej mierze rozwój już istniejących baz.

Realizacja priorytetów inwestycyjnych przyczyni się do unowocześnienia usług oferowanych obywatelom. Dotyczy to zarówno jednostek sektora publicznego, ale również oferty przedsiębiorców prywatnych.

Tabela 3.2.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 2 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	Stworzenie warunków do zwiększenia podaży e-usług w sferze publicznej i prywatnej				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
2018			2020	2023	
	Przedsiębiorstwa (powyżej 9 pracujących) posiadające własną stronę internetową**	59,0%	D/U	D/U	D/U
	Przedsiębiorstwa (powyżej 9 pracujących) posiadające dostęp do Internetu przez łącze szerokopasmowe**	64,7%	D/U	D/U	D/U
	Udział szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu				
	- podstawowe	96,31%	D/U	D/U	D/U
	- gimnazja	84,67%			
	- ponadgimnazjalne**	61,90%			
	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu**	63,4%	D/U	D/U	D/U

* wskaźniki z Założeń Umowy Partnerstwa

**wskaźniki z SRWO

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.2.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 2 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	Rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w MŚP	2.2
Cel szczegółowy 2	Wspieranie wdrażania rozwiązań tworzących i integrujących elektronicznie usługi publiczne	2.3
Cel szczegółowy 3	Rozwój zasobów informacyjnych	2.3

Źródło: Opracowanie własne

3.2.3 Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 2

Tabela 3.2.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 2*

Nazwa wskaźnika	CT	PI		Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		2.2	2.3						
1. Liczba wspartych przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą związaną z gospodarką elektroniczną	2	X		EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
2. Liczba wdrożonych aplikacji w instytucjach publicznych	2		X	EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
3. Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych publicznych instytucjach publicznych	2		X	EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
4. Liczba uruchomionych on-line usług na poziomie 4 – transakcja	2	X		EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
5. Liczba uruchomionych on-line usług na poziomie 5 – personalizacja	2			EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.2.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 2

3.2.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Województwo opolskie stoi przed cywilizacyjną szansą dostosowania podaży usług, jakie świadczą MŚP w naszym województwie, do wymogów jakie panują w zdecydowanej większości krajów Unii Europejskiej. To samo dotyczy szeroko pojętego sektora publicznego oraz administracji publicznej. Baza jaką bezsprzecznie jest istniejąca sieć szkieletowa pozwoli na bardziej ekspansywne wyjście z ofertą usługową podmiotów publicznych jak i prywatnych.

Eksperti unijni, a także specjaliści sektora publicznego oraz prywatnego w coraz większym stopniu podkreślają fakt, iż w ślad za unowocześnieniem technologicznym dróg przesyłu informacji powinna iść również technologia jej gromadzenia, udostępniania i przetwarzania. Użytkownicy końcowi natomiast coraz większą wagę przykładają do interakcji związanych z zasobami sieciowymi.

Priorytet inwestycyjny 2.2 Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK

Samorząd Województwa Opolskiego w okresie programowania 2014-2020 zamierza stymulować sektor prywatny w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, a także sprzedaży produktów i usług w Internecie (e-usługi i e-handel), tworzenia i udostępniania usług elektronicznych odpowiadających ich potrzebom oraz wprowadzania procesów modernizacyjnych.

Priorytet inwestycyjny 2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia

Samorząd Województwa Opolskiego w okresie programowania 2014-2020 zamierza uczynić usługi świadczone przez administrację szczebla regionalnego/lokalnego bardziej dostępnymi dla obywatela. Oferta usług administracji samorządowej, a także szeroko pojętych instytucji publicznych, oprócz tradycyjnych form, powinna być otwarta na wykorzystanie istniejących i nowych technologii przekazu tak, aby przekroczyła bariery terytorialne i była dostępna dla każdego podmiotu poprzez szybką sieć internetową.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- rozwój produktów i usług opartych na TIK w przedsiębiorstwach;
- wdrożenie wirtualnego systemu obsługi działalności MŚP;
- rozwój działalności on-line poprzez wdrożenie systemu zarządzania sprzedażą i usługami;
- uruchomienie platformy e-learningowej;
- zakup licencji na oprogramowanie niezbędne do uruchomienia sprzedaży produktów i usług w Internecie (e-usługi i e-handel);
- wdrożenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w organizacji i zarządzaniu przedsiębiorstwem;
- uruchomienie portalu multimedialnego;
- stworzenie portalu pracowniczego do zarządzania zasobami personalnymi on-line;
- wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego oraz zwiększenie do nich dostępu dla obywateli, w tym projektów z zakresu e-administracji, e-zdrowia czy e-edukacji;

- utworzenie, modernizacja systemu EZD w celu polepszenia dostępności i komunikacji z klientami w połączeniu z dostosowaniem witryny internetowej do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- budowa platform edukacyjnych wspomagających system edukacji poprzez wykorzystanie nowoczesnych narzędzi nauczania;
- wsparcie digitalizacji zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego/lokalnego, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów;
- wyposażenie obiektów na rzecz tworzenia regionalnych ośrodków działających w zakresie społeczeństwa informacyjnego;
- wyposażenie centrów zarządzania sieciami regionalnymi/lokalnymi oraz regionalnego centrum danych.

Zasięg terytorialny

Realizacja projektów w ramach Osi priorytetowej 2 *e-Opolskie* będzie realizowana na terenie całego województwa opolskiego.

Grupy docelowe

Realizacja przedsięwzięć w ramach Celu tematycznego 2 *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych* pozwoli każdemu obywatelowi i innym podmiotom życia społecznego na swobodne korzystanie z szeroko pojętych usług jakie będą dostępne w Internecie. Wprowadzenie nowych technologicznie elektronicznych usług publicznych (m.in. z zakresu e-administracji, e-learningu, e-kultury i e-zdrowia) przyczyni się do powszechnego wykorzystania istniejącej sieci szkieletowej w każdej gminie Województwa przez większość gospodarstw domowych, podmiotów prywatnych i publicznych.

Wykorzystanie nowoczesnej technologii przyczyni się do automatyzacji procesów zachodzących w przestrzeni publicznej, jak i prywatnej, co będzie miało wpływ na skrócenie czasu oczekiwania na uzyskanie informacji, przeprowadzenie procedury przez obywateli oraz inne podmioty życia społecznego.

Typy beneficjentów

Zadania z zakresu Priorytetu inwestycyjnego 2.2 *Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK* będą realizowane przez następujące typy beneficjentów:

- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa;
- grupy i zrzeszenia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Zadania z zakresu Priorytetu inwestycyjnego 2.3 *Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-kultury i e-zdrowia* będą realizowane przez następujące typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną;
- szkoły wyższe;
- zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia;

- jednostki badawczo-rozwojowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- instytucje kultury: państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje, prowadzące statutową działalność non profit (w rozumieniu ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej²⁹);
- ośrodki zdrowia, w tym przychodnie i poradnie (Zakłady Opieki Zdrowotnej), dla których podmiotami tworzącymi są samorząd powiatowy lub gminny, dostarczające świadczenia gwarantowane w ramach kontraktu z Instytucją Finansującą Publiczne Świadczenia Zdrowotne;
- niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej świadczące usługi medyczne na rzecz społeczności lokalnej w publicznym systemie ochrony zdrowia, dostarczające świadczenia gwarantowane w ramach kontraktu z Instytucją Finansującą Publiczne Świadczenia Zdrowotne;
- grupowe oraz indywidualne praktyki lekarskie i pielęgniarskie świadczące usługi medyczne na rzecz społeczności lokalnej w publicznym systemie ochrony zdrowia, dostarczające świadczenia gwarantowane w ramach kontraktu z Instytucją Finansującą Publiczne Świadczenia Zdrowotne;
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki;
- instytucje kultury;
- administracja rządowa;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- podmioty (w tym spółki prawa handlowego), wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny, Skarb Państwa lub podmioty wybrane w trybie przepisów Ustawy Prawo Zamówień Publicznych, realizujące zadania na podstawie odrębnej umowy, zawartej z jednostką samorządu terytorialnego (również na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego).

3.2.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 2

Dla realizacji zadań z zakresu Osi priorytetowej 2 *e-Opolskie* zakłada się konkursowy tryb wyboru projektów. W związku bardzo dużą rolę społeczną, ekonomiczną i cywilizacyjną planowanych przedsięwzięć, będą one realizowane w ramach dotacji bezpośrednich. Maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych zakłada się na poziomie 85%. Ewentualna możliwość udzielenia dofinansowania w formie zaliczki, a także jej wielkość zostanie uszczegółowiona na etapie zawierania umowy o dofinansowanie projektu, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi i wytycznymi.

---

²⁹ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2012r., Nr 0, poz. 406 z późn. zm.).

Cross-financing

W ramach Osi priorytetowej 2 *e-Opolskie* przewiduje się wykorzystanie elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.2.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 2 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.2.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 2 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.2.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 2 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.2.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 2

W ramach Celu tematycznego 2 *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych* realizacja projektów z na poziomie krajowym skupiona będzie na inwestycjach dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji sieci dostępowych i szkieletowych. Wspierane będą głównie projekty zarządzane przez jednostki administracji krajowej, a związane będą z zastosowaniem TIK, rozwojem elektronicznych usług publicznych oraz zwiększaniem dostępu do nich, jak również projekty z zakresu digitalizacji krajowych zasobów. Na tym poziomie przewiduje się wpieranie projektów w zakresie rozwoju przedsiębiorczości w obszarze TIK jedynie jako projekty systemowe.

Na poziomie regionalnym wsparte będą projekty realizowane wyłącznie przez MŚP związane z rozwojem TIK oraz projekty administracji publicznej i innych podmiotów publicznych zarządzanych wyłącznie przez jednostki administracji szczebla regionalnego lub lokalnego.

Tabela 3.2.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 2

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
D/U	D/U	D/U
D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.3 Oś priorytetowa 3 Konkurencyjna gospodarka

	Cele tematyczne / Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 3	Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	EFRR
	PI 3.1	Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	
	PI 3.2	Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	
	PI 3.3	Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	
	PI 3.4	Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji	
Podejście terytorialne	województwo opolskie OSI Obszary Przygraniczne w zakresie nowych produktów i usług w MŚP (dotacje na <i>Life and environmental science</i> na obszarach przygranicznych) oraz uzbrojenia terenów inwestycyjnych wynikających z planu zagospodarowania przestrzennego JST, OSI Depopulacja oraz ZIT w zakresie uzbrojenia terenów inwestycyjnych wynikających z planu zagospodarowania przestrzennego JST.		

3.3.1 Sytuacja wyjściowa

MŚP reprezentują ponad 99% przedsiębiorstw w UE i zapewniają dwie trzecie wszystkich miejsc pracy w sektorze prywatnym, co oznacza, że wkład małych i średnich przedsiębiorstw w europejską gospodarkę jest bardzo istotny. Ponieważ przedsiębiorczość i samozatrudnienie są podstawowymi środkami zwiększającymi wskaźniki zatrudnienia, przedsiębiorczość powinna stać się bardziej rozpowszechnionym środkiem tworzenia miejsc pracy oraz zwalczania wykluczenia społecznego³⁰. W ramach nowej zintegrowanej polityki przemysłowej UE niezwykle ważne jest wsparcie w zakresie tworzenia, rozwoju i internacjonalizacji MŚP³¹. Działania na poziomie międzynarodowym są ważne dla zwiększenia konkurencyjności europejskiego przemysłu, m.in. poprzez promowanie wdrażania nowych technologii³².

Województwo opolskie to region o rosnącej konkurencyjności: mocną stroną województwa w obszarze gospodarki jest kondycja mikro i małych przedsiębiorstw. Fakt ten potwierdza również raport o sytuacji mikro i małych firm w roku 2011, przygotowany na zlecenie Banku PEKAO SA³³.

³⁰ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów: Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia: Europejski wkład w pełne zatrudnienie, Komisja Europejska, Strasburg 2010, s. 20-22.

³¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Zintegrowana polityka przemysłowa w erze globalizacji. Konkurencyjność i zrównoważony rozwój na pierwszym planie, Komisja Europejska, Bruksela 2010, s. 4.

³² Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów: Horyzont 2020 – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji, Bruksela, 2011, s. 12.

³³ Regionalna Strategia Innowacji..., s. 32.

Dominujące w regionie mikroprzedsiębiorstwa stanowią ponad 95% wszystkich przedsiębiorstw, problemem natomiast jest niewielka liczba dużych, wiodących firm. Wśród podmiotów zarejestrowanych w REGON, w regionie dominują podmioty z branży handlowej oraz naprawy pojazdów samochodowych, podmioty z sekcji budowlanej a także przetwórstwa przemysłowego. Należy podkreślić, iż w województwie opolskim zidentyfikowano specjalizacje regionalne, w tym inteligentne, które dzięki wykorzystaniu wyjątkowych cech regionu mogą zaowocować trwałą przewagą konkurencyjną regionu w przyszłości. Region powinien promować to, co zapewni mu przewagę w wymiarze ponadregionalnym, krajowym i europejskim. Skupienie się na określonych obszarach pozwoli na uzyskanie efektu skali, a także na rozwój wyróżniających się i oryginalnych obszarów specjalizacji.

Analizując sytuację regionu pod względem PKB na mieszkańca oraz stopy bezrobocia, dane nie są zadawalające, co zaprezentowano w części diagnostycznej Programu. Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, iż duże dysproporcje zauważyć można pomiędzy sytuacją w podregionie opolskim, którego wskaźniki często są korzystniejsze niż średnia krajowa, oraz nyskim, który plasuje się znacznie poniżej średniej krajowej. Tak duże różnice powodują konieczność zaprogramowania wsparcia ze szczególnym uwzględnieniem podregionu nyskiego, co znajdzie swoje odzwierciedlenie w ramach Osi priorytetowej 3.

Diagnostując atrakcyjność inwestycyjną województwa opolskiego należy zwrócić uwagę na wysoki, chociaż wciąż nie w pełni wykorzystany, potencjał inwestycyjny. Chodzi w szczególności o inwestycje strategiczne, prorozwojowe dla regionu, które mogą kreować znaczną liczbę miejsc pracy i przyczynić się do przyspieszenia rozwoju gospodarczego. Cechami wzmacniającymi atrakcyjność inwestycyjną województwa opolskiego są: relatywnie konkurencyjna chłonność rynku, dostępność transportowa i bogata infrastruktura gospodarcza, a także niższe, niż w ościennych województwach, koszty pracy oraz korzystnie zlokalizowane tereny inwestycyjne w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych.

Poziom obsługi inwestora w województwie opolskim uznawany jest za jeden z najwyższych w kraju. Atrakcyjność inwestycyjną podnoszą ponadto dobrze przygotowane, atrakcyjne tereny inwestycyjne w stosunkowo niższych cenach niż w sąsiednich województwach, tereny zlokalizowane w specjalnych strefach ekonomicznych oferujących ulgi do 70% kosztów inwestycyjnych (wyższe niż w województwach sąsiednich, gdzie wynoszą do 60%) a także bliskość Czech i Słowacji – ważne z punktu widzenia inwestorów będących poddostawcami³⁴.

Barierą działalności inwestycyjnej zidentyfikowaną w województwie opolskim, jest słabo rozwinięta sieć instytucji otoczenia biznesu³⁵. W regionie identyfikuje się niski procent przedsiębiorców zrzeszonych w IOB oraz małą liczbę instytucji okołobiznesowych, profesjonalnie wspierających rozwój przedsiębiorczości o oddziaływaniu lokalnym i regionalnym. Przedsiębiorstwa prywatne najczęściej nie tworzą wspólnego łańcucha wartości i nie posiadają tradycji wzajemnej współpracy, co utrudnia osiągnięcie efektu sprzężenia, w znacznym stopniu warunkującego osiągnięcie przewagi konkurencyjnej w danej branży. Jedną z najczęstszych barier w rozwoju instytucji okołobiznesowych w województwie opolskim jest deficyt środków na finansowanie działalności.

---

³⁴ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 43-44.

³⁵ *Materiał roboczy...*, s. 131-132.

3.3.2 Cele Osi priorytetowej 3

Wzmacnianie potencjału rozwojowego sektora przedsiębiorstw jest ważnym elementem wzrostu gospodarczego województwa opolskiego. Zgodnie z założeniami nowej polityki rozwoju województwa opolskiego w regionie wzmocniona zostanie konkurencyjność, a także niwelowane będą dysproporcje w rozwoju, co prowadzić będzie do jego wewnętrznej spójności. Ukierunkowane przestrzennie interwencje pozwolą na właściwe wykorzystanie wewnętrznych potencjałów oraz niwelowanie niedoborów danego obszaru³⁶. Istotną rolę w budowaniu pozycji konkurencyjnej województwa pełnią mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, które stanowią jeden z najważniejszych elementów gospodarki regionu³⁷. Ważne jest podnoszenie skuteczności i efektywności instytucji otoczenia biznesu, zwiększenie zakresu świadczonych przez nie usług oraz lepsze dostosowanie do potrzeb przedsiębiorstw³⁸.

Działania podejmowane w ramach Osi priorytetowej 3 *Konkurencyjna gospodarka* mają na celu przyczynienie się do **zwiększenia konkurencyjności gospodarki regionu poprzez lepsze warunki do rozwoju przedsiębiorczości, otoczenia biznesu oraz skuteczne wzmocnienie rynku pracy** poprzez realizację następujących celów operacyjnych:

- przyciąganie nowych inwestycji oraz promocja atrakcyjności lokalizacyjnej regionu;
- zapewnienie międzynarodowej współpracy gospodarczej oraz promocji przedsiębiorstw;
- poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wsparcie nowych produktów i usług w MŚP;
- wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu w celu ułatwienia firmom dostępu do profesjonalnych usług okołobiznesowych oraz świadczenie usług przez IOB.

Realizacja celu głównego będzie stanowiła kontynuację działań podjętych w perspektywie finansowej 2004-2006 oraz 2007-2013. Oś priorytetowa 3 będzie realizowana w oparciu o przedsięwzięcia skierowane bezpośrednio do przedsiębiorców, którzy poprzez nowe produkty i usługi oraz współpracę zagraniczną i skuteczną promocję przyczynią się do osiągnięcia lepszej konkurencyjności opolskich firm oraz adaptacji do wyzwań globalnej gospodarki. Ponadto wsparcie uzyskają instytucje otoczenia biznesu, zarówno na własną działalność służącą wzmocnieniu ich pozycji konkurencyjnej oraz na usługi na rzecz przedsiębiorstw.

Wsparcie przedsiębiorczości, której poziom jest relatywnie niski w regionie, ma znaczenie szczególne m.in. w związku z niskim poziomem PKB, który w roku 2012 obniżył się także znacząco w całym kraju. W związku z tym, iż liczba miejsc pracy rośnie wolniej niż w innych województwach, konieczne będzie wzmacnianie pozycji konkurencyjnej regionu poprzez podniesienie jego atrakcyjności inwestycyjnej, sprzyjającej pozyskaniu nowych inwestorów i lokowaniu inwestycji, które są źródłem nowych miejsc pracy. Na konieczność umożliwienia jak największego wsparcia przedsiębiorstw w regionie w perspektywie do 2020 r. wskazuje ponadto Ministerstwo Gospodarki³⁹.

Zakres wsparcia oferowany w ramach Osi Priorytetowej 3 pokrywa się z Celem tematycznym 3 *Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury*, wdrażanym w województwie opolskim za pośrednictwem czterech Priorytetów inwestycyjnych:

³⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 63.

³⁷ *Klasy w województwie opolskim*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2012, s. 4.

³⁸ *Klasy w województwie...*, s. 10-11.

³⁹ *Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.* (projekt), Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2013, s. 23.

- 3.1 promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm;
- 3.2 opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji;
- 3.3 wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług;
- 3.4 wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji.

Kierunki interwencji określone w ramach ww. Priorytetów inwestycyjnych wpisują się w projekt przewodni Unii Europejskiej: *Polityka przemysłowa w dobie globalizacji*, będący jedną z siedmiu inicjatyw opracowanych w ramach *Strategii Europa 2020*. W wymiarze krajowym, wiodącym dokumentem strategicznym dla wymienionych kierunków interwencji jest *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki* oraz realizujący ją *Program Rozwoju Przedsiębiorczości*⁴⁰. Zakres Osi priorytetowej 3 w całości wpisuje się również w SRWO, która wyznacza wyzwania i cele regionu do 2020 r.

Na poziomie Osi Priorytetowej 3 monitorowane będą cztery wskaźniki strategiczne wskazane w SRWO (*Tabela 3.3.1*). Wzrost wartości dwóch pierwszych wskaźników oraz obniżenie dwóch ostatnich wpłynie w znacznym stopniu na zwiększenie konkurencyjności w regionie:

Tabela 3.3.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 3 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu poprzez lepsze warunki do rozwoju przedsiębiorczości, otoczenia biznesu oraz skuteczne wzmocnienie rynku pracy				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2023
	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata	63,7 (2010)	D/U	D/U	D/U
	Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców	96,2 (2011)	D/U	D/U	D/U
	Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan na koniec roku)	13,3 (2011)	D/U	D/U	D/U
	Stopa bezrobocia długookresowego	D/U	D/U	D/U	D/U

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

⁴⁰ Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020..., s. 27.

Tabela 3.3.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 3 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	<i>Przyciąganie nowych inwestycji oraz promocja atrakcyjności lokalizacyjnej regionu</i>	3.1
Cel szczegółowy 2	<i>Zapewnienie międzynarodowej współpracy gospodarczej oraz promocji przedsiębiorstw</i>	3.2
Cel szczegółowy 3	<i>Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wsparcie nowych produktów i usług w MŚP</i>	3.3
Cel szczegółowy 4	<i>Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu w celu ułatwienia firmom dostępu do profesjonalnych usług okołobiznesowych oraz świadczenie usług przez IOB</i>	3.4

Źródło: Opracowanie własne

3.3.3 Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 3

Tabela 3.3.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 3*

Nazwa wskaźnika	CT	PI				Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		3.1.	3.2	3.3	3.4						
1. Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	3	x	x	x		EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
2. Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi na rzecz przedsiębiorstw	3	x			x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
3. Powierzchnia wspartych terenów inwestycyjnych	3	x				EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	D/U	D/U	D/U
4. Liczba przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym	3		x			EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.3.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 3

3.3.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Samorząd Województwa Opolskiego w okresie programowania 2014-2020 zamierza kontynuować działania zmierzające do podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw. Zadania te współfinansowane będą ze środków unijnych w ramach Celu tematycznego 3 *Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury*.

Wsparcie w ramach Osi priorytetowej 3 zostanie skierowane na tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnych i otwartych na współpracę przedsiębiorstw, międzynarodowej współpracy gospodarczej oraz aktywnego otoczenia biznesu, przy uwzględnieniu specjalizacji regionalnych, które stanowią potencjał rozwojowy regionu. Należy podkreślić, że konkurencyjna gospodarka regionalna to taka gospodarka, w której tworzone są miejsca pracy. Działania w ramach Osi priorytetowej przyczynią się zatem do wzrostu zatrudnienia w województwie, zwłaszcza w podregionie nyskim, który charakteryzuje się szczególnie niskimi wskaźnikami ekonomicznymi.

Poniżej wskazano przyporządkowanie obszarów wsparcia do poszczególnych Priorytetów inwestycyjnych Celu tematycznego 3.

Priorytet inwestycyjny 3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm

Istotne znaczenie dla rozwoju regionu mają Specjalne Strefy Ekonomiczne, czyli wyodrębnione administracyjnie obszary, gdzie inwestorzy mogą prowadzić działalność gospodarczą na preferencyjnych warunkach. Dzięki takim inicjatywom następuje przyspieszenie rozwoju regionów poprzez przyciąganie nowych inwestycji i promocję tworzenia miejsc pracy⁴¹. Obecnie województwo opolskie nie posiada własnej strefy, a tereny inwestycyjne objęte są podstrefami specjalnych stref ekonomicznych: katowickiej, wałbrzyskiej i starachowickiej⁴². Obszar terenów inwestycyjnych w województwie opolskim, które stanowią potencjał do ulokowania inwestycji wynosi około 5 000 ha. W większości tereny te posiadają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, część z nich studium uwarunkowań i kierunki zagospodarowania przestrzennego⁴³.

Obecnie trwają prace nad poszerzeniem Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i przekształcenie jej w strefę opolsko-wałbrzyską. W regionie opolskim znajduje się ok. 1000 ha terenów inwestycyjnych, które mogą wejść do nowej strefy. Dodatkowo włączenie się do przedsięwzięcia samorządów gminnych może znacznie poszerzyć tę powierzchnię. Powstanie strefy spowoduje zwiększenie wpływu Samorządu Województwa Opolskiego na lokowanie inwestycji na terenie województwa⁴⁴. Jest to jeden z elementów realizacji Programu SSD w województwie opolskim.

Wsparcie udzielane na uzbrajanie terenów inwestycyjnych na rzecz gospodarki w regionie prowadzić będzie do promocji atrakcyjności lokalizacyjnej regionu, a także rozpowszechniania informacji o regionie i jego możliwościach inwestycyjnych. Spodziewanym efektem będzie przyciągnięcie inwestorów, w tym zagranicznych, co przyczyni się do powstania nowych inwestycji oraz wykreowania atrakcyjnych miejsc pracy.

⁴¹ Program Rozwoju Przedsiębiorstw..., s. 8.

⁴² Regionalna Strategia Innowacji..., s. 90.

⁴³ Program Specjalnej Strefy Demograficznej..., s. 10.

⁴⁴ Program Specjalnej Strefy Demograficznej..., s. 10.

Oczekiwanym rezultatem wsparcia ww. obszaru będzie realizacja projektu strategicznego pn. *Rozwój Regionalnego Parku Przemysłowego w Nysie*, który mieści się w obszarze Podstrefy Nysa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST – PARK” Sp. z o. o. Projekt ma na celu kompleksowe uzbrojenie i zagospodarowanie ww. podstrefy, co poprawi wizerunek miasta Nysy, posiadającego już doświadczenie w przygotowaniu i rozwijaniu terenów inwestycyjnych oraz współpracy z inwestorami na bazie dotychczasowej działalności. Realizacja projektu będzie stanowiła zachętę dla potencjalnych inwestorów do lokowania przedsiębiorstw. Inicjatywa będzie ponadto wpisywać się w Specjalną Strefę Demograficzną, powstanie miejsc pracy wpłynie na zmniejszenie liczby migracji, zwłaszcza ludzi młodych.

Typ przedsięwzięć

Przykładowy rodzaj wspieranych przedsięwzięć:

- wsparcie uzbrojenia terenu inwestycyjnego.

Zasięg terytorialny

Wsparcie skierowane zostanie tylko do tych terenów inwestycyjnych, które wynikają z planów zagospodarowania przestrzennego poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego w ramach OSI Depopulacja, OSI Obszary Przygraniczne oraz ZIT.

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących uzbrojenia terenów inwestycyjnych nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie uzbrojenia terenów inwestycyjnych realizowane będą przez następujących beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego;
- przedsiębiorstwa zarządzające specjalnymi strefami ekonomicznymi.

Priorytet Inwestycyjny 3.2 Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji

Rozwijanie krajowej i międzynarodowej współpracy gospodarczej jest ważne dla wzmocnienia rozwoju przedsiębiorczości w regionie. Wykorzystanie wiedzy innych oraz otwarcie się na doświadczenia najbardziej rozwiniętych gospodarczo ośrodków jest jedną z najbardziej skutecznych dróg osiągnięcia wyższego poziomu rozwoju, implementacji najlepszych praktyk gospodarczych oraz ekspansji regionalnych produktów poza granice województwa⁴⁵. Wzmocnienie międzynarodowych powiązań gospodarczych oraz wypromowanie województwa zarówno w kraju, jak i za granicą można osiągnąć dzięki intensyfikacji działań związanych z promocją inwestycyjną i gospodarczą regionu.

Dla budowania silnego gospodarczo regionu szczególnie ważne będzie pozyskiwanie i lokowanie inwestycji, w tym bezpośrednich inwestycji zagranicznych jako głównych dostawców, a także odbiorców tworzonych i implementowanych w regionie rozwiązań. Istotne jest również tworzenie naturalnych powiązań kooperacyjnych i zaangażowanie przedsiębiorstw we współpracę sieciową, która spowoduje czerpanie korzyści z takiej współpracy zwiększając efektywność swojej działalności, przyciągając wysokiej jakości kadry oraz zwiększając możliwości wdrożenia

⁴⁵ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego ...*, s. 98.

wpracowanych rozwiązań⁴⁶. Dzięki temu wzmocniony zostanie wizerunek opolskiego biznesu, jako zdolnego do podejmowania współpracy z międzynarodowym środowiskiem gospodarczym.

Przedsiębiorstwa uzyskają wsparcie na różnorodne usługi związane z międzynarodową współpracą gospodarczą i promocją przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych oraz krajowych, tj. m.in. udział w targach, wystawach, działaniach promujących produkty i usługi w kraju i za granicą, a także organizację targów i konferencji, w tym wizyty w regionie ekspertów z zagranicy. Działanie to skierowane zostanie również do podmiotów branży rolno-spożywczej. Dzięki realizacji ww. działań możliwe będzie prowadzenie działalności gospodarczej w sposób bardziej efektywny oraz nastąpi poprawa wizerunku przedsiębiorstw i producentów rolno-spożywczych, co spowoduje zwiększenie ich konkurencyjności i pozycji na rynku.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- dotacje na udział w przedsięwzięciach w zakresie międzynarodowej współpracy gospodarczej;
- dotacje na organizację imprez promujących produkty i usługi.

Zasięg terytorialny

Wsparciem zostanie objęty cały obszar województwa opolskiego.

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących międzynarodowej współpracy gospodarczej i promocji nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie współpracy gospodarczej i promocji realizowane będą przez następujących beneficjentów:

- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa z obszaru całego województwa;
- producentów rolno-spożywczych.

Priorytet Inwestycyjny 3.3 Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Wsparcie w ramach nowych produktów i usług MŚP skierowane zostanie na *Life and environmental sciences*, czyli Nauki o życiu i środowisku w zakresie wykorzystania potencjału turystycznego do rozwoju przedsiębiorczości na pograniczu polsko-czeskim. Usługi turystyczne są jedną ze specjalizacji regionalnych, która stanowi potencjalnie kluczowy obszar rozwoju województwa opolskiego. Interwencja w zakresie nowych produktów i usług MŚP dedykowana będzie inwestycjom służącym zapewnieniu wypoczynku dla rodzin nie tylko z terenu pogranicza, ale całego województwa. Wsparcie zostanie skierowane do trzech powiatów pogranicza, które wchodzi w skład postulowanego podregionu nyskiego, tj. powiatu nyskiego, prudnickiego i głubczyckiego.

Uzasadnieniem dla objęcia wsparciem powiatów wchodzących w skład podregionu nyskiego jest bardzo niski poziom wskaźników ekonomicznych w stosunku do pozostałej części województwa, czyli podregionu opolskiego. Jak wspomniano w podrozdziale dotyczącym sytuacji wyjściowej,

⁴⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego ...*, s. 95.

podregion nyski charakteryzuje się znacznie niższymi wskaźnikami, m.in. w zakresie PKB na mieszkańca oraz znacznie wyższą stopą bezrobocia niż w pozostałej części województwa. Tak duże zróżnicowanie wymaga szczególnej interwencji w kontekście budowy spójności wewnątrzregionalnej. Wsparcie skierowane zatem zostanie do obszaru geograficznego, na którym występuje deficyt przedsiębiorczości, co jest zgodne z zapisami *Założeń Umowy Partnerstwa*⁴⁷. Konieczność priorytetowego wsparcia obszarów przygranicznych wskazana została także w *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020*. Wymieniony wyżej obszar przygraniczny województwa opolskiego charakteryzuje się z jednej strony złą sytuacją społeczno-gospodarczą, a z drugiej ogromnym potencjałem w postaci terenów rekreacyjnych idealnych do wypoczynku dla osób w każdej grupie wiekowej.

Tereny pogranicza polsko-czeskiego, leżące u podnóża Sudetów oraz dwóch krain geograficznych: Płaskowyżu głubczyckiego i Gór Opawskich stanowią cenne i atrakcyjne miejsce do wypoczynku. Oprócz sąsiedztwa gór, na rzece Nysie Kłodzkiej znajdują się dwa zbiorniki retencyjne: jezioro Nyskie i Otmuchowskie, a także ciekawe miejsca historyczne i architektoniczne, punkty widokowe, jaskinie, liczne trasy rowerowe i zabytki, a także przejścia graniczne do Republiki Czeskiej. Wszystkie te wymienione wyżej atrybuty czynią teren pogranicza miejscem niezwykle atrakcyjnym turystycznie dla całych rodzin. Na terenach tych możliwe będzie wsparcie dla przedsiębiorców, które ma na celu pobudzenie gospodarki i rozwój przedsiębiorczości w kierunku turystyki, dzięki czemu zapewniona zostanie możliwość wypoczynku dla rodzin z obszaru całego województwa, a nawet kraju. Działania pobudzające przedsiębiorczość przyczynią się do ożywienia gospodarczego regionu, utworzone zostaną nowe miejsca pracy, a dzięki oferowanym produktom turystycznym dla całych rodzin zapewniona zostanie szeroka oferta turystyczna spędzenia wolnego czasu, głównie w ramach wyjazdów weekendowych.

Odnosząc się do perspektywy finansowej 2007-2013 zauważyć można, iż wskaźniki dla turystyki prywatnej dotyczące utworzonych miejsc pracy kształtują się na najwyższym poziomie spośród wszystkich działań wspartych w ramach RPO WO 2007-2013. Dla projektów zrealizowanych w powiatach pogranicza nyskiego, na jeden projekt turystyki prywatnej zostały utworzone średnio ponad 4 miejsca pracy⁴⁸.

Wsparcie pogranicza polsko-czeskiego w zakresie produktu turystycznego skierowanego dla rodzin będzie komplementarne z *Programem Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim*⁴⁹, którego celem jest odbudowa potencjału ludnościowego województwa opolskiego, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Program SSD zakłada ponadto zwiększenie dostępności do usług na rzecz osób starszych, które skierowane są do seniorów w regionie.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- wsparcie inwestycyjne MŚP związane z rozwojem przedsiębiorstwa;
- rozwój działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw w obszarze turystyki.

---

⁴⁷ *Programowanie perspektywy finansowej...*, s. 26.

⁴⁸ Dane pochodzą z monitoringu wniosków o płatność końcową wg stanu na 28 lutego 2013 r. (za wyjątkiem jednego projektu, który jeszcze się nie zakończył).

⁴⁹ *Program Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim – perspektywa 2013-2020*, Koncepcja Zarządu Województwa Opolskiego pod kierunkiem Marszałka Województwa Opolskiego, Opole 2012.

Zasięg terytorialny

Wsparcie zostanie skierowane do powiatów na pograniczu polsko-czeskim, należących do postulowanego podregionu nyskiego, tj. powiat nyski, prudnicki oraz głubczycki.

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących produktów i usług MŚP nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Wsparciem objęte zostaną mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa z podregionu nyskiego.

Priorytet Inwestycyjny 3.4 Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji

Instytucje otoczenia biznesu, które świadczą wysokiej jakości usługi doradcze, szkoleniowe, finansowe, czy marketingowe, pełnią ważną rolę w budowie nowoczesnej, innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki⁵⁰. Doświadczenia z wdrażania perspektywy 2007-2013 pokazują, iż istotne jest podnoszenie skuteczności i efektywności instytucji otoczenia biznesu, zwiększenie zakresu świadczonych przez nie usług, a także lepsze dostosowanie do potrzeb przedsiębiorstw⁵¹. Powiązania instytucji otoczenia biznesu z gospodarką i nauką są słabą stroną regionu. Niezbędny jest zatem rozwój i zwiększenie zakresu działania IOB tak, aby instytucje te sprzyjały rzeczywistym potrzebom regionu oraz wspierały efektywnie podmioty gospodarcze i umożliwiały zapewnienie skutecznej inkubacji nowopowstałych firm.

W województwie opolskim zauważa się konieczność poprawy przepływu informacji pomiędzy samymi instytucjami okołobiznesowymi, jak i w relacjach z przedsiębiorcami. Istotne jest usprawnienie funkcjonowania tych instytucji, które powinny świadczyć wyspecjalizowane i łatwo dostępne usługi powiązane ze specyfiką regionalną⁵².

Należy także podkreślić, iż działalność instytucji otoczenia biznesu niesie wymierne korzyści nie tylko dla samych przedsiębiorstw i organizacji w nich zrzeszonych, ale również dla regionu, co objawia się m.in. zmniejszeniem bezrobocia. Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu umożliwi świadczenie bardziej profesjonalnych usług na rzecz przedsiębiorców, które przyczynią się do zwiększenia konkurencyjności i rozwoju gospodarki w regionie. Wsparcie na rzecz IOB stanowi kontynuację poddziałania 1.1.1 *Wsparcie instytucji otoczenia biznesu* w ramach RPO WO 2007-2013.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- usługi na rzecz podmiotów korzystających z usług świadczonych przez IOB;
- działania promocyjne i informacyjne na rzecz podmiotów korzystających z usług IOB;
- wspieranie narzędzi służących nawiązywaniu kontaktów między przedsiębiorcami oraz działania mające na celu kojarzenie inwestorów z przedsiębiorcami;
- zakup urządzeń i wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności okołobiznesowej;
- działania szkoleniowe, zapewniające rozwój IOB.

⁵⁰ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 95.

⁵¹ *Program Rozwoju Przedsiębiorstw...*, s. 11.

⁵² *Regionalna Strategia Innowacji...*, s. 82.

Zasięg terytorialny

Wsparciem zostanie objęty cały obszar województwa opolskiego.

Grupy docelowe

W wyniku realizacji inwestycji w zakresie wzmocnienia instytucji otoczenia biznesu oraz usług instytucji otoczenia biznesu z efektów wsparcia korzystać będą mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa z obszaru całego województwa.

Typy beneficjentów

Wsparciem objęte zostaną instytucje otoczenia biznesu z obszaru całego województwa.

3.3.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 3

Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach Osi Priorytetowej 3 *Konkurencyjna gospodarka* ze względu na charakter wsparcia, przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Sposób finansowania projektów

W ramach Osi Priorytetowej 3 projekty zostaną wsparte w formie dotacji bezpośrednich, dla których maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych wyniesie 85%. Ewentualna możliwość udzielenia dofinansowania w formie zaliczki, a także jej wielkość zostanie uszczegółowiona na etapie zawierania umowy o dofinansowanie projektu, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi i wytycznymi.

W przypadku Osi Priorytetowej 3 nie przewidziano wykorzystania instrumentów inżynierii finansowej jako formy wsparcia funkcjonującej obok dotacji. Udzielanie pożyczek i poręczeń w zakresie projektów wpisujących się w założenia Celu Tematycznego 3 umożliwiające zostało w Osi priorytetowej 12 *Instrumenty finansowe* w ramach komplementarnego działania poświęconego konkurencyjności przedsiębiorstw.

Cross-financing

W Osi priorytetowej 3 zakłada się wykorzystanie elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego (*cross-financing*) z EFS na działalność szkoleniową w ramach wsparcia skierowanego na rozwój IOB.

Tabela 3.3.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 3 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.3.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 3 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.3.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 3 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.3.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 3

W przypadku inwestycji realizowanych w Osi priorytetowej 3 *Konkurencyjna gospodarka* istnieje komplementarność z Programem Operacyjnym *Innowacyjny Rozwój 2014-2020*, w zakresie promowania przedsiębiorczości, nowych modeli biznesowych dla MŚP oraz wsparcia MŚP w procesach wzrostu i innowacji. W projektach tych konieczne będzie uwzględnienie kryterium demarkacji, którym jest rodzaj projektu. Na poziomie centralnym w przeważającej części realizowane będą projekty systemowe.

Odnosząc się do inwestycji przewidzianych do realizacji w ramach RPO WO 2014-2020, działania komplementarne realizowane będą w ramach kilku Osi priorytetowych. Najbardziej komplementarna wydaje się być Oś priorytetowa 1, w której wsparcie otrzymają instytucje otoczenia biznesu na innowacyjne usługi oraz wsparte zostaną innowacje w przedsiębiorstwach. Uzupełniający charakter ma Oś priorytetowa 12 *Instrumenty Finansowe*, w ramach której możliwe będzie wykorzystanie pożyczek i poręczeń na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw.

Szczegółowe informacje nt. komplementarności i demarkacji z Programem Operacyjnym *Innowacyjny Rozwój 2014-2020* oraz w ramach Osi priorytetowych RPO WO 2014-2020 znajdują się w Tabeli 3.3.7 oraz Tabeli 3.3.8.

Tabela 3.3.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 3 z działaniami realizowanymi w ramach programów krajowych

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
Program krajowy [Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, 2014- 2020]	---/Promowanie przedsiębiorczości	Rodzaj projektu Wsparcie o charakterze systemowym – działania systemowe i pilotażowe
	---/Nowe modele biznesowe dla MŚP	Rodzaj projektu Projekty pilotażowe i systemowe w zakresie internacjonalizacji
	---/Wsparcie udziału MŚP w procesach wzrostu i innowacji	Rodzaj projektu Promocja współpracy nauki i biznesu, kształtowanie postaw innowacyjnych w przedsiębiorstwach – w tym projekty pilotażowe i systemowe

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.3.8 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 3 z działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020

Program	Oś priorytetowa/obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 1. Innowacje w gospodarce	Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 2. e-Opolskie/ w zakresie technologii informacyjno- komunikacyjnych w MŚP	Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 4. Gospodarka niskoemisyjna/ w zakresie efektywności energetycznej w MŚP	Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 8. Konkurencyjny rynek pracy/w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej oraz aktywizacji zawodowej osób młodych	Rodzaj projektu Typ beneficjenta
	Oś priorytetowa 9. Integracja społeczna/ w zakresie włączenia społecznego	Rodzaj projektu Typ beneficjenta
	Oś priorytetowa 12. Instrumenty finansowe/ w zakresie podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw	Rodzaj projektu Typ beneficjenta

Źródło: Opracowanie własne

3.4 Oś priorytetowa 4 Gospodarka niskoemisyjna

	Cele tematyczne/Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 4	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	EFRR
	PI 4.2	Promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach	
	PI 4.3	Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	
	PI 4.5	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych	
Podejście terytorialne	województwo opolskie miasta subregionalne – w zakresie strategii niskoemisyjnych ZIT – w zakresie efektywności energetycznej w budynkach publicznych oraz strategii niskoemisyjnych NUTS 3 Nyski – efektywność energetyczna MSP		

3.4.1 Sytuacja wyjściowa

Konieczność stopniowego przechodzenia gospodarki UE, Polski, a tym samym gospodarki na poziomie regionalnym, na gospodarkę niskoemisyjną jest odpowiedzią na pojawiające się globalne wyzwania związane ze zmianami klimatu oraz koniecznością ochrony wyczerpujących się zasobów naturalnych. Jednocześnie ograniczenie emisyjności będzie znaczącym krokiem ku stworzeniu nowoczesnej materiało- i energooszczędnej gospodarki, zorientowanej na innowacyjność i zdolnej do konkurencji na europejskim i globalnym rynku.

Od 1990 r. notuje się znaczny spadek wielkości emisji głównych zanieczyszczeń w Polsce i w województwie opolskim, co jest wynikiem wieloletniej polityki państwa i władz regionalnych w tym zakresie. Polska jako kraj konsekwentnie realizuje, wynikające z porozumień międzynarodowych, zobowiązania dotyczące zmniejszania ilości zanieczyszczeń odprowadzanych do powietrza⁵³.

Województwo opolskie pod względem emisji zanieczyszczeń, należy do grupy regionów o znacznej skali obciążenia środowiska. Zgodnie z danymi GUS w 2011 r., województwo opolskie zajęło 11. pozycję pod względem wielkości emisji pyłowej i 8. ze względu na ilość wprowadzanych do powietrza gazów⁵⁴. Na przestrzeni lat 2001-2011 odnotowano znaczący spadek zanieczyszczeń pyłowych (o 66,9%), ale wzrost emisji o 19,5% w przypadku zanieczyszczeń gazowych (głównie tlenku węgla)⁵⁵.

⁵³ Program Ochrony Środowiska Województwa Opolskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole 2012, s. 84.

⁵⁴ Rocznik Statystyczny Województw 2012, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.

⁵⁵ Por. Stan Środowiska w województwie opolskim w roku 2011, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu, Opole 2012, s. 8.

Istotnym elementem interwencji w tym zakresie będzie modernizacja publicznego transportu w kierunku transportu ekologicznego⁵⁶. Poprawie jakości powietrza służyć będzie przede wszystkim dofinansowanie inwestycji w czysty transport miejski, tj. w kompleksowe inwestycje służące ruchowi pieszemu i rowerowemu obejmujące np. centra przesiadkowe, parkingi rowerowe, parkingi *Park&Ride* czy ścieżki rowerowe.

Do działań przyczyniających się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej należy zaliczyć nie tylko ograniczanie emisji do atmosfery niebezpiecznych dla zdrowia i życia substancji, ale również zwiększanie efektywności energetycznej oraz dywersyfikację źródeł energii, z naciskiem na wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w całości produkcji energetycznej.

W ostatnich 20 latach zarówno w Polsce, jak i w województwie opolskim, widoczny jest znaczący postęp w zakresie efektywnego wykorzystania energii. Jest to możliwe dzięki wielu inwestycjom w przemyśle, transporcie i gospodarce komunalnej. Pomimo tych pozytywnych zmian, nadal zużycie energii w Polsce jest znacząco wyższe niż wynosi średnia UE. Wskazuje to na konieczność kontynuacji działań w tym obszarze.

Na rozwój gospodarki niskoemisyjnej decydujący wpływ ma również wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w całości produkowanej energii. Na ten typ przedsięwzięć, przedsiębiorstwa będą mogły uzyskać pożyczki/poręczenia w ramach Osi priorytetowej 12 *Instrumenty Finansowe*.

3.4.2 Cele Osi priorytetowej 4

Realizacja inwestycji w ramach Osi priorytetowej 4 ma przyczynić się do **rozwoju gospodarki niskoemisyjnej w regionie przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju**. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

- ograniczenie strat i zużycia energii przez MŚP;
- zmniejszenie energochłonności sektora publicznego;
- ograniczenie negatywnego wpływu komunikacji miejskiej na stan środowiska naturalnego.

Zakres wsparcia w ramach Osi priorytetowej 4 odpowiada Celowi tematycznemu *Wspieranie przejścia na gospodarkę emisyjną we wszystkich sektorach*, w ramach którego realizowane będą następujące Priorytety inwestycyjne:

- 4.2 promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach;
- 4.3 wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym;
- 4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych.

Interwencja w ramach Osi priorytetowej 4 wynika bezpośrednio z jednego z priorytetów *Strategii Europa 2020*, tj. rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz odpowiada na wyzwania projektu przewodniego *Europa efektywnie korzystająca z zasobów*. Dokument zakłada uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę

---

⁵⁶ *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Perspektywa do 2020 r.*, projekt z 28 czerwca 2012 r., s. 47.

niskoemisyjną, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu oraz propagowanie efektywności energetycznej⁵⁷.

Działania te są również zgodne z unijnymi dyrektywami dotyczącymi ochrony środowiska i bezpieczeństwa energetycznego tj:

- *Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy*⁵⁸;
- *Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola)*⁵⁹;
- *Dyrektywę UE 2009/28/WE w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych*⁶⁰;
- *Dyrektywę 2012/27/WE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej*⁶¹.

Wyzwania krajowe w tym zakresie zostały określone w *Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Perspektywa do 2020 r.* Jako jeden z celów rozwojowych wskazano tam zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię. Jako najważniejsze elementy, które powinny być realizowane na poziomie regionalnym i lokalnym wskazano zwiększenie wykorzystania technologii wysokosprawnego wytwarzania ciepła i energii elektrycznej w układach skojarzonych; dążenie do oszczędności paliw i energii w sektorze publicznym czy maksymalizacja wykorzystania istniejącego lokalnie potencjału energetyki odnawialnej⁶².

Również KSRR⁶³ jako jedno z wyzwań rozwoju regionalnego wskazuje dywersyfikację źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne.

Zapisy SRWO wskazują, że należy dążyć do poprawy w zakresie jakości środowiska, która będzie możliwa przy zachowaniu równowagi w działaniach na rzecz kształtowania systemu przyrodniczego i otoczenia społeczno-gospodarczego. Osiągnięciu tego celu mają służyć m.in. działania ukierunkowane na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej: rozwój niskoemisyjnych źródeł energii; wprowadzenie nowoczesnych, innowacyjnych technologii wytwarzania energii, w tym propagowanie kogeneracji wytwarzania ciepła i energii elektrycznej; poprawa efektywności energetycznej obiektów mieszkalnych, użyteczności publicznej i zakładów przemysłowych; poprawa jakości powietrza – wdrażanie programów ochrony powietrza oraz rozwój energetyki opartej o OZE, w szczególności energii z biomasy, wiatru, wody, ciepła z ziemi, słońca⁶⁴.

SRWO jako istotną barierę rozwojową w województwie wskazuje również brak efektywnych rozwiązań w zakresie transportu zbiorowego. Brak zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej powoduje zwiększenie obciążenia niewydolnego układu komunikacyjnego środkami transportu indywidualnego, a tym samym przyczynia się do wzrostu ilości zanieczyszczeń komunikacyjnych, podobnie jak wyeksploatowane, nieekologiczne autobusy komunikacji miejskiej.

---

⁵⁷ *Komunikat Komisji. Europa 2020...*, s. 6.

⁵⁸ Dz.U. UE L 152 z 11.6.2008.

⁵⁹ Dz.U. UE L 334 z 17.12.2010.

⁶⁰ Dz.U. UE L 140 z 5.06.2009.

⁶¹ Dz.U. UE L 315 z 14.11.2012.

⁶² Por. s. 29-43.

⁶³ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010 r., s. 115.

⁶⁴ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 110.

Stopień realizacji założonych celów w województwie mierzony będzie wybranym zestawem wskaźników strategicznych określonych w *Założeniach Umowy Partnerstwa* oraz SRWO (Tabela 3.4.1).

Pogodzenie wzrostu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki z dbałością o wysoką jakość środowiska naturalnego to jedno z najważniejszych wyzwań, przed którym stoi cała Europa, Polska i województwo opolskie. Rozwój gospodarki niskoemisyjnej możliwy będzie m.in. dzięki wsparciu w ramach RPO WO 2014-2020 inwestycji na rzecz podnoszenia efektywności energetycznej; zmniejszania energochłonności gospodarki; poszukiwania i rozwijania regionalnych potencjałów w zakresie pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych i tzw. czystej energii oraz wspierania regionalnych i lokalnych programów rozwoju i upowszechnienia OZE.

Tabela 3.4.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 4 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2023
	<i>Rozwój gospodarki niskoemisyjnej w regionie przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju</i>				
	<i>Energochłonność gospodarki (kgoe/1000€) *</i>	D/U	D/U	D/U	D/U
	<i>Emisja gazów cieplarnianych*</i>	D/U	D/U	D/U	D/U
	<i>Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB (GW*h/zł)**</i>	0,156	D/U	D/U	D/U
	<i>Emisja zanieczyszczeń pyłowych/gazowych ogółem z zakładów szczególnie uciążliwych (bez dwutlenku węgla) ** (tys. ton/rok)</i>	67,57	D/U	D/U	D/U
	<i>Emisja dwutlenku węgla z zakładów szczególnie uciążliwych (tys. ton/rok)**</i>	13 901,6	D/U	D/U	D/U

*wskaźniki z Założeń Umowy Partnerstwa

**wskaźniki z SRWO

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.4.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 4 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	<i>Ograniczenie strat i zużycia energii przez MSP</i>	4.2
Cel szczegółowy 2	<i>Zmniejszenie energochłonności sektora publicznego</i>	4.3
Cel szczegółowy 3	<i>Ograniczenie negatywnego wpływu komunikacji miejskiej na stan środowiska naturalnego</i>	4.5

Źródło: Opracowanie własne

3.4.3 Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 4

Tabela 3.3.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 4*

Nazwa wskaźnika	CT	PI			Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		4.2	4.3	4.5						
1. Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie efektywności energetycznej	4	x			EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
2. Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	4		x		EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
3. Liczba wybudowanych obiektów bike&ride	4			x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
4. Liczba wybudowanych obiektów park&ride	4			x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
5. Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych	4			x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	km	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne.

3.4.4. Zakres interwencji Osi priorytetowej 4

3.4.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Jednym z kierunków rozwoju województwa opolskiego, określonym w SRWO jest zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego, m.in. poprzez wspieranie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki.

Samorząd Województwa Opolskiego już w ramach RPO WO 2007-2013 podejmował działania mające na celu ograniczenie emisji pyłów i gazów do atmosfery oraz rozwój odnawialnych źródeł energii. Jednak wskaźniki dotyczące jakości powietrza, poziomu energochłonności poszczególnych sektorów gospodarki czy wykorzystywania technologii niskoemisyjnych wciąż nie spełniają w pełni wymogów stawianych przez polskie i unijne przepisy. Ponadto, zdecydowanie większy nacisk na zmniejszenie emisyjności gospodarki unijnej kładzie obecnie KE, która działania w tym zakresie wskazała jako jedno z najważniejszych zadań wszystkich państw członkowskich na najbliższe lata.

W ramach RPO WO 2014-2020 będą kontynuowane działania mające na celu rozwój gospodarki niskoemisyjnej w regionie przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju, koncentrując wsparcie na trzech Priorytetach inwestycyjnych dotyczących: efektywności energetycznej w sektorze MŚP i w sektorze publicznym oraz miejskich strategii niskoemisyjnych. Natomiast, działania dotyczące wykorzystania odnawialnych źródeł energii będą wspierane w ramach Osi priorytetowej 12 *Instrumenty Finansowe* w formie pożyczek bądź poręczeń.

Priorytet inwestycyjny 4.2 Promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach

Najważniejszym celem interwencji podejmowanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4.2 jest zwiększenie sprawności wytwarzania energii elektrycznej i ciepła, poprzez ograniczenie strat i zużycia energii w przedsiębiorstwach. Tereny NUTS 3 Nyskiego charakteryzują się niższymi wskaźnikami rozwoju gospodarczego, w tym PKB, dlatego planuje się dofinansować ww. operacje w przedsiębiorstwach działających na tym obszarze, za pomocą bezzwrotnych dotacji. Mogą stać się one istotnym impulsem do likwidacji barier dla podejmowania działań efektywnościowych w zużyciu energii w przedsiębiorstwach.

Typy przedsięwzięć

Projekty wspierane w ramach tego Priorytetu inwestycyjnego będą musiały wykazać wyraźny pozytywny wpływ na środowisko przedstawiony w formie konkretnych celów: oszczędności energii i/lub wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Dofinansowanie otrzymają projekty mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, których realizacja przyczyni się w znaczącym stopniu do zmniejszenia strat energii, ciepła i wody, a tym samym doprowadzi do optymalizacji zużycia energii. Zmniejszenie zużycia energii przez wsparte przedsiębiorstwa powinno przyczynić się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, a w efekcie do poprawy jakości powietrza w regionie.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- w zakresie instalacji służących do wytwarzania, przetwarzania, magazynowania oraz przesyłu energii ze źródeł odnawialnych: budowa, przebudowa obiektów budowlanych; zakup lub modernizacja urządzeń;
- zakup instalacji (urządzeń) i roboty budowlane mające na celu ograniczenie energochłonności, ograniczenie emisji pyłów i gazów (w tym „niskiej emisji”) w MŚP;

- budowa/modernizacja/wyposażenie systemów energetycznych, ciepłowniczych i wodociągowych przyczyniające się do zmniejszenia strat energii, ciepła, wody.

Zasięg terytorialny

Wsparcie działań zwiększających efektywność energetyczną zostanie skierowane do przedsiębiorstw z terenu NUTS 3 Nyskiego. Ze względu na niski stopień konkurencyjności i innowacyjności sektora MŚP na tych terenach, przedsiębiorstwa będą miały możliwość uzyskania bezzwrotnych dotacji na te inwestycje.

Przedsiębiorcy spoza NUTS 3 Nyskiego, będą mogli uzyskać pożyczki bądź poręczenia na realizację inwestycji w tym obszarze, w ramach Osi priorytetowej 12 *Instrumenty Finansowe*.

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących efektywności energetycznej nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Wsparcie skierowane jest do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z terenu NUTS 3 Nyskiego. Preferowane będą projekty przedsiębiorstw działających w ramach branż stanowiących specjalizacje regionalne, określone w RSIWO2020.

Priorytet inwestycyjny 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym

Celem inwestycji planowanych do dofinansowania w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4.3 jest obniżenie energochłonności budynków publicznych, poprzez zmiany w systemach ogrzewania i wentylacji, strukturze budynków, instalacjach doprowadzających ciepłą wodę, zmiany wyposażenia na urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej.

Typy przedsięwzięć

W ramach Priorytetu inwestycyjnego 4.3 dofinansowanie uzyskają projekty prowadzące do uzyskania energochłonności w sektorze publicznym, przyczyniając się tym samym do ograniczenia emisji gazów i pyłów do atmosfery, a ostatecznie do poprawy jakości powietrza w województwie opolskim.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (m.in. ocieplenie budynku, wymiana okien, drzwi zewnętrznych, oświetlenia; przebudowa systemów grzewczych, wentylacji i klimatyzacji; instalacja OZE w modernizowanych energetycznie budynkach; instalacja systemów chłodzących, w tym również z OZE);

Zasięg terytorialny

Inwestycje dotyczące działań termomodernizacyjnych w sektorze publicznym realizowane będą dwutorowo: w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na obszarze Aglomeracji Opolskiej oraz na terenie pozostałych gminy województwa opolskiego.

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących efektywności energetycznej w sektorze publicznym nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

O dofinansowanie inwestycji w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej w budynkach publicznych będą mogły starać się, w szczególności:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia;
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną;
- podmioty (w tym spółki prawa handlowego), wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny lub Skarb Państwa;
- podmioty wybrane w trybie przepisów Ustawy Prawo Zamówień Publicznych, wykonujące usługi publiczne w obszarze objętym wsparciem w ramach działania na podstawie odrębnej, obowiązującej umowy, zawartej z jednostką samorządu terytorialnego (również na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego);
- organy administracji rządowej działającej na terenie woj. opolskiego;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- jednostki naukowe w rozumieniu Ustawy o zasadach finansowania nauki;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Priorytet inwestycyjny 4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych

Zwiększenie udziału przyjaznego środowisku transportu publicznego na obszarach miejskich to najważniejszy cel operacji planowanych do dofinansowania w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4.5. Działania promujące proekologiczny system transportu zbiorowego integrującego różne formy transportu w miastach, powinny przyczynić się do zmniejszenia hałasu ulicznego oraz emisji spalin pochodzących ze środków transportu.

Typy przedsięwzięć

Ważnym elementem przyczyniającym się do podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej regionu jest odpowiednio rozwinięty system transportu publicznego. Dzięki wsparciu zintegrowanych, niskoemisyjnych systemów transportu publicznego zwiększy się mobilność mieszkańców województwa opolskiego, zmniejszy się emisja zanieczyszczeń z transportu w obrębie miast, co w rezultacie będzie miało pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- budowa zintegrowanych węzłów przesiadkowych pomiędzy różnymi rodzajami systemów transportu;
- budowa, przebudowa, dostosowanie istniejących parkingów na parkingi *Park&Ride* zwłaszcza przy krańcowych przystankach komunikacji miejskiej;

- budowa, remont, przebudowa pętli, zatok lub wydzielenie pasów ruchu dla autobusów komunikacji zbiorowej oraz pozostałej infrastruktury służącej obsłudze pasażerów;
- budowa elektronicznego systemu informacji pasażerskiej on-line wraz z elektronicznymi tablicami informacyjnymi na przystankach;
- budowa/modernizacja ścieżek rowerowych.

Zasięg terytorialny

Inwestycje dotyczące zrównoważonego, sprawnego i czystego systemu komunikacji publicznej realizowane będą w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na obszarze Aglomeracji Opolskiej oraz w miastach subregionalnych województwa opolskiego.

Grupy docelowe

Grupą docelową działań w zakresie czystej komunikacji miejskiej będą podmioty świadczące usługi w zakresie transportu miejskiego (miejskie zakłady komunikacyjne lub przedsiębiorstwa, którym miasta delegowały część swoich zadań na podstawie umów).

Typy beneficjentów

O dofinansowanie inwestycji w zakresie czystego transportu miejskiego będą mogły starać się instytucje publiczne, w szczególności:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia;
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną;
- podmioty (w tym spółki prawa handlowego), wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny lub Skarb Państwa.

3.4.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 4

Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach Osi priorytetowej 4 projekty do dofinansowania będą wybierane w procedurze konkursowej, w tym część środków zostanie przeznaczona na realizację projektów w formule ZIT.

Sposób finansowania projektów

Wszystkie projekty mają być dofinansowane w formie dotacji bezpośrednich, dla których maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych wyniesie 85%. Planuje się udzielanie dofinansowania w formie refundacji poniesionych i udokumentowanych wydatków kwalifikowanych, a także w formie zaliczek na poczet przyszłych wydatków. Realizując zapoczątkowany w perspektywie finansowej 2007-2013 system uproszczeń i ułatwień dla beneficjentów, planuje się objąć systemem zaliczek jak największą grupę beneficjentów. Możliwość udzielenia dofinansowania w formie zaliczki, a także jej wielkość zostanie uszczegółowiona na etapie zawierania umowy o dofinansowanie projektu, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi i wytycznymi.

W przypadku Osi priorytetowej 4 nie będą wykorzystywane pozadotacyjne formy wsparcia. Pożyczki i poręczenia (np. w zakresie OZE dla przedsiębiorstw czy efektywności energetycznej MŚP) będą udzielane jedynie w ramach Osi priorytetowej 12 *Instrumenty Finansowe*.

Cross-financing

Dla efektywnej realizacji celów Osi priorytetowej 4 możliwe będzie dofinansowanie działań komplementarnych współfinansowanych z EFS (w ramach Osi priorytetowej 8 *Konkurencyjny rynek pracy*), np. w zakresie przygotowania kadr dla sektorów efektywności energetycznej i OZE albo wykorzystanie instrumentu elastyczności (*cross-financing*).

Tabela 3.4.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 4 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.4.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 4 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.4.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 4 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.4.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 4

Zakres interwencji w ramach Osi priorytetowej 4 jest komplementarny w stosunku do wybranych działań planowanych do realizacji na poziomie krajowym, w ramach programu dot. gospodarki niskoemisyjnej, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, ochrony środowiska, transportu i bezpieczeństwa energetycznego. Określone kryteria demarkacji, pozwolą na wypracowanie mechanizmów wykluczających możliwość finansowania tych samych operacji w ramach różnych programów operacyjnych. Obszary występującej komplementarności prezentuje *Tabela 3.4.7*.

Ze względu na szeroki zakres przedsięwzięć dofinansowywanych w ramach Osi priorytetowej 4 zachodzi także komplementarność wewnątrzprogramowa z innymi działaniami mającymi na celu poprawę jakości środowiska naturalnego regionu. Dodatkowo, dzięki dwufunduszowości programu łatwiej będzie można zaprogramować uzupełniające się działania współfinansowane z EFRR i EFS, przyczyniające się do zwiększenia efektu synergii. Zachodzące powiązania komplementarne prezentuje *Tabela 3.4.8*.

Tabela 3.4.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 4 z działaniami realizowanymi w ramach programów krajowych

Program	Oś priorytetowa/obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
Program krajowy [PO IiŚ 2014-2020]	.../Efektywność energetyczna przedsiębiorstw	Rodzaj przedsiębiorstwa Podział inwestycji ze względu na wielkość przedsiębiorstwa (duże przedsiębiorstwa)
	.../Promowanie strategii niskoemisyjnych	Rodzaj projektu Projekty realizowane poza formułą ZIT
	.../Efektywność energetyczna w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	Wartość projektu Powyżej 10 mln PLN kosztów kwalifikowanych

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.4.8 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 4 z działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020

Program	Oś priorytetowa/obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 6. Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego/Poprawa stanu środowiska	Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 8. Konkurencyjny rynek pracy/Szkolenia i doradztwo dla przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw	Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 12. Instrumenty Finansowe/Efektywność energetyczna w MŚP	Siedziba beneficjenta/ Miejsce realizacji projektu
	Oś priorytetowa 12. Instrumenty Finansowe/Efektywność energetyczna w mieszkalnictwie	Typ beneficjenta/ Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 12. Instrumenty Finansowe/Odnawialne źródła energii	Rodzaj projektu

Źródło: Opracowanie własne

3.5 Oś priorytetowa 5 Zapobieganie zagrożeniom

Podejście tematyczne	Cele tematyczne/Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 5	Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	EFRR
	PI 5.2	Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	
Podejście terytorialne	województwo opolskie		

3.5.1 Sytuacja wyjściowa

Województwo opolskie jest jednym z pięciu województw Polski najbardziej narażonych na wystąpienie powodzi. Jest to związane z położeniem i ukształtowaniem terenu. Duża część regionu położona jest w dorzeczu rzeki Odry. Ponadto na jego obszarze występują tereny górskie powodujące zwiększone spływy powierzchniowe i spiętrzenia wód.

Województwo opolskie było jednym z regionów, które najbardziej ucierpiały w czasie powodzi tysiąclecia w 1997 r. Powódź w Polsce spowodowana była nasilonymi opadami deszczu w dniach 3-8 oraz 18-20 lipca 1997 r. Zalanych zostało ponad 665 tysięcy hektarów ziem, 2592 miejscowości z czego 1362 całkowicie. Ewakuowano ponad 200 tysięcy osób, a śmierć poniosło 55 osób⁶⁵.

Aby zapobiec kolejnym tragediom, wszczęto intensywne działania zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Obejmują one działania formalno-prawne, jak i stworzenie lub odtworzenie infrastruktury zabezpieczającej obszary zamieszkałe przed zalaniem. Zgodnie ze statystyką publiczną w 2011 r. w regionie zainwestowano 38,7 mln PLN na regulację i zabudowę rzek i potoków (co stanowi kwotę ponad 7-krotnie większą niż w 2000 r.), natomiast na obwałowania przeciwpowodziowe i stacje pomp – 10,5 mln PLN, tj. równowartość 1/6 kwoty wydatkowanej w 2000 r⁶⁶. Ma to zapewne związek z faktem, iż w tym czasie prowadzono prace odtworzeniowe po powodzi w 1997 r. W latach 1997 – 2010 Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Opolu wydał z różnych źródeł 248,5 mln PLN:

- na modernizację i budowę wałów przeciwpowodziowych – ok. 60 km,
- na regulację rzek i zbiorników wodnych – ok. 540 km rzek⁶⁷.

Działania przeciwpowodziowe współfinansowane były także z RPO WO 2007-2013. W perspektywie 2007-2013 Samorząd Województwa Opolskiego zdecydował o realizacji 2 projektów własnych jako projektów kluczowych, tj.:

- *Budowa zbiornika retencyjnego Kluczbork na rzece Stobrawie,*
- *Budowa lewostronnego wału rzeki Odry pn. „Cisek – Dzielniczka” zadanie 1,6,7.*

Opisane wyżej działania doprowadziły do podniesienia bezpieczeństwa powodziowego mieszkańców głównych miast regionu, w tym Opolu. Niestety, na dużym obszarze nadal istnieje

⁶⁵ Na podstawie www.powodz.pl.

⁶⁶ *Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2012*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2012, s. 72.

⁶⁷ Na podstawie danych Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Opolu.

prawdopodobieństwo wystąpienia zalania i podtopienia, co zostało zdiagnozowane we *Wstępnej ocenie ryzyka powodziowego*⁶⁸.

Ochotnicze straże pożarne stanowią bardzo istotny element systemu reagowania i ratownictwa w razie wystąpienia zagrożeń dla ludzi i mienia. Do podstawowych zadań tych jednostek należą działania w razie wystąpienia pożarów, awarii, zdarzeń drogowych, ale także podtopień i powodzi. Jednostki te znajdują się w większości miejscowości, w tym wiejskich, stąd niejednokrotnie stanowią pierwszą możliwą pomoc dla poszkodowanych. Zgodnie ze statystyką publiczną spośród 1052,7 tys. osób biorących udział w 2010 r. w gaszeniu pożarów 487,0 tys. osób stanowili ratownicy OSP. Udział ochotników zarejestrowano w 55,7 tys. akcji. Wspólne działania ratowników Państwowej Straży Pożarnej i członków OSP odnotowano w 22,9 tys. akcji⁶⁹.

Ludność zamieszkująca województwo opolskie charakteryzuje się dużą aktywnością społeczną. Najwięcej w kraju, bo ponad 17% mieszkańców (wobec średnio 13% w kraju) deklaruje przynależność przynajmniej do jednej organizacji, stowarzyszenia, partii, komitetu, itp. Wśród tych organizacji wiodące znaczenie mają właśnie OSP⁷⁰. W związku z dużą rolą tych służb, koniecznym jest wsparcie ich zaplecza, w celu zwiększenia możliwości reagowania i ratowania w jak najszerszym zasięgu możliwych zdarzeń. Doposażenie regionalnych OSP pozwoli jeszcze większej liczbie tych jednostek wejść do krajowego systemu ratowniczo – pożarniczego. Działający od 1995 r. system stanowi jednolity i spójny układ, skupiający powiązane ze sobą różne podmioty ratownicze i służący podejmowaniu skutecznych działań ratowniczych.

3.5.2 Cele Osi priorytetowej 5

Zakres realizowanych przedsięwzięć w ramach Osi priorytetowej 5 ma się przyczynić **do zmniejszenia poziomu zagrożenia wystąpienia i skutków klęsk żywiołowych w województwie opolskim**. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

- zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych,
- przeciwdziałanie poważnym zagrożeniom i awariom oraz poprawa stanu bezpieczeństwa.

Inwestycje osi priorytetowej 5 odpowiadają Celowi tematycznemu 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem* w ramach Priorytetu inwestycyjnego:

- 5.2 promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Osi priorytetowej 5 są spójne z priorytetem *Strategii Europa 2020*, tj. rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz założeniami projektu przewodniego *Europa efektywnie korzystająca z zasobów*. Dokument ukierunkowuje kraje członkowskie Unii Europejskiej na realizację zadań w zakresie efektywnego korzystania z zasobów, zmierzających do zmniejszenia zagrożeń związanych z klimatem i zapobiegania klęskom żywiołowymi⁷¹.

⁶⁸ Dokument opracował Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej PIB Centra Modelowania Powodziowego w Gdyni, w Krakowie, w Poznaniu, we Wrocławiu w konsultacji z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej w ramach projektu *Informatyczny system ochrony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami* ze środków PO IG na podstawie art. 88 c ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr. 239 poz. 2019, z późn. zm).

⁶⁹ *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2011*, Główny Urząd Statystyczny, s. 84.

⁷⁰ *Materiał roboczy...*, s. 53.

⁷¹ *Komunikat Komisji. Europa 2020...*, s. 17.

Realizacja Osi priorytetowej 5 odpowiada także na wyzwania zawarte w *Białej Księdze. Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania*⁷² poprzez wdrażanie w województwie opolskim działań polegających na racjonalnym gospodarowaniu zasobami środowiskowymi, w szczególności wodnymi.

Zaprojektowane działania są również zgodne z:

- *Dyrektywę 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim*⁷³;
- *Dyrektywę 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej*⁷⁴;

Zagrożenia i wyzwania związane z zagrożeniem powodziowym zidentyfikowano w dokumentach krajowych. Szczególne zagrożenie w dolnych odcinkach Odry i Wisły wskazano w KPZK⁷⁵, formułując jednocześnie cel: *Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne kraju*, który koresponduje z założeniami RPO WO 2014-2020. Natomiast wśród wyzwań KSRR⁷⁶ wskazano odpowiedź na zmiany klimatyczne i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych.

Zakres realizacji Osi priorytetowej koresponduje ze SRWO⁷⁷, w której sformułowano Cel operacyjny *Przeciwdziałanie i usuwanie zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych*. Wśród przedsięwzięć koniecznych do zapewnienia mieszkańcom bezpieczeństwa wskazano budowę polderów w dolinie Odry oraz budowę zbiorników wielofunkcyjnych i małej retencji a także doposażenie jednostek państwowych i ochotniczych straży pożarnych, policji oraz spółek wodnych w niezbędnych sprzęt do usuwania skutków klęsk żywiołowych i zagrożeń cywilizacyjnych. SRWO wskazując na zagrożenia cyklicznymi zalewami powodziowymi jako bariery rozwojowe, wskazuje na konieczność kontynuowania podjętych już działań niwelujących ryzyko wystąpienia tych zjawisk zarówno na terenie województwa, ale również na obszarach sąsiadujących z regionem.

Realizacja określonych celów monitorowana będzie za pomocą dostępnych wskaźników strategicznych wskazanych w SRWO oraz *Programie budowy zbiorników małej retencji w województwie opolskim*⁷⁸ (Tabela 3.5.1).

---

⁷² KOM(2009) 147 z 1 kwietnia 2009 r.

⁷³ Dz. U. UE L 288 z 6.11.2007.

⁷⁴ Dz. U. UE L 327 z 22.12.2000.

⁷⁵ *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r., s. 137.

⁷⁶ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego...*, s. 24.

⁷⁷ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 111.

⁷⁸ *Program budowy zbiorników małej retencji w województwie opolskim*, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole 2007, s. 68.

Tabela 3.5.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 5 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	Zmniejszenie poziomu zagrożenia wystąpieniem klęsk żywiołowych i ograniczenie ich negatywnych skutków				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2023
	Pojemność zbiorników wodnych i polderów – retencja zbiornikowa*	401,56 mln m ³	D/U	D/U	D/U
	Możliwości retencjonowania wody w zbiornikach małej retencji**	5,4 mln m ³	D/U	D/U	D/U
	Możliwości retencjonowania wody w innych zbiornikach**	10,5 mln m ³	D/U	D/U	D/U

*wskaźnik z SRWO

**wskaźniki z Programu budowy zbiorników małej retencji w województwie opolskim

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.5.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 5 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	Zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych	5.2
Cel szczegółowy 2	Przeciwdziałanie poważnym zagrożeniom i awariom oraz poprawa stanu bezpieczeństwa	5.2

Źródło: Opracowanie własne

3.5.3 Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 5

Efekty wdrażanych rozwiązań monitorowane będą za pomocą wskaźników produktu i rezultatu wskazanych we Wspólnej Liście Wskaźników Kluczowych (Tabela 3.5.3). Wskaźniki te określono spójnie dla całego kraju, stąd możliwe będzie porównanie rezultatów osiągniętych w poszczególnych regionach.

Wskaźniki określone dla Celu tematycznego 5 przedstawiają bezpośrednie efekty, które zamierza osiągnąć Samorząd Województwa Opolskiego i które będą miały bezpośredni wpływ na realizację zamierzonych celów Osi priorytetowej i celów szczegółowych.

Tabela 3.5.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 5*

Nazwa wskaźnika	CT	PI	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		5.2						
1. Liczba wybudowanych, rozbudowanych i zmodernizowanych urzędzeń dla celów ochrony przeciwpowodziowej	5	x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
2. Pojemność nowych obiektów retencji	5	x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	m ³	D/U	D/U
3. Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	5	x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.5.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 5

3.5.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Biorąc pod uwagę położenie regionu oraz jego uwarunkowania, konieczne jest kontynuowanie działań zmniejszających zagrożenia powodziowe. Realizacja dotychczasowych działań (w tym budowa zbiorników retencyjnych, regulacja rzek, budowa wałów przeciwpowodziowych) przyczyni się z pewnością do zniwelowania skutków ewentualnej powodzi. Jednak przeprowadzenie fali powodziowej takiej, jak ta w 1997 r. wymaga kolejnych inwestycji, uzupełniających dotychczasowe.

Należy podkreślić, iż samo obwałowanie rzek jest niewystarczające a wręcz niebezpieczne. Powoduje spiętrzenie wód, które pod wzrastającym ciśnieniem może doprowadzić do ich zniszczenia i zalania obszarów zajmowanych przez ludność. Aby zmniejszyć ryzyko dla zdrowia i życia ludzi oraz poziom strat materialnych powodowanych przez powodzie, koniecznym jest prowadzenie kompleksowych inwestycji, mających na celu rozlewanie wód oraz spowolnienie ich przepływu. Priorytetowo powinny być traktowane projekty polegające na budowie polderów, suchych zbiorników retencyjnych oraz wykorzystujących obszary zawala. Zakłada się także konieczność zwiększenia retencji powodziowej (w szczególności małej retencji) oraz utrzymania w należyтым stanie technicznym rzek i urządzeń piętrzących.

Priorytet inwestycyjny 5.2 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi

Samorząd Województwa Opolskiego w okresie programowania 2014-2020 zamierza kontynuować działania zmierzające do zmniejszenia zagrożenia powodziowego w regionie. Zadania te będą współfinansowane ze środków unijnych w ramach Celu tematycznego 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem*, Priorytetu inwestycyjnego 5.2. Działania zwiększające bezpieczeństwo mieszkańców ukierunkowane zostaną na: zadania z zakresu małej retencji oraz wdrażania systemów wczesnego reagowania i ratownictwa.

Mała retencja

W ramach RPO WO 2014-2020 Samorząd Województwa Opolskiego będzie prowadził działania polegające na rozwoju kompleksowych systemów małej retencji. Zadania te będą prowadzone w oparciu o *Program budowy zbiorników małej retencji w województwie opolskim*⁷⁹, który wskazuje, iż w regionie występują szczególnie wysokie możliwości retencjonowania wody właśnie w zbiornikach małej retencji (możliwość nawet 6-krotnego zwiększenia pojemności obecnie retencjonowanej wody) oraz innych zbiornikach (zwiększenie pojemności retencjonowanej wody o ok. 40%). Wskazuje natomiast małą możliwości retencji w ramach innych form, w tym poprzez duże zbiorniki⁸⁰.

W regionie istnieją zbiorniki zaporowe wielozadaniowe oraz zbiorniki małej retencji, których łączna pojemność wynosi blisko 380 mln m³ a powierzchnia 6 850 ha. Zbiorniki położone na dopływach rzeki Odry, spełniają także funkcje energetyczne, rolnicze, żeglugowe, rybackie, turystyczno-rekreacyjne i sportowe⁸¹. Uzupełnienie systemu istniejących zbiorników, zwiększy możliwości gromadzenia wody w razie zagrożenia, co bezpośrednio wpłynie na jego zmniejszenie.

⁷⁹ Uchwała Zarządu Województwa Opolskiego nr 1222/2007 z 4 grudnia 2007 r.

⁸⁰ Program budowy zbiorników małej retencji..., s. 68.

⁸¹ Materiał roboczy..., s. 36.

Poboczną, ale nie bez znaczenia, funkcją zbiorników małej retencji jest magazynowanie i spowalnianie odpływu wód, istotnego z punktu widzenia nawadniania użytków rolnych i leśnych oraz zmniejszania ryzyka pożarów lasów. Tym bardziej, iż jak wskazuje *Program budowy zbiorników małej retencji (...)* stanowią one praktycznie jedyny rezerwuuar wód na potrzeby nawodnień rolnych⁸².

Typy przedsięwzięć

W celu zwiększenia w województwie opolskim zasobów wód dyspozycyjnych oraz miejsc retencji umożliwiających zatrzymywanie i kontrolowane, w razie zagrożeń, zrzucanie wody, w ramach Osi dofinansowane będą następujące, przykładowe typy przedsięwzięć:

- budowa, przebudowa i modernizacja zbiorników wodnych,
- budowa, przebudowa i modernizacja urządzeń piętrzących, w tym: jazów, zastawek, mniczków, stopni itp.,
- budowa, przebudowa i modernizacja suchych zbiorników i polderów.

Dotychczasowe działania, polegające na budowie i modernizacji wałów przeciwpowodziowych, budowie zbiorników retencyjnych oraz modernizacji kanałów, koncentrowały się głównie na zabezpieczeniu miast regionu tj. Opola, Brzegu i Kędzierzyna-Koźle czyli dorzecza rzeki Odry. Obecnie prace powinny koncentrować się na jak największym zatrzymywaniu wód na ciekach niższego rzędu, uniemożliwiające spiętrzenia wód Odry. Planowany do realizacji system uwzględniający założenia *Programu budowy zbiorników małej retencji w województwie opolskim* umożliwi osiągnięcie tego założenia, a tym samym będzie miał bezpośredni wpływ na realizację celów Osi priorytetowej oraz założonych wskaźników.

Zasięg terytorialny

Najbardziej zagrożonymi cyklicznymi zalewami powodziowymi na Opolszczyźnie są obszary Górnej Odry, wraz z jej dorzeczem. Szczególne zagrożenie występuje także w obszarach dopływów Odry: Psiny, Troi, Ostrej, Opawy, Opawicy, Białej Głuchołaskiej, Osobłogi, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi i Stobrawy. Górski charakter południowej części województwa powoduje duże i szybkie spływy powierzchniowe i związane z nimi przybory wód⁸³.

Niemniej jednak dla pełnej ochrony przeciwpowodziowej województwa, konieczna jest realizacja zadań uzupełniających dotychczasowe działania, realizowanych głównie w obszarach zagrożonych, ale na całym terytorium regionu.

Grupy docelowe

Realizacja przedsięwzięć przyczyni się do zabezpieczenia przeciwpowodziowego wszystkich mieszkańców województwa opolskiego, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców terenów najbardziej zagrożonych.

Wdrożenie projektów pozwoli na zabezpieczenie przed powodzią nie tylko osób zamieszkujących na obszarze pozostającym w bezpośrednim oddziaływaniu zmodernizowanej infrastruktury, ale dzięki uzupełnieniu całego systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego wpłynie także na bezpieczeństwo pozostałych mieszkańców Opolszczyzny, w tym np. przemierzających się w celach zarobkowych lub edukacyjnych.

---

⁸² *Program budowy zbiorników małej retencji...*, s. 86.

⁸³ *Materiał roboczy...*, s. 35.

Dzięki zmniejszeniu zagrożenia wystąpienia klęski żywiołowej zmniejszone zostanie ryzyko strat materialnych lokalnej gospodarki, oraz zabezpieczone zostaną interesy rolników poprzez zwiększenie możliwości nawodnienia gruntów rolnych.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie małej retencji realizować będą następujące typy beneficjentów:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
2. jednostki organizacyjne jednostek samorządów terytorialnych posiadające osobowość prawną,
3. podmioty (w tym spółki prawa handlowego), wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny lub Skarb Państwa,
4. organy administracji rządowej działające na terenie województwa, w tym regionalne zarządy gospodarki wodnej.

Systemy wczesnego reagowania i ratownictwa

W celu uzupełnienia zadań z zakresu zwiększenia bezpieczeństwa ludności województwa w kontekście możliwych do wystąpienia klęsk żywiołowych, ze szczególnym uwzględnieniem powodzi, Samorząd Województwa Opolskiego zamierza w okresie 2014-2020 realizować przedsięwzięcia dotyczące systemów wczesnego reagowania i ratownictwa. Podstawową jednostką reagowania i ratowania życia, zdrowia i mienia mieszkańców są OSP. Wynika to m.in. z charakteru regionu, w którym przeważają miejscowości wiejskie. Na terenach wiejskich najszybszą pomoc mogą zapewnić właśnie te jednostki.

Województwo opolskie charakteryzuje się gęstą siecią rozmieszczenia jednostek OSP, co wynika m.in. z wysokiego poziomu udziału i zaangażowania ludności lokalnej w formach współdziałania w organizacjach pozarządowych. Podstawowymi zadaniami OSP są zadania na rzecz ochrony ludności, ochrony przeciwpożarowej oraz ratownictwa, a także prowadzenie na szeroką skalę działań profilaktycznych skierowanych głównie do młodzieży⁸⁴. Strażacy podejmują działania związane z zabezpieczeniem ludności i mienia w razie wystąpienia zagrożeń spowodowanych siłami przyrody lub działalnością człowieka, w tym zdarzeń drogowych, klęsk żywiołowych, poważnych awarii oraz skażenia chemicznego i ekologicznego. Biorąc pod uwagę uwarunkowania opolskie, OSP odgrywają znaczącą rolę podczas powodzi. W trakcie powodzi tysiąclecia w 1997 r. w pierwszej kolejności to strażacy OSP nieśli pomoc ludności poprzez zabezpieczanie domostw przez zalaniem oraz przeprowadzali ewakuacje. W związku z tym koniecznym jest wzmocnienie potencjału tych jednostek poprzez uzupełnianie sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych.

Typy przedsięwzięć

W okresie 2014-2020 ze środków unijnych wsparcie uzyskają jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, umożliwiające zwiększenie możliwości reagowania i ratowania życia, zdrowia i mienia ludności w razie wystąpienia klęsk żywiołowych.

W ramach Osi realizowane będą zadania polegające na doposażeniu służb w sprzęt niezbędny do usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii. Przykładowe typy przedsięwzięć będą obejmowały:

- zakup środków transportu oraz sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych,

⁸⁴ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. 1991 nr 81 poz. 351).

- zakup specjalistycznego sprzętu usuwania skutków katastrof.

Zasięg terytorialny

Wsparcie w ramach Osi będzie skierowane do jednostek OSP z całego obszaru województwa opolskiego. Jednostki OSP, poza zadaniami związanymi z przeciwdziałaniem skutkom i ratowaniem w razie wystąpienia powodzi, prowadzą także interwencje w razie innych zagrożeń naturalnych, takich jak wichury, coraz częstsze trąby powietrzne, osuwiska oraz działania w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego. Z tego też względu działania będą dofinansowywane bez ograniczeń terytorialnych w obszarze całego województwa.

Grupy docelowe

Zrealizowane inwestycje wpłyną na poprawę ochrony ludności i ich mienia na obszarze całego regionu. Ze względu na zakres zadań beneficjentami ostatecznymi będzie ludność lokalna, zamieszkująca głównie obszary wiejskie lub miejsko-wiejskie. Dzięki realizacji przedsięwzięć zmniejszone zostanie także ryzyko strat materialnych m.in. lokalnych przedsiębiorstw, placówek szkolnych, zgromadzeń wyznaniowych.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie systemu wczesnego reagowania i ratownictwa realizować będą następujące typy beneficjentów:

1. jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu wojewódzkim posiadające osobowość prawną lub miasta na prawach powiatu,
2. związki, porozumienia i stowarzyszenia, w tym ww. jednostek samorządu terytorialnego.
3. organy administracji rządowej działające na terenie województwa.
4. pozostałe podmioty zaliczane do sektora finansów publicznych i inne podmioty działające w obszarze ratownictwa.

3.5.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 5

Kierunkowe zasady wyboru projektów

Dla realizacji zadań z zakresu Osi priorytetowej 5 zakłada się konkursowy tryb wyboru projektów. Szczegółowe kryteria i zasady wyboru i realizacji projektów zostaną określone przez Komitet Monitorujący oraz opisane w dokumentach wdrożeniowych.

Sposób finansowania projektów

W związku z bardzo dużą rolą społeczną planowanych przedsięwzięć, będą one realizowane w ramach dotacji bezpośrednich. Maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych zakłada się na poziomie 85%. Ponadto zakłada się refundację oraz możliwość pozyskania zaliczki na realizację zadania.

Cross-financing

W ramach Osi priorytetowej 5 *Zapobieganie zagrożeniom* przewiduje się wykorzystanie elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.5.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 5 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.5.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 5 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.5.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 5 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.5.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 5

Działania realizowane w ramach Osi priorytetowej 5 są komplementarne z zadaniami wdrażanymi na poziomie krajowym w ramach programu dot. gospodarki niskoemisyjnej, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, ochrony środowiska, transportu i bezpieczeństwa energetycznego. Jednocześnie realizacja Osi priorytetowej 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem* wymagać będzie uwzględnienie kryteriów demarkacji określających zasięg oddziaływania w przypadku inwestycji z zakresu zarówno małej retencji jak i systemów wczesnego reagowania i ratownictwa. Demarkacja pomiędzy programami uregulowana zostanie na podstawie dokumentu *Podział interwencji pomiędzy podział krajowy i regionalny*. Obszary występującej komplementarności prezentuje *Tabela 3.5.7*.

Ze względu na charakter przedsięwzięć dofinansowywanych w ramach Osi priorytetowej 5 zachodzi także komplementarność wewnątrzprogramowa z innymi działaniami mającymi na celu poprawę jakości środowiska naturalnego regionu. Dodatkowo, dzięki dwufunduszowości programu łatwiej będzie można zaprogramować uzupełniające się działania współfinansowane z EFRR i EFS, przyczyniające się do zwiększenia efektu synergii. Zachodzące powiązania komplementarne prezentuje *Tabela 3.4.8*.

Tabela 3.5.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 5 z działaniami realizowanymi w ramach programów krajowych

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
Program krajowy [PO IIŚ 2014-2020]	---/Mała retencja	Typ beneficjenta Projekty realizowane przez beneficjentów systemowych
	---/Systemy wczesnego reagowania i ratownictwa	Typ beneficjenta Projekty realizowane przez beneficjentów na poziomie krajowym lub regionalnym np. PSP

Źródło: Opracowanie własne

Tab. Nr 3.5.8 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 5 z działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020

Program	Oś priorytetowa/obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 6. Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego/Poprawa stanu środowiska	Rodzaj projektu

Źródło: Opracowanie własne

3.6 Oś priorytetowa 6 Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego

	Cele tematyczne /Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 6	Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	EFRR
	PI 6.1	Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	
	PI 6.2	Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	
	PI 6.3	Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	
	PI 6.4	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu Natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	
	PI 6.5	Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	
	Podejście terytorialne	województwo opolskie ZIT w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego i kultury OSI Obszary Przygraniczne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i kultury oraz ochrony bioróżnorodności na obszarach przygranicznych, OSI Depopulacja w zakresie rekultywacji terenów przemysłowych,	

3.6.1 Sytuacja wyjściowa

Do zapewnienia systematycznej poprawy jakości ochrony środowiska w regionie konieczne jest zastosowanie szerokiego podejścia. Z jednej strony wymagane jest uregulowanie podstawowych aspektów gospodarki komunalnej w województwie opolskim (m.in. w myśl znowelizowanych przepisów *Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*⁸⁵), kontynuowanie podjętych działań na rzecz rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej w celu ochrony naturalnych cieków i zbiorników wodnych regionu, dążenie do poprawy stanu środowiska w ośrodkach miejskich poprzez rekultywację przemysłowych terenów. Z drugiej strony potrzebne jest prowadzenie dalszych prac zapewniających zachowanie, a nawet zwiększenie bioróżnorodności regionu. Dodatkowo w celu przybliżenia bogactwa środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego konieczne jest podjęcie starań na rzecz wypromowania inicjatyw przybliżających przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe walory regionu.

Z obowiązku nałożonego na zarządy poszczególnych województw przez przepisy *Ustawy o odpadach*⁸⁶ wynika konieczność przeprowadzania nie rzadziej niż co 6 lat aktualizacji *Planu Gospodarki Odpadami* opartego na zasadach określonych w przepisach o ochronie środowiska. Do zakresu obejmowanego przedmiotowym planem należą wszystkie rodzaje odpadów wytwarzanych na terenie województwa bądź przywożonych na jego obszar. Zadania i cele prezentowane w *Planie*

⁸⁵ *Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (Dz.U. 1996, Nr 132, poz. 622 z późn. zm.)

⁸⁶ *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach* (Dz.U. 2010, Nr 185, poz. 1243, z późn. zm.)

gospodarki odpadami województwa opolskiego na lata 2007-2012⁸⁷ zdefiniowane zostały w oparciu o dane statystyczne GUS oraz przeprowadzone analizy, dla których za okres bazowy przyjęto 2010 r.

Na obszarze województwa brakuje obiektów spełniających wymagania stawiane lokalnym *Punktem Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych* (PSZOK). Nieosiągnięte są również wskaźniki objęcia odpadów recyklingiem, przygotowaniem do ponownego użycia i odzysku oraz zbyt małe ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.

Komponentem środowiska wymagającym zdecydowanej kontynuacji działań podjętych w perspektywie finansowej 2007-2013 jest z pewnością ochrona powierzchniowych i podziemnych wód w regionie, który w analizie SWOT przeprowadzonej dla województwa opolskiego w ramach prac nad aktualizacją SRWO⁸⁸, sklasyfikowany został po stronie słabych stron oraz potencjalnych zagrożeń rozwojowych. Konieczność wdrożenia kolejnych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej jest logicznym następstwem działań zmierzających do pełnej realizacji polityk prośrodowiskowych w regionie borykającym się z problemem zanieczyszczonych wód oraz niedostatecznego skanalizowania - z systemu odprowadzania ścieków bezpośrednio do sieci kanalizacyjnej w regionie korzystało 58,7% mieszkańców⁸⁹. Przywołana kwestia znajduje przełożenie na wysoki stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych⁹⁰, co z kolei wpływa na konieczność ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (w szczególności zbiornika *GZWP 333 Opole – Zawadzkie*) oraz zlewni Zbiornika Turawskiego.

Systemem sieci wodociągowej w regionie objęto około 94,5% ogółu ludności województwa. Zdiagnozowanym problemem w obszarze wodociągowania jest niepokojący stan techniczny infrastruktury wodociągowej przesyłowej, związany z wiekiem i strukturą materiałową instalacji, jak również zbyt niska wydajność stacji uzdatniania wody. Dane zebrane dla jednego z miast województwa wskazują, że 1/2 stosowanych rur wodociągowych ma więcej niż dwadzieścia lat, a wymagające wymiany najstarsze rurociągi używane od prawie stu lat⁹¹.

Wielokulturowość regionu, mieszanie i przenikanie się różnorodnych tradycji, zwyczajów i języków przyczyniło się do powstania niepowtarzalnego zbioru cennych obiektów dziedzictwa kulturowego. Różnorodność narodowościowa wymieniana jest jako jeden z największych atutów województwa opolskiego, której efektem działalności jest wyjątkowe bogactwo kulturowe⁹². Na liście krajowego rejestru zabytków wg danych z 2011 r. figurowało 2,8 tys. najcenniejszych nieruchomości zabytków z terenu województwa opolskiego⁹³. Wśród nich za wizytówkę województwa uważa się kompleksy architektury sakralnej i świeckiej oraz perły zabytkowej architektury regionu - zespoły zamkowe i pałacowo-parkowe. Ponadto jednym z charakterystycznych elementów wiejskiego pejzażu regionu są drewniane kościoły położone w północnej części województwa i włączone w szlak architektury drewnianej Polski Południowej - części europejskiego szlaku architektury drewnianej. W bogaty wachlarz obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego województwa wplatają się

---

⁸⁷ *Plan gospodarki odpadami województwa opolskiego na lata 2007-2012* przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego Nr XX/271/2012 z dnia 28 sierpnia 2012 r.

⁸⁸ *Strategia...*, s. 68.

⁸⁹ *Materiał roboczy...*, s. 142.

⁹⁰ *Materiał roboczy...*, s. 142.

⁹¹ *Materiał roboczy...*, s. 142.

⁹² *Materiał roboczy...*, s. 63.

⁹³ Wykaz zabytków uaktualniany cyklicznie publikowany jest na stronie internetowej Narodowego Instytutu Dziedzictwa <http://www.nid.pl/idm,160,rejestr-zabytkow.html>

ponadto liczne zespoły urbanistyczne, ruralistyczne, obiekty użyteczności publicznej oraz cmentarze - szczególnie wykazane w zaktualizowanym *Programie opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2011–2014*⁹⁴.

Na skutek wysokiej aktywności mieszkańców zabytki, obiekty dziedzictwa oraz instytucje kultury w regionie wciąż wymagają remontów i adaptacji do współczesnych wymogów odbiorców kultury i sztuki. Stan techniczny wielu zespołów dziedzictwa kulturowego i obiektów pogrupowanych w ciekawe szlaki kulturowe lub stanowiących podstawę do ich utworzenia jest zły⁹⁵, przez co kwalifikują się do renowacji i rewitalizacji. Ze względu na kubaturę lokalnych zabytków ich rewitalizacja wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych, pozostających poza zasięgiem możliwości jednostek samorządu terytorialnego, mocno zaangażowanych w proces poprawy ich stanu. Dodatkowym problemem jest brak skutecznej promocji organizowanych przedsięwzięć kulturalnych, co przekłada się na bardzo niski poziom wiedzy o ofercie miasta i regionu w tym zakresie oraz obniżone uczestnictwo ludności w wydarzeniach.

Na terenie województwa opolskiego poddawanego procesom rozwoju rolnictwa, sieci osadniczej i struktur przemysłowych, a w rezultacie przekształceniu oraz stopniowej degradacji naturalnego środowiska, w istotnym stopniu zachowały się cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe. Zgodnie z danymi prezentowanymi w *Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego*⁹⁶ większość najcenniejszych z przyrodniczego punktu widzenia obszarów objętych zostało ochroną. Dodatkowo na obszarze regionu w ramach sieci Natura 2000 utworzone zostały 4 obszary specjalnej ochrony ptaków oraz 19 specjalnych obszarów ochrony siedlisk.⁹⁷

Ze względu na prowadzone na obszarze województwa prace związane z regulacją cieków wodnych oraz odwadnianiem terenów przez systemy melioracyjne, największą liczbę gatunków zaliczonych do zagrożonych zidentyfikowano na obszarach wodno-błotnych⁹⁸. Problemem wpływającym na bioróżnorodność województwa jest prowadzona działalność rolnicza, zwłaszcza negatywne oddziaływanie procesu intensywnego przekształcania łąk w grunty orne na obszarze polderów i terenów zalewowych ostoi Natura 2000 w dolinie Odry. Dodatkowo zanik gospodarki pasterskiej na terenach łąkowych wokół Góry Św. Anny, południowej części płaskowyżu Głubczyckiego czy Lasów Stobrawsko-Turawskich doprowadził do zarośnięcia bogatych florystycznie kompleksów roślinnością krzewiastą i szuwarową, ograniczając potencjał florystycznej różnorodności tych terenów.

Zorganizowane działania ochronne podjęte na obszarze prawie 1/3 województwa nie powstrzymały spadku wskaźników bioróżnorodności oraz liczebności gatunków. Ponad 31% gatunków roślin naczyniowych zidentyfikowanych w województwie w skali regionu zagrożonych jest wymarciem, przy czym ryzyko wyginięcia wzrasta najbardziej w przypadku flory swojskiej. Analogicznie kształtują się wskaźniki dotyczące fauny wojewódzkiej⁹⁹. Dlatego konieczne jest podjęcie działań interwencyjnych gwarantujących poprawę ochrony gatunków i siedlisk oraz wypełnianie

---

⁹⁴ Załącznik do uchwały Nr V/76/ 2011 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 29 marca 2011 r.

⁹⁵ *Materiał roboczy...*, s. 64.

⁹⁶ *Materiał roboczy...*, s.37.

⁹⁷ *Ochrona środowiska 2012...*, s. 292.

⁹⁸ *Opracowania ekofizjograficzne dla województwa opolskiego*, 2009, praca zbiorowa.

⁹⁹ A. Nowak, S. Spałek, 2003, *Red list of vascular plants of Opole Province*, Opole. Scient. Soc., *Nature Journal*, 36: 5-20.

wymogów w zakresie zarządzania i planowania przestrzennego, zgodnie z *Unijną strategią ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.*¹⁰⁰ oraz tzw. *dyrektywą siedliskową*¹⁰¹ i *ptasią*¹⁰².

Województwo opolskie jest regionem o zwartym terytorium oraz policentrycznej sieci osadniczej. System miast w regionie tworzy 35 ośrodków z centralnym położeniem Miasta Opola oraz dominacją miast małych. Pod względem stopnia urbanizacji w regionie wybija się *Aglomeracja Opolska*, która zajmuje ponad 20% powierzchni województwa i skupia ok. 1/3 jego ludności koncentrując przy tym funkcje administracyjne, przemysłowe, usługowe i mieszkalnictwa. Funkcjonująca w regionie sieć miejska bazuje na wielowarstwowej strukturze przestrzennej, społecznej i gospodarczej, w której utrwaliły się obszary wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych i rekultywacyjnych. Problem terenów zdegradowanych i zaniedbanych pod względem społecznym i gospodarczym dotyka znacznej liczby miast, szczególnie mniejszych (od 5 tys. do 10 tys. mieszkańców) charakteryzujących się wyższym wskaźnikiem wyludnienia oraz ograniczonym potencjałem rozwojowym i inwestycyjnym.

Do obszarów zdegradowanych w organizmach miejskich województwa opolskiego zaliczono m.in. tereny poprzemysłowe powstałe na skutek upadku tradycyjnych branż przemysłowych¹⁰³. Zdegradowane obszary obniżają wartość inwestycyjną, estetyczną ale przede wszystkim społeczno-gospodarczą miast. Niekorzystnym zjawiskiem jest dopuszczanie do degradacji terenów poprzemysłowych w wyniku zbyt długiego przetrzymywania niewykorzystywanej infrastruktury przez dotychczasowych właścicieli i dysponentów, przede wszystkim państwowych. Z uwagi na ogromne znaczenie jakie dla rozwoju jednostek miejskich posiada problematyka zdegradowanych i zaniedbanych terenów, w strategiach przestrzennych wielu miast regionu szczególną uwagę poświęca się potrzebom ponownego przywrócenia tym terenów pierwotnych funkcji bądź nadania zupełnie nowych¹⁰⁴.

3.6.2 Cele Osi priorytetowej 6

Działania podejmowane w ramach Osi priorytetowej 6 *Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego* mają na celu przyczynić się do **rozwoju potencjału społeczno-gospodarczego regionu poprzez poprawę jakości ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego** poprzez realizację następujących celów operacyjnych:

- objęcie systemem zbiórki odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców województwa;
- zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych, papieru;
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji unieszkodliwianych przez składowanie;
- zwiększenie poziomu mieszkańców województwa objętych systemem kanalizacji sanitarnej;

¹⁰⁰ *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 03.05.2011.*

¹⁰¹ *Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory z dnia 21 maja 1992 r. (Dz.U. L 206 z 22.7.1992).*

¹⁰² *Dyrektywa 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa z 30 listopada 2009, Dz. Urz. UE L 20 z 26.1.2010.*

¹⁰³ *Materiał roboczy...*, s. 149.

¹⁰⁴ *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego*, Opole 2010, załącznik nr 1 do Uchwały Nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r.

- poprawę jakości wód podziemnych i powierzchniowych, w tym dużych zbiorników o funkcjach turystycznych;
- rozwój oferty kulturowej regionu;
- zachowanie unikatowej struktury zasobów przyrodniczych regionu;
- zwiększenie atrakcyjności miast poprzez nadanie nowych funkcji przemysłowym obszarom zdegradowanym.

Realizacja głównego założenia dla Osi priorytetowej wymaga przeprowadzenia inwestycji infrastrukturalnych w zakresie gospodarki komunalnej, zapewniających mieszkańcom województwa odpowiedni komfort i standard życia, a gospodarce miejskiej konieczny impuls rozwojowy. Z kolei zapewnienie spójności przestrzennej regionu pozwoli nie tylko objąć ochroną najcenniejsze zasoby flory i fauny, ale również w pełni wyeksponować i wykorzystać jedną z mocniejszych stron województwa – różnorodność walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

Zakres wsparcia oferowany w ramach Osi Priorytetowej 6 pokrywa się z Celem tematycznym 6 *Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów*, wdrażanym w województwie opolskim za pośrednictwem pięciu Priorytetów inwestycyjnych:

- 6.1 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego;
- 6.2 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego;
- 6.3 ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego;
- 6.4 ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury;
- 6.5 działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza.

W zakresie gospodarki odpadami realizowanej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 6.1 konieczne będzie podjęcie określonych działań na rzecz ochrony środowiska oraz przeprowadzenie kluczowych inwestycji wynikających z *dyrektywy o odpadach*¹⁰⁵ i *dyrektywy składowiskowej*¹⁰⁶, ze szczególnym uwzględnieniem instalacji dla odpadów ulegających biodegradacji oraz odpadów niebezpiecznych. Przedstawiona w dyrektywach hierarchia osiągania założeń w gospodarce odpadami przewiduje kolejno: stworzenie modelu społeczeństwa dążącego do eliminacji wytwarzania odpadów oraz wtórnego wykorzystania ich jako surowca („społeczeństwo recyklingu”), przygotowanie odpadów do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku (w tym energii).

W zakresie przywołanych dyrektyw konieczna będzie również realizacja działań odnoszących się do szczególnych rodzajów odpadów - odpadów niebezpiecznych. W celu zapewnienia spójnego wdrażania założeń dyrektyw w państwie konieczne będzie również stworzenie kampanii edukacyjnych poświęconych tematyce postępowania z odpadami oraz kształtowaniu odpowiednich postaw konsumenckich. Jednocześnie wymagania nałożone na Polskę, a tym samym województwo opolskiego w zakresie gospodarki odpadami znalazły bezpośrednie odniesienie w zaktualizowanym *Planie gospodarki odpadami dla województwa opolskiego na lata 2012–2017*.

¹⁰⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. U. L 312 z 22.11.2008).

¹⁰⁶ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.U. L 182 z 16.7.1999).

W celu wypełnienia ustawowych obowiązków narzuconych na jednostki samorządowe w województwie przez krajową legislację, konieczne będzie doprowadzenie do stworzenia funkcjonalnego systemu gospodarki odpadami opartego na gminnych *punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)*. Przełożenie efektów wprowadzenia na terenie każdej z gmin punktu bezpłatnej zbiórki wybranych kategorii odpadów na wymiar środowiskowy będzie znaczące. Proces uświadamiania społeczeństwa w zakresie recyklingu znajdzie odzwierciedlenie w tonach wysegregowanych odpadów w ramach gospodarstw domowych, przedsiębiorstw i instytucji publicznych w regionie.

Jako pierwszoplanowy powód zdiagnozowanych problemów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w województwie wysuwa się niedostatecznie rozwinięta, a po części przestarzała infrastruktura sieciowa tych systemów. Poprawa jakości i dostępności do mediów technicznych w regionie jest wyznacznikiem wzrostu jakości życia jego mieszkańców. Z tego względu podstawowym celem Priorytetu inwestycyjnego 6.2 w perspektywie finansowej 2014-2020 będzie budowa, modernizacja i renowacja sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków, bądź podniesienie parametrów funkcjonującej infrastruktury dla aglomeracji poniżej 10 tys. RLM.

Wdrożenie określonych inwestycji przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców, jak również ochrony stanu środowiska naturalnego w tym podziemnych zbiorników wodnych oraz akwenu powierzchniowych. O potrzebach inwestycyjnych w regionie w powyższym zakresie świadczyć może wysokie zainteresowanie środkami dostępnymi na wdrażanie projektów przewidujących rozbudowę sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków w regionie – projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej otrzymywały wsparcie zarówno dzięki funduszom przedakcesyjnym (*PHARE* oraz *ISPA*), środkom przekazanym Polsce w perspektywie 2004-2006 (*ZPORR*) jak i perspektywie finansowej 2007-2013 (*RPO WO 2007-2013, PO IIŚ 2007-2013, PROW 2007-2013*). Z tego względu realizacja założonych celów powinna przebiegać w drodze kontynuowania interwencji podjętych w ramach inwestycji realizowanych w poprzednich perspektywach finansowych poprzez uzupełnianie brakujących elementów infrastruktury dla wskazanego obszaru.

Koordinację działań podejmowanych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych w realizacji zadań z zakresu infrastruktury sanitacyjnej na ich terenach zapewnia *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych*¹⁰⁷, w którym oszacowano potrzeby i wskazano działania na rzecz wyposażenia aglomeracji powyżej 2 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczania ścieków. Dokument zapewnia jednocześnie wdrożenie postanowień dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych¹⁰⁸ poprzez ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków i ochronę środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami we wszystkich aglomeracjach wskazanych w KPOŚK.

Wielokulturowość definiowana jako różnorodność dziedzictwa kulturowego i przejawów kultury zdecydowanie wpływa na atrakcyjność regionu, decydując o silnej regionalnej tożsamości jego mieszkańców. Wykorzystanie wykształconych dobrych relacji pomiędzy poszczególnymi grupami ludnościowymi powinno stanowić bazę dla społeczno-gospodarczego rozwoju województwa oraz budowania stałych przewag konkurencyjnych. Jednak poziom wskaźników określających

---

¹⁰⁷ Trzecia aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków 2010 zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 r.

¹⁰⁸ Dyrektywa Rady 91/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych z dnia 21 maja 1991 r. (Dz.U. WE L 135 z 30.5.1991).

uczestnictwo mieszkańców w rozwoju kultury regionu utrzymuje się na zauważalnie niższym pułapie niż przeciętnie w Polsce¹⁰⁹, co znalazło odzwierciedlenie w niskich ocenach aktywności lokalnych środowisk kulturalnych. Kolejnym zidentyfikowanym problemem w opisywanym obszarze jest mała dostępność infrastruktury kulturalnej połączona z wymogiem generalnego remontu i doposażenia poszczególnych obiektów. Dodatkowo województwo opolskie pozostaje jedynym regionem w Polsce, w którym brakuje regionalnej instytucji kultury dbającej o zapewnienie promocji organizowanych przedsięwzięć, co istotnie wpływa na niski poziom uczestnictwa i zaangażowania w kulturę mieszkańców.

Jednym z działań podejmowanych w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego 6.3 *Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego* na poziomie województwa będzie promowanie kultury i dziedzictwa kulturowego regionu. Do sprawnego wdrożenia założonego celu konieczne jest zapewnienie koordynacji działań informacyjno-promocyjnych na szczeblu ponadlokalnym. W tym celu planowane jest powołanie regionalnego centrum kultury zapewniającego szeroki wachlarz informacji o podejmowanych w regionie wydarzeniach. Do zakresu jego zadań wpisywać będzie się zarówno monitorowanie poziomu dostępności obiektów kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie, jak i prowadzenie kampanii adresowanych do konkretnych grup docelowych.

Drugim aspektem podejmowanych interwencji będzie zwiększenie atrakcyjności oferty kulturowej regionu zwłaszcza w rejonach przygranicznych województwa – w południowym obszarze regionu zakładana jest ochrona przyrody i dziedzictwa historycznego przedgórze Gór Opawskich oraz Bramy Morawskiej, połączenie obiektów objętych ochroną systemem oznakowanych ścieżek edukacyjnych, wyeksponowanie bogatej historii archeologicznej obszaru. Opisane działania połączone zostaną z szeroko zakrojonymi przedsięwzięciami na rzecz zachowania różnorodności przyrodniczej obszaru, objęcia ochroną drzewostanu oraz planowanych nasadzeń.

Podjęte w *Diagnozie*¹¹⁰ oceny stanu środowiska w województwie wykazały konieczność wprowadzenia kompleksowego systemu monitoringu przyrodniczego, w tym całkowitej identyfikacji dostępnych zasobów przyrodniczych regionu, pomocnej przy lokalizowaniu nowych inwestycji. Narastającym problemem jest również niewłaściwe gospodarowanie wodami w kontekście ochrony bioróżnorodności oraz zachodzących zmian klimatu (zahamowanie małej retencji i przyspieszenie spływu powierzchniowego rzek). Ostatnim podnoszonym argumentem w przypadku zaniedbań w regionalnym obszarze środowiska jest nieobjęcie wszystkich cennych obszarów (zwłaszcza korytarzy ekologicznych) wystarczającą ochroną.

Celem działań podejmowanych w Priorytecie inwestycyjnym 6.4 na poziomie regionu będzie przede wszystkim wzmocnienie infrastruktury parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody na rzecz ochrony siedlisk przyrodniczych i ekosystemów. Interwencja środków europejskich w województwie nie obejmie systemu krajowego, w tym obszarów Natury 2000 i parków narodowych. Zgodnie z zapisami SRWO¹¹¹ działania zmierzające do zachowania wyjątkowego zróżnicowania flory i fauny na województwa, stanowiącej jego naturalny kapitał rozwojowy, powinny być skierowane na podnoszenie jakości interwencji podejmowanych na rzecz środowiska przyrodniczego. Promowane będzie polepszanie standardu bazy technicznej i wyposażenia istniejących oraz projektowanych obszarów ochrony przyrody, zwłaszcza na obfitujących w atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe południowych i północno-zachodnich obszarów województwa. Konieczne jest

---

¹⁰⁹ *Strategia...*, s. 41.

¹¹⁰ *Materiał roboczy...*, s. 40.

¹¹¹ *Strategia...*, s. 110.

zapewnienie ochrony siedlisk i gatunków in-situ na obszarach wodno-błotnych, leśnych i rolniczych, jak również ochrona zagrożonych gatunków ex-situ poprzez budowę ogrodów botanicznych czy ekoparków. Przewidziane będzie również przywracanie różnorodności biologicznej na terenach miejskich i pozamiejskich z wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych.

Zadaniem interwencji podejmowanej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 6.5 jest tworzenie w zdegradowanych dzielnicach i obszarach przemysłowych miast warunków infrastrukturalnych do ponownego rozwoju przedsiębiorczości, tworzenia przyjaznej przestrzeni społecznej. Porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej musi odbywać się poprzez zagospodarowywanie opuszczonych przestrzeni przemysłowych w harmonii z otoczeniem, rozumianym jako likwidację powodów izolacji zdegradowanych obszarów od pozostałych obszarów. Poza funkcją poprawy bezpieczeństwa na terenach objętych zasięgiem realizowanych projektów (zapobieganie przestępczości, patologiom społecznym, wypadkom związanym ze złą kondycją techniczną obiektów) zasadniczą wartością wdrażanych projektów będzie adaptacja, przebudowa i remonty na cele gospodarcze jak i turystyczne, rekreacyjne, kulturalne i sportowe zdegradowanej infrastruktury pozostałej po tradycyjnej działalności przemysłowej prowadzonej na terenach mniejszych ośrodków miejskich województwa (od 5 tys. do 10 tys. mieszkańców).

Działania władz lokalnych w stosunku do terenów przemysłowych ograniczane są często niewielkim budżetem skierowanym na odnowę tych obszarów. Pozyskanie dodatkowych funduszy na eliminowanie przeszkód stojących na drodze ponownej integracji wskazanych terenów z rozwijającym się miastem pozwoli wyzwolić dodatkowy potencjał inwestycyjny jednostki. Dodatkową korzyścią wynikającą z realizacji zadania będzie stopniowa zmiana postrzegania tych terenów przez władze lokalne i społeczeństwo jako zagrożenia, utrwalonego w świadomości społecznej w wyniku długotrwałej izolacji i niedostępności tych obszarów, na rzecz potencjalnej szansy rozwojowej – drugiego oddechu zapomnianych przestrzeni miejskich. Konieczne do przeprowadzenia działania obejmą m.in. zabezpieczenie obiektów i obszarów przed dalszą degradacją, niekontrolowanym dostarczaniem zanieczyszczeń przemysłowych do wód gruntowych oraz szeroko pojęte inwestycje na rzecz poprawy estetyki przestrzeni.

Tabela 3.6.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 6 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego regionu poprzez poprawę jakości ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2023
	Udział masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.*	79 %	D/U	D/U	D/U
	Odpady (z wyłączeniem komunalnych) poddane odzyskowi (% ogólnej ilości wytworzonych odpadów)**	82,9 %	D/U	D/U	D/U
	Udział odpadów komunalnych selektywnie zebranych w ogólnej masie odpadów: - ogółem - gospodarstwa domowe **	- 7,02 % - 7,96 %	D/U	D/U	D/U
	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności *	65,2 %	D/U	D/U	D/U

Cel Osi priorytetowej	Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego regionu poprzez poprawę jakości ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2023
	Udział ludności z dostępem do sieci kanalizacyjnej**	59,2 %	D/U	D/U	D/U
	Liczba gatunków zagrożonych flory i fauny na terenie województwa (szt.): - FLORA - FAUNA**	- 460 -72	D/U	D/U	D/U
	Liczba gatunków wymarłych flory i fauny na terenie województwa (szt.)**	110	D/U	D/U	D/U
	Liczba zbiorowisk roślinnych zagrożonych na terenie województwa (szt.)**	179	D/U	D/U	D/U

*wskaźniki z Założeń Umowy Partnerstwa

**wskaźniki z SRWO

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.6.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 6 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	Objęcie systemem zbiórki odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców województwa.	6.1
Cel szczegółowy 2	Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych, papieru.	6.1
Cel szczegółowy 3	Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji unieszkodliwianych przez składowanie	6.1
Cel szczegółowy 4	Zwiększenie poziomu mieszkańców województwa objętych systemem kanalizacji sanitarnej	6.2
Cel szczegółowy 5	Poprawa jakości wód podziemnych i powierzchniowych, w tym dużych zbiorników o funkcjach turystycznych	6.2
Cel szczegółowy 6	Rozwój oferty kulturowej regionu	6.3
Cel szczegółowy 7	Zachowanie unikatowej struktury zasobów przyrodniczych regionu	6.4
Cel szczegółowy 8	Zwiększenie atrakcyjności miast poprzez nadanie nowych funkcji przemysłowym obszarom zdegradowanym	6.5

Źródło: Opracowanie własne

3.6.3. Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 6

Tabela 3.6.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 6*

Nazwa wskaźnika	CT	PI					Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		6.1	6.2	6.3	6.4	6.5						
1. Liczba wspartych PSZOK	6	X					EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
2. Długość wybudowanej, rozbudowanej i zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej	6		X				EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	km	D/U	D/U
3. Liczba odrestaurowanych i poddanych renowacji obiektów dziedzictwa kulturowego	6			X			EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
4. Liczba wybudowanych / przebudowanych obiektów kultury	6			X			EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
5. Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	6			X	X		EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	odwiedziny/rok	D/U	D/U
6. Łączna powierzchnia zrekultywowanych gruntów	6				X	X	EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	ha	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.6.4. Zakres interwencji Osi priorytetowej 6

3.6.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Priorytet inwestycyjny 6.1 Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego

W województwie opolskim konieczne jest wsparcie pozytywnych trendów rozwojowych w zakresie infrastruktury gospodarki komunalnej w obszarze odpadów. Zwiększenie poziomu segregacji odpadów oraz ograniczenie odbioru odpadów biodegradowalnych przeznaczonych do składowania to najważniejsze priorytety regionu, których osiągnięcie zostanie zagwarantowane w momencie objęcia spójnym i wydajnym systemem racjonalnej gospodarki odpadami każdego podmiotu funkcjonującego w regionie. Do osiągnięcia założonych celów konieczne będzie przeprowadzenie następujących działań:

- zapobieganie powstawaniu odpadów, ograniczenie ilości odpadów oraz ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- wspomaganie prawidłowego postępowania z odpadami w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania;
- realizację wskazanego systemu gospodarowania odpadami opartego na regionach gospodarki odpadami.

Gospodarka odpadami

W perspektywie finansowej 2014-2020 zakładane jest kontynuowanie działań na rzecz usprawnienia systemu gospodarki odpadami poprzez rozbudowę regionalnej sieci zakładów odbioru i przetwarzania odpadów komunalnych. Przewidziane do realizacji inwestycje będą zmierzały do poprawy stanu środowiska poprzez objęcie systemem gospodarki odpadami każdego mieszkańca regionu.

Przedsięwzięcia będą zgodne z polityką ograniczania ilości odpadów przeznaczonych do składowania, a ulegających naturalnej biodegradacji przy jednoczesnym podnoszeniu świadomości społeczeństwa o konieczności odzysku surowców wtórnych poprzez segregację odpadów. W wyniku wdrożenia planowanych działań każdy mieszkaniec województwa opolskiego zostanie włączony w funkcjonalną sieć systemu segregowania, zbierania, transportowania, przetwarzania, wtórnego wykorzystania i unieszkodliwiania odpadów.

Typy przedsięwzięć

W celu zwiększenia w województwie opolskim poziomu odzysku (zwłaszcza recyklingu) surowców metali, szkła, tworzyw sztucznych, papieru a jednocześnie zmniejszenia ilości odpadów biodegradowalnych poddanych procesowi unieszkodliwiania poprzez składowanie konieczne będzie zrealizowanie szeregu inwestycji infrastrukturalnych. Wśród najważniejszych potrzeb wymieniane jest dostosowanie regionalnego systemu gospodarki odpadami do przepisów krajowych i dyrektyw unijnych poprzez budowę lub modernizację instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych oraz gminnych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych.

Przykładowe typy wspieranych przedsięwzięć obejmują:

- budowę lub zakup instalacji służących do przetwarzania i wykorzystywania odpadów oraz likwidacji i neutralizacji złożonych odpadów zagrażających środowisku (w tym instalacje recyklingu, instalacje wykorzystujące gaz składowiskowy),

- zwiększenie zasięgu oddziaływania istniejących systemów segregacji odpadów poprzez zakup nowych urządzeń i wyposażenia,
- budowę obiektów lub zakup urządzeń wchodzących w skład systemów zbiórki odpadów ze strumienia odpadów komunalnych.

Zasięg terytorialny

Realizacja celów Priorytetu Inwestycyjnego 6.1 przewidziana została na całym obszarze województwa opolskiego

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących gospodarki odpadami nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie gospodarki odpadami realizowane będą przez następujących beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządów terytorialnych posiadające osobowość prawną,
- podmioty (w tym spółki prawa handlowego), wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny lub Skarb Państwa,
- podmioty wybrane w trybie przepisów Ustawy Prawo Zamówień Publicznych¹¹², wykonujące usługi publiczne w obszarze objętym wsparciem w ramach działania na podstawie odrębnej, obowiązującej umowy, zawartej z jednostką samorządu terytorialnego (również na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego).

Priorytet inwestycyjny 6.2 Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego

Głównym celem realizacji Priorytetu inwestycyjnego 6.2 w regionie jest kontynuowanie podjętych prac w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury gospodarki komunalnej. Nacisk w ramach gospodarki wodno-ściekowej kładziony będzie na dofinansowywanie projektów przewidujących podłączenie do sieci kanalizacyjnej ludności województwa opolskiego oraz na zadania dotyczące oczyszczania ścieków. W celu ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem wsparcie uzyskają również działania polegające na monitorowaniu stanu ich jakości.

Gospodarka wodno-ściekowa

W perspektywie finansowej 2014-2020 zakładane jest uzupełnianie systemu gospodarki wodno-ściekowej na rzecz poprawy jakości ochrony środowiska naturalnego w zakresie zbiorników wód podziemnych i powierzchniowych. Przewidziane do realizacji inwestycje będą zmierzały objęcia systemem kanalizacji sanitarnej i wodociągowej każdego mieszkańca regionu, a tym samym ograniczenie zagrożenia pogłębiania stopnia zanieczyszczenia wód w regionie. Dofinansowywane przedsięwzięcia będą wypełniały założenia dyrektywy ws. oczyszczania ścieków oraz pozostaną zgodne z zapisami KPOŚK.

¹¹² Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo Zamówień Publicznych (Dz. U. z 2010 r. nr 113, poz. 759 z późn. zm.).

Typy przedsięwzięć

W celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na obszarze województwa konieczne będzie przeprowadzenie prac obejmujących rozbudowę i modernizację infrastruktury sieci wodno-kanalizacyjnej wraz z systemem oczyszczalni ścieków. Wśród typów realizowanych przedsięwzięć zakłada się zarówno budowę nowych jak i unowocześnienie funkcjonujących systemów wodociągowych i kanalizacyjnych. Ze wsparcia wyłączone zostaną projekty przewidujące realizację inwestycji w aglomeracjach powyżej 10 tys. RLM.

Przykładowe typy wspieranych przedsięwzięć obejmują:

- budowę, przebudowę, remont obiektów budowlanych oraz zakup lub modernizację urządzeń do odprowadzania, oczyszczania i przesyłu ścieków oraz przesyłu wody, tj.: sieci kanalizacji sanitarnej, oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowej i innych urządzeń wodno-ściekowych zmniejszających negatywne oddziaływanie zanieczyszczeń na środowisko,
- rozbudowę i doskonalenie systemu monitoringu wód podziemnych poprzez zakup urządzeń i niezbędnego wyposażenia.

Zasięg terytorialny

Realizacja celów działania przewidziana została na terenie aglomeracji województwa opolskiego poniżej 10 tys. RLM. Podstawowym założeniem projektów realizowanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 6.2 jest uzupełnienie brakujących elementów systemu gospodarki wodno-ściekowej na obszarze aglomeracji w celu wypełnienia założeń KPOŚK oraz dyrektywy ws. oczyszczania ścieków komunalnych.

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących gospodarki wodno-ściekowej nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane będą przez następujących beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządów terytorialnych posiadające osobowość prawną,
- podmioty (w tym spółki prawa handlowego), wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny lub Skarb Państwa,
- podmioty wybrane w trybie przepisów Ustawy Prawo Zamówień Publicznych, wykonujące usługi publiczne w obszarze objętym wsparciem w ramach działania na podstawie odrębnej, obowiązującej umowy, zawartej z jednostką samorządu terytorialnego (również na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego).

Priorytet inwestycyjny 6.3 Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego

Rozwój oferty kulturowej regionu jest jednym z celów operacyjnych koniecznych do osiągnięcia dla skutecznego wzrostu potencjałów województwa opolskiego. Wśród szczegółowych założeń wymienia się podniesienie znaczenia kultury w regionie poprzez poprawę warunków i jakości świadczonych usług kulturowych, przekładających się na zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym regionu oraz wzrost potencjału turystycznego. Równoważnym elementem podjętych działań promocyjnych będą inwestycje infrastrukturalne z zakresu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Dziedzictwo kulturowe i naturalne

Wśród mocnych stron województwa opolskiego wymieniane są zarówno walory przyrodniczo-krajobrazowe, jak i dziedzictwo kulturowe dodatkowo podparte aktywnością kulturalną mieszkańców regionu. W perspektywie finansowej 2014-2020 przewidziane zostało uwypuklenie atrakcyjności dotychczas słabo promowanych produktów turystycznych, obiektów zabytkowych i historycznych. Przewidziane działania obejmą również poprawę stanu technicznego obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego.

Typy przedsięwzięć

Podział typów przedsięwzięć realizowanych w obszarze wspierania dziedzictwa kulturowego i naturalnego przewiduje możliwość realizowania zarówno projektów przyczyniających się do popularyzowania regionalnych obiektów poprzez działania informacyjno-promocyjne, jak również bezpośrednie wsparcie skierowane na ochronę, zachowanie i zabezpieczenie techniczne obiektów i zbiorów.

Do przykładowego zakresu realizowanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 6.3 projektów zalicza się:

Typ I. Infrastruktura ponadlokalnych obiektów kultury

- Budowę, przebudowę i remont obiektów kultury, służących podwyższeniu ich standardu technicznego, w tym dostosowanie obiektów do wymogów bezpieczeństwa wynikających z aktualnych przepisów prawa,
- zakup wyposażenia wpływającego na unowocześnienie obiektów kultury, w tym m.in. sprzętu wystawienniczego, magazynowego, technicznego i multimedialnego,
- przebudowę, remont i wyposażenie obiektów kultury w celu ułatwienia dostępu osobom niepełnosprawnym,
- projekty promocyjne dot. organizacji imprez i wydarzeń kulturalnych.

Typ II. Ochrona dziedzictwa kulturowego lub naturalnego

- Odbudowę, przebudowę, konserwację lub remont obiektów historycznych, zabytkowych oraz obiektów dziedzictwa naturalnego,
- Budowę towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego lub naturalnego, dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- roboty budowlane lub wyposażenie zabytków techniki i architektury w celu ich adaptacji na potrzeby kulturowe,
- projekty inwestycyjne związane z zabezpieczeniem ww. obiektów na wypadek zagrożeń;

- przebudowę lub remont budynków wraz z wyposażeniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów oraz ich zabezpieczenia,
- konserwację muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych.

Zasięg terytorialny

Pełna realizacja zaplanowanych w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 6.3 interwencji wymaga zastosowania podejścia, w którym uwzględnione zostaną zarówno potrzeby informacyjno-promocyjne na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego regionu, jak również zdefiniowane problemy infrastrukturalne. Dlatego konieczne jest wyznaczenie trzech grup potencjalnych inwestycji odpowiadających wyznaczonym potrzebom.

Do pierwszej grupy zaklasyfikowane zostały projekty z terenu całego województwa, których celem będzie ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój kultury regionu. Drugą grupę stanowią będą inwestycje z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju kultury, realizowane w ramach zdiagnozowanego polsko-czeskiego OSI OBSZARU PRZYGRANICZNEGO. Natomiast w ostatniej grupie w ramach instrumentu ZIT wsparta zostanie inwestycja zakładająca utworzenie regionalnej jednostki odpowiedzialnej za kreowanie, monitorowanie i promocję działań o szerokim zasięgu oddziaływania, obejmujących popularyzowanie dziedzictwa kulturowego województwa.

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego realizowane będą przez następujące grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje, prowadzące statutową działalność non profit (w rozumieniu ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej) w obszarze objętym wsparciem w ramach działania,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- instytucje kultury: państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej).

Priorytet Inwestycyjny 6.4 Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu Natura 2000 oraz zielonej infrastruktury

Zasadniczym celem interwencji podejmowanych w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 6.4 w zakresie obszaru ochrony różnorodności biologicznej będzie wzmocnienie infrastruktury parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, tworzenie centrów ochrony różnorodności biologicznej na terenach miejskich i pozamiejskich bądź realizacja projektów przewidujących prowadzenie działalności gospodarczej z wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych.

Ochrona bioróżnorodności biologicznej

Wyjątkowe zróżnicowanie flory i fauny na obszarze województwa zaliczane jest zdecydowanie do jego najmocniejszych stron. Działania podejmowane w perspektywie finansowej 2014-2020 mają na celu wzmocnić i rozwinąć dotychczas wykształcone obszary węzłowe systemu przyrodniczego w regionie, przy jednoczesnym uwzględnieniu nowoprojektowanych form ochrony przyrody.

Typy przedsięwzięć

Dokonany podział typów przedsięwzięć wdrażanych w regionie na obszarach parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody przewiduje możliwość realizowania zarówno projektów infrastrukturalnych przewidujących zakup wyposażenia oraz opracowywania planów dla konkretnych obszarów, jak i bezpośrednich działań w środowisku przyrodniczym zmierzających do przywrócenia/zachowania naturalnego bilansu środowiskowego.

Przykładowe typy wspieranych przedsięwzięć obejmują:

- Budowę lub rozbudowę obiektów, wraz z infrastrukturą towarzyszącą, niezbędnych do realizacji zadań z zakresu ochrony bioróżnorodności,
- likwidację lub zmniejszenie uciążliwości barier dla przemieszczania się zwierząt i roślin,
- ochronę *ex situ* gatunków zagrożonych,
- ochronę *in situ* gatunków zagrożonych,
- reintrodukcję gatunków zagrożonych,
- ochronę i odbudowę zdegradowanych i zagrożonych siedlisk przyrodniczych,
- przebudowę drzewostanów w sposób zgodny z roślinnością potencjalną,
- przywracanie właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych.

Zasięg terytorialny

Ze względu na potencjał regionu w zakresie zachowania różnorodności biologicznej wspieranej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 6.4, wymagane jest wsparcie inwestycji z całego obszaru województwa opolskiego

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących zachowania różnorodności biologicznej w regionie nie wskazano grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie ochrony i przywracania różnorodności biologicznej realizowane będą przez następujące grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- Lasy Państwowe,
- Parki Krajobrazowe,
- organizacje ekologiczne prowadzące działalność non-profit,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej).

Priorytet Inwestycyjny 6.5 Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza

Rolą projektów realizowanych w ramach obszaru rekultywacji terenów przemysłowych będzie wdrażanie procesów, których główny cel zdefiniowany został jako przywrócenie możliwości sprawnego działania zdegradowanego obszaru poprzez zmianę jego struktury i nadanie nowych funkcji. Aktywizacja przestrzeni będzie wynikiem pozytywnej zmiany jakościowej wniesionej w wyniku interwencji Priorytetu inwestycyjnego 6.5.

Rekultywacja terenów przemysłowych

Założeniem przyczyniającym się do wdrażania Priorytetu inwestycyjnego 6.5 w regionie w perspektywie finansowej 2014-2020 jest przywrócenie atrakcyjności funkcjonalno-przestrzennej na zdegradowanych, przemysłowych terenach określonych miast województwa opolskiego - od 5 tys. do 10 tys. mieszkańców.

Typy przedsięwzięć

Na poziomie regionalnym możliwe będzie realizowanie projektów przywracających funkcje społeczne, gospodarcze bądź rekreacyjne zdegradowanym terenom przemysłowym poprzez likwidację źródeł izolacji tych obszarów od pozostałych przestrzeni miejskich. Dodatkowo zapewniona zostanie interwencja w zakresie budowy infrastruktury koniecznej do dokonywania pomiarów stopnia zanieczyszczenia powietrza oraz powiadamiania ludności o jego poziomie.

Przykładowe typy projektów realizowanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 6.5 obejmują:

- rekultywację gruntów, usuwanie niebezpiecznych materiałów będących pozostałościami działalności przemysłowej na cele użytkowe,
- budowę, rozbudowę i modernizację urządzeń do produkcji i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych,
- wyburzanie obiektów, które utraciły właściwości użytkowe połączone z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie powiązanego z obiektem,
- budowę infrastruktury drogowej (drogi i ulice obsługujące tereny inwestycyjne, kanalizacja deszczowa, małe obiekty inżynieryjne, chodniki, przejścia dla pieszych, ścieżki rowerowe, parkingi),
- budowę infrastruktury wodno-ściekowej (sieci wodociągowe, sieci kanalizacji sanitarnej),
- budowę sieci ciepłowniczych i energetycznych.

Zasięg terytorialny

Ze względu na charakter inwestycji przewidzianych do realizacji w Priorytecie inwestycyjnym 6.5 konieczne jest wskazanie konkretnych jednostek miejskich przeznaczonych do wsparcia. Dofinansowanie otrzymają projekty wdrażane w ramach OSI DEPOPULACJA, przewidujące działania na rzecz rekultywacji terenów przemysłowych na terenie miast województwa opolskiego o populacji od 5 tys. do 10 tys. mieszkańców.

Grupy docelowe

Dla przedsięwzięć dotyczących rekultywacji terenów przemysłowych nie określono grup docelowych, tj. osób, instytucji czy grup społecznych bezpośrednio korzystających z pomocy.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie rekultywacji terenów przemysłowych realizowane będą przez następujące grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- podmioty (w tym spółki prawa handlowego), wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny lub Skarb Państwa,
- podmioty wybrane w trybie przepisów Ustawy Prawo Zamówień Publicznych, wykonujące usługi publiczne w obszarze objętym wsparciem w ramach działania na podstawie odrębnej, obowiązującej umowy, zawartej z jednostką samorządu terytorialnego (również na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego),
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej),
- organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje, prowadzące statutową działalność non profit w obszarze objętym wsparciem w ramach działania.

3.6.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 6

Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach Osi Priorytetowej 6 *Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego* ze względu na charakter wsparcia, projekty będą wybierane przede wszystkim w trybie konkursowym. Przewiduje się również realizację projektów strategicznych z zakresu promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego w regionie.

Sposób finansowania projektów

W ramach Osi Priorytetowej 6 *Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego* projekty zostaną wsparte w formie dotacji bezpośrednich, dla których maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych wyniesie 85%. Planuje się udzielanie dofinansowania w formie refundacji poniesionych i udokumentowanych wydatków kwalifikowanych, a także w formie zaliczek na poczet przyszłych wydatków. Możliwość udzielenia dofinansowania w formie zaliczki, a także jej wielkość zostanie uszczegółowiona na etapie zawierania umowy o dofinansowanie projektu, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi i wytycznymi.

Cross-financing

W ramach Osi Priorytetowej 6 *Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego* zostało przewidziane wykorzystanie elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.6.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 6 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.6.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 6 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.6.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 6 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.6.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 6

W przypadku inwestycji realizowanych w Osi Priorytetowej 6 *Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego* konieczne będzie uwzględnienie kryteriów demarkacji określających zasięg oddziaływania w przypadku inwestycji z zakresu gospodarki komunalnej, bądź statusu prawnego obiektu objętego działaniem projektu w przypadku działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego lub bioróżnorodności.

Dodatkowo w zakresie inwestycji przewidzianych do realizacji w ramach ochrony powietrza w MŚP konieczne jest uwzględnienie uzupełniającego charakteru Osi Priorytetowej 12 *Instrumenty finansowe*, umożliwiającej wykorzystanie pożyczek i poręczeń do sfinansowania zakresu projektu

Tabela 3.6.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 6 z działaniami realizowanymi w ramach programów krajowych

Program	Oś priorytetowa/obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
Program krajowy [PO IiŚ 2014-2020]	---/Gospodarka odpadami	Rodzaj projektu
	---/Gospodarka wodno-ściekowa	Liczba mieszkańców objętych projektem Podział interwencji w oparciu o KPOŚK (powyżej 10 tys. RLM)
	---/Ochrona dziedzictwa kulturowego	Koszty kwalifikowane projektu Minimalna kwota kosztów kwalifikowanych projektu – 20 mln PLN
	---/Ochrona bioróżnorodności	Rodzaj projektu Projekty na rzecz systemu krajowego, ze szczególnym uwzględnieniem Natury 2000 i parków narodowych

Źródło: Opracowanie własne

3.7 Oś priorytetowa 7 Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców

	Cele tematyczne /Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 7	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	EFRR
	PI 7.2	Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	
	PI 7.4	Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	
Podejście terytorialne	OSI Depopulacja		

3.7.1 Sytuacja wyjściowa

Województwo opolskie należy do grona małych regionów europejskich. Położone jest w południowo-zachodniej części Polski i sąsiaduje z czterema województwami śląskim, łódzkim, wielkopolskim oraz dolnośląskim¹¹³.

W strukturze przestrzennej kraju województwo opolskie wiąże się z pasmem południowych regionów Polski opartych na korytarzu transportowym (III TEN-T¹¹⁴) rangi europejskiej – łączącym regiony trzech państw Europy Środkowej i Środkowo-Wschodniej Niemcy, Polski i Ukrainę. Główną osią komunikacji drogowej regionu jest autostrada A4.

Kluczowe znaczenie rozwojowe sektora transportowego dla województwa opolskiego wiąże się z bardzo dobrym położeniem w przestrzeni komunikacyjnej, zarówno europejskiej jak i krajowej.

Opolszczyzna charakteryzuje się gęstą siecią powiązań zarówno drogowych jak i kolejowych. Położenie województwa opolskiego w paśmie korytarza transportowego oraz pomiędzy ośrodkami o dużym potencjale rozwojowym (województwa dolnośląskie i śląskie) silnie oddziałuje na sytuację społeczną i gospodarczą województwa, w tym również na rozwój poszczególnych ośrodków miejskich. Powiązania transportowe regionu opolskiego z obszarami zewnętrznymi zapewniają systemy transportu drogowego i kolejowego.

Siec powiązań drogowych na terenie województwa opolskiego stanowią m.in. drogi o znaczeniu krajowym i regionalnym.

Trzon komunikacyjny układu drogowego Opolszczyzny stanowią drogi o znaczeniu krajowym zapewniające powiązania między ważnymi ośrodkami społeczno-gospodarczymi województwa opolskiego i regionów sąsiednich.

Powiązania o znaczeniu regionalnym realizują drogi wojewódzkie łączące się z drogami gminnymi i powiatowymi tworzą sieć powiązań drogowych regionu z województwami ościennymi, ważnymi ośrodkami miejskimi oraz gminnymi i głównymi trasami komunikacji krajowej.

Łączna długość dróg wojewódzkich województwa wg stanu na 2010 r., wynosi 987,2 km¹¹⁵.

¹¹³ Na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego, przyjętego przez Sejmik Województwa Opolskiego Uchwałą nr XLVIII/505/2010 z dnia 28 września 2010 r.

¹¹⁴ Skrót TEN-T oznacza Trans-European Network – Transport (Transeuropejska sieć transportowa).

¹¹⁵ Inwestycje drogowe realizowane ze środków RPO WO 2007-2013 - analiza, IZ RPO WO 2007-2013, maj 2011.

Siec powiązań kolejowych regionu można podzielić na dwa rodzaje, mając na względzie ich znaczenie i skalę oddziaływania. Połączenia kolejowe o znaczeniu międzynarodowym dotyczą to linii wpisujących się w III paneuropejski korytarz transportowy oraz o znaczeniu krajowym (międzyregionalnym).

Sprawny system transportowy wpływa znacząco na poprawę warunków życia, dostępności obszarów a także do zwiększenia zainteresowania regionem inwestorów zarówno krajowych jak i zagranicznych. Sieci transportowe warunkują i stymulują rozwój społeczny oraz gospodarczy regionu.

Działania w zakresie modernizacji i rozwoju sieci transportowej regionu dotychczas realizowane były m.in. w ramach RPO WO 2007-2013. Mając na uwadze bezpieczeństwo ruchu drogowego, usprawnienie istniejącego systemu komunikacyjnego jak i zwiększenie dostępności do terenów inwestycyjnych w ramach regionalnej infrastruktury drogowej zaplanowano wsparcie realizacji inwestycji przyczyniających się do poprawy dostępu do węzłów autostrady A4, przejść granicznych oraz terenów atrakcyjnych gospodarczo i turystycznie. Ponadto w ramach lokalnej infrastruktury drogowej realizowano działania mające na celu wsparcie inwestycji z zakresu rozbudowy, przebudowy i unowocześnienia sieci dróg powiatowych i gminnych o znaczeniu gospodarczym a także działania zapewniających dostępność komunikacyjną do terenów inwestycyjnych.

Ponadto należy zwrócić uwagę, iż zakres realizacji Osi priorytetowej wpisuje się w zapisy *SRWO* w której zidentyfikowano działania mające na celu m.in. kontynuację zadań inwestycyjnych na drogach wojewódzkich czy usuwanie niedoborów przepustowości infrastruktury kolejowej w ramach celu operacyjnego 6.1 *Rozwój powiązań transportowych*. Jako główne przedsięwzięcia wskazano, iż działania inwestycyjne należy ukierunkować na usprawnienie systemu transportowego w celu powiązania centrum regionu efektywną siecią transportową z głównymi węzłami życia gospodarczego kraju i Europy, w szczególności z sąsiednimi obszarami metropolitalnymi (Wrocławiem, Konurbacją Górnośląską, Ostrawą) oraz Warszawą. Zapewni to możliwość wzrostu intensywności wymiany między obszarami węzłowymi, a tym samym zwiększenie możliwości inwestycyjnych oraz wykształcenie nowych funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych i kulturalnych nie tylko na obszarze całego regionu.

Jednocześnie korzyścią ze zwiększenia dostępności w relacjach krajowych i międzynarodowych, zwłaszcza w układzie północ-południe, będą szansa na rozwój obszaru funkcjonalnego na granicy z Republiką Czeską, którego peryferyjne położenie utrudnia pełne wykorzystanie możliwości rozwojowych południowej części województwa.

Ponadto poprawa dostępności czasowej ośrodka centralnego województwa sprzyjać będzie mobilności mieszkańców województwa, zarówno tej codziennej (dojazdy do pracy, dostępność do usług), weekendowej (rekreacja), jak i stałej, związanej z możliwością zmiany miejsca zamieszkania w celu poprawy warunków życia i pracy, w tym uzyskania dostępu do wiodących w skali regionu placówek edukacji, ochrony zdrowia i kultury¹¹⁶.

---

¹¹⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 105.

3.7.2 Cele Osi priorytetowej 7

Realizacja inwestycji w ramach Osi priorytetowej 7 przyczynić się ma do **wzmocnienia dostępności komunikacyjnej i spójności terytorialnej regionu**. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

- Intensyfikacja działań przyczyniających się do poprawy i rozwoju powiązań transportowych;
- Rozwój i modernizacja infrastruktury kolejowej w regionie.

Zakres wsparcia w ramach Osi priorytetowej 7 odpowiada Celowi tematycznemu *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych*, w ramach którego realizowane będą następujące Priorytety inwestycyjne:

- 7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T;
- 7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego.

Działania podejmowane w ramach Osi priorytetowej 7 wpisują się cele zaprogramowane na poziomie Unii Europejskiej określone w *Strategii Europa 2020* w zakresie transportu tj. *stworzenie inteligentnej, zmodernizowanej i w pełni wzajemnie połączonej infrastruktury transportowej, zapewnienie skoordynowanej realizacji projektów infrastrukturalnych w ramach sieci bazowej TEN-T, koncentracja na transporcie w miastach, które są źródłem zagęszczenia ruchu i emisji*¹¹⁷.

Wyzwania krajowe w tym zakresie zostały określone w *Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r.* Gdzie jako jeden z celów szczegółowych wskazano stworzenie nowoczesnej, spójnej sieci infrastruktury transportowej.

Również KSRR¹¹⁸ jako jedno z wyzwań rozwoju regionalnego zidentyfikowano konieczność działań na rzecz poprawy jakości połączeń m.in. poprzez rozbudowę infrastruktury transportowej.

Zapisy SRWO wskazują na konieczność zapewnienia odpowiedniej jakości, nowoczesnej infrastruktury drogowej i kolejowej. Osiągnięciu tego celu mają służyć m.in. działania ukierunkowane na zadania inwestycyjne na drogach wojewódzkich w tym m.in. budowa, rozbudowa oraz poprawa parametrów technicznych dróg wojewódzkich; inwestycje w rozwój infrastruktury kolejowej m.in. poprzez zakup elektronicznych zespołów trakcyjnych na potrzeby regionalnych przewozów kolejowych¹¹⁹.

Zapewnienie sprawnej sieci połączeń pozwoli na zwiększenie mobilności mieszkańców regionu, poprawę dostępności do rynku pracy, dóbr i usług oraz korzystnie wpłynie na poprawę warunków życia a tym samym przyczyni się do osiągnięcia celów regionalnych tj. wzmocnienia dostępności komunikacyjnej i spójności regionu. Ponadto dobrze rozwinięta i zintegrowana infrastruktura transportowa oparta na sieci połączeń zewnętrznych i wewnętrznych ma istotny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

¹¹⁷ Komunikat Komisji. *EUROPA 2020...*, s. 18.

¹¹⁸ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Region, Miasta, Obszary Wiejskie, dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010 r.*, s. 103.

¹¹⁹ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego ...*, s. 106.

Realizacja określonych celów monitorowana będzie za pomocą dostępnych wskaźników strategicznych wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego (Tabela 3.7.1).

Tabela 3.7.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 7 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej i spójności terytorialnej regionu				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2023
	<i>Drogi publiczne ogółem o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km² *</i>	82,4 km	D/U	D/U	D/U
	<i>Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych*</i>	99	D/U	D/U	D/U

* wskaźniki z SRWO

D/U - do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.7.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 7 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	<i>Intensyfikacja działań przyczyniających się do poprawy i rozwoju powiązań transportowych</i>	7.2
Cel szczegółowy 2	<i>Rozwój i modernizacja infrastruktury kolejowej w regionie</i>	7.4
		PI
Cel szczegółowy 1	<i>Intensyfikacja działań przyczyniających się do poprawy i rozwoju powiązań transportowych</i>	7.2
Cel szczegółowy 2	<i>Rozwój i modernizacja infrastruktury kolejowej w regionie</i>	7.4

Źródło: Opracowanie własne

3.7.3 Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 7

Tabela 3.7.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 7*

Nazwa wskaźnika	CT	PI		Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka miary	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		7.2	7.4						
1. Całkowita długość nowych dróg	7	x		EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	km	D/U	D/U
2. Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	7	x		EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	km	D/U	D/U
3. Długość wybudowanych obwodnic	7	x		EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
4. Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego	7		x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	km	D/U	D/U
5. Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych, z czego TEN-T	7		x	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.7.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 7

3.7.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Województwo opolskie zalicza się do regionów o relatywnie dobrze rozplanowanej sieci dróg krajowych i wojewódzkich. Znaczącym atutem regionu jest lokalizacja w ciągu III korytarza paneuropejskiego, do jakiego należy autostrada A4. Stwarza to warunki do powstawania stref rozwoju gospodarczego a tym samym zwiększa zainteresowanie potencjalnych inwestorów.

Mając na względzie dotychczasowe inwestycje zrealizowane w ramach RPO WO 2007-2013 w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej oraz kolejowej o znaczeniu regionalnym i lokalnym kolejne inwestycje powinny stanowić pewnego rodzaju dopełnienie dotychczasowych inwestycji.

Priorytet inwestycyjny 7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T

Priorytet inwestycyjny 7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego

Mając na uwadze koncentrację firm oraz najlepszych miejsc pracy na obszarach miast wojewódzkich i ich obszarach funkcjonalnych, dla pełnej integracji terytorialnej regionów oraz w celu kompleksowego wykorzystania potencjałów obszarów położonych poza miastami wojewódzkimi niezbędne są działania na rzecz poprawy jakości połączeń centrów z zapleczem regionów m.in. poprzez rozbudowę sieci transportowej. Działania ukierunkowane będą na inwestycje zarówno drogowe jak i kolejowe.

W ramach infrastruktury drogowej o znaczeniu regionalnym wsparcie uzyskają przede wszystkim zadania na rzecz rozwoju dróg wojewódzkich, celem poprawy dostępności do terenów zarówno inwestycyjnych, przejść granicznych oraz obiektów i szlaków drogowych o kluczowym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego regionu. Realizacja inwestycji w ramach dróg wojewódzkich prowadzona będzie m.in. w oparciu o dokument pn. „Wieloletni Plan Rozwoju Sieci Dróg Wojewódzkich”¹²⁰.

Ponadto w ramach projektów zintegrowanych możliwa będzie realizacja inwestycji na drogach lokalnych (powiatowych i gminnych), które przyczynia się do wyprowadzenia ruchu lokalnego do sieci dróg krajowych, ekspresowych i autostrad.

W ramach rozwoju transportu kolejowego wspierane będą inwestycje polegające na modernizacji linii kolejowych oraz zakupie elektronicznych zespołów trakcyjnych na potrzeby regionalnych przewozów kolejowych. Przedmiotowe inwestycje w kompleksowy sposób przyczynią się do poprawy stanu środowiska, komfortu i bezpieczeństwa podróżowania oraz zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych, a także skróceniu czasu podróży. Jednocześnie należy zauważyć, iż działanie w zakresie modernizacji i rozwoju infrastruktury oraz taboru są zgodne z kierunkami rozwoju transportu zdiagnozowanymi w Polityce Transportowej Państwa na lata 2006-2025¹²¹. Ponadto zgodnie z zapisami przedmiotowego dokumentu za kluczowe uznaje się podnoszenie atrakcyjności i konkurencyjności kolei w przewozach o charakterze regionalnym i aglomeracyjnym.

Typy przedsięwzięć

W ramach Osi dofinansowane będą następujące, przykładowe typy przedsięwzięć:

¹²⁰ Uchwała nr XXV/325/2012 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r.

¹²¹ Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025, Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa 2005.

- Inwestycje drogowe w zakresie budowy/przebudowy dróg,
- modernizacja infrastruktury kolejowej w tym:
  - modernizacja linii kolejowych,
  - zakup taboru kolejowego dla połączeń wojewódzkich.

Zasięg terytorialny

Działania zaplanowane do realizacji w ramach RPO WO 2014-2020 realizowane będą na obszarze całego województwa w ramach OSI depopulacja.

Grupy docelowe

Zrealizowane inwestycje, których głównym beneficjentem będzie społeczność lokalna znacząco przyczynią się m.in. do usprawnienia i rozwoju układu komunikacyjnego drogowego i kolejowego, poprawy komfortu podróżowania, ujednoczenia parametrów technicznych poszczególnych dróg oraz likwidacji tzw. „wąskich gardeł”.

Typy beneficjentów

Działania w zakresie sieci transportowej drogowej oraz kolejowej realizować będą następujące typy beneficjentów:

- Samorząd Województwa,
- Jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjne jst na szczeblu wojewódzkim posiadające osobowość prawną lub miasta na prawach powiatu,
- podmioty zarządzające infrastrukturą kolejową.

3.7.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 7

Kierunkowe zasady wyboru projektów

Dla realizacji zadań z zakresu Osi priorytetowej 7 zakłada się zarówno konkursowy tryb wyboru projektów jak i realizację projektów strategicznych.

Sposób finansowania projektów

Ze względu na spełnianie ważnej roli społecznej planowanych do wdrożenia inwestycji, w ramach poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych zakłada się udzielanie wsparcia w formie dotacji bezpośrednich dla których maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych wyniesie 85%. Ewentualna możliwość udzielenia dofinansowania w formie zaliczki, a także jej wielkość zostanie uszczegółowiona na etapie zawierania umowy o dofinansowanie projektu, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi i wytycznymi.

Cross-financing

W ramach Osi Priorytetowej 7 *Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców* nie zostało przewidziane wykorzystanie elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.7.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 7 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.7.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 7 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.7.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 7 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.7.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 7

Zakres interwencji w ramach Osi priorytetowej 7 komplementarny jest w stosunku do wybranych działań planowanych do realizacji na poziomie krajowym, w ramach programu dot. Infrastruktury i Środowiska. Określone kryteria demarkacji, pozwolą na wypracowanie mechanizmów wykluczających możliwość finansowania tych samych operacji w ramach różnych programów operacyjnych. Obszary występującej komplementarności prezentuje Tabela 3.7.7.

Tabela 3.7.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 7

Program	Oś priorytetowa/obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
Program krajowy [PO liś 2014-2020]	---/Drogi	Klasyfikacja dróg
	---/Kolej	Obszar realizacji projektu

Źródło: Opracowanie własne

3.8 Oś priorytetowa 8 Konkurencyjny rynek pracy

	Cele tematyczne / Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 8	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	EFS
	PI 8.5	Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	
	PI 8.7	Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	
	PI 8.8	Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	
	PI 8.9	Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	
	PI 8.10	Aktywne i zdrowe starzenie się	
	Podejście terytorialne	województwo opolskie OSI Depopulacja w zakresie aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy, dotacji na zakładanie działalności gospodarczych, godzenia życia zawodowego i prywatnego ZIT w zakresie wsparcia osób pozostających bez pracy Obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej	

3.8.1 Sytuacja wyjściowa

Wzrost konkurencyjności województwa opolskiego nie będzie możliwy do osiągnięcia bez odpowiedniego kapitału społecznego. Niestety zmiany demograficzne zachodzące w regionie dodatkowo osłabią zasoby pracy. Istotnym będzie w tym wypadku nie tylko spadek ludności, ale też poprzez starzenie się społeczeństwa, spadek osób w wieku produkcyjnym. Powyższe czynniki spowodują poważne konsekwencje społeczno - ekonomiczne, których najbardziej znaczącym wyrazem będzie starzenie się zasobów rynku pracy. Przeciwdziałając niekorzystnym zmianom należy między innymi dążyć do wzrostu zatrudnienia w województwie, co powinno stać się jednym z priorytetowych wyzwań polityki regionalnej¹²².

Mając na uwadze zarys uwarunkowań zachodzących w województwie opolskim, oddziałujących pośrednio i bezpośrednio na rynek pracy najważniejszymi czynnikami, które powinny determinować działania podejmowane w tym obszarze w regionie jest wysokie i wciąż wzrastające rejestrowane bezrobocie, które jest zróżnicowane przestrzennie. Dużo wyższą stopę bezrobocia w porównaniu z podregionem opolskim odnotowuje się w podregionie nyskim. Należy jednak w tym miejscu mieć na uwadze, iż bezwzględna liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne

¹²² Szerzej na ten temat, patrz: A. Zagórowska, *Proces starzenia się ludności województwa opolskiego i jego konsekwencje dla rynku pracy* [w:] *Spółeczeństwo Śląska Opolskiego 1945-2011-2035 – aspekty społeczne, demograficzne i rynku pracy*, pod red. R. Rauzińskiego, T. Sołdra-Gwiżdż. Polska w Europie-Przyszłość Demograficzna, t. IV, Opole-Warszawa 2012, s. 92-104. Jeden z głównych celów *Strategii Europa 2020* zakłada wzrost zatrudnienia osób w wieku 20-64 na poziomie 75%, z kolei dla Polski został on określony na poziomie 71%. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata w 2010r. w województwie opolskim wynosił 63,7%. *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (projekt)*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, marzec 2013, s. 4; *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 91.

w podregionie nyskim i podregionie opolskim, który zamieszkuje przeważająca liczba mieszkańców województwa, jest bardzo zbliżona. Tym samym, dodatkowe środki w ramach OSI Depopulacja zostanie skierowane do osób zamieszkujących teren całego województwa z ukierunkowaniem na powiaty, w których zarejestrowana jest najwyższa liczba osób bezrobotnych.

Z kolei ze względu na strukturę grup społecznych dotkniętych problemem bezrobocia na szczególną uwagę zasługuje sytuacja kobiet, osób młodych do 30 roku życia, osób starszych w wieku 50+ oraz osób niepełnosprawnych. Niepokojący jest również wzrost w ciągu ostatnich trzech lat udziału w ogólnej liczbie bezrobotnych, osób długotrwale pozostających bez pracy. Grupy osób znajdujących się w najgorszej sytuacji na rynku pracy zostały zidentyfikowane m.in. poprzez pryzmat czasu pozostawania na bezrobociu. Jest on bowiem najdłuższy w przypadku osób w wieku okołoemerytalnym (60-64 lata), kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka, osób długotrwale bezrobotnych i niepełnosprawnych¹²³.

Duży wpływ na złą sytuację kobiet na rynku pracy ma brak rozwiązań ułatwiających godzenie życia zawodowego i prywatnego. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, w których występuje konieczność sprawowania opieki nad dziećmi do lat 3, seniorami oraz osobami niepełnosprawnymi. Warto w tym miejscu zauważyć, iż np. sytuacja jaką jest samotne macierzyństwo, zwielokrotnia ryzyko wydłużającego się okresu bezrobocia oraz długotrwałego bezrobocia¹²⁴. Konieczność zaangażowania w opiekę nad osobami zależnymi zmniejsza aktywność zawodową. Tymczasem realizowane w regionie usługi opiekuńcze dla dzieci do lat 3, osób starszych i niepełnosprawnych nie są wystarczające i należy zintensyfikować działania w celu ich upowszechnienia. Wsparcia wymagają między innymi placówki sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3 (w tym żłobki, kluby dziecięce, opiekunowie dzienni), a także środowiskowy system opieki nad seniorami (na przykład usługi opiekuńcze, dzienne domy pobytu, domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy). Innym rozwiązaniem sprzyjającym godzeniu życia rodzinnego i zawodowego jest zastosowanie na szerszą skalę elastycznych formy organizacji i czasu pracy.

Interwencji wymaga niekorzystna sytuacja na rynku pracy osób młodych. Aktualnie grupa ta boryka się z poważnymi problemami w podjęciu pracy, a jej zdolność zatrudnieniowa gwałtownie się zmniejsza wraz z wydłużającym się okresem bezrobocia. Nasilenie zjawiska wytrącenia osób młodych poza granice aktywności zawodowej sprzyja dodatkowo migracjom tej grupy, a w konsekwencji nasileniu problemów demograficznych.. Jest to tendencja szczególnie niepomyślna dla regionu, gdyż rozwój dzisiejszej gospodarki w dużej mierze zależy od względnie młodej i relatywnie wykształconej siły roboczej¹²⁵. Tym samym poprawienie warunków wchodzenia młodzieży na rynek pracy, głównie w celu jak najszybszego znalezienia pierwszej pracy powinno być jednym z kluczowych działań podejmowanych w tym obszarze, co wpisuje się wprost w inicjatywy przewodnie Europy 2020 „Mobilna młodzież” oraz „Programu na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia; europejski wkład w pełne zatrudnienie”.

Podobnie skutecznego wsparcia wymagają w zakresie polityki rynku pracy osoby w wieku 50+. W regionie nastąpił bowiem istotny spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym

---

¹²³ *Wieloaspektowa analiza bezrobocia. Moduł II – analiza danych zastanych z zakresu bezrobocia.* Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Opole 2013.

¹²⁴ *Wieloaspektowa analiza bezrobocia. Moduł II – analiza danych zastanych z zakresu bezrobocia.* Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Opole 2013.

¹²⁵ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020; Regiony, miasta, obszary wiejskie*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010r., s. 47.

i produkcyjnym mobilnym, przy jednoczesnym wzroście udziałów osób w wieku produkcyjnym niemobilnym oraz poprodukcyjnym¹²⁶. Oznacza to poważne zagrożenie demograficzne oraz ryzyko wystąpienia niedoborów siły roboczej na regionalnym rynku pracy w perspektywie najbliższych 15-20 lat¹²⁷. Tym bardziej wobec przedstawionych zjawisk bardzo ważną kwestią staje się konieczność wydłużenia okresu aktywności zawodowej. W związku z powyższym osoby starsze zostaną objęte wsparciem w zakresie dostosowania kwalifikacji do rynku pracy oraz działaniami mającymi na celu podniesienie stanu ich zdrowia i wydłużenie okresu aktywności zawodowej.

Zły stan zdrowia jest istotną barierą w utrzymaniu zatrudnienia nie tylko w przypadku osób w wieku 50+. Stąd niezwykle ważne będzie zwiększenie dostępu np. do badań profilaktycznych, rehabilitacji leczniczej, a także wyeliminowanie szkodliwych czynników w środowisku pracy dla wszystkich osób w wieku aktywności zawodowej.

Względnie niski poziom zatrudnienia mieszkańców województwa opolskiego jest przede wszystkim pochodną zbyt wolnego przyrostu miejsc pracy w regionie. Pozytywnie na sytuację tę mogą wpłynąć nowo powstające firmy oraz dobrze prosperujące przedsiębiorstwa. Niestety pomiędzy 2011 a 2012 rokiem w regionie nastąpił najwyższy w skali kraju spadek odsetka pracodawców poszukujących określonej liczby pracowników oraz deklarujących gotowość zatrudnienia osób do pracy. Dodatkowo stosunkowo duży odsetek przedsiębiorców ma problem ze znalezieniem odpowiedniego pracownika¹²⁸. Negatywne nastroje pracodawców może w pewnym sensie zrekompensować utrzymujący się w ostatnich latach w województwie opolskim dodatni trend w rozwoju przedsiębiorczości (wzrost liczby podmiotów gospodarczych). Podkreślić jednak należy, że pomimo tego wskaźnik przedsiębiorczości (liczba zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności) w regionie jest niższy niż liczony dla kraju. Podobna sytuacja ma również miejsce w przypadku tzw. wskaźnika syntetycznego, który mierzy poziom przedsiębiorczości na podstawie kilku określonych zmiennych, np.: liczebność przedsiębiorstw, liczba osób pracujących w przedsiębiorstwach, wielkość przychodów, kosztów i nakładów inwestycyjnych.

Struktura przedsiębiorstw w regionie charakteryzuje się m.in. niższą od średniej krajowej liczbą zarejestrowanych na 1000 mieszkańców MŚP oraz najniższym w kraju odsetkiem mikroprzedsiębiorstw (2,2%). Sytuacja opisana powyżej oraz brak kapitału umożliwiającego ponoszenie nakładów na szkolenie pracowników są przyczynami ukierunkowania wsparcia na ww. przedsiębiorstwa.

Mając na uwadze powyższe, w sytuacji szybkich zmian gospodarczych, często o charakterze recesji (konsekwencje światowego kryzysu gospodarczego z lat 2009-2010), niezbędne stają się skuteczne procesy adaptacyjne przedsiębiorstw, których ważnym elementem powinny być szkolenia oraz doradztwo. O tych szybkich, recesywnych zmianach, świadczą m.in. wysokie na tle lat ubiegłych liczby zwolnień dokonywanych z przyczyn dotyczących zakładu pracy (3 238 rejestrujące się w PUP z tego tytułu w roku 2012 wobec 903 w roku 2008)¹²⁹. Biorąc pod uwagę zwolnienia grupowe w 2012

---

¹²⁶ *Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego za 2012 rok*, wup.opole.pl za: stat.gov.pl.

¹²⁷ Prognozuje się, że w woj. opolskim do 2025 roku nastąpi najwyższy w kraju spadek liczby osób w wieku 18 – 44 lata. *Wstępne standardy zarządzania wiekiem w przedsiębiorstwach*, Jacek Litwiński, Urszula sztanderska, PARP, Warszawa wrzesień 2020.

¹²⁸ *Pracodawcy o rynku pracy. Raport z badania pracodawców i ofert pracy realizowanych w 2012 roku w ramach III edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego* M.Kocór, A.Strzebońska, M. Dawid-Sawicka, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012.

¹²⁹ Dane za sprawozdaniami MPiPS-01, WUP Opole.

roku 92 podmioty zwolniły 865 pracowników, natomiast do końca czerwca 2013 roku 53 podmioty dokonały zwolnienia grupowego 275 pracowników.

Tymczasem, na podstawie poczynionych analiz, można stwierdzić dużą wagę, jaką regionalni pracodawcy przywiązują do podnoszenia kwalifikacji swoich pracowników, które są istotne w kontekście rosnącej liczby zwolnień oraz problemów z pozyskaniem nowych osób o odpowiednich kompetencjach¹³⁰.

Rozwojowi przedsiębiorczości przysłużyły się w ostatnich latach dotacje przyznawane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na rozpoczęcie działalności gospodarczej¹³¹. Wsparcie to będzie kontynuowane w latach 2014-2020, ze szczególnym ukierunkowaniem na obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej, tj. gminy wskazane w SRWO. Są to tereny o utrudnionym dostępie do usług, na których realizacja ww. działań powinna przyczynić się do zwiększenia wskaźnika przedsiębiorczości i powstania nowych miejsc pracy, a co za tym idzie do wzrostu ich atrakcyjności oraz do poprawy jakości życia osób je zamieszkujących. Poza ww. obszarami wspierane będzie zakładanie działalności gospodarczych o profilach zgodnych z branżami zidentyfikowanymi jako specjalizacje regionalne. Koncentracja środków na kluczowych obszarach rozwoju pozwoli na wzmocnienie specyficznych, mocnych stron regionu, a co za tym idzie podwyższenie jego konkurencyjności.

W odniesieniu do zidentyfikowanych w układzie przestrzennym wyzwań polityki regionalnej obejmujących zarówno bieguny wzrostu, jak i obszary problemowe, w myśl podejścia terytorialnego, w Osi priorytetowej 8 wsparcie, przede wszystkim w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych przez powiatowe urzędy pracy, zostanie ukierunkowane na powiaty charakteryzujące się najwyższą liczbą osób zarejestrowanych jako bezrobotne (np. powiat nyski).

Koncentracja środków obejmie również obszary wiejskie o najtrudniejszym dostępie do usług charakteryzujące się nie tylko słabo rozwiniętą branżą usług ale również wysokim bezrobociem i ubóstwem. W tym przypadku środki skierowane zostaną na zakładanie nowych działalności gospodarczych, co przyczyni się przede wszystkim do powstawania nowych miejsc pracy (ze względu na małą liczbę zakładów pracy na ww. terenach, najbardziej efektywnym będzie wsparcie powstawania nowych firm). Podejście terytorialne realizowane w ramach Osi priorytetowej 8 w zakresie rozwoju przedsiębiorczości pozwoli na niwelowanie różnic pomiędzy obszarami wiejskimi charakteryzującymi się najniższym rozwojem gospodarczo – społecznym a obszarami charakteryzującymi się wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości, tj. przede wszystkim ośrodkami miejskimi. Powyższe będzie sprzyjało osiągnięciu spójności społecznej i terytorialnej w województwie opolskim.

Działania służące wzrostowi poziomu zatrudnienia, połączone z przedsięwzięciami stymulującymi tworzenie miejsc pracy i popyt na prace będą również komplementarnie realizowane w ramach ZIT. Wsparcie dla osób pozostających bez zatrudnienia w Aglomeracji Opolskiej będzie

---

¹³⁰ *Materiał roboczy...*

¹³¹ Dane za sprawozdaniami MPiPS-01, WUP Opole; *Przedsiębiorczość w województwie opolskim*, www.wup.opole.pl. Powyższe zjawisko można na przykład zaobserwować w kontekście środków Funduszu Pracy, jakimi województwo opolskie dysponowało. I tak biorąc pod uwagę sytuację od roku 2005, można zauważyć, że wraz z ich wzrostem rosła ilość przyznawanych dotacji, z 817 w roku 2005 do 2 151 w roku 2010. Z kolei lata 2011 i 2012 przyniosły wyraźny spadek wielkości środków Funduszu Pracy na aktywizację osób bezrobotnych, co przełożyło się na spadek liczby udzielanych dotacji (618 w roku 2011 i 513 w 2012). Pomimo tego dostępne badania potwierdzają skuteczność tej formy aktywizacji. Ewaluacja rzeczywistej efektywności instrumentu dotacji w latach wykazała, że 15% utworzonych przy wsparciu dotacji firm zwiększyło zatrudnienie (o ok. 600 osób) wobec 1,5% tych, które zatrudnienie zmniejszyły.

kompatybilne z działaniami pozwalającymi na uzbrojenie terenów inwestycyjnych na tym obszarze przewidzianymi w Osi priorytetowej 3.

W odniesieniu do koncentracji tematycznej interwencji w obszarze rynku pracy wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej będzie możliwe na terenach poza obszarami wiejskimi o najtrudniejszym dostępie do usług jedynie w ramach specjalizacji regionalnych. Podejście to ma na celu ograniczenia działań do wybranych dziedzin strategicznych dla regionu. Dodatkowo przeznaczenie środków finansowych na wskazany obszar wystąpi w Osi priorytetowej 1 w zakresie rozwoju innowacji w gospodarce, oraz w Osi priorytetowej 10 w odniesieniu do szkolnictwa zawodowego. Przyjęty sposób postępowania jest spójny z celami polityki regionalnej i pozwoli na zintensyfikowanie działań wspierających zidentyfikowane specjalizacje regionalne w obszarach kluczowych, tj. w zakresie wdrażania innowacyjnych rozwiązań, rozwoju nowych podmiotów gospodarczych oraz edukacji przyszłej kadry pracowników.

Zarówno dla dalszego rozwoju Europy, tak i Polski oraz województwa opolskiego konieczne jest pełniejsze wykorzystanie zasobów pracy. Ponieważ w regionie wskaźnik obciążenia demograficznego będzie wzrastać szybciej niż w pozostałych częściach kraju, na tym terenie najszybciej zabraknąć może odpowiedniego dla przyszłej gospodarki potencjału ludzkiego. W świetle powyższego zwiększenie zatrudnienia w regionie, przy jednoczesnej dbałości o miejsca pracy, w szczególności dobrej jakości, wyznaczać będą priorytetowe kierunki dla realizowanych w Programie interwencji.

3.8.2 Cele Osi priorytetowej 8

Realizacja wsparcia w ramach Osi priorytetowej 8 *Konkurencyjny rynek pracy* przyczyni się do **zwiększenia konkurencyjności rynku pracy województwa opolskiego**, poprzez:

- wzrost zatrudnienia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych, osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób młodych,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób starszych,
- wzrost adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw,
- zwiększenie okresu aktywności zawodowej.

Powyższe zdefiniowano na podstawie analizy sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego oraz dokumentów strategicznych europejskich, krajowych i regionalnych. Realizacja celu nastąpi dzięki szerokiemu zastosowaniu efektywnych instrumentów wspierających zatrudnienie, dostosowaniu przedsiębiorstw i ich pracowników do zmieniających się warunków rynku pracy, a także wydłużeniu aktywności zawodowej. Przedsięwzięcia te są spójne z kierunkami działań wybranych Priorytetów inwestycyjnych.

Wyznaczone działania odpowiadają na wyzwania polityki regionalnej województwa opolskiego. Ich realizacja przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności rynku pracy. Podejmowane inicjatywy doprowadzą do zmniejszenia bezrobocia w regionie oraz wzrostu potencjału pracowników i przedsiębiorstw. Poprzez aktywizację zawodową i rozwój przedsiębiorczości wzrośnie zatrudnienie, nastąpi ograniczenie bierności zawodowej, co będzie sprzyjało poprawie jakości życia i przywróceniu na rynek pracy grup społecznych do tej pory z niego wyłączonych. Niezwykle istotne jest w tym miejscu zwrócenie uwagi na poprawę efektywności zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowej.

Upowszechnienie opieki nad osobami zależnymi oraz wprowadzenie elastycznych form i czasu pracy, zwiększy aktywność zawodową osób sprawujących opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi oraz małymi dziećmi. Powyższe przyczyni się także do powstania nowych miejsc pracy w zawodzie opiekuna osób starszych/niepełnosprawnych oraz opiekuna dziennego. Osoby młode zostaną objęte wsparciem w jak najszybszym czasie, po zakończeniu edukacji. Ze względu na specyficzną sytuację osób starszych celem podejmowanych działań będzie zwiększenie ich mobilności oraz dostosowanie kompetencji do potrzeb rynku pracy. Powyższe przełoży się na spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, które głównie ze względu na wiek i stan zdrowia mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia. Kluczową kwestią będzie dostosowanie kwalifikacji ludności aktywnej zawodowo do potrzeb rynku pracy, co doprowadzi do wzrostu wydajności pracy i przyspieszenia rozwoju gospodarczego regionu. Dzięki realizowanemu wsparciu zwiększy się zdolność przedsiębiorstw do reagowania w obliczu zmieniającej się sytuacji gospodarczej. Działania profilaktyczne w zakresie chorób powodujących najwyższą absencję w pracy, w tym diagnoza i leczenie chorób nowotworowych, rehabilitacja lecznicza po przebytej chorobie i możliwość przekwalifikowania się osób pracujących w szkodliwych warunkach służby będą wydłużeniem okresu aktywności zawodowej.

Tabela 3.8.1 Powiązania celów Osi priorytetowej 8 z Priorytetami inwestycyjnymi

	PI
Zwiększenie zatrudnienia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych, osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi.	8.5 8.7 8.8
Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób młodych.	8.5 8.7 8.8
Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób starszych.	8.5 8.7 8.8
Wzrost adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw.	8.9
Zwiększenie wieku aktywności zawodowej.	8.10

Źródło: Opracowanie własne

3.8.3. Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 8

Tabela 3.8.2 Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 8*

Nazwa wskaźnika	CT	PI					Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		8.5	8.7	8.8	8.9	8.10		2018	2020	2022			
Wskaźniki dla oceny ram wykonania													
<i>Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w ramach programu</i>	8	X					0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu</i>	8	X					0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób w wieku do 30 lat objętych wsparciem w ramach programu</i>	8	X					0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w ramach programu</i>	8	X			X	X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w ramach programu</i>	8		X				0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób opiekujących się osobami zależnymi, które zostały objęte wsparciem w ramach programu</i>	8			X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba utworzonych miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna</i>	8			X			0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób zatrudnionych objętych wsparciem w ramach programu (w tym samozatrudnieni)</i>	8				X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach programu</i>	8				X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób zagrożonych zwolnieniem z pracy (w tym osoby zwolnione) objętych wsparciem w ramach programu</i>	8				X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób objętych badaniami profilaktycznymi w ramach programu</i>	8					x	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
Wskaźniki produktu													
1. <i>Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w ramach programu</i>	8	X					0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok

Nazwa wskaźnika	CT	PI					Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		8.5	8.7	8.8	8.9	8.10		2018	2020	2022			
2. Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu	8	X					0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
3. Liczba osób w wieku do 30 lat objętych wsparciem w ramach programu	8	X					0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
4. Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w ramach programu	8	X			X	X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
5. Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w ramach programu	8		X				0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
6. Liczba osób opiekujących się osobami zależnymi, które zostały objęte wsparciem w ramach programu	8			X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
7. Liczba utworzonych miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna	8			X			0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
8. Liczba osób zatrudnionych objętych wsparciem w ramach programu (w tym samozatrudnieni)	8				X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
9. Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach programu	8				X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
10. Liczba osób zagrożonych zwolnieniem z pracy (w tym osoby zwolnione) objętych wsparciem w ramach programu	8				X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
11. Liczba osób objętych badaniami profilaktycznymi w ramach programu	8					x	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego													
12. Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	8	X	X	X			D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
13. Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	8	X		X	X	X	D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
14. Liczba utworzonych miejsc pracy	8		X				D/U	-	-	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
15. Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy	8				X		D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok

Nazwa wskaźnika	CT	PI					Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		8.5	8.7	8.8	8.9	8.10		2018	2020	2022			
Długoterminowe wskaźniki rezultatu													
16. Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	8	X		X		X	D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
17. Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	8		X				D/U	-	-	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
18. Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu	8				X		D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.8.4. Zakres interwencji Osi priorytetowej 8

3.8.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Priorytet inwestycyjny 8.5 Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Zdiagnozowana niekorzystna sytuacja na rynku pracy w regionie wymaga podjęcia kompleksowych działań w zakresie poprawy dostępu do zatrudnienia w powiązaniu z zaangażowaniem publicznych i niepublicznych podmiotów działających na rzecz rozwoju zasobów ludzkich. W związku z powyższym w Programie przewidziano realizację działań wpisujących się w Priorytet inwestycyjny 8.5. Będą się one koncentrować m.in. na:

- identyfikacji osób pozostających bez zatrudnienia powiązanej z określeniem ich potrzeb i kierunków wsparcia,
- aktywizacji osób pozostających bez zatrudnienia poprzez działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy, w tym: szkolenia i warsztaty, także w zakresie aktywnego poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych, różnego rodzaju formy zatrudnienia w przedsiębiorstwach umożliwiające podniesienie kwalifikacji z uwzględnieniem konkretnych potrzeb pracodawców (w tym subsydiowane zatrudnienie, staże/praktyki zawodowe),
- zwiększeniu mobilności zawodowej, w tym wsparcie usług świadczonych w ramach sieci EURES jako jednego z elementów wsparcia osób poszukujących pracy,
- pośrednictwie pracy/poradnictwie zawodowym połączonym z identyfikacją zawodów z zakresów, których trafia najwięcej ofert pracy,
- badaniach i analizach sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy.

Powyższe inicjatywy będą się skupiały na wsparciu osób z grup znajdujących się w najgorszej sytuacji na rynku pracy, w tym:

- osób młodych, które nie posiadają doświadczeń zawodowych oraz kwalifikacji koniecznych do znalezienia zatrudnienia, w stosunku do których aktywizacja zawodowa musi nastąpić maksymalnie w jak najkrótszym czasie po zakończeniu edukacji,
- kobiet, w tym powracających oraz wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy oraz kobiet samotnie wychowujące dzieci. Wsparcie niniejszej grupy jest szczególnie istotne w kontekście niekorzystnych prognoz demograficznych w województwie opolskim i będzie spójne z innymi działaniami podejmowanymi w regionie w ramach przeciwdziałania postępującej depopulacji,
- osób niepełnosprawnych, głównie w zakresie wsparcia umożliwiającego wejście na otwarty rynek pracy,
- osób starszych, oferując wsparcie dostosowane do specyfiki tej grupy, w tym w szczególności działania nie stosowane na szeroką skalę, np. mentoring,
- osób długotrwale bezrobotnych, których reintegracja z rynkiem pracy jest czasochłonna i wymaga zastosowania różnorodnych instrumentów aktywizacyjnych.

Skuteczność zaplanowanych działań zwiększy się dzięki szerokiemu zaangażowaniu podmiotów działających na rzecz rozwoju zasobów ludzkich (zarówno publicznych, jak i niepublicznych). Wspierana będzie współpraca służb zatrudnienia z innymi partnerami, zajmującymi się problematyką

rynku pracy. Ponadto mając na uwadze doświadczenie i potencjał instytucjonalny powiatowych urzędów pracy podjęto decyzję o przeznaczeniu części środków na realizację projektów w trybie pozakonkursowym.¹³²

Poprawa efektywności i skuteczności usług w zakresie aktywizacji zawodowej może nastąpić również poprzez powierzenia realizacji wsparcia operatorom, którzy będą je kierować w całości do określonej grupy docelowej (np. osób niepełnosprawnych). Dzięki takiemu podejściu uwzględnione zostaną specyficzne potrzeby danej grupy oraz zastosowane instrumenty adekwatne do jej możliwości.

Zasięg terytorialny

Ze względu na zbliżoną liczbę osób zarejestrowanych jako bezrobotne, w tym również będących długotrwale bezrobotnymi, w podregionie nyskim oraz podregionie opolskim, żaden z tych obszarów nie będzie szczególnie uprzywilejowany jeśli chodzi o środki finansowe przeznaczone na aktywizację zawodową. Większa koncentracja działań w danym podregionie lub w jednym/kilku powiatach wchodzących w jego skład będzie następować w sytuacji wymagającej szczególnej interwencji, w tym np. nagłego wzrostu bezrobocia. W przypadku wsparcia udzielanego przez powiatowe urzędy pracy wysokość środków przeznaczonych na aktywizację osób bezrobotnych będzie uzależniona przede wszystkim od liczby osób zarejestrowanych w danym powiatowym urzędzie pracy.

Mając na uwadze rolę Aglomeracji Opolskiej planuje się podjąć działania aktywizujące realizowane w ramach ZIT. Przedsięwzięcia te będą sprzyjać nie tylko zmniejszeniu bezrobocia w tej części regionu, ale również będą miały znaczący wpływ na umocnienie funkcji metropolitarnej Aglomeracji Opolskiej. Działania te będą komplementarne z inicjatywami podejmowanymi w ramach aglomeracji, mającymi na celu pozyskanie nowych inwestorów, którzy oprócz sprzyjających warunków inwestycyjnych (realizowanymi również w ramach Programu), będą potrzebowali odpowiednio wykwalifikowanej siły roboczej.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- umożliwienie realizacji programów aktywizacji zawodowej obejmujących jedną lub kilka z następujących form wsparcia: staże/praktyki zawodowe, szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, coaching;
- korzystanie z usług w zakresie pośrednictwa pracy/poradnictwa zawodowego poprzedzone analizą dotyczącą ofert pracy i odzwierciedlającą popyt na konkretne zawody.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.5 będą stanowiły m.in.:

---

¹³² Szkolenia realizowane przez powiatowe urzędy pracy województwa opolskiego w 2011r. charakteryzowały się wysoką, 36% skutecznością, łączącą się z podjęciem pracy przez bezrobotnego w okresie do 3 miesięcy po ich ukończeniu. W odniesieniu do ww. wyniku nie uwzględniano zgodności tematyki szkolenia z profilem zdobytego zatrudnienia. Wysoka skuteczność ww. formy wsparcia została zidentyfikowana przede wszystkim w przypadku szkoleń umożliwiających uzyskanie konkretnych kwalifikacji lub umiejętności (w tym szkoleń dostosowanych do indywidualnych potrzeb kandydata i określonych pod kątem gwarancji przyszłego zatrudnienia). Efektywność szkoleń badana w tym samym okresie czasu i określana jako zdobycie adekwatnego z obszarem merytorycznym wsparcia zatrudnienia w okresie do 3 miesięcy po ich ukończeniu, została oszacowana na 19%. *Diagnoza efektywności szkoleń dla bezrobotnych realizowanych przez Powiatowe Urzędy Pracy w 2011 roku*, Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Opole 2013r.

- osoby bezrobotne, poszukujące pracy oraz nieaktywne zawodowo, w tym w szczególności:
  - osoby młode w wieku do 30 roku życia,
  - długotrwale bezrobotne,
  - niepełnosprawne,
  - kobiety, w tym zwłaszcza powracające oraz wchodzące na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka,
  - osoby starsze w wieku 50+.

Typy beneficjentów

Grupę Beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.5 będą stanowiły m.in.:

- podmioty działające na rzecz rozwoju zasobów ludzkich,
- powiatowe urzędy pracy.

Priorytet inwestycyjny 8.7 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Rozwój regionu można stymulować poprzez zwiększenie aktywności w zakresie powstawania nowych podmiotów działalności gospodarczych. Jednocześnie najistotniejszą barierą w rozpoczęciu działalności gospodarczej jest brak niezbędnego kapitału. Dlatego też w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.7 zaplanowano realizację instrumentów wspierających rozwój przedsiębiorczości, w tym przede wszystkim dotacji dla osób zamierzających założyć własną firmę. Ze względu na zdiagnozowaną wysoką efektywność wsparcia bezwrotnego, w ramach Osi priorytetowej 8, w Priorytecie inwestycyjnym 8.7 udzielana będzie wyłącznie pomoc finansowa o takim charakterze¹³³. Jednocześnie zostanie ona skierowana jedynie do określonych grup docelowych i/lub osób zamieszkujących obszary wiejskie o najgorszej sytuacji rozwojowej. Ponadto w celu zwiększenia efektywności i trwałości pomocy, poza terenami o najgorszym dostępie do usług, będzie ono udzielane wyłącznie na założenie działalności gospodarczych o profilu zgodnym z branżami zidentyfikowanymi jako specjalizacje regionalne. Skuteczność ww. instrumentu będzie wzmocniona poprzez wsparcie szkoleniowo – doradcze, przygotowujące do samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej, a także wspomagające przedsiębiorcę w początkowej fazie prowadzenia firmy (udzielane zgodnie ze zdiagnozowanymi odbiorcy).

Inicjatywy te stanowią jedną z istotnych form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, a także stymulowania rozwoju ekonomicznego regionu i wpisują się w OSI Depopulacja. Podobnie jak w przypadku przedsięwzięć realizowanych w priorytecie inwestycyjnym 8.5, działania te będą miały wpływ na sytuację finansową mieszkańców regionu, co pośrednio może pozytywnie wpłynąć na zmianę występujących tu trendów demograficznych.

Podejście terytorialne

W myśl podejścia terytorialnego wsparcie na zakładanie działalności zostanie ukierunkowane na obszary o najgorszym dostępie do usług. Są to tereny wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej, wskazane w SRWO. Dzięki wspieraniu przedsiębiorczości na obszarach o najgorszym

¹³³ Z badania ewaluacyjnego pn. *Ocena i analiza przedsięwzięć zmierzających do powstania nowych podmiotów gospodarczych w woj. opolskim*, Pracownia badań i doradztwa „Re-Source” Korczyński i Sarapata sp.j. wynika, iż bezwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej są najbardziej skuteczną formą aktywizacji zawodowej, gdyż blisko ¾ z badanych nowoutworzonych przedsiębiorstw nadal funkcjonuje, a ponadto badani respondenci uznali tą formę wsparcia jako najbardziej adekwatną do ich potrzeb.

dostępie do usług powstaną nowe miejsca pracy, co w konsekwencji przyczyni się do zmniejszenia wysokiego bezrobocia. W rezultacie, może między innymi zostać zahamowany odpływ ich mieszkańców, w szczególności osób młodych oraz osób z wyższym wykształceniem. Ubytek właśnie tej grupy osób może mieć w przyszłości szczególnie negatywny wpływ na rozwój wspomnianych obszarów.

Mając na uwadze powyższe bezzwrotne wsparcie finansowe na założenie działalności gospodarczej będą mogły uzyskać osoby zamieszkujące tereny wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej (gminy wskazane w SRWO) bez względu na posiadany przez nich status na rynku pracy. Przyjęcie takiego rozwiązania umożliwi m.in. odejście z zawodów rolniczych ludności zamieszkującej obszary wiejskie, a co za tym idzie przyczyni się do poprawy warunków życia tej grupy oraz wzrostu przedsiębiorczości na wspomnianych terenach. Konsekwencją zaplanowanych działań powinno być zmniejszenie dysproporcji pomiędzy obszarami wiejskimi a ośrodkami miejskimi.

Na pozostałych obszarach bezzwrotne wsparcie finansowe będzie udzielane wyłącznie na założenie działalności gospodarczej o profilu zgodnym ze zidentyfikowanymi specjalizacjami regionalnymi, osobom znajdującym w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. zwłaszcza:

- osobom do 30 roku życia,
- osobom w wieku powyżej 50 roku życia,
- osobom długotrwale bezrobotnym,
- osobom niepełnosprawnym,
- kobietom, w tym zwłaszcza powracającym oraz wchodzącym na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka oraz kobietom samotnie wychowującym dzieci.

Typy przedsięwzięć

Przykładowy rodzaj wspieranych przedsięwzięć:

- bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.7 będą stanowiły m.in.:

- osoby zamierzające założyć działalność gospodarczą, w tym głównie osoby znajdujące się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy oraz osoby zamieszkujące obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług.

Typy beneficjentów

Grupę beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.7 będą stanowiły:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Priorytet inwestycyjny 8.8 Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego

Rynek pracy nie jest przygotowany na wyzwania z zakresu godzenia życia prywatnego i zawodowego. Problem ten dotyczy głównie braku rozwiązań sprzyjających łączeniu pracy

zawodowej z opieką nad osobami zależnymi, a także niedostatecznemu upowszechnieniu elastycznych form zatrudnienia. Działania podejmowane w tym obszarze w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.8 mogą pozytywnie wpłynąć na odwrócenie niekorzystnych trendów demograficznych, a także będą sprzyjały wejściu na rynek pracy osób z grupy produkcyjnej. W województwie opolskim działania te są szczególnie istotne, gdyż opierając się na aktualnej diagnozie oraz na prognozach demograficznych, należy stwierdzić, że poziom obciążenia ekonomicznego grupy produkcyjnej w regionie jest i będzie jednym z najwyższych w Europie. W zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 wsparcie będzie kierowane przede wszystkim na tworzenie nowych miejsc w instytucjach świadczących usługi opieki nad małym dzieckiem, jak i dostosowanie czasu funkcjonowania tego typu placówek do potrzeb pracujących rodziców¹³⁴. Ponadto możliwe będzie pokrycie części kosztów opieki nad małym dzieckiem w przypadku osób znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej. Powyższe powiązane będzie ze wspieraniem aktywizacji osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci. Działania te realizowane będą w obrębie całego województwa. Z kolei opieka nad seniorami i osobami niepełnosprawnymi realizowana będzie między innymi poprzez organizowanie opieki dziennej (środowiskowej) w domach dziennego pobytu rodzinnych domach pomocy, a także poprzez usługi opiekuńcze i inne formy wsparcia np. teleopiekę. Ponadto w związku z niewystarczającą liczbą miejsc dla osób wymagających opieki całodobowej w domach pomocy społecznej, i hospicjach. wsparcia będą wymagały również i te instytucje.

Tworzenie nowych miejsc opieki nad osobami zależnymi musi być powiązane z kształceniem osób (w szczególności pozostających bez zatrudnienia) w zawodzie opiekuna dziennego lub z pozyskaniem umiejętności pozwalających na sprawowanie opieki nad osobą starszą i/lub niepełnosprawną. Ponadto, poprzez finansowanie usług opiekuńczych nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, wspierane będą również osoby, których aktywizacja zawodowa następować będzie poprzez zakładanie działalności gospodarczej o ww. profilu (np. tworzenie rodzinnych domów pomocy). Działania w tym względzie będą komplementarne z Priorytetem inwestycyjnym 8.7. Pozyskanie kwalifikacji umożliwiających opiekę nad osobami zależnymi oraz zakładanie działalności gospodarczych w tym zakresie, jak również umożliwienie podjęcia zatrudnienia przez osoby, które ze względu na sprawowanie opieki nad osobą zależną były do tej pory wykluczone z rynku pracy, potwierdzają prozatrudnieniowy charakter Priorytetu inwestycyjnego 8.8.

W celu zwiększenia aktywności i mobilności zawodowej mieszkańców województwa obok rozwoju usług opieki nad osobami zależnymi istotne jest wdrożenie w praktyce elastycznych form zatrudnienia, do których można zaliczyć między innymi: pracę w niepełnym wymiarze czasu, pracę rotacyjną, telepracę.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- tworzenie /wsparcie funkcjonujących placówek opieki nad dziećmi do lat 3,

---

¹³⁴ Na podstawie badań z 2011 r. przeprowadzonych w woj. opolskim co czwarta matka nie posyła dziecka do żłobka ze względu na brak miejsc. Rekomendacje dla władz samorządowych to m.in.: zwiększenie liczby publicznych żłobków, wydłużenie godzin funkcjonowania przynajmniej części placówek, wprowadzenie dotacji obniżających koszty korzystania z wybranych placówek, zlokalizowanych w największych ośrodkach regionu, przez dzieci zamieszkałe w innych gminach. *Sytuacja opolskich kobiet na rynku pracy, w tym wracających na ten rynek po urlopiach wychowawczych i macierzyńskich*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej, Opole 2012.

- tworzenie/wsparcie funkcjonujących placówek opieki nad seniorami i osobami niepełnosprawnymi,
- wdrożenie elastycznego czasu pracy i form zatrudnienia.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.8 będą stanowiły m.in.:

- osoby sprawujące opiekę nad osobami zależnymi, w tym w szczególności osoby powracające oraz wchodzące na rynek pracy po urloпах macierzyńskich/wychowawczych oraz po okresie opieki nad osobami zależnymi,
- osoby zależne, w tym dzieci do lat 3, osoby starsze i osoby niepełnosprawne,
- publiczne i niepubliczne instytucje opieki nad dziećmi do lat 3, osobami starszymi i osobami niepełnosprawnymi,
- przedsiębiorcy.

Typy beneficjentów

Grupę Beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.8 będą stanowiły m.in.:

- podmioty realizujące zadania związane z opieką nad małym dzieckiem, osobami starszymi i niepełnosprawnymi,
- przedsiębiorcy.

Priorytet inwestycyjny 8.9 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Spowolnienie gospodarcze pociąga za sobą konieczność wsparcia przedsiębiorstw, w szczególności w zakresie nieodzownych do przeprowadzenia w nich procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych. Zmiany te mogą pociągnąć za sobą ryzyko zwolnień pracowników w restrukturyzowanych zakładach pracy oraz pojawienie się problemu niedostosowania umiejętności i kwalifikacji osób zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. W celu przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia konieczne będzie dostosowanie umiejętności oraz kwalifikacji pracowników i ich pracodawców do aktualnych wymogów rynku. Działania te będą podejmowane zarówno w przedsiębiorstwach przechodzących procesy modernizacyjne i restrukturyzacyjne jak i w pozostałych firmach, przy czym w przypadku przedsiębiorstw nie znajdujących się w złej kondycji finansowej wsparciem objęte będą wyłącznie firmy działające w branżach zidentyfikowanych jako specjalizacje regionalne.

Tym samym, działania podejmowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.9 będą koncentrować się zarówno na bezpośrednim wsparciu przedsiębiorstw (m.in. doradztwo i szkolenia powiązane z diagnozą potrzeb konkretnej firmy) jak i na wdrażaniu programów ochrony osób zagrożonych zwolnieniem/przewidzianych do zwolnienia i zwolnionych w tym w szczególności w formie *outplacementu*. Wsparcie w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.9 skierowane będzie wyłącznie do mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

Pracownikami, którzy ze względu na ograniczoną mobilność są szczególnie narażeni na niekorzystne skutki przemian w przedsiębiorstwach są osoby starsze. Z tego względu wsparcie w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.9 będzie priorytetowo koncentrować się na aktualizacji, zmianie oraz dostosowaniu do zmieniających się potrzeb rynku pracy i modernizującej się gospodarki kwalifikacji i umiejętności osób w wieku 50+.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- umożliwienie szkoleń dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw oraz doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie zgodnym ze zdiagnozowanymi potrzebami,
- umożliwienie wsparcia procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych, w tym przekwalifikowanie pracowników, pomoc w zmianie profilu działalności.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.9 będą stanowili m.in.:

- przedsiębiorcy i ich pracownicy.

Typy beneficjentów

Grupę beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.9 będą stanowili przede wszystkim:

- wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Priorytet inwestycyjny 8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się

Wobec wyzwań demograficznych priorytetowym działaniem jest wydłużenie aktywności zawodowej grupy zdolnej do podjęcia zatrudnienia. Tym samym promowane i wspierane będą działania o charakterze prozdrowotnym i profilaktycznym wobec chorób, które współcześnie są przyczyną przedwczesnego opuszczania rynku pracy. W świetle powyższego w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.10 realizowane będą w szczególności inicjatywy służące przekwalifikowaniu pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie oraz eliminowaniu szkodliwych czynników w miejscu pracy. Ponadto osoby w wieku aktywności zawodowej objęte zostaną programami profilaktycznymi dotyczącymi m.in. chorób onkologicznych (w szczególności w zakresie wczesnego wykrywania nowotworów jelita grubego, piersi¹³⁵, szyjki macicy¹³⁶ i płuc¹³⁷) oraz ewentualnie innych schorzeń specyficznych dla regionu. W przypadku badań przesiewowych w kierunku raka szyjki macicy i raka piersi, profilaktyka zostanie rozszerzona na kobiety młodsze niż miało to miejsce do tej pory, tj. w ramach programu profilaktycznego realizowanego przez Opolski Oddział Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia. Szczególnie ważnym będzie dotarcie do osób, które pomimo znajdowania się w wieku wskazującym na ryzyko zachorowania, nigdy wcześniej nie zostały objęte badaniami przesiewowymi w kierunku wczesnego wykrycia nowotworów szyjki macicy, piersi, jelita grubego i płuc.

¹³⁵ W latach 2011 - 2012 w ramach Populacyjnego programu wczesnego wykrywania raka piersi badaniami zostało objętych ok. 41% całej populacji kobiet kwalifikujących się do objęcia ww. programem. Łącznie w roku 2012 zwiększyła się liczba kobiet uczestniczących w programie profilaktyki raka piersi o ponad 6% w stosunku do roku 2010 (*Diagnoza ochrony zdrowia w województwie opolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole czerwiec 2013).

¹³⁶ W latach 2010, 2011 i 2012 w ramach Populacyjnego programu profilaktyki i wczesnego wykrywania raka szyjki macicy badaniami zostało objętych odpowiednio 32%, 28%, 26% całej populacji kobiet kwalifikujących się do objęcia ww. programem. Łącznie w roku 2012 **zmniejszyła się liczba kobiet uczestniczących w programie profilaktyki raka szyjki macicy o ponad 17%** w stosunku do roku 2010 (*Diagnoza ochrony zdrowia w województwie opolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole czerwiec 2013). Jednocześnie począwszy od roku 2010 spada zgłaszalność na badania cytologiczne (*Zdrowie i ochrona zdrowia w 2011r.*, GUS).

¹³⁷ Nowotwór płuc został zidentyfikowany jako najczęstsza przyczyna zgonów z powodu nowotworów złośliwych w 2010 roku w województwie opolskim (*Diagnoza ochrony zdrowia w województwie opolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole czerwiec 2013).

Powrotowi na rynek pracy będą również sprzyjać programy lecznicze, w tym skierowane do osób po intensywnej opiece anestezyjologicznej, po wypadkach i zabiegach (w tym programy rehabilitacyjne), a także obejmujące osoby wymagające kompleksowego leczenia chorób hematologicznych oraz innych chorób cywilizacyjnych.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- programy przekwalifikowania pracowników pracujących w warunkach szkodliwych,
- profilaktyka w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy i płuc
- opracowanie i wdrożenie programów leczniczych ułatwiającej powrót do pracy, w tym programów rehabilitacji leczniczej.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.10 będą stanowili m.in.:

- pracownicy, w tym pracownicy długotrwale pracujący w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie.

Typy beneficjentów

Grupę beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.10 będą stanowili m.in.:

- przedsiębiorcy,
- Zakłady Opieki Zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia.

3.8.4.2 Sposób realizacji osi priorytetowej

Kierunkowe zasady wyboru projektów.

W ramach Osi Priorytetowej 8. *Konkurencyjny rynek pracy* ze względu na charakter wsparcia, projekty będą wybierane w trybie konkursowym. Przewiduje się również realizację projektów pozakonkursowych przez instytucję zajmującą się koordynacją wszystkich działań dotyczących rynku pracy, tj. przez Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, a także przez powiatowe urzędy pracy, Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki oraz Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, w zakresie koordynacji regionalnego obserwatorium terytorialnego.

W przypadku priorytetu inwestycyjnego 8.5 dotyczącego aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy, wybór projektów będzie prowadzony przez instytucję odpowiedzialną za realizację ZIT w Aglomeracji Opolskiej.

Sposób finansowania projektów.

W ramach Osi priorytetowej 8. *Konkurencyjny rynek pracy* środki dotacji przekazywane na rzecz Beneficjentów będą przyjmowały formę płatności zaliczkowych.

Środki na rzecz Beneficjentów będą przekazywane na podstawie umowy o dofinansowanie oraz wniosku Beneficjenta o płatność.

Cross-financing.

Dla zapewnienia efektywnej realizacji przyjętych celów na poziomie Osi priorytetowej 8 *Konkurencyjny rynek pracy* wysokość udziału cross-finansingu wyniesie maksymalnie do 10%.

Tabela 3.8.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 8 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.8.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 8 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.8.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 8 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.8.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 8

Działania prowadzone w ramach Osi priorytetowej 8 w zakresie wsparcia zatrudnienia i mobilności pracowników są komplementarne z zadaniami wdrażanymi na poziomie krajowym w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020. W celu uniemożliwienia wielokrotnego finansowania kryterium demarkacji stanowi rodzaj przedsięwzięcia realizowanego w ramach danego projektu.

Ze względu na charakter interwencji prowadzonych w ramach Osi priorytetowej 8 zachodzi również komplementarność wewnątrzprogramowa. Działania komplementarne realizowane będą w ramach kilku Osi priorytetowych finansowanych zarówno z EFRR i EFS. Dzięki podejściu dwufunduszowemu realizowane przedsięwzięcia będą przenikać się wzajemnie oraz uzupełniać co przyczyni się do zwiększenia efektu synergii.

Zachodzące powiązania komplementarne oraz linię demarkacji z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020 oraz RPO WO 2014-2020 prezentują Tabela 3.8.7 i Tabela 3.8.8.

Tabela 3.8.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 8 z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020.

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
PO WER 2014-2020	Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji	Rodzaj projektu
	Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa	Rodzaj projektu

Tabela 3.8.8 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 8 z działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020.

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
---------	------------------------------------	----------------------

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014 - 2020	Oś priorytetowa 3 <i>Konkurencyjna gospodarka</i>	Rodzaj projektu Typ beneficjenta
	Oś priorytetowa 4 <i>Gospodarka niskoemisyjna</i>	Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 9 <i>Integracja społeczna</i>	Rodzaj projektu Typ beneficjenta
	Oś priorytetowa 10 <i>Wysoka jakość edukacji</i>	Rodzaj projektu Typ beneficjenta
	Oś priorytetowa 11 <i>Inwestycje w infrastrukturę społeczną</i>	Rodzaj projektu Źródło finansowania
	Oś priorytetowa 12 <i>Instrumenty finansowe</i>	Rodzaj projektu Typ beneficjenta

Źródło: Opracowanie własne.

Szczegółowe informacje dotyczące kryteriów finansowania poszczególnych operacji przez Programy Operacyjne oraz mechanizmy koordynacji wykluczające możliwość finansowania tych samych operacji w ramach różnych Programów Operacyjnych określa „Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej”.

3.9 Oś priorytetowa 9 Integracja społeczna

	Cele tematyczne/Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 9	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	EFS
	PI 9.4	Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	
	PI 9.7	Ułatwienie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	
	PI 9.8	Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	
Podejście terytorialne	województwo opolskie, w tym w szczególności 18 miast wymagających restrukturyzacji i rewitalizacji wskazanych w <i>Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020r.</i> OSI Depopulacja w zakresie włączenia społecznego oraz wsparcia usług społecznych		

3.9.1 Sytuacja wyjściowa

Zwiększające się wyłączenie społeczne i ubóstwo części mieszkańców województwa opolskiego, począwszy od osób z wyuczoną bezradnością, poprzez trwałe bezrobocie, po osoby pracujące, a jednak żyjące w biedzie, stanowi barierę w rozwoju regionu. Dodatkowo dla aktywności zawodowej mieszkańców, widocznym ograniczeniem jest słaba dostępność do usług opiekuńczych i wychowawczych, co niejednokrotnie uniemożliwia albo osłabia ich aktywność na rynku pracy¹³⁸.

Przyczyny wykluczenia społecznego mają w województwie opolskim złożony charakter. Najczęściej nakładają się na siebie następujące czynniki: bezrobocie, niskie dochody, niepełnosprawność, choroby, bieda mieszkaniowa, samotność, miejsce zamieszkania i źródło utrzymania. Grupami najbardziej narażonymi na wykluczenie społeczne (ubóstwo) są gospodarstwa domowe utrzymujące się z niezarobkowych źródeł, częściowo gospodarstwa rolników i wielodzietne rodziny. Ubóstwo głównie dotyka osób o niskim statusie zawodowym, bezrobotnych, osób starszych, a także osób niepełnosprawnych i grup defaworyzowanych i marginalizowanych. Trudne warunki występują w rodzinach posiadających troje i więcej dzieci na utrzymaniu. W regionie co drugi mieszkaniec narażony jest na wykluczenie społeczne (ekonomiczne). Niestety niekorzystne prognozy demograficzne, tj. postępujący proces starzenia się ludności, związany jednocześnie z wydłużeniem trwania życia ludzkiego, zwiększy rozmiar występującego w województwie ubóstwa. Coraz większa grupa rencistów, emerytów i niepełnosprawnych spowoduje wzrost obciążenia ekonomicznego pozostałych grup społecznych, w tym w pierwszej kolejności członków najbliższej rodziny. Tym samym ubóstwo postrzegać należy jako szerszy problem społeczny, gdyż niekorzystna sytuacja dotyka nie tylko danej jednostki, ale ma wpływ na otoczenie osób wykluczonych/ zagrożonych wykluczeniem¹³⁹.

Od kilku lat w województwie opolskim występują jedne z najniższych wskaźników ubóstwa w Polsce. W gospodarstwach domowych w 2012r. osób zagrożonych ubóstwem egzystencjonalnym

¹³⁸ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 88.

¹³⁹ Szerzej na ten temat, patrz: R. Rauziński, K. Szczygielski, T. Sotdra-Gwizdź, *Ekspertyza pt. Grupy szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym – aspekt demograficzny. Województwo opolskie w latach 2009-2030*, s. 10; *Poziom życia mieszkańców w województwie opolskim, sytuacja rodzin, pomoc bezrobotnym i osobom wykluczonym, niwelowanie skutków dysfunkcji społecznych*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole, listopad 2012r., s. 31.

było 4,7% (w Polsce 6,7%), a ubóstwem relatywnym 10,0% (w Polsce 16,0%). Z kolei poniżej ustawowej granicy ubóstwa żyło 4,8% osób w gospodarstwach domowych (w kraju 7,0%)¹⁴⁰. W 2012r. liczba świadczeniobiorców względem lat wcześniejszych uległa zmniejszeniu i wyniosła odpowiednio 38 782 osoby i rodziny, co stanowiło 3,8% mieszkańców regionu. Jednak spadek ww. wskaźnika nie wynikał z poprawy sytuacji życiowej ludności, lecz ze zmian ustawowych¹⁴¹, gdyż wejście w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyłączało ze Sprawozdania MPiPS-03 rodziny zastępcze i usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej. W świetle powyższego, jest to nadal poziom zbyt wysoki, a co za tym idzie - niezadawalający.

Niestety zmiany demograficzne zachodzące w województwie, w tym proces starzenia się ludności, będą miały niekorzystny wpływ na ilość i strukturę wykluczenia społecznego w regionie. Powyższe będzie wynikiem zmniejszenia dzietności, wydłużenia życia mieszkańców oraz starzenia się zasobów pracy, co w konsekwencji spowoduje zwiększenie nierówności społecznej – wzrost ubóstwa, bezdomności, wzrost liczby osób niepełnosprawnych¹⁴². Mając na uwadze zmianę średniego wieku ludności (starzenie się społeczeństwa), poziom obciążenia ekonomicznego grupy produkcyjnej jest i będzie w województwie opolskim jednym z najwyższych w Europie. Dlatego też będzie się zwiększać zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne wynikające ze starzenia się mieszkańców regionu¹⁴³. Pomimo faktu, że województwo opolskie od lat należy do grupy regionów o najwyższych wskaźnikach liczby miejsc w domach pomocy społecznej i dziennych domach pomocy, ze względu na niekorzystne trendy w wieku mieszkańców, musi nastąpić rozwój i poszerzenie zakresu usług społecznych skierowanych do osób starszych¹⁴⁴.

Naprzeciw wskazanym wyzwaniom wychodzi ekonomia społeczna, która w województwie opolskim rozwija się sukcesywnie, jednak w sposób nierównomierny – zarówno w kontekście przestrzennym, jak i strukturalnym. Rozwój podmiotów ekonomii społecznej utrudnia z jednej strony niskie zaufanie społeczności lokalnych i administracji publicznej do ich działalności, a z drugiej bariery wewnętrzne. Niskie kompetencje i umiejętności pracujących w nich osób, problemy finansowe, skutkujące na przykład słabymi działaniami marketingowymi, niewystarczającym sprzętem i problemami lokalowymi, obniżają jakość funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej w regionie¹⁴⁵. Z tego też powodu konieczne jest ich dalsze wsparcie merytoryczne i organizacyjne, co

---

¹⁴⁰ Wyniki badania GUS z 2012r., za: *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwa Opolskiego w 2012 r., Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, Opole 2013, s. 13. Zgodnie z danymi przedstawionymi przez GUS, wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w 2012r. zmniejszył się w kraju o 1,1% w stosunku do 2011r. i wyniósł 16,0%. Można zauważyć spadek wartości wskaźnika ubóstwa ustawowego w kolejnych następujących po sobie latach, a spowodowane to jest faktem, że od 1 października 2006r. do 01 października 2012r. nie zmieniała się nominalna wartość progów interwencji socjalnej, a tym samym wartości granicy ubóstwa ustawowego. Jednakże w przypadku gdyby corocznie aktualizowano powyższe kryterium dochodowe, wskaźnik ubóstwa ustawowego znajdował by się na dużo wyższym poziomie.

¹⁴¹ *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju, Stan na 31 grudnia 2012r.*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole, marzec 2013r., s. 7.

¹⁴² Szerzej na ten temat, patrz: R. Rauziński, K. Szczygielski, T. Słodra-Gwiżdż, *Ekspertyza pt. Grupy szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym – aspekt demograficzny. Województwo opolskie w latach 2009-2030*, s. 10; *Poziom życia mieszkańców w województwie opolskim, sytuacja rodzin, pomoc bezrobotnym i osobom wykluczonym, niwelowanie skutków dysfunkcji społecznych*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole, listopad 2012r., s. 17.

¹⁴³ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego ...*, s. 31.

¹⁴⁴ *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2012r., Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole, maj 2013r., s. 45, 63-64.

¹⁴⁵ *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2011 r., Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole, czerwiec 2012 r., s. 55 – 56; *Ekonomia społeczna*

nastąpi między innymi poprzez wykorzystanie potencjału Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, wyłonionych w ramach Poddziałania 7.2.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki¹⁴⁶. Ponadto mając na uwadze rolę, jaką ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej przypisuje nowa polityka integracji społecznej, w ramach której osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone społecznie zyskują możliwość i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym, zintensyfikowane zostaną działania mające na celu rozszerzenie dotychczasowej siatki podmiotów ekonomii społecznej w województwie¹⁴⁷. Samorząd Województwa Opolskiego dostrzegł znaczenie nowych form wsparcia charakterystycznych dla innowacyjnego modelu aktywnej polityki społecznej, który wymaga współdziałania wszystkich trzech sektorów i jest wyrazem funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego¹⁴⁸, tym bardziej, że w regionie przed ekonomią społeczną i przedsiębiorczością społeczną stoją poważne zadania, w zakresie świadczenia usług np. rehabilitacyjno-opiekuńczych skierowanych do rosnącej grupy osób starszych lub zaburzonych psychicznie.

Wysoki stopień zagrożenia ubóstwem występuje aż w 37 gminach, zlokalizowanych na zachodzie, północy i południu regionu¹⁴⁹. Na ich terenie leży też 14 z 18 miast województwa, które m.in. ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społecznych w SRWO zostały zaliczone do obszarów problemowych, jako miasta wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji. Tym samym w celu przeciwdziałania marginalizacji obszarów rozwijających się najłabiej w ramach podejścia terytorialnego w Osi Priorytetowej 9 wsparcie zostanie skierowane do mieszkańców i podmiotów z obszaru całego województwa opolskiego, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb społeczności lokalnej związanej z 18 wspomnianymi ośrodkami miejskimi w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.4. Kompleksowe działania z zakresu integracji społecznej podejmowane na wskazanym obszarze finansowane w ramach Programu, zarówno ze środków EFS, jak i ze środków EFRR, będą miały na celu niwelowanie występujących w regionie dysproporcji rozwojowych, co z kolei przyczyni się do większej spójności społecznej województwa. Rewitalizacja zintegrowana 18 miast, zakładająca aktywną integrację społeczną połączoną z rewitalizacją infrastrukturalną, pozwoli na wzmocnienie ich funkcji społeczno-gospodarczych, a przez to przyczyni się do efektywniejszego stymulowania rozwoju sąsiednich obszarów. Wskazane interwencje zostaną uzupełniane działaniami realizowanymi w pozostałych Osiach, w tym w szczególności w Osi 8 i 10.

Walka z ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym jest jednym z podstawowych celów, jakie Komisja Europejska wskazała w *Strategii Europa 2020*. Zgodnie z przyjętymi założeniami, do końca 2020r. państwa członkowskie Unii Europejskiej muszą pomóc co najmniej 20 milionom osób, które

---

w woj. opolskim – w stronę rozwiązań systemowych. Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu, Opole, październik 2012, s. 55-61.

¹⁴⁶ Region został podzielony na trzy subregiony: północny, środkowy i południowy, w ramach których powołane zostały/powołane zostaną Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, które będą również świadczyły swoje usługi co najmniej przez dwa lata po zakończeniu realizacji projektów finansowanych ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

¹⁴⁷ Szerzej na ten temat, patrz: *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej*, Zespół ds. rozwiązań systemowych ekonomii społecznej, Grupa ds. strategicznych, Warszawa 2012r., s. 6-7.

¹⁴⁸ Za: *Wieloletni Regionalny Plan Działań Województwa Opolskiego na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie na lata 2013-2020*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2012r., s. 5.

¹⁴⁹ Za: *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwa Opolskiego w 2012 r. Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2013, s. 13. W 2012 roku wysoki stopień zagrożenia ubóstwem wystąpił w 37 gminach województwa opolskiego, zlokalizowanych odpowiednio w powiatach: nyskim (9 gmin), brzeskim (5 gmin), namysłowskim (wszystkie 5 gmin), głubczyckim (wszystkie 4 gminy), opolskim ziemskim (4 gminy), kluczborskim (2 gminy), prudnickim (3 gminy), oleskim (Gorzów Śl.), kędzierzyńsko-kozielskim (2 gminy), krapkowickim (Krapkowice), strzeleckim (Ujazd).

znajdują się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, tj. żyją w ubóstwie i/lub są wykluczone społecznie. Natomiast Polska musi zmniejszyć poziom ubóstwa o 1,5 mln osób. W odpowiedzi na powyższe w dokumentach strategicznych zarówno krajowych, jak i regionalnych, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu stało się jedną z priorytetowych interwencji.

Zgodnie z podejściem przedstawionym w *Strategii Rozwoju Kraju 2020* oraz *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego*, walka z wykluczeniem społecznym i zjawiskiem ubóstwa powinna skupiać się m.in. na wzroście zatrudnienia oraz poprawie dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym do wysokiej jakości edukacji, skutkującej zwiększeniem aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ponieważ na zjawisko ubóstwa szczególnie narażone są rodziny wielodzietne, dlatego ważnym aspektem w podejmowanych działaniach powinien być rozwój usług opiekuńczo – wychowawczych sprzyjających wyrównywaniu szans w rozwoju dzieci oraz godzenia życia rodzinnego z pracą zawodową¹⁵⁰. Również dokumenty regionalne wskazują na konieczność realizacji usług społecznych zarówno na poziomie gminy, powiatu, jak i samorządu województwa. Między innymi od 01 stycznia 2012r. wszystkie szczeble samorządu terytorialnego mają obowiązek realizować zadania z zakresu nowej *ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, tj. np. wsparcie asystenta rodziny i rodziny wspierającej, tworzenie rodzin zastępczych oraz rozwój pieczy zastępczej¹⁵¹. Ponadto w województwie opolskim występuje duży problem dotyczący migracji zagranicznych. Szacuje się, że ok. 115 tys. mieszkańców województwa opolskiego opuściło kraj w wyniku emigracji zarobkowej¹⁵², co w konsekwencji przyczyniło się do rozdzielenia rodziny i niekorzystnego zjawiska dotyczącego dzieci tzw. eurosieroctwa.

Analiza regionalnej sytuacji w obszarze polityki społecznej pozwoliła na zdefiniowanie jednego z celów operacyjnych wskazanych w SRWO, jakim jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu. Realizacja ww. celu będzie wymagała długofalowego działania na rzecz powrotu osób do aktywnego życia zawodowego i społecznego, a także wsparcia inicjatyw na rzecz profilaktyki ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz tworzenia, a przede wszystkim rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, w tym m.in.: spółdzielni socjalnych, centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej, klubów integracji społecznej czy warsztatów terapii zajęciowej¹⁵³. Pomocne w realizacji przyjętych założeń będą działania podejmowane w ramach *Wieloletniego Programu Pomocy i Integracji Społecznej na lata 2010 – 2015*, jak i *Wieloletniego Regionalnego Planu Działań Województwa Opolskiego na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie na lata 2013 – 2020* (projekt). Z treści wskazanych dokumentów wynika, iż przedsięwzięcia z obszaru polityki społecznej powinny w najbliższych latach koncentrować się na:

- indywidualizacji pomocy, poprzez realizację elastycznych i dostosowanych do konkretnych osób form wsparcia,
- działaniach aktywizujących, głównie w zakresie aktywizacji zawodowej, skutkującej podjęciem przez osoby wykluczone, zagrożone wykluczeniem społecznym pracy zawodowej,

---

¹⁵⁰ *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*, Warszawa, załącznik do uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., s. 111; *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020...*, s. 38-39.

¹⁵¹ Za: *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwa Opolskiego w 2012 r. Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2013, s. 50-51.

¹⁵² *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 27.

¹⁵³ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 89.

- poprawie warunków życia rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym/ wykluczonych społecznie, w tym osób niepełnosprawnych, poprzez większą integrację ze społeczeństwem,
- upowszechnieniu opieki żłobkowej i przedszkolnej,
- upowszechnieniu opieki nad osobami starszymi,
- wzmocnieniu ekonomii społecznej¹⁵⁴.

3.9.2 Cele Osi priorytetowej 9

Realizacja wsparcia w ramach Osi priorytetowej 9 *Integracja społeczna* musi przyczynić się do **Wzrostu włączenia społecznego i spójności społecznej mieszkańców województwa opolskiego, poprzez:**

- Poprawę dostępu do rynku pracy osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Zwiększenie dostępu do usług społecznych.
- Rozwój regionalnego sektora gospodarki społecznej.

Powyższe odpowiada na wyzwania polityki społecznej w województwie opolskim wskazane w SRWO - cel strategiczny 1: *Konkurencyjny i stabilny rynek pracy*, a także w innych dokumentach regionalnych, np. w *Wieloletnim Regionalnym Planie Działań Województwa Opolskiego na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie na lata 2013-2020*. Podejmowane w ramach Osi priorytetowej działania wspierać będą osoby dotknięte wykluczeniem społecznym i ubóstwem do wejścia/powrotu na rynek pracy, a także finansowane będą inicjatywy na rzecz profilaktyki ubóstwa i wykluczenia społecznego, czy też rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej.

Jednocześnie przedsięwzięcia realizowane w powyższej Osi korespondują ze strategicznymi dokumentami krajowymi np. *Strategią Rozwoju Kraju 2020*, a także z dokumentami przygotowywanymi na szczeblu europejskim, tj. ze *Strategią Europa 2020*. Zaplanowane wsparcie w regionie w ramach Osi priorytetowej 9 będzie przyczyniało się do zmniejszenia liczby osób wykluczonych/ zagrożonych wykluczeniem społecznym, m.in. poprzez wspieranie instrumentów pozwalających zmniejszyć skutki wykluczenia społecznego, a więc programy przywracające ww. osoby do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Szczególnie istotny będzie wzrost dostępności do podstawowych usług publicznych, w tym między innymi poprawa jakości pomocy kierowanej do dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności, a także poprawa dostępu do różnorodnych usług zdrowotnych już od najwcześniejszych lat życia mieszkańców regionu, aby w przyszłości zmniejszyć zjawisko wykluczenia społecznego¹⁵⁵. Niezmiernie istotne dla rozwoju regionu będzie również wspieranie instytucji ekonomii społecznej, a także możliwość finansowania założenia/przystąpienia/zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych mieszkańców województwa opolskiego, którzy znajdują się w niekorzystnej sytuacji.

¹⁵⁴ *Wieloletni Regionalny Plan Działań Województwa Opolskiego na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie na lata 2013 – 2020*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2012r., s. 45; *Wojewódzki Program Pomocy i Integracji Społecznej na lata 2010-2015*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Opole, listopad 2009r., s. 36. *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwa Opolskiego w 2012r. Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, Opole 2013, s. 63-64.

¹⁵⁵ System ochrony zdrowia w Polsce charakteryzuje się stałą niewydolnością systemową oraz towarzyszącą jej nierównością finansową, *Diagnoza ochrony zdrowia w województwie opolskim, Załącznik do Strategii w ochronie zdrowia w województwie opolskim na lata 2010-2020*, Opole czerwiec 2013r., s. 4.

Wszystkie planowane działania przyczynią się do poprawy życia mieszkańców, w tym poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych, zmniejszenia obszarów wykluczenia społecznego, a także zmniejszenia poziomu ubóstwa w regionie. Jednocześnie zakres interwencji przyczyni się do rozwoju sektora ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej w województwie opolskim.

Wsparcie w ramach Osi priorytetowej 9 zostanie uzupełniane w szczególności interwencją w ramach Osi priorytetowej 11, m.in. poprzez finansowanie ze środków EFRR dostępności do usług społecznych, a także poprzez wsparcie podmiotów ekonomii społecznej.

Tabela 3.9.1 Powiązanie celów Osi priorytetowej 9 z Priorytetami inwestycyjnymi

	PI
<i>Poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>	9.4, 9.8
<i>Zwiększenie dostępności do usług społecznych</i>	9.7
<i>Rozwój regionalnego sektora gospodarki społecznej</i>	9.8

Źródło: Opracowanie własne

3.9.3 Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 9

Tabela 3.9.2. Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 9*

Nazwa wskaźnika	CT	PI			Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		9.4	9.7	9.8		2018	2020	2022			
Wskaźniki dla oceny ram wykonania											
<i>Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób w wieku poniżej 25 lat objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób nieaktywnych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba migrantów, osób obcego pochodzenia, należących do mniejszości, objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały z podstawowych usług społecznych w ramach programu</i>	9		X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem</i>	9			X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
Wskaźniki produktu											
<i>1. Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>2. Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>3. Liczba osób w wieku poniżej 25 lat objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>4. Liczba osób nieaktywnych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>5. Liczba migrantów, osób obcego pochodzenia, należących do mniejszości, objętych wsparciem w ramach programu</i>	9	X			0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>6. Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały</i>	9		X		0	D/U	D/U	D/U	liczba	Beneficjenci	1/rok

Nazwa wskaźnika	CT	PI			Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		9.4	9.7	9.8		2018	2020	2022			
<i>z podstawowych usług społecznych w ramach programu</i>									uczestników		
7. Liczba podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem	9		X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego											
8. Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	9	X		X	D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
9. Liczba osób, które podjęły kształcenie i szkolenie po opuszczeniu programu	9	X			D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
10. Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu	9	X			D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
11. Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych	9			X	D/U	-	-	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
12. Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	9			X	D/U	-	-	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
Długoterminowe wskaźniki rezultatu											
13. Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	9	X			D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
14. Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	9			X	D/U	-	-	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.9.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 9

3.9.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Priorytet inwestycyjny 9.4 Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności

Przedstawiona sytuacja dotycząca ubóstwa i/lub wykluczenia społecznego dotyka w województwie opolskim w przeważającej większości osób, które mają problemy na rynku pracy, w tym przede wszystkim osób z grup defaworyzowanych, tj. osób niepełnosprawnych, w tym z niepełnosprawnościami rzadkimi i sprzężonymi, osób przebywających oraz opuszczających placówki wychowawcze, schroniska dla nieletnich, ośrodki kuratorskie czy też zakłady poprawcze i zakłady karne, osób bezdomnych, osób po 50 roku życia, społeczności marginalizowanych, w tym Romów, a także kobiet. W ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.4 zostaną podjęte działania zmierzające do zwiększenia zatrudnienia wśród wyżej wymienionych grup społecznych. Realizowane będą działania z zakresu aktywnej integracji, w tym dotyczące aktywizacji zawodowej i przedsięwzięcia z obszaru integracji edukacyjnej, zdrowotnej, a także społecznej, zmierzające do eliminowania barier na jakie narażone są osoby zagrożone wykluczeniem/ wykluczone społecznie. Będą wśród nich inicjatywy pozwalające między innymi na zdobycie nowych kwalifikacji, w tym przekwalifikowanie lub uzupełnienie wykształcenia, w celu ułatwienia podjęcia zatrudnienia, w szczególności w zawodach poszukiwanych na regionalnym rynku pracy, a także staże, subsydiowane zatrudnienie czy też zajęcia reintegracji zawodowej u pracodawcy. Dodatkowo w regionie wspierany będzie dostęp do usług bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Podejmowane w regionie działania na rzecz walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym będą integrować usługi różnych służb publicznych i organizacji obywatelskich, w tym m.in. publicznych służb zatrudnienia, instytucji pomocy społecznej, kuratorskiej służby sądowej i organizacji pozarządowych działających na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Osi priorytetowej 9 będą uzupełniane przede wszystkim przez działania współfinansowane ze środków EFRR w ramach Osi priorytetowej 11.

Typy przedsięwzięć

Przykładowy rodzaj wspieranych przedsięwzięć:

- zintegrowane/ zindywidualizowane programy aktywizacji społeczno-zawodowej, poprzez instrumenty:
  - aktywizacji zawodowej, np. praktykę lub staż,
  - aktywizacji edukacyjnej, np. finansowanie zajęć szkolnych uzupełniających wykształcenie na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym,
  - aktywizacji zdrowotnej, np. sfinansowanie terapii psychologicznej, rodzinnej lub psychospołecznej,
- działania zapobiegające zbyt wczesnemu wypadnięciu z systemu edukacji dzieci i młodzieży przebywających np. w zakładach poprawczych.

Zasięg terytorialny

Ze względu na depopulację województwa opolskiego konieczna jest poprawa występujących w regionie warunków społecznych w celu zatrzymania procesu migracji, jak i stworzenia warunków do zwiększenia liczby urodzeń w ramach OSI Depopulacja. Uwzględniając podejście terytorialne,

wsparcie zostanie skierowane do osób z całego województwa opolskiego, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb mieszkańców 18 miast, w których występują obszary kumulacji negatywnych zjawisk społecznych (wysoka stopa bezrobocia, niski poziom aktywności gospodarczej, wyższe niż w pozostałych częściach województwa ubóstwo oraz większe natężenie występowania zjawisk patologicznych)¹⁵⁶, które w SRWO wskazano, jako obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji. Połączenie działań miękkich i infrastrukturalnych w ośrodkach miejskich, które mają potencjał do pełnienia roli centrów rozwoju lokalnego, pozwoli na wzmocnienie ich funkcji i będzie miało na celu poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej sąsiednich obszarów wiejskich. Zaplanowane interwencje wpisują się w OSI Depopulacja.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.4 będą stanowiły m.in.:

- osoby niezatrudnione lub zatrudnione, w wieku aktywności zawodowej (15 – 64 lata), zagrożone wykluczeniem społecznym,
- otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- osoby zatrudnione o niskich dochodach i otoczenie tych osób.

Typy beneficjentów

Grupę beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.4 będą stanowiły m. in.:

- jednostki pomocy społecznej,
- jednostki organizacyjne Służby Więziennej,
- organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Priorytet inwestycyjny 9.7 Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym

Mieszkańcy województwa opolskiego powinni mieć dostęp do wysokiej jakości usług, w tym usług społecznych odpowiadających na ich aktualne potrzeby. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom, zwiększony zostanie dostęp do usług zdrowotnych, opiekuńczych i edukacyjnych, zaś podejmowane w tym zakresie działania będą realizowane komplementarnie z przedsięwzięciami przewidzianymi przede wszystkim w ramach Osi priorytetowych 8 i 10.

W celu skutecznego przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu zapewniony zostanie dostęp do specjalistycznych usług zdrowotnych, skierowanych przede wszystkim do noworodków i małych dzieci oraz osób starszych. Wczesna diagnostyka pozwalająca na wykrycie i leczenie chorób rozwojowych, działania dotyczące promocji i profilaktyki zdrowia oraz edukacji zdrowotnej, w tym np. kompleksowa opieka nad matką i dzieckiem, szczepienia ochronne przyczynią się do zmniejszenia prawdopodobieństwa wystąpienia schorzeń, których koszty leczenia mogłyby spowodować zubożenie wielu rodzin. Realizowane będą Programy zwiększające jakość i dostępność do usług zdrowotnych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych.

Szczególny zakres wsparcia zostanie skierowany do rodzin, w tym sprawujących pieczę zastępczą, m.in. poprzez finansowanie usług asystenta rodziny, gdyż zjawisko zagrożenia

¹⁵⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 117.

wykluczeniem społecznym można zauważyć już wśród dzieci i młodzieży żyjącej np. w rodzinach dysfunkcyjnych, wielodzietnych lub niepełnych. Podobnie realizowane będą działania sprzyjające wprowadzeniu na rynek pracy oraz integracji ze środowiskiem osób opuszczających m.in. placówki opiekuńczo-wychowawcze, np. poprzez rozwój usług koordynatora pieczy zastępczej. Inicjatywy te zostaną wzmocnione większą dostępnością do mieszkań chronionych, gdyż będzie można w ramach Programu sfinansować nie tylko koszty ich eksploatacji, lecz również przystosować do zamieszkania (poprzez realizację działań infrastrukturalnych w ramach Osi priorytetowej 11). Brak mieszkań dla osób opuszczających system pieczy zastępczej lub placówki opiekuńczo-wychowawcze przekłada się niejednokrotnie niekorzystnie na całe ich późniejsze dorosłe życie, spychając je często na margines społeczeństwa.

Odrębny pakiet działań będzie służył rozwojowi usług opiekuńczych skierowanych do osób zależnych, w tym w szczególności starszych i niepełnosprawnych. Głównie będą realizowane inicjatywy mające na celu zwiększenie dostępności do opieki środowiskowej w miejscu zamieszkania np. w formie dziennego czy też rodzinnego domu pomocy, lub asystenta osoby zależnej. Niemniej jednak ze względu na postępujące starzenie się mieszkańców województwa opolskiego, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz rosnącej długości życia, potrzeby w obszarze opieki osób starszych w regionie będą wzrastać. Aby im sprostać, konieczne jest ukierunkowanie wsparcia również w stronę instytucjonalnych form opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi, w tym np. świadczeń geriatrycznych, ambulatoryjnych i stacjonarnych placówek geriatrycznych, rozwój opieki długoterminowej. Podejmowane działania będą miały na celu poprawę jakości i standardów życia osób zależnych w tym głównie starszych i niepełnosprawnych które w regionie będą stanowiły coraz liczniejszą grupę.

Wszystkie usługi społeczne w Priorytecie inwestycyjnym 9.7 będą zorientowane na daną osobę i przeznaczone do zaspokajania jej życiowych potrzeb. Jednocześnie będą przyczyniać się do zwalczania dyskryminacji i zapewnienia równości płci.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Osi priorytetowej 9 będą uzupełniane przede wszystkim przez działania współfinansowane ze środków EFRR w ramach Osi priorytetowej 11.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- rozwój usług opiekuńczych, wsparcia rodziny oraz pieczy zastępczej,
- badania diagnostyczne i programy zapobiegające chorobom cywilizacyjnym,
- kompleksowa opieka nad matką i dzieckiem,
- diagnostyka i leczenie chorób rozwojowych dzieci,
- działania asystenta rodziny, koordynatora pieczy zastępczej i asystenta osoby starszej,
- opieka środowiskowa w miejscu zamieszkania osoby starszej,
- wsparcie funkcjonowania mieszkań chronionych.

Zasięg terytorialny

Ze względu na charakter inwestycji przewidzianych do realizacji w Priorytecie inwestycyjnym 9.7 wsparcie będzie miało wymiar terytorialny. Koncentracja działania ukierunkowana zostanie na obszar całego województwa w ramach OSI Depopulacja.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.7 będą stanowiły m.in.:

- osoby niezatrudnione lub zatrudnione, w wieku aktywności zawodowej (15 – 64 lata), zagrożone wykluczeniem społecznym,
- otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- osoby zatrudnione o niskich dochodach i otoczenie tych osób,
- dzieci w zakresie wczesnego wykrywania wad wrodzonych i szczepień ochronnych,
- członkowie rodzin zastępczych i pieczy zastępczej,
- osoby starsze i niepełnosprawne.

Typy beneficjentów

Grupę beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.7 będą stanowiły m. in.:

- jednostki pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Priorytet inwestycyjny 9.8 Wsparcie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Niekorzystna sytuacja na rynku pracy, a także wzrost poziomu bezrobocia oraz niekorzystne zjawisko depopulacji w regionie skutkuje pogłębianiem się problemu wykluczenia społecznego. Jednym z elementów przeciwdziałających temu zjawisku powinien być rozwój sektora ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.8, tj. zarówno podmiotów już istniejących, jak i stwarzanie odpowiednich warunków do tworzenia nowych, stabilnych jednostek tego typu. Podmioty ekonomii społecznej są powoływane w szczególności w celu zaspakajania potrzeb swoich członków i podopiecznych, i działają we wszystkich sektorach gospodarki narodowej. Miejsca pracy, które powstają w ramach przedsiębiorczości społecznej są szczególnie istotne, gdyż pozwalają zatrudnić osoby, którym wyjątkowo trudno jest wejść na otwarty rynek pracy, są to m. in. osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne, czy też osoby o niskich kwalifikacjach lub które zbyt wcześnie wypadły z systemu edukacji. Dodatkowo przedsiębiorstwa społeczne powstają najczęściej na obszarach o niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, np. na obszarach wiejskich. Planuje się wzmocnienie ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej w całym regionie między innymi poprzez świadczenie usług wspierających podmioty ekonomii społecznej: animacyjnych, inkubacyjnych i wspierających istniejące przedsiębiorstwa społeczne i inne podmioty ekonomii społecznej, a także dla osób wykluczonych/zagrożonych wykluczeniem społecznym np. celem założenia spółdzielni socjalnej.

Jednocześnie wsparcie sektora ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej w regionie świadczone będzie za pośrednictwem akredytowanych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (trzy instytucje, funkcjonujące w obrębie trzech wyznaczonych subregionów), wybrane do dofinansowania w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Osi priorytetowej 9 będą uzupełniane przede wszystkim przez działania współfinansowane ze środków EFRR w ramach Osi priorytetowej 11.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- wsparcie dla utworzenia i/lub funkcjonowania instytucji ekonomii i przedsiębiorczości społecznej,
- finansowanie założenia/przystąpienia/zatrudnienia w spółdzielni socjalnej,
- tworzenie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorczości społecznej,
- wsparcie dla osób wykluczonych/ zagrożonych wykluczeniem społecznym za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych, w tym o charakterze integracyjnym, np. CIS, KIS, ZAZ, WTZ .

Zasięg terytorialny

Wsparciem zostanie objęty cały obszar województwa opolskiego bez specyficznych uwarunkowań dotyczących wymiaru terytorialnego.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.8 będą stanowiły m.in.:

- podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne,
- osoby fizyczne w zakresie doradztwa i szkoleń umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej.

Typy beneficjentów

Grupę beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.8 będą stanowiły m. in.:

- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- organizacje pozarządowe działające w obszarze ekonomii społecznej.

3.9.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 9

Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach Osi Priorytetowej 9 *Integracja społeczna* ze względu na charakter wsparcia, projekty będą wybierane przede wszystkim w trybie konkursowym. Przewiduje się również realizację projektów pozakonkursowych przez instytucję zajmującą się koordynacją wszystkich działań dotyczących integracji społecznej w regionie, tj. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu.

Sposób finansowania projektów

W ramach Osi priorytetowej 9 *Integracja społeczna* środki dotacji na rzecz Beneficjentów będą przyjmowały formę płatności zaliczkowych.

Środki na rzecz Beneficjentów będą przekazywane na podstawie umowy o dofinansowanie oraz wniosku Beneficjenta o płatność.

Cross-financing

Dla zapewnienia efektywnej realizacji przyjętych celów na poziomie Osi priorytetowej 9 *Integracja społeczna* wysokość udziału cross-finansingu wyniesie maksymalnie do 10%.

Tabela 3.9.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 9 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.9.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 9 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.9.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 9 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.9.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 9

Działania prowadzone w ramach Osi priorytetowej 9 w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem są komplementarne z zadaniami wdrażanymi na poziomie krajowym w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020. W celu uniemożliwienia wielokrotnego finansowania kryterium demarkacji stanowi rodzaj przedsięwzięcia realizowanego w ramach danego projektu.

Ze względu na charakter interwencji prowadzonych w ramach Osi priorytetowej 9 zachodzi również komplementarność wewnątrzprogramowa. Działania komplementarne realizowane będą w ramach kilku Osi priorytetowych finansowanych zarówno z EFRR i EFS. Dzięki podejściu dwufunduszowemu realizowane przedsięwzięcia będą przenikać się wzajemnie oraz uzupełniać, co przyczyni się do zwiększenia efektu synergii.

Zachodzące powiązania komplementarne oraz linię demarkacji z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020 oraz RPO WO 2014-2020 prezentują Tabela 3.9.7 i Tabela 3.9.8.

Tabela 3.9.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 9 z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020.

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
PO WER 2014-2020	Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji	Rodzaj projektu
	Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa	Rodzaj projektu

Tabela 3.9.8 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 9 z działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020.

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 3 <i>Konkurencyjna gospodarka</i>	Rodzaj projektu Typ beneficjenta
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 8 <i>Konkurencyjny rynek pracy</i>	Rodzaj projektu Typ beneficjenta
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 11 <i>Inwestycje w infrastrukturę społeczną</i>	Rodzaj projektu Źródło finansowania
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 12 <i>Instrumenty finansowe</i>	Rodzaj projektu Forma wsparcia

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowe informacje dotyczące kryteriów finansowania poszczególnych operacji przez Programy Operacyjne oraz mechanizmy koordynacji wykluczające możliwość finansowania tych samych operacji w ramach różnych Programów Operacyjnych określa „Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej”.

3.10 Oś priorytetowa 10 Wysoka jakość edukacji

	Cele tematyczne / priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 10	Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	EFS
	PI 10.1	Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego	
	PI 10.3	Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	
Podejście terytorialne	OSI DEPOPULACJA w zakresie edukacji przedszkolnej (za wyjątkiem Aglomeracji Opolskiej) oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego. ZIT w zakresie edukacji przedszkolnej		

3.10.1 Sytuacja wyjściowa

Zasadniczą podstawą gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, która stanowi jeden z fundamentów *Strategii Europa 2020*¹⁵⁷ jest racjonalne wykorzystywanie zasobów ludzkich. Kapitałem regionu są jego mieszkańcy, stąd wszelkie działania w obszarze edukacji i oscylujące wokół potencjału intelektualnego mają dla niego istotne znaczenie. W najbliższym czasie ważnym czynnikiem określającym m.in. jakościowe cechy kapitału ludzkiego w regionie będą, już zresztą zauważalne, zmiany demograficzne¹⁵⁸. Województwo opolskie przekształca się w społeczeństwo ludzi starszych, mniej aktywnych zawodowo, z niskimi udziałami nie tylko dzieci i młodzieży, ale także ludzi w wieku średnim¹⁵⁹. Skutki zachodzących obecnie procesów stanowią istotne zagrożenie dla rozwoju regionu. Z uwagi na niekorzystne tendencje demograficzne należy podjąć szereg intensywnych działań, które będą sprzyjały zarówno aktywizacji jak i rozwojowi zasobów ludzkich. Jednym z czynników stanowiącym odpowiedź na te wyzwania jest odpowiednie przygotowanie kapitału ludzkiego. Stąd jednym z podstawowych przedsięwzięć mających na celu zmianę dotychczasowych trendów demograficznych występujących w regionie oraz samej pozycji województwa jest podniesienie jakości edukacji.

Zmiany, jakie nastąpiły przez ostatnie lata w obszarze edukacji dostrzegalne są zarówno w funkcjonowaniu sektora edukacji, jak i samych postawach edukacyjnych społeczeństwa, w tym także mieszkańców województwa opolskiego. Zmiany te przyczyniły się do znacznego wzrostu inwestycji w kapitał ludzki. Jednocześnie można też zidentyfikować szereg problemów, z którymi boryka się system kształcenia i szkolenia na Opolszczyźnie.

Mimo, iż stale wzrastający poziom aspiracji edukacyjnych i zawodowych mieszkańców województwa jest tendencją pozytywną, to niedopasowanie oferty edukacyjnej do aktualnych

¹⁵⁷ *Komunikat Komisji. Europa 2020...*, s. 11.

¹⁵⁸ *Założenia Program Specjalnej Strefy Demograficznej...*, s. 5.

¹⁵⁹ Opolszczyzna charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem depopulacji w skali kraju, w tym przede wszystkim odplywem ludzi młodych. *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 27.

realiów rynku pracy stanowi jeden z podstawowych problemów w regionie. Zatem wyposażenie mieszkańców województwa opolskiego w wiedzę i umiejętności uwzględniające potrzeby dynamicznego rynku pracy i zmiany struktur w gospodarce stanowi jedno z podstawowych wyzwań.

Obok problemu niedopasowania kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy w obszarze edukacji występują również inne problemy i zagrożenia. Wynikają one m.in. z faktu nierówności w dostępie do usług edukacyjnych, jakości usług nauczania czy niskiej świadomości dotyczącej konieczności uzupełniania swoich kwalifikacji. Źródłem tych nierówności jest zarówno zróżnicowanie społeczne, jak i materialne ludności regionu.

Ubóstwo dzieci oraz inne przejawy wykluczenia społecznego mają negatywny wpływ na rozwój emocjonalny oraz intelektualny dzieci, co w ostateczności może zaowocować brakiem kapitału kulturowego oraz społecznego¹⁶⁰ w regionie tworząc tym samym grupy defaworyzowane i rozwarstwienie się społeczne. Walka z wykluczeniem społecznym i zjawiskiem ubóstwa powinna skupiać się m.in. na poprawie dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym do wysokiej jakości edukacji.

Coraz bardziej zróżnicowane wewnętrznie społeczeństwo stawia nowe wyzwania przed edukacją. Z przeprowadzonych badań i analiz wynika, że edukacja antydyskryminacyjna jest obecna w szkole tylko w niewielkim wymiarze, zaś informacje przekazywane dzieciom i młodzieży bardzo często powielają stereotypy i uprzedzenia odnoszące się do różnych grup społecznych zagrożonych dyskryminacją i wykluczeniem społecznym. Niestety realizacja działań antydyskryminacyjnych w szkole jest właściwie wyłącznie uzależniona od dobrej woli dyrekcji danej placówki lub poszczególnych nauczycieli. Upowszechnianiu tego typu działań nie sprzyja już sam system kształcenia i doskonalenia nauczycieli, w którym tematyce antydyskryminacyjnej nie przypisuje się odpowiedniego znaczenia. Szkoła jest jedną z głównych instytucji publicznych, gdzie uczennica i uczeń powinni mieć prawo do równego traktowania oraz możliwość nabycia równościowej postawy wobec innych. Aktualnie placówki edukacyjne nie świadczą usług w tym zakresie na zadawalającym poziomie¹⁶¹.

Budowanie kapitału intelektualnego rozpoczyna się już na etapie edukacji początkowej. Funkcjonująca w regionie opieka przedszkolna nie zaspokaja w pełni potrzeb rodziców dzieci w wieku przedszkolnym. Dostępność do placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci w województwie opolskim należy do najlepszych w kraju, jednak w układzie wewnątrzregionalnym jest ona mocno zróżnicowana¹⁶². Do barier w rozwoju edukacji przedszkolnej w regionie zalicza się przede wszystkim brak miejsc w przedszkolach głównie w ośrodkach miejskich, zbyt krótki czas opieki oferowany przez niektóre placówki oraz wysokie koszty ponoszone przez rodziców w związku z przebywaniem dzieci w przedszkolach lub udziałem w dodatkowych zajęciach¹⁶³. Działania pogłębiające możliwość dostępu do przedszkoli oraz poprawa ich infrastruktury oraz dobrej jakości usług mają ważne znaczenie dla rozwoju Opolszczyzny. Zapewnienie łatwego dostępu do opieki nad małym dzieckiem jest jednym z lepszych narzędzi, które może pośrednio wpłynąć na zwiększenie dzietności przy utrzymaniu wysokiej aktywności zawodowej¹⁶⁴. Kwestia godzenia obowiązków rodzinnych z zawodowymi ma

---

¹⁶⁰ *Spółeczeństwo w drodze do wiedzy. Raport o stanie edukacji 2010*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2011r.s.200.

¹⁶¹ Szerzej na ten temat: *Spółeczeństwo w drodze do wiedzy. Raport o stanie edukacji 2010...*;

¹⁶² *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 101.

¹⁶³ *Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach EFS i EFRR w województwie opolskim. Raport końcowy, Dyspersja badania społeczne i ewaluacyjne*, s. 45.

¹⁶⁴ *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020...*, s. 11.

znaczenie dla województwa opolskiego zarówno pod względem społecznym jak i ekonomicznym. Ustabilizowanie sytuacji kobiet na rynku pracy poprzez zwiększenie dostępu do placówek opiekuńczo-wychowawczych będzie miało wpływ na rozwój gospodarczy regionu.

Słabym punktem oferty edukacyjnej na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym jest przeładowanie programów nauczania wiedzą teoretyczną, nieprzydatną w codziennej praktyce zawodowej oraz brak dobrego przygotowania zawodowego. Taki model nauczania powoduje schematyczne stosowanie posiadanej wiedzy po ukończeniu szkoły. Współczesny system kształcenia podejmuje różne działania, aby zmienić powyższą sytuację. Jednak sposób nauczania w szkołach nadal opiera się na uczeniu na pamięć¹⁶⁵. Strategie określające główne trendy i wyzwania dla kraju na najbliższe lata, kompatybilnie z wytycznymi Komisji Europejskiej zalecają wprowadzenie do programów szkolnych elementów kreatywności, innowacji i przedsiębiorczości¹⁶⁶. System edukacji, który umożliwiałby rozwój kreatywności czy zdolności twórczych u uczniów stałby się ciekawszy i bardziej atrakcyjny. Miałyby to również swoje przełożenie na jakość oraz efektywność nauczania.

Pomimo tego, iż w regionie kładzie się duży nacisk na edukację szkolną, w dalszym ciągu występują tu obszary wymagające wsparcia. Na Opolszczyźnie na wsiach i w małych miastach uczniowie i uczennice gimnazjów osiągają gorsze wyniki, niż ich rówieśnicy w średnich i dużych miastach. Również, wśród mieszkańców miast występuje wyższy odsetek osób, które ukończyły szkołę średnią lub policealną (33,6%, podczas gdy na wsi wynosi on 22,9%). Odmienne sytuacja kształtuje się w edukacji zawodowej, gdyż zasadnicze szkoły zawodowe ukończyło 28,6% uczniów mieszkających na wsi (wynik ten jest wyższy o 8,9 % niż w miastach)¹⁶⁷.

Niepokojącym zjawiskiem na Opolszczyźnie są również niezadowalające wyniki egzaminów zawodowych, potwierdzających kwalifikacje zawodowe. W odniesieniu do wyników egzaminu, który odbył w 2012r. odsetek absolwentów w regionie, którzy uzyskali dyplomy wynosi 62,9%¹⁶⁸. W stosunku do wyniku osiągniętego na poziomie kraju jest on niższy o 4,6%¹⁶⁹.

Stały postęp techniczny, *dynamiczne zmiany technologii informatyczno-komunikacyjnych* i rozwój gospodarczy wymagają ciągłego doskonalenia oraz podnoszenia kompetencji i kwalifikacji. Zgodnie z sytuacją przedstawioną w części diagnostycznej stopień upowszechnienia kształcenia ustawicznego w regionie mierzony procentowym udziałem osób uczących się i doksztalających w wieku 25–64 lat w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców województwa opolskiego jest niższy niż krajowy czy europejski. Fakt ten wynika z niskiej świadomości wśród mieszkańców regionu na temat korzyści płynących z kształcenia ustawicznego. Zdobytą wiedza oraz kompetencje szybko ulegają dezaktualizacji a umiejętności, które pozwalają sprostać dzisiejszym problemom mogą okazać się niewystarczające do poradzenia sobie z jutrzejszym wyzwaniem. Stąd kluczem do zapewnienia sprawnego funkcjonowania społeczeństwa opartego na wiedzy i innowacji jest wspieranie procesu ciągłego uzupełniania umiejętności oraz budowanie świadomości w zakresie znaczenia edukacji ustawicznej.

¹⁶⁵ *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020...*, s. 14.

¹⁶⁶ *Komunikat Komisji. Europa 2020...*, s. 15; *Strategia Rozwoju Kraju 2020...*, s. 81.

¹⁶⁷ *Narodowy spis powszechny ludności i mieszkań 2011r. Raport z wyników w województwie opolskim*, Urząd Statystyczny w Opolu Opole 2012 r., s. 30.

¹⁶⁸ *Raport z egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe – sesja letnia 2012. Część II. Statystyka wyników egzaminu (tabele i wykresy)*, Okręgowa komisja Edukacyjna we Wrocławiu, 2012 r.

¹⁶⁹ *Sprawozdanie z przebiegu i wyników egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe*. Centralna Komisja Egzaminacyjna w Warszawie, Warszawa 2012r. s. 14

Mając na uwadze słabe strony województwa opolskiego koniecznym staje się podjęcie zintensyfikowanych działań w obszarze edukacji. Tym samym, w celu zapewnienia maksymalnej skuteczności działań w ramach Osi priorytetowej 10 sposób koncentracji interwencji będzie miał charakter zarówno tematyczny jak i terytorialny. Interwencja w ramach edukacji bezpośrednio wpisuje się w Strategię Europa 2020 i jej projekty przewodnie: *Mobilna młodzież* oraz *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*. Natomiast w wymiarze krajowym wiodącym dokumentem strategicznym dla podejmowanych interwencji, które zgodnie ze zdiagnozowanymi problemami będą realizowane w ramach Osi priorytetowej 10 jest *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego*.

W odniesieniu do koncentracji terytorialnej, aby zapobiec niekorzystnym trendom demograficznym i zapewnić spójność wewnętrzną realizowane w obszarze edukacji działania ukierunkowane zostaną na obszar ZIT oraz OSI Depopulacja z uwzględnieniem miast, gdzie zdiagnozowano kumulację negatywnych zachowań społecznych (obszary wskazane do rewitalizacji).

Terytorialny wymiar prowadzonych interwencji na wskazanych wyżej obszarach będzie spójny z pozostałymi działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020. Podejmowane przedsięwzięcia będą się wzajemnie przenikać i uzupełniać, co będzie sprzyjało szybkiemu rozwojowi regionu. Na przykład działania podejmowane w obszarze Osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce* służące innowacji w przedsiębiorstwach będą m.in. konsekwencją wsparcia udzielonego w celu odpowiedniego wykwalifikowania kapitału ludzkiego w obszarze specjalizacji regionalnych.

Podniesienie poziomu konkurencyjności regionu oraz innowacyjności gospodarki wymaga efektywnego wsparcia w obszarze edukacji. Stąd podejmowane w ramach RPO WO 2014-2020 działania przebiegać będą dwutorowo. Interwencja prowadzona w ramach Programu dotyczyć będzie zarówno kwestii infrastrukturalnych jak i samego nauczania. Wsparcie udzielane w ramach Osi priorytetowej 10 uzupełnione o przedsięwzięcia inwestycyjne w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową finansowane z EFRR w ramach Osi priorytetowej 11 *Inwestycje w infrastrukturę społeczną* przyczynia się do utworzenia warunków dla nowoczesnego nauczania na wszystkich etapach kształcenia.

3.10.2. Cele Osi priorytetowej 10

Wykorzystanie walorów kapitału ludzkiego, którego podstawową składową jest kapitał edukacyjny stanowi niezbędny wkład w budowę nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. Wsparcie rozwoju kapitału edukacyjnego przyczyni się do odbudowy potencjału ludnościowego Opolszczyzny oraz wzrostu konkurencyjności gospodarki regionu.

Najważniejszymi cechami kapitału ludzkiego są wiedza, wykształcenie, kwalifikacje oraz umiejętności zawodowe. Stąd działania podejmowane w ramach Osi priorytetowej 10 *Wysoka jakość edukacji* mają na celu przyczynić się do **wzrostu jakości oraz upowszechnienia edukacji dostosowanej do regionalnego rynku pracy**. Realizacja celu będzie stanowiła odpowiedź na zdiagnozowane w regionie problemy oraz zaproponowane na poziomie unijnym i krajowym działania w obszarze edukacji i równocześnie przyczyni się do:

- Wzrostu jakości oferty edukacyjnej na każdym etapie kształcenia;
- Upowszechnienia kształcenia zawodowego;
- Dostosowania kształcenia do wymagań rynku pracy;
- Zwiększenia uczestnictwa w edukacji formalnej i pozaformalnej osób dorosłych;
- Poprawy jakości kształcenia i szkolenia nauczycieli.

Poprawa jakości kapitału ludzkiego oznacza stan w którym mieszkańcy województwa uzyskują wysokiej jakości kompetencje i kwalifikacje, które będą odpowiadać aktualnym potrzebom społeczno-gospodarczym regionu. Realizacja efektywnych działań w obszarze edukacji poprzez inwestycje w wiedzę, wykształcenie czy umiejętności zawodowe począwszy od poziomu najwcześniejszego, tj. przedszkolnego skończywszy na osobach dorosłych znajdzie swoje przełożenie w postaci podwyższenia jakości życia osób zamieszkujących region. Stąd zapewnienie dostępu do wysokiej jakości oferty edukacyjnej, dostosowanie jej do aktualnych wymagań rynku pracy oraz upowszechnienie kształcenia zawodowego i ustawicznego są ważnymi do osiągnięcia celami, które jednocześnie staną się narzędziem do walki z postępującą w regionie depopulacją.

Kluczem do wysokiej jakości edukacji opartej m.in. na kreatywności oraz twórczych postawach jest zapewnienie wysokiej jakości pracy nauczycieli. Stąd również ważnym do realizacji celem jest podwyższenie jakości ich kształcenia i szkolenia.

Zaplanowane do osiągnięcia w ramach Osi priorytetowej 10 cele operacyjne odpowiadają działaniom określonym do realizacji zarówno w priorytecie inwestycyjnym 10.1 jak i priorytecie inwestycyjnym 10.3 (Tabela 3.10.2).

Tabela 3.10.1 Powiązania celów Osi priorytetowej 10 z Priorytetami inwestycyjnymi

	PI
Wzrost jakości oferty edukacyjnej na każdym etapie kształcenia.	10.1
Upowszechnienie kształcenia zawodowego.	10.1
Dostosowanie kształcenia do wymagań rynku pracy.	10.1 10.3
Zwiększenie uczestnictwa w edukacji formalnej i pozaformalnej osób dorosłych.	10.3
Poprawa jakości kształcenia i szkolenia nauczycieli.	10.1

Źródło: Opracowanie własne

3.10.3. Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 10

Tabela 3.10.2 Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 10*

Nazwa wskaźnika	CT	PI		Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		10.1	10.3		2018	2020	2022			
Wskaźniki dla oceny ram wykonania										
<i>Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba miejsc w ośrodkach wychowania przedszkolnego dofinansowanych w ramach programu</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba szkół wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć lekcyjnych</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba szkół, które wdrożyły rozwiązania w zakresie pracy z dzieckiem młodszym na danym progu edukacyjnym</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba szkół, których laboratoria zostały wyposażone w ramach programu</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba szkół i placówek, które podjęły działania na rzecz przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba szkół i placówek o najniższych wynikach edukacyjnych objętych wsparciem w ramach programu</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w ramach programu</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba uczniów objętych wsparciem w ramach programu</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach prowadzonych w oparciu o indywidualne podejście do ucznia</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba uczniów uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba	Beneficjenci	1/rok

Nazwa wskaźnika	CT	PI		Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		10.1	10.3		2018	2020	2022			
								uczestników		
<i>Liczba szkół zawodowych współpracujących z pracodawcami w ramach programu</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w ramach programu</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zrealizowanych we współpracy z pracodawcami</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie rozwoju ich kompetencji kluczowych dla potrzeb rynku pracy</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba funkcjonujących centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba szkół i placówek objętych wsparciem w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa edukacyjno-zawodowego</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
<i>Liczba jednostek samorządu terytorialnego, które wdrożyły partnerskie programy współpracy szkół zawodowych z ich otoczeniem społeczno – gospodarczym</i>	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
Wskaźniki produktu										
1. <i>Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
2. <i>Liczba miejsc w ośrodkach wychowania przedszkolnego dofinansowanych w ramach programu</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
3. <i>Liczba szkół wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć lekcyjnych</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
4. <i>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
5. <i>Liczba szkół, które wdrożyły rozwiązania w zakresie pracy z dzieckiem młodszym na danym progu edukacyjnym</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
6. <i>Liczba szkół, których laboratoria zostały doposażone w ramach programu</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
7. <i>Liczba szkół i placówek, które podjęły działania na rzecz przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji</i>	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok

Nazwa wskaźnika	CT	PI		Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		10.1	10.3		2018	2020	2022			
8. Liczba szkół i placówek o najniższych wynikach edukacyjnych objętych wsparciem w ramach programu	10	X		0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
9. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w ramach programu	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
10. Liczba uczniów objętych wsparciem w ramach programu	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
11. Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach prowadzonych w oparciu o indywidualne podejście do ucznia	10	X		0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
12. Liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
13. Liczba uczniów uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	10		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
14. Liczba szkół zawodowych współpracujących z pracodawcami w ramach programu	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
15. Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w ramach programu	10		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
16. Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zrealizowanych we współpracy z pracodawcami	10		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
17. Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie rozwoju ich kompetencji kluczowych dla potrzeb rynku pracy	10		X	0	D/U	D/U	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
18. Liczba funkcjonujących centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
19. Liczba szkół i placówek objętych wsparciem w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa edukacyjno-zawodowego	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
20. Liczba jednostek samorządu terytorialnego, które wdrożyły partnerskie programy współpracy szkół zawodowych z ich otoczeniem społeczno –gospodarczym	10		X	0	D/U	D/U	D/U	szt.	Beneficjenci	1/rok
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego										
21. Liczba osób świadczących usługi doradztwa edukacyjno-zawodowego po opuszczeniu programu	10		X	D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok

Nazwa wskaźnika	CT	PI		Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		10.1	10.3		2018	2020	2022			
22. Liczba uczestników programu, którzy uzyskali kwalifikacje po jego opuszczeniu	10		X	D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok
Długoterminowe wskaźniki rezultatu										
23. Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK	10	X		D/U	-	-	D/U	liczba uczestników	Beneficjenci	1/rok

* Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.10.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 10

3.10.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Priorytet inwestycyjny 10.1 ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego

Kształcenie w okresie dzieciństwa ma przełożenie na kształtowanie się późniejszej ścieżki edukacyjnej dziecka. Zatem istotnym przedsięwzięciem podejmowanym w ramach priorytetu inwestycyjnego, które może pozytywnie wpłynąć na niekorzystne zmiany demograficzne jest zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej. Dzieci uczestniczące w edukacji przedszkolnej lepiej dają sobie radę w szkole oraz wykazują wyższe kwalifikacje społeczne i emocjonalne, a także zdolności werbalne i intelektualne niż dzieci, które nie brały udziału w wysokiej jakości programach edukacyjnych na poziomie edukacji przedszkolnej.

Działania podejmowane na rzecz upowszechnienia edukacji przedszkolnej w ramach priorytetu inwestycyjnego będą obejmować tworzenie nowych i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego na Opolszczyźnie. Zakres interwencji przede wszystkim obejmować będzie adaptacje i remont obiektów w związku z dostosowaniem ich do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym. W celu tworzenia nowych miejsc przedszkolnych powinna być wykorzystywana istniejąca baza lokalowa placówek oświatowych np. budynki likwidowanych szkół czy jakaś część budynków szkół, w których na skutek zmian demograficznych zmniejszyła się liczba uczących się dzieci. Utworzenie nowych miejsc przedszkolnych jest również możliwe poprzez modernizacje istniejących budynków przedszkolnych bądź innych budynków gminnych.

Jedną z ważniejszych misji edukacji przedszkolnej jest wyrównanie szans rozwojowych dzieci. Stąd w ramach priorytetu inwestycyjnego zaplanowano do realizacji m.in. działania służące zmniejszaniu dysproporcji w dostępie do edukacji przedszkolnej dzieci zamieszkałych na terenach miejskich i wiejskich oraz wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci poprzez organizowanie i prowadzenie dodatkowych zajęć stymulujących ogólny rozwój dziecka np. (logopedycznych i psychologiczno-pedagogicznych) oraz rozwijających kompetencje dzieci, co umożliwi jednocześnie podniesienie poziomu edukacji przedszkolnej.

Koncentracja na potrzebach edukacyjnych dzieci i zapewnienie im odpowiednich warunków do nauki, wychowania i stanowi fundamentalny element wsparcia. Nie można jednak pominąć tu kwestii o charakterze opiekuńczym. Posiadanie potomstwa nie powinno ograniczać aktywności zawodowej, stąd działania, które umożliwią przeciwdziałanie rozwarstwieniu w edukacji przedszkolnej realizowane będą w ramach zasady zintegrowanego podejścia terytorialnego ZIT. Zwiększenie dostępności do opieki przedszkolnej na obszarze Aglomeracji Opolskiej poprzez m.in. wygenerowanie dodatkowych miejsc przedszkolnych będzie sprzyjało godzeniu obowiązków rodzinnych i zawodowych i da szansę na rozwój dziecka zapewniając mu, nieraz bardzo trudny do zdobycia w ośrodkach miejskich dostęp do edukacji przedszkolnej. Podejście to wychodzi naprzeciw rosnącym oczekiwaniom rodziców, którzy coraz częściej starają się umieścić dziecko w placówce opiekuńczej zlokalizowanej w pobliżu miejsca pracy.

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego będzie dotyczyło również upowszechnienia dostępu do wysokiej jakości edukacji szkolnej na różnych poziomach kształcenia w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych dla dzieci i młodzieży oraz wyrównaniu

dysproporcji edukacyjnych w trakcie procesu kształcenia. Wsparcie tych działań jest warunkiem niezbędnym do poniesienia ogólnego poziomu wykształcenia mieszkańców regionu. Instrumentami bezpośredniego wsparcia edukacji szkolnej w ramach priorytetu inwestycyjnego będą m.in. działania dotyczące:

- indywidualnego podejścia do potrzeb ucznia, również poprzez wspieranie jednostek systemu oświaty w pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- wsparcia szkół w zakresie pracy z uczniem młodszym na danym progu edukacyjnym,
- przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji w edukacji,
- nauczanie kompetencji kluczowych z punktu widzenia dalszej ścieżki edukacyjnej i potrzeb rynku pracy, w szczególności w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych jako podstawy do uczenia się przez całe życie (w tym wyposażenie laboratoriów szkolnych w nowoczesne narzędzia do nauczania),
- realizacji praktyk zawodowych dla uczniów szkół gimnazjalnych/ponadgimnazjalnych kształcenia ogólnego,
- nauczania kompetencji odpowiadającym specjalizacjom kluczowym i potencjalnie kluczowym zdiagnozowanym w województwie¹⁷⁰,
- diagnozowania potrzeb edukacyjnych w kontekście uwarunkowań regionalnego rynku oraz rozszerzenie oferty poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego,
- wzmocnienia procesu dydaktycznego aktywnymi metodami, sprzyjającego kształtowaniu u uczniów kreatywności oraz twórczych postaw,
- inicjatyw przeciwdziałających dyskryminacji i uprzedzeniom w instytucjach edukacyjnych,
- upowszechniania edukacji równościowej rozwijającej praktyczne umiejętności przeciwdziałania dyskryminacji, i wzmocniania grup, które są dyskryminowane lub wykluczone, kształtującej postawy równościowe.

Rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb edukacyjnych ucznia na każdym etapie kształcenia oraz rozpoznawanie jego indywidualnych możliwości psychofizycznych, wynikających m.in. z niepełnosprawności, szczególnych uzdolnień, trudności w uczeniu się czy niedostosowania społecznego ma ważne znaczenie w zapewnieniu mu stałego i systematycznego rozwoju i jednocześnie da szansę na rozwijanie jego zainteresowań i umiejętności, co wpłynie na poprawę jakości systemu kształcenia w regionie. Stąd w odniesieniu do działań związanych z indywidualizacją nauczania w ramach priorytetu inwestycyjnego prowadzone będzie kompleksowe wsparcie w postaci m.in. zakupu sprzętu specjalistycznego oraz pomocy dydaktycznych umożliwiających pracę z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej (realizacja zajęć dydaktyczno – wyrównawczych, rozwijających uzdolnienia czy zajęć specjalistycznych), oraz odpowiedniego wyposażenia kadry pedagogicznej w kwalifikacje niezbędne do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami.

Jednym z wyzwań, na którym koncentruje się priorytet inwestycyjny jest również wypracowanie i wdrożenie rozwiązań umożliwiających rozwijanie twórczego, kreatywnego i samodzielnego myślenia ucznia. Wysoko rozwinięty potencjał intelektualny regionu przyczynia się do wzrostu innowacyjności gospodarki, dlatego też wspieranie oryginalnych form organizacji

---

¹⁷⁰ Specjalizacje kluczowe i potencjalnie kluczowe, w tym specjalizacje inteligentne istotne dla rozwoju konkurencyjnego i innowacyjnego rynku pracy w województwie opolskim zidentyfikowane zostały w rozdziale 1 *Uwarunkowania społeczne, gospodarcze, przestrzenne województwa opolskiego RPO WO 2014-2015*.

kształcenia oraz nowatorskiej pracy dydaktycznej stanowi ważne przedsięwzięcie w obszarze edukacji. Przygotowanie młodego człowieka do sprostania wyzwaniom rynku pracy czy podjęcia odpowiedniej dalszej ścieżki rozwojowej i aktywnego włączenia się w nurt przemian zachodzących wokół wymaga wsparcia procesu dydaktycznego w postaci nauczania prowadzonego aktywnymi metodami oraz budowania kompetencji w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych. Przedsięwzięcia podejmowane w tym obszarze będą miały wpływ na ułatwienie uczniom procesu uczenia się, czyniąc tym samym naukę bardziej atrakcyjną. Stąd w ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie będzie skierowane np. na realizację zajęć dodatkowych realizowanych metodą projektu. Takie podejście pozwoli na kształtowanie u uczniów kompetencji społecznych.

Z kolei w ramach wyrównywania szans edukacyjnych realizowane będą elementy edukacji antydyskryminacyjnej. Dzięki nim zarówno nauczyciele, jak i uczennice oraz uczniowie rozwiną kompetencje związane z edukacją równościową, wzmocnią wiedzę i umiejętności w tym zakresie, a także rozwiną postawę równościową uznającą godność, wolność i równość wszystkich osób. Celem podjętych inicjatyw będzie rozwój edukacji przeciwdziałającej nierównemu traktowaniu i przemocy, jednocześnie wspierającej równość i różnorodność.

Dodatkowym działaniem realizowanym w ramach priorytetu inwestycyjnego będzie dofinansowanie programu pomocy stypendialnej. Udzielanie bezpośredniego wsparcia uczniom szczególnie zdolnym, pochodzącym z rodzin najuboższych umożliwi szerszy rozwój ich zainteresowań oraz umiejętności. Efektem wsparcia ucznia w dostępie do edukacji będzie wyrównywanie jego szans edukacyjnych oraz możliwość zwiększenia udziału tych osób w dalszym kształceniu, w tym na poziomie wyższym.

Współczesna gospodarka stawia przed oświatą wiele nowych zadań i wyzwań. Nowoczesny system edukacji musi nie tylko uwzględniać zachodzące zmiany, ale przede wszystkim przystosowywać się do nowych warunków. Budowanie i promocja korzyści płynących z powszechnego zastosowania technologii informacyjno-telekomunikacyjnych oraz budowanie zaufania do środowiska cyfrowego w procesie edukacyjnym pozwoli na podniesienie skuteczności przekazywania treści dydaktycznych oraz ich uatrakcyjnienie. Rozwijanie w ramach programu kompetencji nauczycieli oraz uczniów w zakresie stosowania technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w procesie edukacyjnym będzie miało istotny wpływ na wypracowanie i wdrożenie rozwiązań umożliwiających rozwijanie twórczego, kreatywnego i samodzielnego myślenia ucznia. Planowana w ramach priorytetu inwestycyjnego interwencja wspierająca rozwój umiejętności wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu zapewni osiągnięcie optymalnych efektów edukacyjnych uczniom. W województwie opolskim w ramach programu kontynuowane zostaną działania realizowane w ramach rządowego programu *Cyfrowa szkoła* w zakresie komponentów e-nauczyciel oraz e-szkoła. We wskazanych obszarach *Cyfrowa szkoła* jest przedsięwzięciem pozwalającym m.in. na przygotowanie nauczycieli do nauczania, komunikowania się z uczniami i rodzicami oraz prowadzenie dokumentacji szkolnej z wykorzystaniem narzędzi informacyjno-telekomunikacyjnych oraz zapewnia szkołom wyposażenie w niezbędną infrastrukturę, w szczególności w nowoczesne pomoce dydaktyczne. Dzięki prowadzonemu wsparciu uczniowie i nauczyciele naberą odpowiednich kwalifikacji niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym.

Doskonalenie i podniesienie kompetencji nauczycieli zarówno wychowania przedszkolnego jak i kształcenia ogólnego i zawodowego doprowadzi do wzrostu jakości oferty edukacyjnej w regionie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego oprócz kompetencji cyfrowych nauczycieli wspierane będą m.in. studia podyplomowe, programy przekwalifikowania nauczycieli w kierunku kształcenia ustawicznego lub zawodowego czy kursy kwalifikacyjne.

Zmieniające się otoczenie technologiczne sprawia, że coraz bardziej wzrastają wymagania pracodawców względem absolwentów szkół kształcenia zawodowego. Jednym z działań realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego pozwalających na dostosowanie edukacji do potrzeb regionu będzie wsparcie współpracy szkół kształcenia zawodowego z ich otoczeniem, w tym zwłaszcza z pracodawcami i szkołami wyższymi. Tego rodzaju działanie sprzyjać będzie włączeniu i zaangażowaniu się innych podmiotów w proces kształcenia i egzaminowania uczniów. Rozwój współpracy pozwoli na podwyższenie jakości nauczania zawodowego w regionie. Dzięki m.in. wspólnej pracy nad przygotowaniem programów nauczania oraz współpracy w doskonaleniu nauczycieli kształcenia zawodowego czy zdefiniowaniu kierunków, w których powinno być prowadzone kształcenie zawodowe w regionie, oferta kształcenia zawodowego na Opolszczyźnie nie tylko zyska na jakości ale przede wszystkim stanie się atrakcyjniejsza dla zdolnych młodych ludzi. Realizacja tego działania będzie miała wpływ na podniesienie rangi i prestiżu szkolnictwa zawodowego w regionie.

Niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy w regionie stanowi istotną barierę w jego rozwoju, wobec tego duży nacisk położony zostanie również na wzmocnienie współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami w zakresie m.in. organizacji staży i praktyk. Stąd wspierane będą działania mające na celu wdrożenie do oferty kształcenia zawodowego elementów systemu kształcenia dualnego, który polega na połączeniu, w tej samej mierze, nauki teoretycznej z praktyczną nauką zawodu. Istotnym zatem elementem systemu kształcenia dualnego są praktyki odbywane w przedsiębiorstwach. Jednym z efektów uzyskanych przez wprowadzenie do regionalnej oferty edukacyjnej elementów kształcenia w systemie dualnym będzie zapoznanie ucznia z rynkiem pracy. Jednocześnie instrument ten pozwoli na wyposażenie ucznia w niezbędne obecnie doświadczenie zawodowe, które umożliwi lepsze dopasowanie jego umiejętności i kompetencji do potrzeb rynku pracy. System dualny sprzyja usamodzielnieniu ucznia. Efektem stworzenia takiej oferty edukacyjnej w województwie będzie elastyczny system kształcenia, który szybciej reaguje na zmiany zachodzące w regionie.

Unowocześnienie systemu edukacji zawodowej w regionie nastąpi również poprzez utworzenie na bazie istniejących już placówek edukacyjnych i zapewnienie funkcjonowania wyspecjalizowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego, odpowiadających obszarom specjalizacji regionalnych. Działalność centrów umożliwi zarówno zdobycie odpowiednich kwalifikacji zawodowych wraz z ich potwierdzeniem jak i wykorzystanie uzyskanych umiejętności na rynku pracy. Centra będą również pobudzać współpracę między szkołami a pracodawcami w zakresie organizacji praktyk zawodowych. Umożliwienie realizacji tych działań w obszarze edukacji zawodowej będzie miało wpływ na zwiększenie jej jakości i efektywności oraz wpłynie na jej upowszechnienie w regionie. Dzięki centrom powstanie m.in. sieć wsparcia szkół kształcących w danej branży, co umożliwi wykształcenie kadry odpowiadającej na aktualne potrzeby rynku pracy.

Jednym z głównych wyzwań, na którym koncentruje się priorytet inwestycyjny jest wypracowanie i wdrożenie rozwiązań umożliwiających rozwijanie twórczego, kreatywnego i samodzielnego myślenia ucznia. Wysoko rozwinięty potencjał intelektualny regionu przyczynia się do wzrostu innowacyjności gospodarki, dlatego też wspieranie oryginalnych form organizacji

kształcenia oraz nowatorskiej pracy dydaktycznej stanowi ważne przedsięwzięcie w obszarze edukacji. Doskonalenie i podniesienie kompetencji nauczycieli zarówno wychowania przedszkolnego jak i kształcenia ogólnego i zawodowego doprowadzi do wzrostu jakości oferty edukacyjnej w regionie. W ramach priorytetu inwestycyjnego wspierane będą m.in. studia podyplomowe, programy przekwalifikowania nauczycieli w kierunku kształcenia ustawicznego lub zawodowego czy kursy kwalifikacyjne. Kształcenia nauczycieli będzie uwzględniało problematykę edukacji antydyskryminacyjnej.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego,
- wsparcie istniejących przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego w zakresie m.in. wygenerowania dodatkowych miejsc oraz organizowaniu i prowadzeniu dodatkowych zajęć,
- zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, dla dzieci i młodzieży,
- doskonalenie umiejętności nauczycieli,
- prowadzenie doradztwa zawodowego dla dzieci, młodzieży,
- tworzenie i rozwój centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych,
- staże/prepraktyki realizowane u pracodawców.

Zasięg terytorialny

Ze względu na charakter inwestycji przewidzianych do realizacji w priorytecie inwestycyjnym 10.1 wsparcie będzie miało wymiar terytorialny. Wobec dokonujących się przeobrażeń demograficznych edukacja odgrywa szczególnie ważną rolę, stąd działania te wpisują się OSI Depopulacja. Dodatkowo koncentracja wsparcia skupiona zostanie na obszarze Aglomeracji Opolskiej w ramach zasady zintegrowanego podejścia terytorialnego ZIT w obszarze edukacji przedszkolnej.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach Priorytetu inwestycyjnego 10.1 będą stanowiły m.in.:

- dzieci w wieku przedszkolnym /rodzice dzieci w wieku przedszkolnym¹⁷¹,
- przedszkola/oddziały przedszkolne/inne formy wychowania przedszkolnego¹⁷²,
- uczniowie/wychowankowie/słuchacze szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie ogólne i zawodowe (z wyłączeniem szkół dla dorosłych),
- szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne i zawodowe (z wyłączeniem szkół dla dorosłych),
- młodociani pracownicy,
- nauczyciele,
- osoby, które przedwcześnie opuściły system oświaty,
- pracodawcy.

Typy beneficjentów

---

¹⁷¹ Określone w Ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)

¹⁷² Określone w Ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)

Grupę Beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 10.1 będą stanowiły m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- organizacje pozarządowe,
- partnerzy społeczni,
- przedsiębiorstwa.

Priorytet inwestycyjny 10.3 poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 wsparciem objęte zostaną programy skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy zainteresowane są zdobyciem bądź podwyższeniem umiejętności. Umożliwienie uczenia się w przez całe życie jest podstawą do budowania nowoczesnej polityki edukacyjnej w regionie. W większości osoby, które zakończyły już naukę nie mają wewnętrznej motywacji do dalszego kształcenia podnoszącego kwalifikacje w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej. Stąd przekonanie mieszkańców regionu, iż kształcenie na różnych etapach życia jest efektywne i będzie dostrzegalne i uznawane na rynku pracy jest jednym z ważnych działań realizowanym w tym obszarze. Zmiana postawy mieszkańców regionu i budowa kultury uczenia się przez całe życie będą sprzyjały stworzeniu silnej gospodarki opartej na wiedzy.

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego prowadzone będzie z wykorzystaniem narzędzi krajowego systemu kwalifikacji opierającego się na efektach uczenia się, jako podstawowym kryterium nadawania kwalifikacji. Oznacza to, że każde zdobyte czy podwyższone kwalifikacje będą musiały zostać potwierdzone przez określony zestaw efektów uczenia się.

Potrzebę kształcenia ustawicznego reguluje rynek pracy, stąd głównym działaniem w ramach priorytetu inwestycyjnego jest wsparcie kształcenia osób dorosłych w odniesieniu do rozwijającej się gospodarki regionu. W świetle powyższego wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego skoncentrowane zostanie m.in.:

- w ramach edukacji formalnej w stronę kluczowych i potencjalnie kluczowych specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych,
- w ramach edukacji pozaformalnej np. na podnoszeniu kompetencji językowych oraz wykorzystania technologii ICT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wypracowany zostanie model finansowania szkoleń i kursów podnoszących kompetencje i kwalifikacje o charakterze popytowym, zatem to osoba biorąca udział w kształceniu ustawicznym stanowić będzie centrum wsparcia. W doborze oferty edukacyjnej to przede wszystkim potrzeby osób chcących podnosić swoje kwalifikacje i kompetencje będą miały znaczenie.

Rozwijanie nowego podejścia do kształcenia ustawicznego, które skupiać się będzie przede wszystkim wokół efektów uczenia się oraz na samodzielności i odpowiedzialności uczącego się pozwoli na zwiększenie zainteresowania kształceniem ustawicznym w regionie.

Uzupełnieniem działań edukacyjnych podejmowanych w obszarze kształcenia ustawicznego są usługi doradcze w zakresie wyboru formy i kierunku kształcenia formalnego i pozaformalnego osób

dorosłych. Powyższe będzie skutkowało racjonalnym wyborem edukacyjnym zgodnym z aktualnymi potrzebami na rynku pracy.

Ciągła aktualizacja posiadanych umiejętności bądź nabywanie nowych sprzyja integracji społecznej i zatrudnieniu. Kształcenie ustawiczne umożliwia także dalszą samorealizację i rozwój osobisty. Kompleksowe działania realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego przyczynią się zatem do podniesienia jakości kształcenia oraz zwiększenia liczby osób podnoszących kwalifikacje.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- umożliwienie uczestnictwa w formach szkolnych lub w formach pozaszkolnych,
- umożliwienie udziału w szkoleniach i kursach skierowanych do osób dorosłych,
- zapewnianie elastycznych rozwiązań dostosowanych do różnorodnych szkoleniowych potrzeb osób dorosłych np. kształcenie na odległość.

Zasięg terytorialny

Wsparciem zostanie objęty cały obszar województwa opolskiego bez specyficznych uwarunkowań dotyczących wymiaru terytorialnego.

Grupy docelowe

Grupę docelową w ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 będą stanowiły m.in.:

- osoby, które z własnej inicjatywy zainteresowane są nabyciem, podnoszeniem czy uzupełnieniem umiejętności.

Typy beneficjentów

Grupę beneficjentów w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.7 będą stanowiły:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

3.10.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 10

Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach Osi Priorytetowej 10. *Wysoka jakość edukacji* ze względu na charakter wsparcia, projekty będą wybierane przede wszystkim w trybie konkursowym. Przewiduje się również realizację projektów pozakonkursowych przez instytucje regionalne zajmujące się koordynacją działań w obszarze edukacji, tj. przez Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu, a także przez Departament Edukacji i Rynku Pracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego.

Dodatkowo w przypadku priorytetu inwestycyjnego 10.1 dotyczącego wsparcia edukacji przedszkolnej, wybór projektów będzie prowadzony przez instytucję odpowiedzialną za realizację ZIT w Aglomeracji Opolskiej.

Sposób finansowania projektów

W ramach Osi Priorytetowej 10. *Wysoka jakość edukacji* dotacje przekazywane na rzecz Beneficjentów będą przyjmowały formę płatności zaliczkowych. Środki na rzecz Beneficjentów będą przekazywane na podstawie umowy o dofinansowanie oraz wniosku Beneficjenta o płatność.

Cross-financing

Dla zapewnienia efektywnej realizacji celów na poziomie Osi Priorytetowej 10. *Wysoka jakość edukacji* wysokość udziału cross-finansingu wyniesie maksymalnie do 10%.

Tabela 3.10.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 10 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.10.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 10 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.10.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 10 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.10.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 10

Działania prowadzone w ramach Osi priorytetowej 10 w zakresie inwestowania w edukację oraz kształcenia ustawicznego są komplementarne z zadaniami wdrażanymi na poziomie krajowym w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020. W celu uniemożliwienia wielokrotnego finansowania kryterium demarkacji stanowi rodzaj przedsięwzięcia realizowanego w ramach danego projektu.

Ze względu na charakter interwencji prowadzonych w ramach Osi priorytetowej 10 zachodzi również komplementarność wewnątrzprogramowa. Działania komplementarne realizowane będą w ramach kilku Osi priorytetowych finansowanych zarówno z EFRR i EFS. Dzięki podejściu dwufunduszowemu realizowane przedsięwzięcia będą przenikać się wzajemnie oraz uzupełniać co przyczyni się do zwiększenia efektu synergii.

Zachodzące powiązania komplementarne oraz linię demarkacji z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020 oraz RPO WO 2014-2020 prezentują Tabela 3.10.7 i Tabela 3.10.8.

Tabela 3.10.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 10 z działaniami realizowanymi w ramach Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020.

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
PO WER 2014-2020	Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji	Rodzaj projektu
	Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa	Rodzaj projektu

Tabela 3.10.8 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 10 z działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020.

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 1 <i>Innowacje w gospodarce</i>	Rodzaj projektu Źródło finansowania
	Oś priorytetowa 2 <i>e-Opolskie</i>	Rodzaj projektu Źródło finansowania
	Oś priorytetowa 6 <i>Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego</i>	Rodzaj projektu Źródło finansowania
	Oś priorytetowa 8 <i>Konkurencyjny rynek pracy</i>	Rodzaj projektu
	Oś priorytetowa 11 <i>Inwestycje w infrastrukturę społeczną</i>	Rodzaj projektu Źródło finansowania

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowe informacje dotyczące kryteriów finansowania poszczególnych operacji przez Programy Operacyjne oraz mechanizmy koordynacji wykluczające możliwość finansowania tych samych operacji w ramach różnych Programów Operacyjnych określa *Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej*.

3.11 Oś priorytetowa 11 Inwestycje w infrastrukturę społeczną

	Cele tematyczne/Priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 9	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	EFRR
	PI 9.1	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	
	PI 9.2	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności oraz obszarów miejskich i wiejskich	
	PI 9.3	Wspieranie przedsiębiorstw społecznych	
	CT 10	Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	
	PI 10.4	Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	
	Podejście terytorialne	województwo opolskie OSI Depopulacja w zakresie infrastruktury usług społecznych oraz edukacyjnej	

3.11.1 Sytuacja wyjściowa

Infrastruktura społeczna

Rozwój współczesnych społeczeństw jest związany z właściwym poziomem usług i infrastruktury społecznej. Od jakości edukacji, w tym także kształcenia ustawicznego, opieki zdrowotnej, a w szczególności profilaktyki, zależy przygotowanie mieszkańców regionu do nowoczesnego, wymagającego rynku pracy.

W województwie opolskim stan infrastruktury społecznej można ocenić jako dobry, jednak nie zawsze dostępność do usług jest na poziomie zadowalającym, co można zauważyć np. w przypadku usług ochrony zdrowia. Za niewystarczającą uznaje się liczbę specjalistów z takich dziedzin medycyny, jak: kardiologia, onkologia kliniczna, pediatria, medycyna rodzinna oraz geriatrya¹⁷³. Dziedziny te, wraz z m.in. chorobami układu ruchu mają istotne znaczenie dla wydłużania aktywności zawodowej mieszkańców województwa, a także przywracania na rynek pracy osób w wieku ponad 55 lat.

Zauważalnym trendem w regionie jest wydłużanie się średniego wieku życia mieszkańców. Mężczyźni na Opolszczyźnie żyją dłużej o rok niż przeciętnie w kraju, a średnia życia kobiet jest podobna do średniej dla kraju. Wydłużanie się średniego trwania życia, a tym samym wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, powodować będą konieczność zwiększenia podaży usług opiekuńczych oraz ochrony zdrowia¹⁷⁴.

W odniesieniu do edukacji można stwierdzić, iż w województwie opolskim jest gęsta, równomiernie rozmieszczona sieć szkół i placówek edukacyjnych, a zdawalność egzaminów plasuje region w środkowej części rankingów. Tym samym wskazuje się na zasadność podejmowania działań

¹⁷³ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego..., s. 32.

¹⁷⁴ Program Specjalnej Strefy Demograficznej..., s. 26.

poprawiających stan tej infrastruktury¹⁷⁵. Jednocześnie należy zauważyć, że słabą stroną województwa opolskiego jest niedopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy¹⁷⁶.

Rewitalizacja

Jednym z obszarów problemowych województwa opolskiego są miasta wymagające rewitalizacji i restrukturyzacji¹⁷⁷. Do problemów, z jakimi borykają się współczesne miasta należy zaliczyć występowanie obszarów kumulacji negatywnych zjawisk społecznych, co powoduje, iż przestrzeń miejska rozwija się nierównomiernie, zaznaczane są coraz mocniej obszary nierówności społecznej. Z tego powodu należy podejmować działania na rzecz poprawy ładu przestrzennego i rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Istotne jest podejmowanie kompleksowych, skoordynowanych, wieloletnich działań prowadzonych na określonym obszarze mających na celu dokonanie przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, inicjowanych przez samorząd terytorialny (głównie lokalny) doprowadzić może do nadania temu obszarowi nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne.

O znaczeniu działań rewitalizacyjnych i ich wpływie na rozwój społeczno gospodarczy świadczy szerokie ujęcie tych kwestii w ramach Celu 3.III. *Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych* Strategii Rozwoju Kraju 2020. Dzięki działaniom podejmowanym w ramach realizacji przedmiotowej strategii zakłada się lokalizację nowych funkcji, ożywienie i dywersyfikację gospodarczą z równoczesną poprawą sytuacji społecznej w najbardziej zdegradowanych dzielnicach miast¹⁷⁸.

W województwie opolskim do rewitalizacji wskazano następujące miasta: Opole, 4 ośrodki subregionalne (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa), pozostałe miasta powiatowe oraz miasta powyżej 5 tys. mieszkańców z podregionu Nyskiego w ramach postulowanego NUTS3¹⁷⁹.

Ekonomia społeczna

Do zadań samorządu województwa w ramach prowadzonej polityki rozwoju należą m.in. działania na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Jednym z instrumentów realizacji tych działań jest ekonomia społeczna, prowadzenie inicjatyw i przedsiębiorstw, których głównym celem jest tworzenie korzyści społecznych. Zyski z działalności gospodarczej prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej mogą być przeznaczane na tworzenie miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym długotrwale bezrobotnych, bezdomnych, niepełnosprawnych oraz zaburzonych psychicznie. Województwo opolskie jest jednym z dynamicznie rozwijających się regionów w kraju pod względem spółdzielczości socjalnej. W województwie opolskim charakterystyczne jest skoncentrowanie aktywności organizacji obywatelskich w Opolu, natomiast spółdzielczości socjalnej w powiatach kluczborskim, nyskim i strzeleckim¹⁸⁰.

---

¹⁷⁵ *Materiał roboczy...*, s. 44.

¹⁷⁶ *Program Specjalnej Strefy Demograficznej...*, s. 22

¹⁷⁷ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 64.

¹⁷⁸ *Strategia Rozwoju Kraju 2020...*, s. 22

¹⁷⁹ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 64.

¹⁸⁰ *Materiał roboczy...*, s. 203.

3.11.2 Cele Osi priorytetowej 11

Realizacja inwestycji w ramach Osi priorytetowej 11 ma przyczynić się do **podniesienia atrakcyjności obszarów miejskich poprzez rewitalizację oraz poprawy dostępności do podstawowych usług społecznych**. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

- poprawa dostępności do podstawowych usług społecznych;
- nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarom miejskim poprzez rewitalizację;
- ograniczanie wykluczenia społecznego poprzez wsparcie podmiotów ekonomii społecznej.

Zakres wsparcia w ramach Osi priorytetowej 11 odpowiada Celom tematycznym: *Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie*, w ramach których realizowane będą następujące Priorytety inwestycyjne:

9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych;

9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich;

9.3 wspieranie przedsiębiorstw społecznych

10.4 inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Interwencja w ramach osi priorytetowej jest uzupełnieniem interwencji podejmowanych w ramach osi priorytetowych 9 *Integracja społeczna* oraz 10 *Wysoka jakość edukacji* i wynika bezpośrednio z jednego z priorytetów *Strategii Europa 2020*, tj. rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz odpowiada na wyzwania projektów przewodnich *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*, a także *Europejski program walki z ubóstwem*.

Jak wynika z dokumentów krajowych, walka z wykluczeniem społecznym i zjawiskiem ubóstwa powinna skupiać się m.in. na poprawie dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym do wysokiej jakości edukacji, skutkującej zwiększeniem aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym¹⁸¹.

Na poziomie regionalnym wskazuje się na konieczność interwencji we wszystkich obszarach zidentyfikowanych w ramach Osi priorytetowej 11.

Poprawa jakości i dostępności do usług zdrowotnych, opiekuńczych i edukacyjnych jest jednym z celów operacyjnych określonych w ramach celu strategicznego 5 *Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna*¹⁸². Rewitalizacja obszarów miejskich poprzez przywracanie warunków dla zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju usług przyczyni się do poprawy ładu przestrzennego na obszarach miejskich i pozwoli na osiągnięcie celu strategicznego 9 *Ośrodki miejskie biegunami wzrostu*¹⁸³. Rozwój podmiotów ekonomii społecznej przyczyni się do

¹⁸¹ *Strategia Rozwoju Kraju 2020...*, s. 111.

¹⁸² *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 102

¹⁸³ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 118.

przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu, co będzie wpływać pozytywnie na poprawę konkurencyjności regionalnego rynku pracy¹⁸⁴.

Tabela 3.11.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 11 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	Podniesienie atrakcyjności obszarów miejskich poprzez rewitalizację oraz poprawa dostępności do podstawowych usług społecznych				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2023
	Wskaźnik uczestnictwa dorosłych w kształceniu i szkoleniu*	5,3 % (2010 r.)	D/U	D/U	D/U
	Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) w miastach**	49,4% (2011 r.)	D/U	D/U	D/U
	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy z trzech podwskaźników)*	27% (2010 r.)	D/U	D/U	D/U

*wskaźniki z Założeń Umowy Partnerstwa

**wskaźniki z SRWO

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.11.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 11 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	Poprawa dostępności do podstawowych usług społecznych	9.1 10.4
Cel szczegółowy 2	Nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarom miejskim poprzez rewitalizację	9.2
Cel szczegółowy 3	Ograniczanie wykluczenia społecznego poprzez wsparcie podmiotów ekonomii społecznej	9.3

Źródło: Opracowanie własne

¹⁸⁴ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego..., s. 89.

3.11.3 Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 11

Efekty wdrażanych rozwiązań monitorowane będą za pomocą wskaźników wskazanych we Wspólnej Liście Wskaźników Kluczowych (Tabela 3.11.3). Wskaźniki te określono spólnie dla całego kraju, stąd możliwe będzie porównanie rezultatów osiągniętych w poszczególnych regionach.

Wskaźniki określone dla Celów tematycznych 9 i 10 przedstawiają bezpośrednie efekty, które zamierza osiągnąć Samorząd Województwa Opolskiego i które będą miały bezpośredni wpływ na realizację zamierzonych celów Osi priorytetowej i celów szczegółowych.

Tabela 3.11.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 11*

Nazwa wskaźnika	CT	PI				Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		9.1	9.2	9.3	10.4						
1. Liczba urzędzeń aparatury medycznej/sprzętu medycznego zakupionych w programie	9	X				EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
2. Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej	9	X				EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	osoby	D/U	D/U
3. Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów	9		X			EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	ha	D/U	D/U
4. Liczba podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem	9			X		EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
5. Liczba uczniów korzystających z infrastruktury edukacyjnej wspartej w wyniku realizacji projektu	10				X	EFRR	Słabiej rozwinięty	D/U	osoby	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.11.4. Zakres interwencji Osi priorytetowej 11

3.11.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Priorytet inwestycyjny 9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych

Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego dotyczyć będą infrastruktury ochrony zdrowia w odniesieniu do profilaktyki zdrowotnej osób aktywnych na rynku pracy, w celu wydłużenia ich działalności zawodowej. Inwestycje dotyczyć będą chorób cywilizacyjnych (m.in. choroby układu krążenia, choroby układu ruchu, choroby onkologiczne), na które najbardziej narażeni są mieszkańcy województwa opolskiego. Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego dotyczyć będą także infrastruktury usług społecznych dla rodzin i osób zależnych. Przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetu stanowiąc będą uzupełnienie działań współfinansowanych ze środków EFS w ramach Osi priorytetowej 9.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia w obszarach deficytów zidentyfikowanych w województwie opolskim,
- inwestycje polegające na eliminowaniu barier przyczyniających się do wykluczenia, w odniesieniu do zidentyfikowanych obszarów i deficytów lokalnych (zapewnienie usług opiekuńczych i wsparcia rodziny oraz pieczy zastępczej, infrastruktura rehabilitacyjna).

Przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego muszą być powiązane z projektami współfinansowanymi ze środków EFS w ramach priorytetów inwestycyjnych 8.10 (dot. ochrony zdrowia) oraz 9.7 (infrastruktura usług społecznych).

Grupy docelowe

Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego skierowane będą do osób korzystających z usług ochrony zdrowia, w szczególności w zakresie profilaktyki. Ponadto, skierowane zostaną do osób korzystających z usług społecznych (usługi opiekuńcze, wsparcia rodziny oraz pieczy zastępczej, rehabilitacja).

Zasięg terytorialny

Działania zaplanowane do realizacji w ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą na obszarze całego województwa. W odniesieniu do inwestycji w infrastrukturę usług społecznych terytorialne podejście wyrażone jest ujęciem działań w ramach OSI Depopulacja.

Typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządów terytorialnych posiadające osobowość prawną,
- ośrodki pomocy społecznej,
- powiatowe centra pomocy rodzinie,
- podmioty świadczące usługi społeczne, posiadające osobowość prawną, nie wymienione wyżej,

- organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje, posiadające status organizacji pożytku publicznego¹⁸⁵,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Priorytet inwestycyjny 9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich

Działania rewitalizacyjne podejmowane w ramach Osi priorytetowej wynikać będą z Lokalnych Programów Rewitalizacji, realizowane będą na terenie 18 miast wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych,
- porządkowanie historycznych centrów miast,
- tworzenie stref bezpieczeństwa w miastach,
- zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni w tkance urbanistycznej,
- przystosowanie obiektów użyteczności publicznej do pełnienia funkcji gospodarczych, szkoleniowych, edukacyjnych, kulturowych, społecznych wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem,
- rewitalizacja tkanki mieszkaniowej – w częściach wspólnych budynków,
- wymiana lub modernizacja zdegradowanej infrastruktury technicznej – w ograniczonym zakresie (infrastruktura drogowa, sieć wodociągowa, kanalizacja sanitarna, kanalizacja deszczowa, sieć ciepłownicza lub energetyczna)

Grupy docelowe

Działania rewitalizacyjne podejmowane w ramach RPO WO 2014-2020 skierowane będą do mieszkańców rewitalizowanych dzielnic miast.

Zasięg terytorialny

Wsparciem objęte zostanie 18 miast, określonych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r., tj.: Opole, 4 ośrodki subregionalne (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa), pozostałe miasta powiatowe oraz miasta powyżej 5 tys. mieszkańców z podregionu Nyskiego w ramach postulowanego NUTS3¹⁸⁶

Typy beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki badawczo- rozwojowe,
- Podmioty (w tym spółki prawa handlowego), wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny lub Skarb Państwa,
- Podmioty wybrane w trybie przepisów Ustawy Prawo Zamówień Publicznych, wykonujące usługi publiczne w obszarze objętym wsparciem w ramach działania na podstawie odrębnej,

¹⁸⁵ W rozumieniu obowiązujących przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

¹⁸⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 64.

- obowiązującej umowy, zawartej z jednostką samorządu terytorialnego (również na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego),
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej)
  - Organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje, prowadzące statutową działalność non profit w obszarze objętym wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego,
  - Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościoła i związków wyznaniowych.
  - Spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe.

Priorytet inwestycyjny 9.3 Wspieranie przedsiębiorstw społecznych

Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego dotyczyć będą przedsięwzięć uzupełniających do realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego 9.8 w Osi priorytetowej 9 Integracja społeczna.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- zakup sprzętu i wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności przez podmioty ekonomii społecznej,
- modernizacja, dostosowanie lub adaptacja pomieszczeń i miejsc pracy.

Grupy docelowe

Wsparcie skierowane zostanie do podmiotów ekonomii społecznej prowadzących działalność i uzyskujących wsparcie w ramach Osi priorytetowej 9 integracja społeczna.

Zasięg terytorialny

Działania zaplanowane do realizacji w ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą na obszarze całego województwa bez specyficznych uwarunkowań dot. wymiaru terytorialnego.

Typy beneficjentów

Podmioty ekonomii społecznej

Priorytet inwestycyjny 10.4 Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego dotyczyć będą projektów infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, uzupełniających do projektów współfinansowanych ze środków EFS w ramach Osi priorytetowej 10 Wysoka jakość edukacji.

Typy przedsięwzięć

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć wybierane w procedurze konkursowej dotyczące kształcenia uwzględniającego model dualny:

- inwestycje w infrastrukturę szkół, w tym zawodowych na podstawie kompleksowych planów rozwoju.

Ponadto w ramach priorytetu inwestycyjnego realizowana będzie inwestycja dotycząca utworzenia nowoczesnych, wyspecjalizowanych branżowo centrów kształcenia praktycznego.

Grupy docelowe

Przedsięwzięcia podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego skierowane będą do uczniów szkół, w tym zawodowych, kształcących się m.in. w obszarach specjalizacji regionalnych.

Zasięg terytorialny

Działania zaplanowane do realizacji w ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą na obszarze całego województwa w ramach OSI Depopulacja.

Typy beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną;
- organy prowadzące placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego.

3.11.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 11

Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach Osi priorytetowej 11 przewiduje się konkursową procedurę wyboru projektów. Warunkiem koniecznym do uzyskania dofinansowania przedsięwzięcia będzie wykazania powiązania z projektami realizowanymi w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach Priorytetu inwestycyjnego 10.4 zakłada się realizację inwestycji o znaczeniu strategicznym dotyczący utworzenia nowoczesnych, wyspecjalizowanych branżowo centrów kształcenia praktycznego, odpowiadających obszarom specjalizacji regionalnych. W projekcie zakłada się także m.in. dalsze unowocześnianie bazy szkolnictwa zawodowego, w tym centrów kształcenia praktycznego oraz kontynuację rozwoju bazy doświadczalnej dla uczniów.

Sposób finansowania projektów

Wszystkie projekty mają być dofinansowane w formie dotacji bezpośrednich, dla których maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych wyniesie 85%. Planuje się udzielanie dofinansowania w formie refundacji poniesionych i udokumentowanych wydatków kwalifikowanych, a także w formie zaliczek na poczet przyszłych wydatków. Realizując zapoczątkowany w perspektywie finansowej 2007-2013 system uproszczeń i ułatwień dla beneficjentów, planuje się objąć systemem zaliczek jak największą grupę beneficjentów. Możliwość udzielenia dofinansowania w formie zaliczki, a także jej wielkość zostanie uszczegółowiona na etapie zawierania umowy o dofinansowanie projektu, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi i wytycznymi.

Cross-financing

W ramach Osi Priorytetowej 11 *Inwestycje w infrastrukturę społeczną* zostało przewidziane wykorzystanie elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.11.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 11 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.11.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 11 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.11.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 11 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.11.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 11

Ze względu na zakres i charakter przedsięwzięć na poziomie centralnym, w Osi priorytetowej 11 nie występuje konieczność ustalania kryteriów demarkacji. Interwencja na poziomie krajowym nie nakłada się na interwencję na poziomie regionalnym.

W ramach Osi priorytetowej 11 występuje jedynie komplementarność wewnątrzprogramowa z zadaniami wdrażanymi w ramach RPO WO 2014-2020 w Osiach priorytetowych 8, 9 oraz 10.

Zachodzące powiązania komplementarne prezentuje *Tabela 3.11.7*.

Tabela 3.11.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 4 z działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014-2020	<i>Oś priorytetowa 8. Konkurencyjny rynek pracy/ wydłużanie aktywności zawodowej</i>	Rodzaj projektu Źródło finansowania
	<i>Oś priorytetowa 9. Integracja społeczna/infrastruktura społeczna</i>	
	<i>Oś priorytetowa 9. Integracja społeczna/wsparcie podmiotów ekonomii społecznej</i>	
	<i>Oś priorytetowa 10. Wysoka jakość edukacji/ rozwój edukacji</i>	

Źródło: Opracowanie własne

3.12 Oś priorytetowa 12 Instrumenty Finansowe

	Cele tematyczne / priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
Podejście tematyczne	CT 1	Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	EFRR
	PI 1.2	Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	
	CT 3	Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	
	PI 3.3	Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	
	CT 4	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	
	PI 4.1	Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	
	PI 4.2	Promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach	
	PI 4.3	Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	
	CT 8	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	
	PI 8.7	Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	
Podejście terytorialne	województwo opolskie		

3.12.1 Sytuacja wyjściowa¹⁸⁷

W polityce spójności w latach 2014-2020 większy niż dotychczas nacisk kładziony będzie na efektywność angażowanych środków europejskich. Instrumenty finansowe uznawane są bardziej efektywne niż bezzwrotne dotacje, zatem oczekiwany jest wzrost ich wykorzystania w polityce rozwoju.

Województwo opolskie dysponuje doświadczeniem we wdrażaniu instrumentów inżynierii finansowej, w perspektywie 2007-2013 na ten obszar przeznaczone zostało ponad 25 mln Euro z EFRR. Dofinansowanie funduszy świadczących usługi w zakresie zwrotnego wsparcia ułatwia dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji przedsiębiorcom, wypełniając lukę na rynku usług finansowych. Oferta skierowana jest w szczególności do małych firm, które z uwagi na rygorystyczne wymogi banków komercyjnych nie mogą w tych instytucjach otrzymać kredytów, co w dłuższej perspektywie poprawi konkurencyjność sektora MŚP działającego w regionie. Według stanu na 31 grudnia 2012 r. w województwie opolskim przyznano ponad 500 pożyczek na łączną kwotę blisko 21,59 mln Euro oraz udzielono ponad 70 poręczeń, których wartość wyniosła prawie 2,35 mln Euro. Najwięcej pożyczek/poręczeń przyznano mikroprzedsiębiorstwom (ponad 66% środków

¹⁸⁷ Rozdział zostanie pogłębiony o wyniki ewaluacji ex-ante, a także wyniki badań ewaluacyjnych prowadzonych na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

przekazanych przez fundusze przedsiębiorcom), ponad 30% środków trafiło do małych przedsiębiorstw, a około 4% trafiło do średnich przedsiębiorstw¹⁸⁸.

Badanie ewaluacyjne przeprowadzone w 2012 r. wykazało, że instrumenty finansowe oferowane przedsiębiorcom w perspektywie 2007-2013 są efektywne i adekwatne do potrzeb podmiotów gospodarczych. Jednocześnie z badania wynika konieczność ciągłego udoskonalania systemu wdrażania instrumentów finansowych, a także odpowiednio szeroka ich promocja i podnoszenie świadomości przedsiębiorstw w tym zakresie¹⁸⁹.

Dotychczas w województwie opolskim instrumenty finansowe stosowane były wyłącznie w obszarze wsparcia konkurencyjności przedsiębiorstw, natomiast w perspektywie 2014-2020 zakłada się, że wykorzystywane będą także w obszarach odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej oraz tworzenia przedsiębiorstw i samozatrudnienia¹⁹⁰.

Innowacje i Konkurencyjność MŚP

Działalność innowacyjna, uznawana za jeden z bardziej istotnych czynników wpływających na poziom rozwoju gospodarczego, w województwie opolskim wskazywana jest jako jeden z obszarów problemowych. W gospodarce województwa opolskiego istotną rolę odgrywa przemysł, natomiast wysoce niezadowolającym jest poziom rozwoju sektora usług rynkowych. Biorąc pod uwagę prognozy dotyczące roli tego sektora w przyszłości, na podniesienie konkurencyjności gospodarki województwa duży wpływ będą miały wysokowydajne i kompleksowe usługi¹⁹¹.

Wśród potencjałów rozwoju społeczno-gospodarczego województwa opolskiego wymienia się atrakcyjność inwestycyjną regionu. Za jedną ze składowych tejże atrakcyjności uznaje się system instrumentów finansowych funkcjonujący w województwie opolskim. Działalność instytucji umożliwiających finansowanie inwestycji pozabankowymi funduszami zwrotnymi w województwie opolskim rozwija się systematycznie od 2005 r., wzrasta także zainteresowanie przedsiębiorców takimi formami wsparcia rozwoju działalności¹⁹². Obserwowane trendy w gospodarce regionalnej wpisują się w założenia Strategii Rozwoju Kraju 2020, w której zaznaczono, iż finansowanie innowacji będzie oparte w większym stopniu na instrumentach inżynierii finansowej¹⁹³.

Odnawialne Źródła Energii, efektywność energetyczna

W województwie opolskim zauważalna jest tendencja wzrostowa w zakresie wykorzystania OZE w ogólnym bilansie energetycznym. W regionie energia odnawialna produkowana jest ze wszystkich źródeł, a największy udział ma energia z wiatru¹⁹⁴. W województwie opolskim istnieje znaczący potencjał OZE w zakresie małej energetyki wiatrowej oraz geotermii¹⁹⁵.

Rozwój odnawialnych źródeł energii w województwie opolskim został określony jako szansa uzyskania przewagi konkurencyjnej w skali krajowej i europejskiej. Intensyfikacja wykorzystania

¹⁸⁸ *Sprawozdanie roczne z wdrażania RPO WO 2007-2013 za 2012 r.*, Opole 2013.

¹⁸⁹ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. *Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE*, Opole 2012.

¹⁹⁰ Zgodnie z art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego dla perspektywy 2014-2020, wsparcie wymienionych obszarów za pośrednictwem instrumentów finansowych powinno zostać uzasadnione w ocenie ex-ante.

¹⁹¹ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 35.

¹⁹² *Materiał roboczy...*, s. 135.

¹⁹³ *Strategia Rozwoju Kraju 2020...*, s. 64.

¹⁹⁴ wg *Ocena aktualnego stanu potencjału rozwoju odnawialnych źródeł energii w województwie opolskim*. RCE Łosiów, 2013

¹⁹⁵ *Określenie potencjału energetycznego regionów Polski...*, s. 81 i 89.

miejscowych zasobów odnawialnych źródeł energii, wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw, może spowodować, iż województwo opolskie będzie nie tylko producentem „zielonej energii” na własne potrzeby, ale stanie się jej ważnym eksporterem¹⁹⁶.

Na konieczność zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii, w polskim koszyku energetycznym w sposób zasobooszczędny i przyjazny dla środowiska zwraca także uwagę Komisja Europejska, wskazując jednocześnie, iż rozwój tego sektora działalności może przyczynić się do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy¹⁹⁷.

Na poprawę stanu środowiska w województwie opolskim wpływ będą mieć nie tylko przedsięwzięcia związane z energetyką odnawialną, ale także poprawa efektywności energetycznej obiektów mieszkalnych i zakładów przemysłowych¹⁹⁸.

W dokumencie pn. *Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w POLSCE na lata 2014–2020* przedstawione zostały zalecenia dla Polski m.in. w obszarze energooszczędnej gospodarki niskoemisyjnej, z których wynika, że należy wspierać efektywność energetyczną m.in. w budynkach mieszkalnych oraz w sektorze biznesu¹⁹⁹.

Rozpoczęcie działalności gospodarczej, Samozatrudnienie

W województwie opolskim zdiagnozowane zostały problemy dotyczące rynku pracy, do których zalicza się m.in. niedopasowanie struktury podaży do popytu, wyższe – rejestrowane - bezrobocie w części zachodniej województwa, wysoki udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych oraz wysoki udział osób z niskimi kwalifikacjami lub bez zawodu w strukturze bezrobocia. Negatywnym zjawiskiem jest także wysoki udział bezrobotnych poniżej 25 roku życia oraz rosnący udział osób niepełnosprawnych. Do negatywnych zjawisk diagnozowanych na rynku pracy zalicza się także dyskryminację wobec kobiet, niepełnosprawnych i osób w wieku powyżej 50 lat²⁰⁰.

Kolejnym zjawiskiem negatywnie wpływającym na poziom zatrudnienia województwa opolskiego jest relatywnie niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców regionu. Województwo pod względem podstawowych wskaźników przedsiębiorczości zajmuje odległe miejsca w rankingach międzyregionalnych.

Jedną z form aktywizacji osób na rynku pracy jest wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Biorąc pod uwagę wyższą efektywność instrumentów finansowych, a także rekomendacje dotyczące zwiększenia zasięgu stosowania pożyczek i poręczeń, w perspektywie finansowej 2014-2020 zakłada się wsparcie preferencyjnymi pożyczkami lub poręczeniami osób fizycznych zamierzających założyć działalność gospodarczą.

3.12.2 Cele Osi priorytetowej 12

Realizacja przedsięwzięć w ramach Osi priorytetowej 12 ma przyczynić się do **rozwoju potencjału gospodarczego regionu poprzez poprawę dostępności do pozabankowych źródeł finansowania inwestycji**. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

- zwiększenie dostępności przedsiębiorstw do zwrotnych mechanizmów finansowych;

---

¹⁹⁶ *Materiał roboczy...*, s. 94.

¹⁹⁷ *Stanowisko służb Komisji...*, s. 15.

¹⁹⁸ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego...*, s. 110.

¹⁹⁹ *Stanowisko służb Komisji...*, s. 15.

²⁰⁰ *Materiał roboczy...*, s. 194.

- zmniejszenie energochłonności mieszkalnictwa poprzez zastosowanie instrumentów finansowych;
- rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne.

Zakres wsparcia w ramach Osi priorytetowej 12 odpowiada Celom tematycznym: *Wspieranie badań naukowych rozwoju technologicznego i innowacji, Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury, Wspieranie przejścia na gospodarkę emisyjną we wszystkich sektorach oraz Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników*, w ramach których realizowane będą następujące Priorytety inwestycyjne:

- 1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...);
- 3.3 wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług;
- 4.1 promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii;
- 4.2 promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach;
- 4.3 wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym;
- 8.7 samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Interwencja w ramach Osi priorytetowej 12 wynika bezpośrednio z priorytetów *Strategii Europa 2020*, tj. rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz odpowiada na wyzwania projektów przewodnich *Europa efektywnie korzystająca z zasobów* oraz *Polityka przemysłowa w erze globalizacji*. Dokument zakłada uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, propagowanie efektywności energetycznej, a także wzmacnianie przewagi konkurencyjnej europejskiego biznesu, szczególnie sektora produkcji i MŚP²⁰¹.

Biorąc pod uwagę rekomendacje Komisji Europejskiej dotyczące zwiększania nakładów na instrumenty finansowe i rozszerzania zakresu ich zastosowania w rozwoju regionalnym²⁰², w latach 2014-2020 przewiduje się wzrost wykorzystania pozadotacyjnych form finansowania inwestycji. Kolejnym argumentem jest znaczna przewaga instrumentów zwrotnych nad dotacjami, wynikająca m.in. z tworzenia zachęt do efektywności kosztowej dla beneficjentów, możliwości wielokrotnego wykorzystania zasobów, a tym samym wsparcia większej liczby projektów²⁰³.

Nacisk na zwiększenie wykorzystania zwrotnych mechanizmów finansowania inwestycji jest kładziony także w sektorowych dokumentach strategicznych na poziomie kraju. Jednym z celów *Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”* jest *Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki*, a jego osiągnięcie zapewnione będzie m.in. poprzez realizację kierunku działań *Ułatwienie*

²⁰¹ *Komunikat Komisji. Europa 2020...*, s. 6.

²⁰² *Stanowisko służb Komisji...*, s. 11.

²⁰³ *Polityka Spójności oparta na wynikach i jej rola w realizacji celów Strategii Europa 2020*, s. 30.

przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP²⁰⁴, w ramach którego określono, iż konieczne jest zwiększenie liczby i zasięgu działania instytucji oferujących finansowanie dłużne lub ułatwiających dostęp do takiego finansowania w poszczególnych regionach²⁰⁵. W Programie Rozwoju Przedsiębiorstw, będącym dokumentem wykonawczym do ww. strategii, za jedno z istotnych działań na rzecz realizacji celu SIEG *Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjności* wskazano *Utworzenie systemu finansowych instrumentów zwrotnych skierowanych na zakup nowoczesnych technologii, maszyn oraz urządzeń*²⁰⁶, które będzie skierowane do przedsiębiorstw z sektora MŚP zamierzających zwiększyć swoją innowacyjność.

Tabela 3.12.1 Powiązania celu Osi priorytetowej 12 ze wskaźnikami strategicznymi

Cel Osi priorytetowej	Rozwój potencjału gospodarczego regionu poprzez poprawę dostępności do pozabankowych źródeł finansowania inwestycji.				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
2018			2020	2023	
	Udział przedsiębiorstw przemysłowych oraz z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % przedsiębiorstw*	17% (średnia dla lat 2008-2010)	D/U	D/U	D/U
	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto*	9,4% (2010 r.)	D/U	D/U	D/U

*wskaźniki z Założeń Umowy Partnerstwa

**wskaźniki z SRWO

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.12.2 Powiązania celów szczegółowych Osi priorytetowej 12 z Priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel szczegółowy 1	Zwiększenie dostępności przedsiębiorstw do zwrotnych mechanizmów finansowych	1.2, 3.3, 4.1, 4.2, 6.5
Cel szczegółowy 2	Zmniejszenie energochłonności mieszkalnictwa poprzez zastosowanie instrumentów finansowych	4.3
Cel szczegółowy 3	Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne	8.7

Źródło: Opracowanie własne

²⁰⁴ Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”, s. 45.

²⁰⁵ Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki..., s. 47.

²⁰⁶ Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r. Program wykonawczy do Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki. Projekt, s. 49.

3.12.3 Wskaźniki produktu Osi priorytetowej 12

Efekty wdrażanych rozwiązań monitorowane będą za pomocą wskaźników wskazanych we Wspólnej Liście Wskaźników Kluczowych (*Tabela 3.12.3*). Wskaźniki te określono spójnie dla całego kraju, stąd możliwe będzie porównanie rezultatów osiągniętych w poszczególnych regionach.

Wskaźniki określone dla Celów tematycznych 1, 3, 4, 6, 8 przedstawiają bezpośrednie efekty, które zamierza osiągnąć Samorząd Województwa Opolskiego i które będą miały bezpośredni wpływ na realizację zamierzonych celów Osi priorytetowej i celów szczegółowych.

Tabela 3.12.3 Wspólne wskaźniki Osi priorytetowej 12*

Nazwa wskaźnika	CT	PI						Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa w 2023	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		1.2	3.3	4.1	4.2	4.3	8.7						
1. Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	1, 3, 4	X	X	X	X	X		EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
2. Liczba wspartych funduszy pożyczkowych	1, 3, 4, 6	X	X	X	X	X		EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
3. Liczba wspartych funduszy poręczeniowych	1, 3, 4, 6	X	X	X	X	X		EFRR	Stabiej rozwinięty	D/U	szt.	D/U	D/U
4. Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w ramach programu	8						X	EFS	Stabiej rozwinięty	D/U	osoby	D/U	D/U

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.12.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 12

3.12.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do Priorytetów inwestycyjnych

Priorytet inwestycyjny 1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)

Podniesienie stopnia innowacyjności przedsiębiorstw województwa opolskiego możliwe będzie do osiągnięcia dzięki wsparciu zwrotnych instrumentów finansowania przedsięwzięć innowacyjnych. Zmiana kierunku wsparcia przedsiębiorczości z dotacyjnego na zwrotny jest rekomendowana w latach 2014-2020 przez Komisję Europejską.

Typy przedsięwzięć

Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 dotyczyć będą rozwoju instrumentów zwrotnych w szczególności na rzecz wdrożenia wyników prac badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach, zakupów technologii, praw własności intelektualnej, *know-how* lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej, a także wsparcia uzyskania praw wyłącznych dla własnych rozwiązań technicznych. Samorząd Województwa Opolskiego zakłada w perspektywie 2014-2020 dalsze wspieranie funduszy pożyczkowych oraz poręczeniowych.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych, poręczeniowych oraz innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne instrumenty finansowe.

Priorytet inwestycyjny 3.3 Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Typy przedsięwzięć

Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.3 dotyczyć będą instrumentów zwrotnych na rzecz rozwoju przedsiębiorstw, zwiększenia ich aktywności inwestycyjnej, a w konsekwencji skutkujące wzrostem zatrudnienia i trwałego wzmocnienia ich pozycji konkurencyjnej. Samorząd Województwa Opolskiego zakłada w perspektywie 2014-2020 dalsze wspieranie funduszy pożyczkowych oraz poręczeniowych.

Grupy docelowe

Przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetów inwestycyjnych 1.2 oraz 3.3 skierowane będą do przedsiębiorstw z sektora MŚP zamierzających rozwijać działalność innowacyjną oraz poprawiać swoją pozycję konkurencyjną, rozwijać prowadzoną działalność gospodarczą, w szczególności przyczyniając się w ten sposób do tworzenia nowych miejsc pracy w regionie.

Priorytet inwestycyjny 4.1 Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii

Priorytet inwestycyjny 4.2 Promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach

Priorytet inwestycyjny 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym

Typy przedsięwzięć

Działania podejmowane w ramach priorytetów inwestycyjnych 4.1 oraz 4.2 dotyczyć będą instrumentów zwrotnych na rzecz rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych, a także poprawie efektywności energetycznej przedsiębiorstw. Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 dotyczyć będą instrumentów zwrotnych na rzecz efektywności energetycznej budynków mieszkalnych.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych, poręczeniowych oraz innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne instrumenty finansowe.

Grupy docelowe

Realizowane przedsięwzięcia skierowane będą do przedsiębiorstw z sektora MŚP prowadzących działalność gospodarczą w sektorze energetyki, w tym produkowanej z odnawialnych źródeł energii oraz zamierzających zmniejszać energochłonność procesów produkcyjnych, zwiększyć efektywność energetyczną poprzez redukcję strat ciepła, wody i energii, a także do spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych zamierzających inwestować w poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych przez nie zarządzanych.

Priorytet inwestycyjny 8.7 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Typy przedsięwzięć

Działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 8.7 dotyczyć będą instrumentów zwrotnych, tj. preferencyjnych pożyczek oraz poręczeń dla osób zamierzających założyć własną firmę.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych, poręczeniowych oraz innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne instrumenty finansowe.

Grupy docelowe

Realizowane przedsięwzięcia skierowane będą do osób fizycznych zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą.

Zasięg terytorialny

Rozwój instrumentów zwrotnych zaplanowany jest bez specyficznych uwarunkowań dot. wymiaru terytorialnego.

Mając jednak na uwadze znaczenie specjalizacji regionalnych dla rozwoju gospodarczego województwa, planowane jest w perspektywie 2014-2020 wsparcie w formie dotacji przedsiębiorstw inwestujących w innowacje w specjalizacjach regionalnych. Działania w tym zakresie realizowane będą w ramach osi priorytetowej 1 *Innowacje w gospodarce*. Wsparcie inwestycji spoza regionalnych specjalizacji możliwe będzie wyłącznie w formie zwrotnej.

Typy beneficjentów

Przedsięwzięcia dotyczące rozwoju systemu finansowania zwrotnego realizowane będą przez pośredników finansowych charakteryzujących się odpowiednim doświadczeniem oraz potencjałem administracyjnym.

3.12.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 12

Kierunkowe zasady wyboru projektów

Dla realizacji zadań z zakresu Osi priorytetowej 12 zakłada się konkursowy tryb wyboru projektów. Szczegółowe kryteria i zasady wyboru i realizacji projektów zostaną określone przez Komitet Monitorujący oraz opisane w dokumentach wdrożeniowych.

Sposób finansowania projektów

Bazując na dotychczasowych doświadczeniach zakłada się, że w perspektywie 2014-2020 w województwie opolskim wspierane będą fundusze pożyczkowe oraz fundusze poręczeniowe.

W województwie opolskim w perspektywie 2014-2020 zakłada się system wdrażania, w którym zgodnie z projektem rozporządzenia ogólnej instytucja zarządzająca powierza zadania wykonawcze podmiotowi prawa publicznego lub prywatnego, wybranemu zgodnie z obowiązującymi przepisami unijnymi i krajowymi²⁰⁷. System ten podobny będzie do obowiązującego w latach 2007-2013, tj. Instytucja Zarządzająca (lub Instytucja Pośrednicząca działająca w jej imieniu) w procedurze konkursowej dokona wyboru pośredników finansowych. Zasady funkcjonowania instrumentów finansowych uregulowane zostaną w aktach prawnych na poziomie krajowym²⁰⁸.

Dla efektywnego wdrożenia działań związanych z finansowaniem zwrotnym niezbędne jest zapewnienie odpowiednio wysokiego potencjału instytucjonalnego u pośredników finansowych.

Doświadczenia z okresu programowania 2007-2013 wskazują, że niezwykle istotne jest także zwiększenie świadomości przedsiębiorców o możliwościach pozadotacyjnego finansowania inwestycji. W tym celu konieczne będzie prowadzenie przez pośredników finansowych kampanii promujących finansowanie revolvingowe.

Cross-financing

W ramach Osi Priorytetowej 12 nie zakłada się wykorzystania elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.12.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 12 z obszarem interwencji

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

²⁰⁷ Art. 33 ust. 4 pkt b) (iii) projektu rozporządzenia ogólnego na lata 2014-2020

²⁰⁸ Instrumenty finansowe w ramach perspektywy finansowej 2014-2020, zakres i forma, wersja 4.0 z dnia 15 marca 2013 r., s.18

Tabela 3.12.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 12 z formą wsparcia

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.12.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej 12 z podejściem terytorialnym

Lp.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
1	D/U	D/U	D/U
2	D/U	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

3.12.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 12

Działania realizowane w ramach Osi priorytetowej 12 są komplementarne z zadaniami wdrażanymi na poziomie krajowym w ramach w ramach programu dot. innowacyjności, badań naukowych i ich powiązań ze sferą przedsiębiorstw oraz programu dot. gospodarki niskoemisyjnej, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, ochrony środowiska, transportu i bezpieczeństwa energetycznego. Jednocześnie realizacja Osi Priorytetowej 12 *Instrumenty finansowe* wymagać będzie uwzględnienie kryteriów demarkacji określających zasięg oddziaływania w przypadku przedsięwzięć dotyczących inwestycji w innowacyjne przedsiębiorstwa, wytwarzania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, efektywności energetycznej MŚP oraz modernizacji energetycznej budynków. Demarkacja pomiędzy programami uregulowana zostanie na podstawie dokumentu *Podział interwencji pomiędzy podział krajowy i regionalny*. Obszary występującej komplementarności prezentuje Tabela 3.12.7.

Ze względu na szeroki zakres przedsięwzięć dofinansowywanych w ramach Osi priorytetowej 12 zachodzi także komplementarność wewnątrzprogramowa z innymi działaniami mającymi na celu podniesienie konkurencyjności gospodarki województwa opolskiego, poprawę jakości środowiska naturalnego w regionie oraz poprawę sytuacji na rynku pracy. Zachodzące powiązania komplementarne prezentuje Tabela 3.12.8.

Tabela 3.12.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 12 z działaniami realizowanymi na poziomie krajowym

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
<i>Program operacyjny dotyczący innowacyjności, badań naukowych i ich powiązań ze sferą przedsiębiorstw</i>	.../wzrost innowacyjności przedsiębiorstw	Rodzaj projektu <i>Podział ze względu na rodzaj wsparcia zwrotnego (m.in. venture capital, private equity, anioły biznesu)</i>
<i>Program operacyjny dotyczący ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego</i>	.../ wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych	Moc zainstalowana <i>Podział w oparciu o wielkość jednostki</i>
	.../ efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach	Wielkość przedsiębiorstwa Forma wsparcia
	.../ modernizacja energetyczna budynków	Typ beneficjenta Forma wsparcia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.12.8 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 12 z działaniami realizowanymi w ramach RPO WO 2014-2020

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
RPO WO 2014-2020	<i>Oś priorytetowa 1 Innowacje w gospodarce/ innowacje w przedsiębiorstwach</i>	<i>Forma wsparcia</i>
	<i>Oś priorytetowa 3 konkurencyjna gospodarka/podnoszenie konkrecyjności przedsiębiorstw</i>	<i>Forma wsparcia</i>
	<i>Oś priorytetowa 4 Gospodarka niskoemisyjna/ Efektywność energetyczna w MŚP</i>	<i>Forma wsparcia</i>
	<i>Oś priorytetowa 8 Konkurencyjny rynek pracy/ rozpoczynanie działalności gospodarczej</i>	<i>Typ beneficjenta Forma wsparcia</i>

Źródło: Opracowanie własne

Uwaga: Oś priorytetowa w przedmiotowym kształcie stanowi propozycję IZ i może ulec zmianie po decyzji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz IZ RPO WO 2014-2020.

3.13 Oś priorytetowa 13 - Pomoc techniczna EFRR

Podejście tematyczne	Cele tematyczne/priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
	CT	<i>Nie dotyczy pomocy technicznej</i>	EFRR
	PI		
Podejście terytorialne	- instytucje realizujące Program w województwie opolskim - Instytucja Zarządzająca, Instytucja Pośrednicząca II stopnia		

3.13.1 Sytuacja wyjściowa

W ramach Osi 13 RPO WO 2014-2020 realizowane będą przedsięwzięcia z zakresu objętego wsparciem w ramach EFRR, zgodne z projektem *Rozporządzenia ogólnego (...)*²⁰⁹, tj. zgodnie z art. 52 dotyczącym pomocy technicznej krajów członkowskich.

Doświadczenie okresu programowania w latach 2007-2013 wskazuje, iż dla sprawnego i efektywnego wdrażania środków w ramach RPO WO 2014-2020 konieczne jest wsparcie finansowe Instytucji Zarządzającej i Pośredniczącej II stopnia, usytuowanych w strukturze funkcjonalnej Programu, w zakresie programowania/przygotowania, zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny, certyfikacji, ewaluacji, informacji i promocji, rozpatrywania skarg i odwołań oraz kontroli i audytu. Podobnie, jak w poprzednich latach, niezbędne jest wsparcie w zakresie finansowania kosztów zatrudnienia odpowiednio wykwalifikowanego personelu, szkoleń pracowników, wyposażenia instytucji w niezbędny sprzęt, organizacji i obsługi posiedzeń Komitetu Monitorującego, jak również działań promocyjnych i informacyjnych. Bez uzyskania pomocy finansowej w tym zakresie, procesy wdrożenia RPO WO 2007-2013, a tym samym istotne dla Programu zadania, nie zostałyby zrealizowane tak sprawnie. Jednym z dowodów skuteczności dotychczasowego wsparcia realizacji Programu ze środków pomocy technicznej jest fakt, iż województwo opolskie zajęło pierwsze miejsce w rankingu województw najszybciej i najefektywniej wdrażających regionalne programy operacyjne, dzięki czemu zwiększyło dostępną alokację w ramach RPO WO 2007-2013 o ok. 15%. Stało się to możliwe dzięki zapewnieniu eksperckiego wsparcia naboru i oceny projektów, odpowiedniemu motywowaniu finansowemu pracowników, zaangażowanych w nabór i rozliczanie projektów, zapewnieniu odpowiedniego zaplecza techniczno-organizacyjnego, niezbędnego do efektywnej pracy, oraz stymulowanie zainteresowania potencjalnych i obecnych beneficjentów poprzez odpowiednio dobrane działania informacyjno-promocyjne. Powyższe umożliwiło dokonywanie stałej, elastycznej korekty działań wdrożeniowych Programu i wyeliminowanie elementów mających potencjalnie wpływ na opóźnienie w realizacji projektów w ramach RPO WO 2007-2013.

²⁰⁹ Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego (...)

Nowe kierunki działań w perspektywie finansowej 2014-2020, tj. realizacja nowych zasad wdrażania polityki spójności dotyczących m.in. koncentracji tematycznej, przejście przez IZ RPO WO 2014-2020 funkcji certyfikacji środków do Komisji Europejskiej, obowiązek popularyzacji zasady partnerstwa i szerszego wykorzystania instrumentów inżynierii finansowej wymaga szerszego, niż dotychczas wsparcia finansowego IZ RPO WO 2007-2013.

3.13.2 Cele osi priorytetowej 13

Tak jak w poprzednim okresie programowania, środki pomocy technicznej pochodzące z EFRR w ramach RPO WO 2014-2020 będą pełniły funkcję instrumentu służącego tworzeniu i wzmocnieniu potencjału instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie i realizację tego Programu w zakresie dotyczącym interwencji tego funduszu.

W związku z powyższym głównym celem Osi 13 RPO WO 2014-2020 będzie **zapewnienie sprawnego i efektywnego wdrażania EFRR w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020**. Osiągnięcie celu głównego Programu zostanie zrealizowane poprzez wypełnienie następujących celów szczegółowych:

- zapewnienie pełnej absorpcji środków dostępnych w ramach RPO WO 2014-2020,
- zapewnienie poprawnego przygotowania projektów w celu ulepszenia i przyspieszenia ich wdrożenia,
- zapewnienie spójnego systemu informacji i promocji oraz ewaluacji RPO WO 2014-2020 w zakresie EFRR.

Wypełnienie przedstawionych powyżej celów wymaga wsparcia dla podmiotów zaangażowanych w te procesy, polegającego na finansowaniu działań z zakresu programowania/przygotowania, zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny, certyfikacji, ewaluacji, informacji i promocji, rozpatrywania skarg i odwołań oraz kontroli i audytu działalności RPO WO 2014-2020 w części wspieranej ze środków EFRR oraz działań mających na celu zwiększenie zdolności administracyjnych do wdrażania tego funduszu w ramach RPO WO 2014-2020.

Jednym z oczekiwanych efektów realizacji działań w ramach Osi Priorytetowej 13 RPO WO 2014-2020 jest płynne przejście z okresu programowania 2007-2013 w kolejny okres, jak również przygotowanie do kolejnej perspektywy finansowej po 2020 roku. Z punktu widzenia efektywności wdrażania środków EFRR w ramach RPO WO 2014-2020 niezbędne jest jak najlepsze przygotowanie Instytucji Zarządzającej i Pośredniczącej II stopnia RPO WO 2014-2020 do wdrożenia Programu oraz zakończenia wdrażania RPO WO 2007-2013, przede wszystkim w wymiarze **technicznym, kadrowym i organizacyjnym, jak również w zakresie działań informacyjno-promocyjnych**.

Wymiar techniczny wsparcia w ramach Osi priorytetowej 13 wyrażać się będzie poprzez wzmocnienie instytucji zaangażowanych w programowanie/przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocenę, certyfikację, ewaluację, informację i promocję, rozpatrywanie skarg i odwołań oraz kontrolę i audyt RPO WO 2014-2020 w zakresie EFRR. Wzmocnienie to w szczególności dotyczyć będzie zabezpieczenia powierzchni biurowych wraz z bieżącymi kosztami eksploatacji, doposażenia stanowisk pracy, w tym zakupu niezbędnego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem, zakupu innego sprzętu i materiałów biurowych, jak również wdrożenia/dostosowania systemu informatycznego obsługującego Program w zakresie dotyczącym EFRR oraz zapewniającego pełne uczestnictwo w centralnym systemie informatycznym.

Przygotowanie kadr polegać będzie na kontynuacji podejmowanych dotychczas działań, mających na celu zapewnienie odpowiednio wykształconej i przygotowanej kadry. Tym samym środki finansowe będą kierowane na szkolenia pracowników oraz innych osób zaangażowanych w realizację zadań związanych z wdrażaniem Programu w zakresie EFRR, finansowanie ich udziału w studiach specjalistycznych, konferencjach, seminariach oraz innych formach przygotowania zawodowego/podnoszenia kwalifikacji. Kolejnym obszarem wsparcia w tym wymiarze będzie dalsze finansowanie kosztów zatrudnienia pracowników zaangażowanych w procesy związane z realizacją Programu w zakresie dotyczącym EFRR, (m.in. programowanie/przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocenę, certyfikację, ewaluację, informację i promocję, rozpatrywanie skarg i odwołań oraz kontrolę i audyt).

Pełnienie funkcji Instytucji Zarządzającej i Pośredniczącej II stopnia RPO WO 2014-2020 pociąga za sobą szereg obowiązków, takich jak organizacja procesu naboru, oceny i wyboru projektów, monitorowania ich realizacji, jak również monitoringu całego Programu, weryfikacji płatności i kontroli finansowej, a także archiwizacji dokumentów, w zakresie dotyczącym wdrażania EFRR. Konieczne będzie więc zapewnienie stosownego **wsparcia organizacyjnego**, takiego jak np. obsługa komitetów i innych ciał pomocniczych (w tym służących ocenie i wyborowi projektów w ramach RPO WO 2014-2020 w zakresie, dotyczącym EFRR), a także szkoleń i innych form przygotowania członków tych ciał do efektywnego i eksperckiego wypełniania zadań.

Niezbędne są również wszelkie **działania informacyjno-promocyjne**, służące rozpropagowaniu wiedzy na temat Programu (w tym dotyczące nowej perspektywy i nowego Programu), podnoszące świadomość społeczeństwa w zakresie dostępu i możliwości wykorzystania środków EFRR w ramach RPO WO 2014-2020. Działalność ta odbywać się będzie poprzez publikację materiałów informacyjnych, podręczników, biuletynów tematycznych, przygotowywanie serwisów i programów informacyjnych, przygotowanie działań informacyjnych o szerokim zasięgu²¹⁰, analizy, ewaluacje, oceny i ekspertyzy specjalistyczne. Promocja Programu w zakresie, dotyczącym EFRR, odbywać się będzie również poprzez konferencje, seminaria, szkolenia dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów RPO WO 2014-2020. Szkolenia będą nakierowane w szczególności na wsparcie umożliwiające poprawne przygotowanie i rozliczanie projektów, obejmą również z tematyki systemu zamówień publicznych w Polsce oraz polskiego systemu prawnego w zakresie niezbędnym dla sprawnej realizacji projektów EFRR w ramach RPO WO 2014-2020. Szkolenia te będą tym samym stanowić źródło porad w w/w zakresie dla potencjalnych beneficjentów, w tym również dla partnerów społeczno-gospodarczych i organizacji pozarządowych. Od skuteczności działań informacyjnych i promocyjnych w dużym stopniu zależy ilość i jakość zgłaszanych projektów, a co za tym idzie efektywne wykorzystanie środków RPO WO 2014-2020, w związku z tym tego typu działania będą stanowić jedno z najważniejszych zadań w nowej perspektywie.

Doświadczenia z lat 2007-2013 wskazują również, iż najbardziej efektywne dla wdrażania pomocy technicznej w zakresie dotyczącym EFRR jest podejście kompleksowe, tj. realizacja wybranych zadań przy współpracy z pozostałymi komponentami pomocy technicznej programów, wdrażanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego. Pozwala to zoptymalizować wydatkowanie środków funduszy europejskich oraz ujednoczyć działania, kierowane do odbiorców wsparcia z terenu województwa opolskiego.

---

²¹⁰ zgodnie z Załącznikiem V pkt 2.1 lit. b do *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego (...)*

Biorąc pod uwagę wymienione obszary należy stwierdzić, iż w ramach Osi priorytetowej 13 zostaną zagwarantowane wystarczające środki finansowe na programowanie/przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocenę, certyfikację, ewaluację, informację i promocję, rozpatrywanie skarg i odwołań oraz kontrolę i audyt Programu w zakresie EFRR.

Tabela 3.13.1 Powiązania celu szczegółowego Osi priorytetowej ze wskaźnikami strategicznymi

Cel szczegółowy	zapewnienie sprawnego i efektywnego wdrażania EFRR w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2022
	nie dotyczy pomocy technicznej	D/U	D/U	D/U	D/U
	nie dotyczy pomocy technicznej	D/U	D/U	D/U	D/U
	nie dotyczy pomocy technicznej	D/U	D/U	D/U	D/U

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.13.2 Powiązania celów operacyjnych Osi priorytetowej z priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel operacyjny 1	Zapewnienie pełnej absorpcji środków dostępnych w ramach RPO WO 2014-2020	-
Cel operacyjny 2	Zapewnienie poprawnego przygotowania projektów w celu ulepszenia i przyspieszenia ich wdrożenia	-
Cel operacyjny 3	Zapewnienie spójnego systemu informacji i promocji oraz ewaluacji RPO WO 2014-2020 w zakresie EFRR	-

Źródło: Opracowanie własne

3.13.3 Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 13

W przypadku Osi priorytetowej 13 - Pomoc techniczna EFRR wskaźniki nie są powiązane z PI, natomiast stanowią one część katalogu wskaźników określonych horyzontalnie.

Tabela 3.13.3 Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 13*

Nazwa wskaźnika	CT	PI	Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		Nr		2018	2020	2022			
Wskaźniki dla oceny ram wykonania									
<i>D/U (nie dotyczy pomocy technicznej)</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wskaźniki produktu									
<i>1. Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej</i>	-	-	0	D/U	D/U	D/U	szt.	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność)
<i>2. Liczba uczestników szkoleń</i>	-	-	0	D/U	D/U	D/U	szt.	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność)
<i>3. Liczba przeprowadzonych ewaluacji</i>	-	-	0	D/U	D/U	D/U	szt.	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność)
<i>4. Liczba działań informacyjnych o szerokim zasięgu</i>	-	-	0	D/U	D/U	D/U	szt.	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność)
Wskaźniki rezultatu									
<i>5. Odsetek pracowników, którzy uczestniczyli w przynajmniej jednej formie kształcenia w ciągu roku w stosunku do ogólnej liczby pracowników w instytucji</i>	-	-	0	D/U	D/U	D/U	%	System monitorowania (wnioski o płatność końcową)	D/U (wnioski o płatność końcową)

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.13.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 13

3.13.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do priorytetów inwestycyjnych

Typy przedsięwzięć

Wypełnienie wskazanych dla Osi priorytetowej 13 celów będzie wymagało wsparcia dla podmiotów zaangażowanych w te procesy, polegającego na finansowaniu działań z zakresu programowania/przygotowania, zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny, certyfikacji, ewaluacji, informacji i promocji, rozpatrywania skarg i odwołań oraz kontroli i audytu RPO WO 2014-2020 w części wspieranej ze środków EFRR oraz działań mających na celu zwiększenie zdolności administracyjnych do wdrażania tego funduszu w ramach RPO WO 2014-2020.

Zadania w ramach Osi priorytetowej 13 realizowane będą na podstawie planów działań pomocy technicznej RPO WO 2014-2020 (PDz) - dokumentów o charakterze operacyjnym, obejmujących okres jednego roku budżetowego lub też wieloletnich, w zależności od potrzeby beneficjenta. PDz stanowi jednocześnie wniosek o dofinansowanie zadań pomocy technicznej.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- system wynagrodzeń pracowników, zaangażowanych we wdrażanie RPO WO 2014-2020 w zakresie dotyczącym EFRR,
- szkolenia oraz inne formy kształcenia pracowników, zaangażowanych we wdrażanie RPO WO 2014-2020 w zakresie dotyczącym EFRR,
- wydatki administracyjne oraz sprzęt (w tym komputerowy) dla pracowników, zaangażowanych we wdrażanie RPO WO 2014-2020 w zakresie dotyczącym EFRR,
- lokalny system informatyczny,
- organizacja i obsługa procesu oceny projektów, Komitetu Monitorującego oraz innych ciał działających na rzecz Programu w zakresie dotyczącym EFRR,
- informacja i promocja na rzecz RPO WO 2014-2020 w zakresie dotyczącym EFRR, zgodnie z horyzontalnymi zasadami informacyjno promocyjnymi,
- ewaluacje, analizy oraz pozostałe ekspertyzy, zlecane na rzecz realizacji Programu w zakresie dotyczącym EFRR.

Grupy docelowe

Celem działań podejmowanych w obszarze pomocy technicznej jest objęcie beneficjentów tej osi wsparciem, pozwalającym na efektywne wypełnienie nałożonych na nich obowiązków. Przyczyni się to do stworzenia i wzmocnienia potencjału instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie i realizację tego Programu w zakresie dotyczącym interwencji EFRR. Tym samym projekty w ramach Osi Priorytetowej 13 obejmą swym oddziaływaniem beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów Programu, jak również ogół społeczeństwa w województwie opolskim.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie pomocy technicznej RPO WO 2014-2020 w części, dotyczącej EFRR realizowane będą przez następujących beneficjentów:

1. Instytucję Zarządzającą RPO WO 2014-2020, do której obowiązków należy właściwe zaprogramowanie oraz wykorzystanie środków dostępnych w ramach Programu,
2. Instytucję Pośredniczącą II stopnia RPO WO 2014-2020, odpowiadającą za wdrożenie wybranych zadań w ramach RPO WO 2014-2020.

3.13.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 13

Kierunkowe zasady wyboru projektów

Ze względu na ograniczony zbiór beneficjentów, będących podmiotami publicznymi, wskazane jest, by projekty w ramach tej osi priorytetowej wybierane były w trybie pozakonkursowym. Za tym trybem wyboru przemawia dodatkowo fakt, iż projekty te będą mieć niezmiernie duże znaczenie dla efektywności wdrażania środków w ramach całego Programu. Funkcje projektu spełniać będzie ponadto plan działań pomocy technicznej RPO WO 2014-2020 (PDz), obejmujący okres jednego roku budżetowego lub też kilka lat, w zależności od potrzeby beneficjenta.

Sposób finansowania projektów

W ramach Osi priorytetowej 13 założono, iż ze względu na charakter i cele projektów realizowanych w ramach pomocy technicznej, udzielone w ramach przedmiotowej osi wsparcie będzie miało formę dotacji bezpośrednich, nie przewiduje się natomiast komplementarnego wsparcia w ramach instrumentów inżynierii finansowej. Maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych ustalony został na poziomie ...%²¹¹. Koszty, ponoszone w ramach projektu, będą rozliczane w zależności od potrzeb - na zasadzie refundacji poniesionych wydatków, bądź też w ramach pozyskanych zaliczek.

Cross-financing

W ramach Osi Priorytetowej 13 nie zakłada się wykorzystania elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.13.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej z obszarem interwencji

L.p.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.13.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej z formą wsparcia

L.p.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.13.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej z podejściem terytorialnym

L.p.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

²¹¹ D/U.

3.13.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 13

Oś priorytetowa 13 jest komplementarna do programów operacyjnych finansowanych w ramach Wspólnych Ram Strategicznych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności oraz *Osi Priorytetowej 14 RPO WO 2014-2020 – Pomoc techniczna EFS* w sposób zapobiegający pokrywaniu się operacji finansowych w ramach tych programów w zakresie przedstawionych niżej Osi (obszarów). Należy również eliminować podwójne finansowanie wydatków ponoszonych przez beneficjentów w ramach jednego lub kilku PO, w tym w ramach dwóch różnych perspektyw finansowych.

Tabela 3.13.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020	1. Potencjał instytucji wdrażających politykę spójności/WRS - zapewnienie odpowiedniego potencjału instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, informowanie, ocenę oraz kontrolę operacji finansowanych ze środków funduszy europejskich (w ramach programu).	Rodzaj beneficjenta
	2. Potencjał beneficjentów funduszy europejskich - Wsparcie dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów - opcjonalny wybór. W komponentach pt wsparcie skierowane tylko do beneficjentów danego programu z wyłączeniem inicjatywy project pipeline, która będzie realizowana w ramach POPT.	
	3. Informacja i promocja funduszy europejskich - Zapewnienie informacji i promocji w ramach programu (zgodnie z ustaloną linią demarkacyjną).	
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 14 - Pomoc techniczna EFS	Źródło finansowania zadania

Źródło: Rekomendacje IZ PO PT dotyczące konstrukcji osi priorytetowej dla pomocy technicznej z 20.03.2013 r.

Uwaga: Oś priorytetowa w przedmiotowym kształcie stanowi propozycję IZ i może ulec zmianie po decyzji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz IZ RPO WO 2014-2020.

3.14. Oś priorytetowa 14 - Pomoc techniczna EFS

Podejście tematyczne	Cele tematyczne / priorytety inwestycyjne		Fundusz
	Nr	Nazwa	
	CT	<i>Nie dotyczy pomocy technicznej</i>	EFS
	PI		
Podejście terytorialne	- instytucje realizujące Program w województwie opolskim – Instytucja Zarządzająca, Instytucja Pośrednicząca II stopnia		

3.14.1 Sytuacja wyjściowa

W ramach Osi 14 RPO WO 2014-2020 realizowane będą przedsięwzięcia z zakresu objętego wsparciem w ramach EFS, zgodnie z projektem *Rozporządzenia ogólnego (...)*²¹², tj. zgodnie z art. 52 dotyczącym pomocy technicznej krajów członkowskich.

Doświadczenie okresu programowania w latach 2007-2013 wskazuje, iż dla sprawnego i efektywnego wdrażania środków w ramach RPO WO 2014-2020 konieczne jest wsparcie finansowe Instytucji Zarządzającej i Pośredniczącej II stopnia usytuowanych w strukturze funkcjonalnej Programu, w zakresie programowania/przygotowania, zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny, certyfikacji, ewaluacji, informacji i promocji, rozpatrywania skarg i odwołań oraz kontroli i audytu. Podobnie, jak w poprzednich latach, niezbędne jest wsparcie w zakresie finansowania kosztów zatrudnienia odpowiednio wykwalifikowanego personelu, szkoleń pracowników, wyposażenia instytucji w niezbędny sprzęt, organizacji i obsługi posiedzeń Komitetu Monitorującego, jak również działań promocyjnych i informacyjnych. Bez uzyskania pomocy finansowej w tym zakresie procesy wdrożenia PO KL na poziomie komponentu regionalnego, a tym samym istotne dla Programu zadania, nie zostałyby zrealizowane tak sprawnie. Jednym z dowodów skuteczności dotychczasowego wsparcia realizacji Programu ze środków pomocy technicznej jest fakt, iż województwo opolskie zajęło trzecie miejsce w rankingu województw najszybciej i najefektywniej wdrażających komponent regionalny Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, dzięki czemu zwiększyło dostępną alokację w ramach PO KL o blisko ok. 21 %. Stało się to możliwe dzięki zapewnieniu eksperckiego wsparcia naboru i oceny projektów, odpowiedniemu motywowaniu finansowemu pracowników, zaangażowanych w nabór i rozliczanie projektów, zapewnieniu odpowiedniego zaplecza techniczno – organizacyjnego, niezbędnego do efektywnej pracy, oraz stymulowanie zainteresowania potencjalnych i obecnych beneficjentów poprzez odpowiednio dobrane działania informacyjno – promocyjne. Powyższe umożliwiło dokonywanie stałej, elastycznej korekty działań wdrożeniowych Programu i wyeliminowanie elementów mających potencjalnie wpływ na opóźnienie w realizacji projektów w ramach PO KL.

Nowe kierunki działań w przyszłej perspektywie finansowej 2014-2020, tj. realizacja nowych zasad wdrażania polityki spójności dotyczących m.in. koncentracji tematycznej, przejęcie przez IZ RPO

²¹² Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego (...)

WO 2014-2020 funkcji certyfikacji środków do Komisji Europejskiej, obowiązek popularyzacji zasady partnerstwa i szerszego wykorzystania instrumentów inżynierii finansowej wymaga szerszego niż dotychczas wsparcia finansowego PO KL.

3.14.2 Cele osi priorytetowej 14

Tak jak w poprzednim okresie programowania, środki pomocy technicznej pochodzące z EFS w ramach RPO WO 2014-2020 będą pełniły funkcję instrumentu służącego tworzeniu i wzmocnieniu potencjału instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie i realizację tego Programu w zakresie dotyczącym interwencji tego funduszu.

W związku z powyższym głównym celem Osi 14 RPO WO 2014-2020 będzie **zapewnienie sprawnego i efektywnego wdrażania EFS w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020**. Osiągnięcie celu głównego Programu zostanie zrealizowane poprzez wypełnienie następujących celów szczegółowych:

- zapewnienie pełnej absorpcji środków dostępnych w ramach RPO WO 2014-2020,
- zapewnienie poprawnego przygotowania projektów w celu ulepszenia i przyspieszenia ich wdrożenia,
- zapewnienie spójnego systemu informacji i promocji oraz ewaluacji RPO WO 2014-2020 w zakresie EFS.

Wypełnienie przedstawionych powyżej celów wymaga wsparcia dla podmiotów zaangażowanych w te procesy, polegającego na finansowaniu działań z zakresu programowania /przygotowania, zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny, certyfikacji, ewaluacji, informacji i promocji, rozpatrywania skarg i odwołań oraz kontroli i audytu działalności RPO WO 2014-2020 w części wspieranej ze środków EFS oraz działań mających na celu zwiększenie zdolności administracyjnych do wdrażania tego funduszu w ramach RPO WO 2014-2020.

Jednym z oczekiwanych efektów realizacji działań w ramach Osi Priorytetowej 14 RPO WO 2014-2020 jest płynne przejście z okresu programowania 2007-2013 w kolejny okres, jak również przygotowanie do kolejnej perspektywy finansowej po 2020 roku. Z punktu widzenia efektywności wdrażania środków EFS w ramach RPO WO 2014-2020 niezbędne jest jak najlepsze przygotowanie Instytucji Zarządzającej i Pośredniczącej II stopnia RPO WO 2014-2020 do wdrożenia Programu oraz zakończenia wdrażania komponentu regionalnego PO KL, przede wszystkim w wymiarze **technicznym, kadrowym i organizacyjnym, jak również w zakresie działań informacyjno - promocyjnych**.

Wymiar techniczny wsparcia w ramach Osi priorytetowej 14 wyrażać się będzie poprzez wzmocnienie instytucji zaangażowanych w programowanie/przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocenę, certyfikację, ewaluację, informację i promocję, rozpatrywanie skarg i odwołań oraz kontrolę i audyt RPO WO 2014-2020 w zakresie EFS. Wzmocnienie to w szczególności dotyczy będzie zabezpieczenia powierzchni biurowych wraz z bieżącymi kosztami eksploatacji, doposażenia stanowisk pracy, w tym zakupu niezbędnego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem, zakupu innego sprzętu i materiałów biurowych, jak również wdrożenia/dostosowania systemu informatycznego obsługującego Program w zakresie dotyczącym EFS oraz zapewniającego pełne uczestnictwo w centralnym systemie informatycznym.

Przygotowanie kadr polegać będzie na kontynuacji podejmowanych dotychczas działań, mających na celu zapewnienie odpowiednio wykształconej i przygotowanej kadry. Tym samym środki

finansowe będą kierowane na szkolenia pracowników oraz innych osób zaangażowanych w realizację zadań związanych z wdrażaniem Programu w zakresie EFS, finansowanie ich udziału w studiach specjalistycznych, konferencjach, seminariach oraz innych formach przygotowania zawodowego /podnoszenia kwalifikacji. Kolejnym obszarem wsparcia w tym wymiarze będzie dalsze finansowanie kosztów zatrudnienia pracowników zaangażowanych w procesy związane z realizacją Programu w zakresie dotyczącym EFS (m.in. programowanie/przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocenę, certyfikację, ewaluację, informację i promocję, rozpatrywanie skarg i odwołań oraz kontrolę i audyt).

Pełnienie funkcji Instytucji Zarządzającej i Pośredniczącej II stopnia RPO WO 2014-2020 pociąga za sobą szereg obowiązków, takich jak organizacja procesu naboru, oceny i wyboru projektów, monitorowania ich realizacji, jak również monitoringu całego Programu, weryfikacji płatności i kontroli finansowej, a także archiwizacji dokumentów, w zakresie dotyczącym wdrażania EFS. Konieczne będzie więc zapewnienie stosownego **wsparcia organizacyjnego**, takiego jak np. obsługa komitetów i innych ciał pomocniczych (w tym służących ocenie i wyborowi projektów w ramach RPO WO 2014-2020 w zakresie, dotyczącym EFS), a także szkoleń i innych form przygotowania członków tych ciał do efektywnego i eksperckiego wypełniania zadań.

Niezbędne są również wszelkie **działania informacyjno-promocyjne**, służące rozpropagowaniu wiedzy na temat Programu (w tym dotyczące nowej perspektywy i nowego Programu), podnoszące świadomość społeczeństwa w zakresie dostępu i możliwości wykorzystania środków EFS w ramach RPO WO 2014-2020. Działalność ta odbywać się będzie poprzez publikację materiałów informacyjnych, podręczników, biuletynów tematycznych, przygotowywanie serwisów i programów informacyjnych, przygotowanie działań informacyjnych o szerokim zasięgu²¹³, analizy, ewaluacje, oceny i ekspertyzy specjalistyczne. Promocja Programu w zakresie, dotyczącym EFS, odbywać się będzie również poprzez konferencje, seminaria, szkolenia dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów RPO WO 2014-2020. Szkolenia będą nakierowane w szczególności na wsparcie umożliwiające poprawne przygotowanie i rozliczanie projektów, obejmą również z tematyki systemu zamówień publicznych w Polsce oraz polskiego systemu prawnego w zakresie niezbędnym dla sprawnej realizacji projektów EFS w ramach RPO WO 2014-2020. Szkolenia te będą tym samym stanowić źródło porad w w/w zakresie dla potencjalnych beneficjentów, w tym również dla partnerów społeczno-gospodarczych i organizacji pozarządowych. Od skuteczności działań informacyjnych i promocyjnych w dużym stopniu zależy ilość i jakość zgłaszanych projektów, a co za tym idzie efektywne wykorzystanie środków RPO WO 2014-2020, w związku z tym tego typu działania będą stanowić jedno z najważniejszych zadań w nowej perspektywie.

Doświadczenia z lat 2007-2013 wskazują również, iż najbardziej efektywne dla wdrażania pomocy technicznej w zakresie dotyczącym EFS jest podejście kompleksowe, tj. realizacja wybranych zadań przy współpracy z pozostałymi komponentami pomocy technicznej programów, wdrażanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego. Pozwala to zoptymalizować wydatkowanie środków funduszy europejskich oraz ujednoczyć działania, kierowane do odbiorców wsparcia z terenu województwa opolskiego.

---

²¹³ zgodnie z Załącznikiem V ppkt 2.1 lit. b do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego (...)

Biorąc pod uwagę wymienione obszary należy stwierdzić, iż w ramach Osi priorytetowej 14 zostaną zagwarantowane wystarczające środki finansowe na programowanie/przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocenę, certyfikację, ewaluację informację i promocję, rozpatrywanie skarg i odwołań oraz kontrolę i audyt Programu w zakresie EFS.

Tabela 3.14.1 Powiązania celu szczegółowego Osi priorytetowej ze wskaźnikami strategicznymi

Cel szczegółowy	zapewnienie sprawnego i efektywnego wdrażania EFS w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020				
	Wskaźnik strategiczny	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
			2018	2020	2022
	nie dotyczy pomocy technicznej	D/U	D/U	D/U	D/U
	nie dotyczy pomocy technicznej	D/U	D/U	D/U	D/U
	nie dotyczy pomocy technicznej	D/U	D/U	D/U	D/U

D/U – do uzupełnienia

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.14.2 Powiązania celów operacyjnych Osi priorytetowej z priorytetami inwestycyjnymi

		PI
Cel operacyjny 1	Zapewnienie pełnej absorpcji środków dostępnych w ramach RPO WO 2014-2020	-
Cel operacyjny 2	Zapewnienie poprawnego przygotowania projektów w celu ulepszenia i przyspieszenia ich wdrożenia	-
Cel operacyjny 3	Zapewnienie spójnego systemu informacji i promocji oraz ewaluacji RPO WO 2014-2020 w zakresie EFS	-

Źródło: Opracowanie własne

3.14.3 Wskaźniki produktu i rezultatu osi priorytetowej 14

W przypadku Osi priorytetowej 14 - Pomoc techniczna EFS wskaźniki nie są powiązane z PI, natomiast stanowią one część katalogu wskaźników określonych horyzontalnie.

Tabela 3.14.3 Wskaźniki produktu i rezultatu Osi priorytetowej 14*

Nazwa wskaźnika	CT	PI	Wartość bazowa	Wartość docelowa			Jednostka pomiaru	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
		Nr		2018	2020	2022			
Wskaźniki dla oceny ram wykonania									
<i>D/U (nie dotyczy pomocy technicznej)</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wskaźniki produktu									
1. Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	-	-	0	D/U	D/U	D/U	szt.	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność)
2. Liczba uczestników szkoleń	-	-	0	D/U	D/U	D/U	szt.	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność)
3. Liczba przeprowadzonych ewaluacji	-	-	0	D/U	D/U	D/U	szt.	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność)
4. Liczba działań informacyjnych o szerokim zasięgu	-	-	0	D/U	D/U	D/U	szt.	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność)
Wskaźniki rezultatu									
5. Odsetek pracowników, którzy uczestniczyli w przynajmniej jednej formie kształcenia w ciągu roku w stosunku do ogólnej liczby pracowników w instytucji	-	-	0	D/U	D/U	D/U	%	System monitorowania (wnioski o płatność)	D/U (wnioski o płatność końcową)

*Wstępna propozycja Tabeli wskaźnikowej IZ RPO WO 2014-2020 opracowana na podstawie wspólnej listy wskaźników dla krajowych i regionalnych programów operacyjnych – obecnie jest na etapie opracowywania i może ulec modyfikacji wynikającej ze zmian m.in. na poziomie krajowym

Źródło: Opracowanie własne

3.14.4 Zakres interwencji Osi priorytetowej 14

3.14.4.1 Opis rodzajów interwencji w odniesieniu do priorytetów inwestycyjnych

Typy przedsięwzięć

Wypełnienie wskazanych dla Osi priorytetowej 14 celów będzie wymagało wsparcia dla podmiotów zaangażowanych w te procesy, polegającego na finansowaniu działań z zakresu programowania/przygotowania, zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny, certyfikacji, ewaluacji, informacji i promocji, rozpatrywania skarg i odwołań oraz kontroli i audytu RPO WO 2014-2020 w części wspieranej ze środków EFS oraz działań mających na celu zwiększenie zdolności administracyjnych do wdrażania tego funduszu w ramach RPO WO 2014-2020.

Zadania w ramach Osi priorytetowej 14 realizowane będą na podstawie planów działań pomocy technicznej RPO WO 2014-2020 (PDz) - dokumentów o charakterze operacyjnym, obejmujących okres jednego roku budżetowego lub też wieloletnich, w zależności od potrzeby beneficjenta. PDz stanowi jednocześnie wniosek o dofinansowanie zadań pomocy technicznej.

Przykładowe rodzaje wspieranych przedsięwzięć:

- system wynagrodzeń pracowników, zaangażowanych we wdrażanie RPO WO 2014-2020 w zakresie dotyczącym EFS,
- szkolenia oraz inne formy doszkalania pracowników, zaangażowanych we wdrażanie RPO WO 2014-2020 w zakresie dotyczącym EFS,
- wydatki administracyjne oraz sprzęt (w tym komputerowy) dla pracowników, zaangażowanych we wdrażanie RPO WO 2014-2020 w zakresie dotyczącym EFS,
- lokalny system informatyczny,
- organizacja i obsługa procesu oceny projektów, Komitetu Monitorującego oraz innych ciał działających na rzecz Programu w zakresie dotyczącym EFS,
- informacja i promocja na rzecz RPO WO 2014-2020 w zakresie dotyczącym EFS zgodnie z horyzontalnymi zasadami informacyjno promocyjnymi,
- ewaluacje, analizy oraz pozostałe ekspertyzy, zlecane na rzecz realizacji Programu w zakresie dotyczącym EFS.

Grupy docelowe

Celem działań podejmowanych w obszarze pomocy technicznej jest objęcie beneficjentów tej osi wsparciem, pozwalającym na efektywne wypełnienie nałożonych na nich obowiązków. Przyczyni się to do stworzenia i wzmocnienia potencjału instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie i realizację tego Programu w zakresie dotyczącym interwencji EFS. Tym samym projekty w ramach Osi Priorytetowej 14 obejmą swym oddziaływaniem beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów Programu, jak również ogół społeczeństwa w województwie opolskim.

Typy beneficjentów

Zadania w zakresie pomocy technicznej RPO WO 2014-2020 w części dotyczącej EFS realizowane będą przez następujących beneficjentów:

1. Instytucję Zarządzającą RPO WO 2014-2020, do której obowiązków należy właściwe zaprogramowanie oraz wykorzystanie środków dostępnych w ramach Programu,
2. Instytucję Pośredniczącą II stopnia RPO WO 2014-2020, odpowiadającą za wdrożenie wybranych zadań w ramach RPO WO 2014-2020.

3.14.4.2 Sposób realizacji Osi priorytetowej 14

Kierunkowe zasady wyboru projektów

Ze względu na ograniczony zbiór beneficjentów, będących podmiotami publicznymi, wskazane jest, by projekty w ramach tej osi priorytetowej wybierane były w trybie pozakonkursowym. Za tym trybem wyboru przemawia dodatkowo fakt, iż projekty te będą mieć niezmiernie duże znaczenie dla efektywności wdrażania środków w ramach całego Programu. Funkcje projektu spełniać będzie ponadto plan działań pomocy technicznej RPO WO 2014-2020 (PDz), obejmujący okres jednego roku budżetowego lub też kilka lat, w zależności od potrzeby beneficjenta.

Sposób finansowania projektów

W ramach Osi priorytetowej 14 założono, iż ze względu na charakter i cele projektów realizowanych w ramach pomocy technicznej, udzielone w ramach przedmiotowej osi wsparcie będzie miało formę dotacji bezpośrednich, nie przewiduje się natomiast komplementarnego wsparcia w ramach instrumentów inżynierii finansowej. Maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych ustalony został na poziomie .....%²¹⁴. Koszty, ponoszone w ramach projektu, będą rozliczane w zależności od potrzeb – na zasadzie refundacji poniesionych wydatków, bądź też w ramach pozyskanych zaliczek.

Cross-financing

W ramach Osi Priorytetowej 14 zakłada się wykorzystanie elastycznego mechanizmu finansowania krzyżowego.

Tabela 3.14.4 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej z obszarem interwencji

L.p.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Obszar interwencji
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.14.5 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej z formą wsparcia

L.p.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Forma wsparcia
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.14.6 Powiązania kategorii interwencji Osi priorytetowej z podejściem terytorialnym

L.p.	Nazwa kategorii interwencji	Alokacja [Euro]	Podejście terytorialne
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U
-	<i>nie dotyczy pomocy technicznej</i>	D/U	D/U

Źródło: Opracowanie własne

²¹⁴ D/U

3.14.5 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej 14

Oś priorytetowa 14 jest komplementarna do programów operacyjnych finansowanych w ramach Wspólnych Ram Strategicznych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności oraz *Osi Priorytetowej 13 RPO WO 2014-2020 – Pomoc techniczna EFRR* w sposób zapobiegający pokrywaniu się operacji finansowych w ramach tych programów w zakresie przedstawionych niżej Osi (obszarów). Należy również eliminować podwójne finansowanie wydatków ponoszonych przez beneficjentów w ramach jednego lub kilku PO, w tym w ramach dwóch różnych perspektyw finansowych.

Tabela 3.14.7 Komplementarność i demarkacja Osi priorytetowej

Program	Oś priorytetowa/ obszar tematyczny	Kryterium demarkacji
Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020	1. Potencjał instytucji wdrażających politykę spójności/WRS - zapewnienie odpowiedniego potencjału instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, informowanie, ocenę oraz kontrolę operacji finansowanych ze środków funduszy europejskich (w ramach programu).	rodzaj beneficjenta
	2. Potencjał beneficjentów funduszy europejskich - Wsparcie dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów - opcjonalny wybór. W komponentach pt wsparcie skierowane tylko do beneficjentów danego programu z wyłączeniem inicjatywy project pipeline, która będzie realizowana w ramach POPT.	
	3. Informacja i promocja funduszy europejskich - Zapewnienie informacji i promocji w ramach programu (zgodnie z ustaloną linią demarkacyjną).	
RPO WO 2014-2020	Oś priorytetowa 13 - Pomoc techniczna EFRR	źródło finansowania zadania

Źródło: Rekomendacje IZ PO PT dotyczące konstrukcji osi priorytetowej dla pomocy technicznej z 20.03.2013 r.

ROZDZIAŁ 4

RAMY KOORDYNACJI REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO 2014-2020¹

4.1. Zakres komplementarności w Programie

Komplementarność jest jedną z kluczowych kwestii odnoszących się do efektywnego wydatkowania środków publicznych. Doświadczenia Instytucji Zarządzającej odnośnie zapewnienia jej w ramach RPO WO 2007-2013 będą również wykorzystane i rozwijane w ramach perspektywy 2014-2020.

Mechanizmy zaprojektowane w ramach RPO WO 2007-2013 można podzielić na instytucjonalne oraz prawne i systemowe². Jako mechanizmy instytucjonalne, umożliwiające współpracę, koordynację oraz wymianę informacji, można zidentyfikować m.in.:

- koncentrację zarządzania wdrażanymi w regionie programami w jednym departamencie,
- koncentrację wsparcia przedsiębiorczości w ramach Instytucji Pośredniczącej II stopnia,
- zintegrowanie dostępu do informacji nt. wszystkich wdrażanych programów unijnych w ramach sieci punktów informacyjnych.

Instrumenty prawne i systemowe stosowane w ramach RPO WO 2007-2013³ to m.in.

- kryteria wyboru projektów w zakresie komplementarności,
- zapisy dokumentów programowych, w tym Vademecum dla beneficjentów RPO WO 2007-2013, który jest przewodnikiem dla potencjalnych beneficjentów m.in. w zakresie opracowywania dokumentacji aplikacyjnej.
- prowadzony monitoring i weryfikację rezultatów interwencji oraz wszelkie działania skierowane bezpośrednio do beneficjentów, które służą ich merytorycznemu wsparciu oraz upowszechnienie informacji i promocję w tym zakresie.

Ponadto nie bez znaczenia był także udział przedstawicieli IZ RPO WO 2007-2013 w ponadregionalnych i krajowych gremiach, odpowiadających za realizację polityki rozwojowej. Funkcjonujące w ramach RPO WO 2007-2013 kryteria premiujące za realizację projektów komplementarnych są jednym z ważniejszych mechanizmów zapewnienia komplementarności w ramach wszystkich programów perspektywy finansowej 2007-2013. W ramach RPO WO 2007-2013 istnieją obszary, w ramach których poprzez punktowane merytoryczne kryteria wyboru projektów premiowane są projekty komplementarne z innymi przedsięwzięciami. W perspektywie 2014-2020 Integracja polityk oraz integracja funduszy jest ściśle związana z zasadą komplementarności i może pomóc w jej wzmocnieniu. Narzędzia wdrażające te założenia służą osiągnięciu dopełniających się celów polityki rozwojowej UE poprzez lepszą koordynację instrumentów, co pozwoli uniknąć nakładania się interwencji i osiągać efekt synergii, a także efektywniej zarządzać Polityką Spójności.

---

¹ Rozdział będzie podlegał uzupełnieniom w trakcie opracowania Programu, w szczególności w obszarze mechanizmów koordynacji RPO WO 2014-2020.

² K. Bedrunka, Komplementarność w zintegrowanym podejściu do polityki rozwoju po 2013 roku, UMWO.

³ Komplementarność w ramach RPO WO 2007-2013, jako narzędzie zwiększania efektywności realizacji celów rozwojowych regionu: znaczenie, ewaluacja, przykłady, Opole 2012.

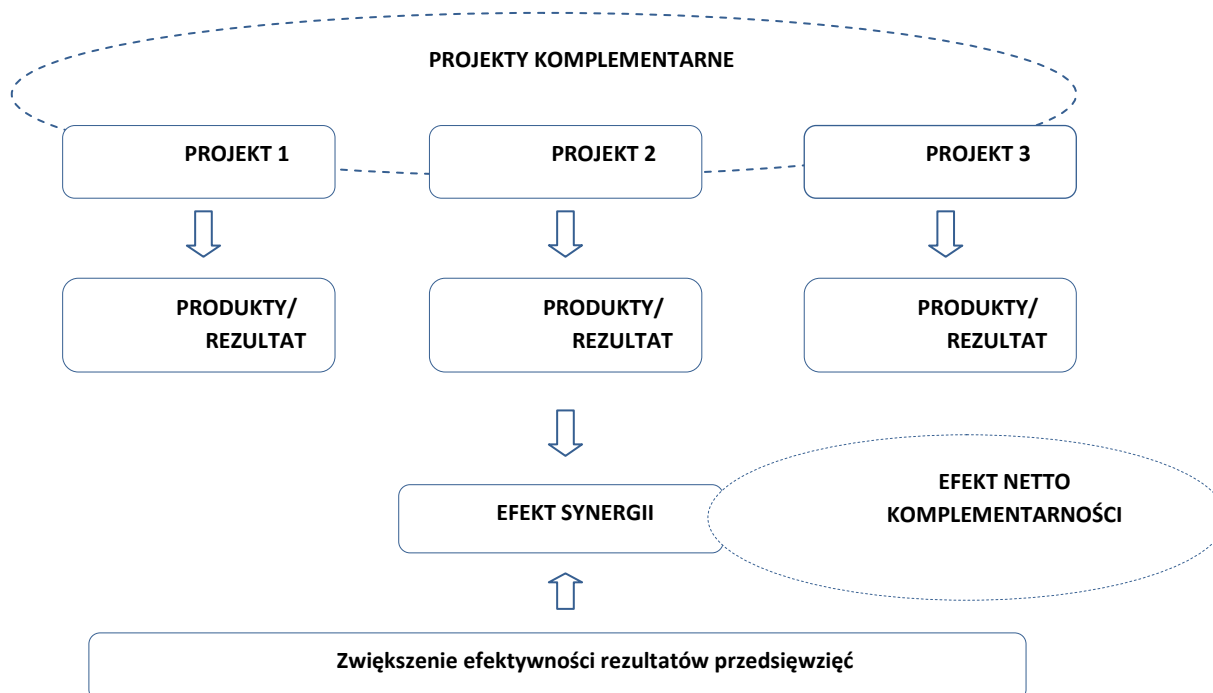

Szczególne znaczenie dla zasady komplementarności upatrywać należy w wielofunduszowości, która zgodnie z proponowanymi przez KE założeniami, obejmie programy operacyjne 2014-2020, a także zintegrowane instrumenty rozwojowe w ramach programów oraz projekty, dzięki czemu dodatkowo wzmocniony zostanie element komplementarności interwencji funduszy. Należy podkreślić, że komplementarność powinna:

- być działaniem celowym, zamierzonym i ocenianym, nie przypadkowym,
- poprzez świadome projektowanie działań zapobiegać rozproszeniu środków publicznych,
- zawsze odnosić się do innego projektu.

Dla zapewnienia efektywności działań komplementarnych, nieodłącznym elementem powinna być synergia, która niejednokrotnie stanowi część składową definicji komplementarności. W realizacji projektów komplementarnych synergia ich efektów stanowi wartość dodaną, ponieważ łączny efekt wielu zaistniałych, uzupełniających się działań jest większy niż suma poszczególnych działań realizowanych osobno. Zatem synergia efektów wskutek realizacji projektów komplementarnych współtworzy ich efektywność. O ile na etapie programowania projektów uzupełniających się można założyć osiągnięcie dodatkowych rezultatów, rzeczywista ocena synergii następuje dopiero po realizacji projektów komplementarnych. W ramach RPO WO 2014-2020 dążyć się będzie do przyjęcia podejścia do projektów komplementarnych w ujęciu prezentowanym przez poniższy Schemat 4.1.1, w którym to produkty i rezultaty tworzą efekt synergii, w tym efekt netto komplementarności, co przekłada się na zwiększenie efektywności rezultatów przedsięwzięć.

Schemat 4.1.1 Produkty i rezultaty projektów komplementarnych prowadzące do osiągnięcia efektu synergii

Źródło: *Komplementarność w ramach RPO WO 2007-2013...*, op. cit., s. 13

Przedstawiony efekt netto komplementarności bywa identyfikowany w ramach synergii i jest tzw. dodatkowym efektem, który zaistniał wyłącznie za sprawą realizacji projektów komplementarnych. Instytucje wdrażające środki unijne znając rolę i znaczenie komplementarności dla podniesienia efektywności działań, wprowadzają narzędzia i rozwiązania wspierające planowanie

i realizację komplementarności. Narzędzia te mają dwa wymiary: z jednej strony umożliwiają instytucji koordynację i kierowanie zintegrowanym podejściem do rozwoju, a z drugiej motywują i zachęcają beneficjentów do kompleksowego podejścia do realizacji celów rozwojowych.

Jednocześnie należy podkreślić, że punktem wyjścia do zaplanowania i zapewnienia komplementarności oraz efektu synergii jest określenie w ramach RPO WO 2014-2020 wszystkich obszarów, gdzie mogłoby zachodzić to zjawisko oraz wskazanie mechanizmów i podmiotów odpowiedzialnych za efektywną realizację Programu w tym zakresie. Biorąc pod uwagę fakt, że RPO WO 2014-2020 jest programem dwufunduszym – działania na rzecz komplementarności i synergii pomiędzy EFRR a EFS muszą być jednakże prowadzone w sposób bardziej skoordynowany i w szerszym zakresie, niż miało to miejsce w latach 2007-2013. Mając to na względzie w toku określania i uszczegóławiania zasad realizacji RPO WO 2014-2020 planuje się zidentyfikować zakres potencjalnego zachodzenia komplementarności na poziomie wszystkich osi priorytetowych. Identyfikacja będzie prowadzona w odniesieniu do celów szczegółowych i planowanych rezultatów oraz projektowanego podejścia terytorialnego określonego w Programie. Celem przyjętego postępowania jest m.in. ustalenie powiązań pomiędzy obszarami interwencji a celami tematycznymi i priorytetami inwestycyjnymi RPO i innych programów na lata 2014-2020. Efekty synergii i komplementarności źródeł finansowania wykorzystywane będą do tworzenia bazy dobrych praktyk, której adresatami będą potencjalni beneficjenci Programu. Natomiast z poziomu zarządzania RPO – będą wykorzystywane w celu zwiększania efektywności interwencji Programu.

4.2. Mechanizmy koordynacyjne

Mechanizmy koordynacyjne w ramach RPO WO 2014-2020 zaplanowane zostały zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa. Podstawowymi rozwiązaniami, które będą miały zastosowanie w ramach koordynacji Programu oraz zwiększania efektu synergii i komplementarności są:

- wspólne grupy kryteriów wyboru projektów i wspólne listy wskaźników,
- skoordynowanie działania na etapie opracowywania ramowych harmonogramów naborów wniosków, ich oceny i podpisywania umów,
- synchronizowane ogłoszenia dotyczące naborów wniosków o dofinansowanie w ramach wybranych grup działań Programu,
- wspólne kampanie informacyjno-promocyjne oraz punkty obsługi beneficjenta obejmujące kompleksową informację na temat wszystkich dostępnych funduszy UE,
- wspólne rozwiązania informatyczne dla beneficjentów.

Przyjęte mechanizmy koordynacyjne znajdą swoje rozwinięcie w dokumentach wdrożeniowych uszczegóławiających zasady realizacji Programu, w tym zostaną uwzględnione w Planie komunikacji RPO WO 2014-2020. Mając na względzie fakt, iż nadrzędnym celem jest wypracowanie skutecznych mechanizmów i narzędzi koordynacyjnych – w trakcie realizacji RPO WO 2014-2020 przyjęte rozwiązania będą podlegały ocenie i weryfikacji zarówno przez instytucje odpowiedzialne za zarządzanie, wdrażanie, ewaluację Programu, jak i ekspertów zewnętrznych.

4.3. Podmioty odpowiedzialne za koordynację

Główną instytucją odpowiedzialną za koordynację jest Instytucja Zarządzająca RPO WO 2014-2020, która odpowiada za:

- osiągnięcie celów Programu wraz z przypisanymi im wskaźnikami,
- tworzenie warunków dla podejmowania działań komplementarnych i zwiększanie efektu synergii w ramach Programu,
- zapewnienie spójnego, efektywnego i skutecznego systemu realizacji dwufundusowego Programu.

Zinstytucjonalizowany mechanizm uzgodnień i komunikacji pomiędzy poszczególnymi podmiotami odpowiedzialnymi za realizację Programu będzie spójny z warunkami określonymi w Umowie Partnerstwa oraz z horyzontalnymi wytycznymi Ministerstwa Rozwoju Regionalnego – które jest wiodącym podmiotem procesu koordynacji. Przedmiotem koordynacji w ramach Programu oprócz działań mających na celu bezpośrednio lub pośrednio zwiększanie jego efektywności (komplementarność i synergia), będą głównie zagadnienia wpływające na poprawną i skuteczną realizację takie jak:

- szczegółowy opis priorytetów,
- określenie zasad i kryteriów wyboru projektów,
- interpretacje procedur,
- komunikacja wewnętrzna.

Biorąc to pod uwagę głównymi podmiotami procesu koordynacji RPO WO 2014 oprócz Instytucji Zarządzającej będą:

- Instytucje Pośredniczące II stopnia, tj. Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu oraz Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki,
- Komitet Monitorujący RPO WO 2014-2020 oraz działające w jego ramach grupy robocze⁴.

Korzystając z wypracowanych w perspektywie 2007-2013 rozwiązań dodatkowo w proces koordynacji Programu zostanie włączony specjalnie do tego celu powołany *Zespół ds. koordynacji funduszy unijnych w województwie opolskim*. W pracach tego podmiotu będą brali udział przedstawiciele wszystkich instytucji zaangażowanych w zarządzanie, wdrażanie środków unijnych w regionie. Dzięki temu w ramach jednego zespołu będą omawiane zagadnienia dotyczące m.in. efektów wdrażania dwufundusowego RPO WO 2014-2020, programów dedykowanych współpracy transgranicznej, obszarom wiejskim. Dodatkowo do udziału w pracach zespołu włączeni zostaną przedstawiciele Jednostki Ewaluacyjnej oraz podmioty zajmujące się analizowaniem, diagnozowaniem sytuacji społecznej i gospodarczej regionu tj. Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy, Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Wnioski, zalecenia dotyczące usprawnień systemu realizacyjnego lub rekomendacje opracowywane w ramach Zespołu będą przedstawiane m.in. na posiedzeniach Komitetu Monitorującego RPO WO 2014-2020 lub na innych forach funkcjonujących na poziomie regionalnym i krajowym. Biorąc pod uwagę zaprojektowane w RPO WO 2014-2020 wykorzystanie Zintegrowanego Instrumentu Terytorialnego, koordynacja obejmować będzie także płaszczyznę współpracy pomiędzy Instytucją Zarządzającą a Urzędem Miasta Opola w zakresie wdrażania tego instrumentu.

---

⁴ Zasady prac KM RPO WO 2014-2020 będą określone w regulaminie (w tym powoływanie grup roboczych).

ROZDZIAŁ 5

ROZWIĄZANIA NA RZEC SKUTECZNEJ I EFEKTYWNEJ REALIZACJI REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO 2014-2020

5.1 Warunkowość ex-ante

Do uzupełnienia

Raport końcowy wraz ze streszczeniem zostanie przekazany do KE wraz z Programem. Ze względu na fakt, że RPO WO 2014-2020 będzie podlegać SOOŚ, ewaluacja ex-ante będzie uzupełniona o wyniki SOOŚ – co zajdzie odzwierciedlenie w opisach punktów 5.1. oraz 5.2.

5.2 Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Do uzupełnienia

W opisie punktu: Podsumowanie przeprowadzonej SOOŚ zawierające ustalenia określone w prognozie, opinie/uzgodnienia właściwych organów, uwagi/wnioski zgłoszone przez społeczeństwo, informacje o metodach/częstotliwości przeprowadzenia monitoringu skutków realizacji postanowień programu w zakresie oddziaływania na środowisko.

5.3 Przedsięwzięcia konsultacyjne i badawcze Programu

Do uzupełnienia

5.4 Ocena i opis zdolności administracyjnych Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących

5.4.1 Potencjał administracyjny

Zdolność administracyjna instytucji zaangażowanych w realizację RPO WO 2014-2020 jest czynnikiem warunkującym skuteczną i efektywną realizację zadań związanych z wdrażaniem Programu.

Zdolność administracyjna instytucji winna być rozumiana jako:

- odpowiednio przygotowane zasoby kadrowe znajdujące się w dyspozycji Instytucji Zarządzającej oraz w instytucjach, którym zostaną powierzone zadania Instytucji Pośredniczących II stopnia;
- zaplecze techniczne;
- właściwa struktura organizacyjna;
- rozwiązania organizacyjne i prawne, które decydują o jakości realizacji Programu.

Podstawowym warunkiem sprawnego i efektywnego wdrożenia funduszy strukturalnych na poziomie regionalnym w okresie programowania 2007-2013 było zorganizowane i utrzymanie trwałego i prawidłowo działającego systemu administracyjnego dla zarządzania i wdrażania środków UE w województwie opolskim. Dlatego istotne jest korzystanie z doświadczeń ubiegłej perspektywy finansowej dla płynnego przejścia do wdrażania programu operacyjnego na lata 2014-2020. Zdolność administracyjna Instytucji Zarządzającej oraz instytucji którym zostaną powierzone zadania dot. wdrażania RPO WO 2014-2020, będzie określana poprzez analizę następujących elementów:

- stan zatrudnienia;
- dostosowanie kompetencyjne kadr do realizowanych zadań;

- wynagradzanie kadr administracji;
- rotację w administracji;
- zdolności do konsultacji, koordynacji i komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej, w tym podejmowania adekwatnych działań informacyjnych i promocyjnych;
- zarządzanie zasobami ludzkimi;
- standardy pracy urzędniczej;
- organizacja pracy;
- odpowiednie wyposażenie stanowisk pracy,
- współpraca wewnątrz i międzyinstytucjonalna.

Zarządzanie programem to najważniejszy z procesów. Jego celem jest zapewnienie efektywnego, skutecznego, przejrzystego i trwałego wdrażania Programu, począwszy od wyboru działań zgodnie z przyjętymi kryteriami, weryfikacji wytworzonych produktów i usług oraz poniesionych wydatków, zapewnienia istnienia odpowiednich systemów księgowych, audytu, certyfikacji, skończywszy na przeprowadzaniu oceny Programu, kierowaniu monitoringiem i sprawozdawczością, jak również zapewnianiu przestrzegania wymagań w zakresie informacji i promocji. Dlatego bazując na dotychczasowej wiedzy oraz analizie mocnych i słabych stron systemu zarządzania zaproponowano w RPO WO 2014-2020 rozwiązania, które zapewnią najwyższy poziom realizacji powierzonych zadań, zgodnie z wszelkimi wymogami prawodawstwa krajowego i europejskiego.

5.4.2 Instytucje

Model instytucjonalny zarządzania i wdrażania RPO WO 2014-2020 wymaga stworzenia systemu znacznie bardziej rozbudowanego od obecnie stosowanego w regionie. Wynika to przede wszystkim z powierzenia nowych zadań, zwłaszcza Instytucji Zarządzającej. Instytucja ta obok standardowych działań zarządczo-kontrolnych otrzymała dodatkowe funkcje związane z certyfikacją wydatków. W celu realizacji powyższych funkcji i zapewnienia wymaganego przez KE rozdzielenia realizacji zadań zarządczo - kontrolnych od certyfikacji, konieczne jest wyodrębnienie w strukturze IZ komórki zajmującej się tym zagadnieniem. W nowej perspektywie finansowej 2014-2020 Zarząd Województwa Opolskiego będzie pełnił funkcję Instytucji Zarządzającej RPO. Część zadań zostanie powierzonych do Instytucji Pośredniczących II stopnia, przy czym IZ zachowa jednak całkowitą odpowiedzialność za całość realizacji Programu.

W perspektywie 2014-2020, w odróżnieniu od audytu zgodności, który przechodziły instytucje w latach 2007-2013 jest ciągłość procesu desygnacji. Uzyskanie desygnacji jest warunkiem rozpoczęcia procesu finansowego wdrażania programu operacyjnego, liczonego od momentu wystąpienia z pierwszym wnioskiem o płatność do KE. Oznacza to, że spełnianie określonych kryteriów będzie weryfikowane przez cały okres realizacji Programu. Przy powierzaniu zadań w zakresie wdrażania RPO WO 2014-2020 innym instytucjom należy zadbać, aby gwarantowały one realizację kryteriów desygnacji. Odpowiedzialność w tym zakresie spoczywa na Instytucji Zarządzającej. Opracowując wymagania gwarantujące skuteczne wdrażanie RPO WO 2014-2020 wzięto pod uwagę fakt, iż:

- struktura wdrażania RPO WO 2014-2020 powinna w jak największym stopniu wykorzystywać doświadczenia oraz zasoby ludzkie i organizacyjne, zgromadzone w trakcie realizacji zadań w latach 2007-2013;

- w celu określenia koniecznych zasobów osobowych i rzeczowych niezbędnych do wdrażania RPO WO 2014-2020 wzięto pod uwagę ilość przyznanych środków oraz przewidywaną, możliwą ilość realizowanych przez beneficjentów projektów.

Chcąc sprostać postawionym przed Zarządem Województwa wymaganiom w okresie programowania 2014-2020 oraz w oparciu o doświadczenia lat poprzednich, we wszystkich instytucjach zaangażowanych we wdrażanie funduszy strukturalnych zostały podjęte następujące działania na rzecz wzmocnienia zdolności administracyjnych:

- stworzono adekwatną strukturę organizacyjną w zaangażowanych jednostkach, biorąc pod uwagę nowy zakres zadań oraz odpowiedzialności;
- dostosowano zatrudnienie do poziomu gwarantującego sprawną i efektywną absorpcję funduszy;
- w realizację zadań związanych z wdrażaniem RPO WO 2014-2020, obok departamentu wiodącego zaangażowano również inne komórki/jednostki podległe UMWO,
- sukcesywnie dostosowywano kompetencje kadr do stawianych przed nimi zadań,
- podejmowano działania na rzecz osiągnięcia odpowiedniego poziomu zatrudnienia i zapobiegania fluktuacji kadr,
- podwyższono standardy pracy poprzez odpowiednie zapewnienie zaplecza technicznego i wyposażenie stanowisk pracy;
- zastosowano metodę elastycznego zarządzania kadrami, co umożliwiło wykwalifikowanie kadry w różnych obszarach.

Ponadto instytucje zaangażowane w proces wdrażania funduszy strukturalnych będą:

- realizowały założenia Programu w oparciu o niezbędne, opracowane na poziomie IZ dokumenty: uszczegółowienia Programu, instrukcje dla beneficjentów, systemy zarządzania i kontroli, szczegółowe wytyczne dotyczących kryteriów wyboru projektów,
- przygotowywały potencjalnych beneficjentów do opracowania wniosków aplikacyjnych poprzez prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych (szkolenia, konsultacje, kampanie, wydawnictwa informacyjne – biuletyny, poradniki itp.),
- stosowały odrębne systemy księgowania - zgodnie z wymogami Komisji Europejskiej.

5.5 Ocena i przedsięwzięcia zmniejszające obciążenia administracyjne dla beneficjentów

Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia w realizacji programów operacyjnych w lata 2004-2006 oraz 2007-2013 jak również założenia i wymagania nowej perspektywy finansowej 2014-2020, a także fakt, iż marginalne potraktowanie kwestii znaczenia zdolności administracyjnych może oznaczać niepowodzenie w realizacji RPO WO 2014-2020, Instytucja Zarządzająca podejmie następujące kroki zmniejszające obciążenia administracyjne:

- dobre oszacowanie potrzeb kadrowych w zależności rodzaju zadań oraz od ilości środków obsługiwanych przez daną instytucję;
- dobre zaplanowanie i monitorowanie procesu szkoleń dla administracji zaangażowanej w realizację Programu;
- kontynuacja i rozszerzenie szkoleń specjalistycznych dot. nowej perspektywy finansowej;
- utrzymanie i stały monitoring sprawnego systemu wynagrodzeń pracowników;
- stałe podnoszenie jakości narzędzi wykorzystywanych przez pracowników, w szczególności wyposażenia stanowisk pracy;

- stałe podnoszenie funkcjonowania systemów informatycznych;
- utrzymanie sprawnie funkcjonującego systemu motywacyjnego pracowników.

Odpowiadając na wymagania Rozporządzenia Ogólnego, Instytucja Zarządzająca Programem jest zobowiązana do przeprowadzenia działań na rzecz zwiększenia wydajności swojej administracji biorąc pod uwagę problemy w tej kwestii występujące na terenie całego kraju i regionu. Priorytetowo będą traktowane inwestycje w rozwój umiejętności i wiedzy kadry urzędniczej. Tworzenie odpowiednich programów szkolenia i kształcenia ustawicznego, jak również kontynuacja i stałe ulepszanie obecnie funkcjonujących systemów motywacyjnych w administracji samorządowej oraz trwałe kształtowanie i wzmacnianie postaw etycznych będzie działaniami służącymi realizacji tego priorytetu. Efektem takiego podejścia będzie zapewnienie sprawnego i efektywnego przebiegu realizacji Programu oraz osiągnięcie pełnej absorpcji środków funduszy strukturalnych na lata 2014-2020. Wskazane wyżej rozwiązania na rzecz skutecznej absorpcji środków unijnych w latach 2014-2020 muszą iść w parze z realizacją zasady partnerstwa w odniesieniu do dobrej współpracy pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w proces wdrażania Programu, a potencjalnymi beneficjentami. Zasada partnerstwa powinna prowadzić do osiągnięcia wspólnego celu jakim jest sprawne i efektywne wydatkowanie środków. Pierwszym krokiem będzie uwzględnienie zasady partnerstwa już na etapie tworzenia i konsultacji RPO WO 2014-2020, a następnie na każdym etapie jego wdrażania. W ramach współpracy administracji oraz beneficjentów zostaną podjęte następujące działania:

- spotkania informacyjne,
- konsultacje społeczno-gospodarcze Programu,
- szybkie reagowanie na utrudnienia zgłaszane przez beneficjentów w realizacji projektów,
- każdorazowe szybkie i szczegółowe informowanie o wprowadzanych usprawnieniach,
- wsparcie w przygotowaniu i rozliczaniu projektów,
- bieżąca i sprawna wymiana informacji i dobrych praktyk.

Realizacja przez Instytucję Zarządzającą i beneficjentów wspólnych celów nie jest możliwa bez dobrej komunikacji i wzajemnego zrozumienia, a w szczególności wykorzystania nowoczesnych środków komunikacji i przygotowania pracowników administracji do kontaktów z beneficjentami. Istotne jest również dążenie do posługiwania się jednolitą terminologią i skutecznymi narzędziami komunikacyjnymi (wzajemne zaufanie, kontakt bezpośredni). Równie ważne jak dobór narzędzi jest jakość przekazu, jego zrozumiałość, pewność, wiarygodność i spójność. Dokumenty, pisma, analizy przygotowywane przez administrację powinny być zrozumiałe, czytelne, poprawnie merytorycznie, ale także dostosowane do grupy beneficjentów. Mając na względzie dalsze usprawnienia w obszarze komunikacji pomiędzy administracją a potencjalnymi beneficjentami, Instytucja Zarządzająca RPO WO 2014-2020 postawiła sobie za cel:

- utrzymanie przejrzystej, komunikatywnej strony internetowej Programu, zawierającej bieżące informacje i aktualności,
- utrzymanie silnej i rozbudowanej sieci punktów informacyjnych o Funduszach Europejskich,
- szeroką promocję Programu w mediach regionalnych i lokalnych,
- dążenie do uproszczenia dokumentacji projektowej i materiałów informacyjnych i promocyjnych,
- szkolenie kadr administracji zaangażowanej we wdrażanie Programu w zakresie m.in. obsługi klienta, skutecznej komunikacji.

ROZDZIAŁ 6

SYSTEM REALIZACJI REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO 2014-2020

6.1. System instytucjonalny

6.1.1. Koordynacja

Koordynacja na poziomie Umowy Partnerstwa

Za zapewnienie prawidłowej koordynacji działań wszystkich instytucji zaangażowanych w realizację Umowy Partnerstwa w celu osiągnięcia wszystkich jej celów i związanych z nimi wskaźników, stymulowanie komplementarności synergii interwencji, zapewnienia spójności systemu, a także maksymalizacji skuteczności i efektywności systemu odpowiada minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego oraz Komitet ds. Umowy Partnerstwa.

W skład Komitetu ds. Umowy Partnerstwa wejdą przedstawiciele instytucji zarządzających programami operacyjnymi, ministra właściwego ds. gospodarki, odpowiedzialnego za koordynację strategii Europa 2020, ministra właściwego ds. finansów publicznych, przedstawiciele rządów województw, właściwi ministrowie ze względu na zakres interwencji objęty Umową Partnerstwa, przedstawiciel Głównego Urzędu Statystycznego, przedstawiciele samorządu terytorialnego oraz partnerów społecznych i gospodarczych.

Koordynacja na poziomie kontraktu terytorialnego

Koordynacji działań pomiędzy programami i działaniami krajowymi, a działaniami realizowanymi na poziomie wojewódzkim i lokalnym będzie służyło wdrożenie koncepcji kontraktu terytorialnego. Podmiotami kontraktu terytorialnego są z jednej strony rząd RP reprezentowany przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego – koordynatora procesów związanych z przygotowaniem do negocjacji, samymi negocjacjami i realizacją kontraktu po stronie rządowej, z drugiej strony samorząd województwa odpowiedzialny za przebieg tych procesów na poziomie regionalnym.

6.1.2. System wdrażania RPO WO 2014-2020

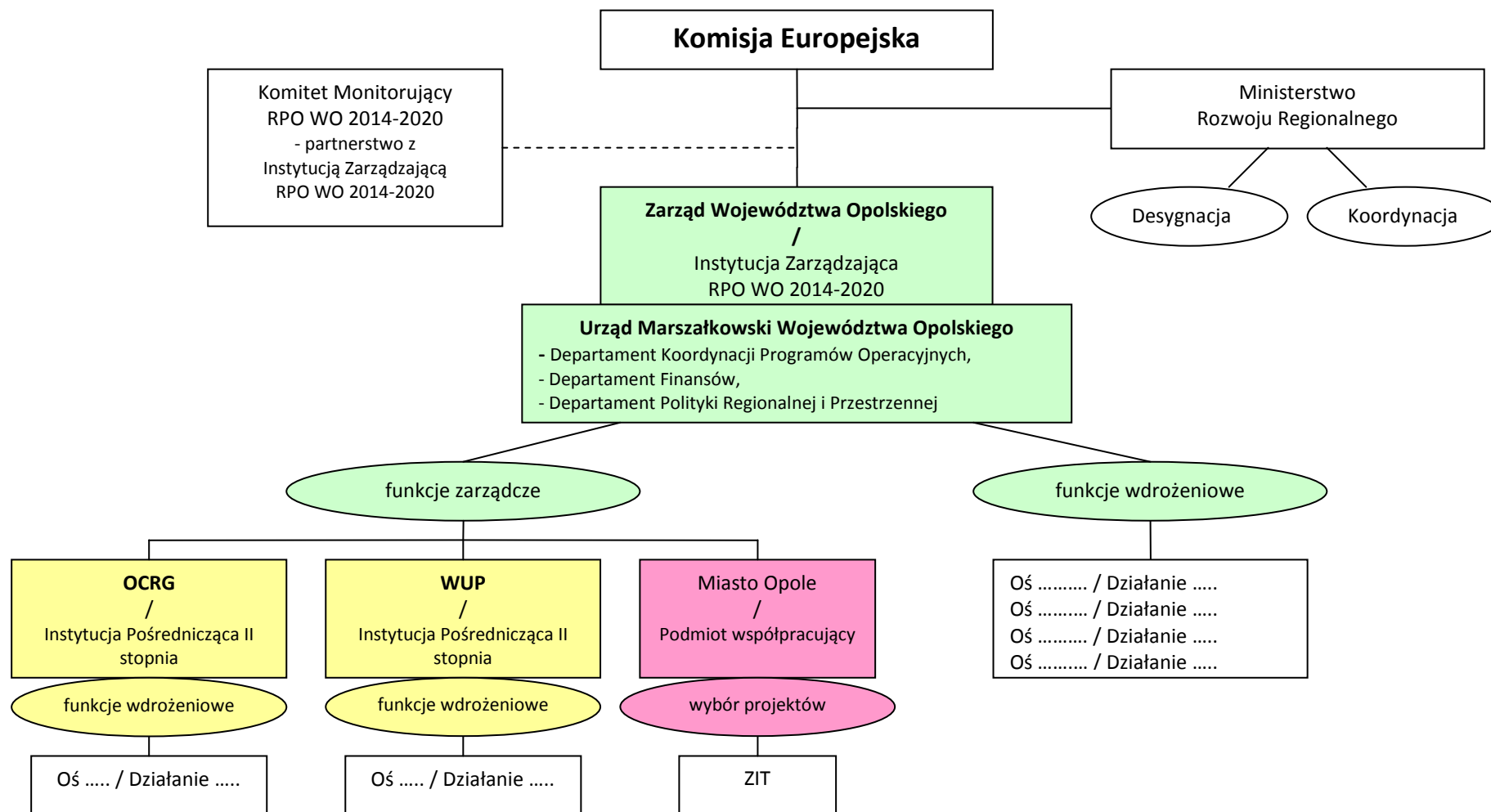
W proces wdrażania Programu zaangażowane zostaną instytucje mające doświadczenie we wdrażaniu środków unijnych w odniesieniu do obu ostatnich perspektyw budżetowych, jak również tzw. okresu przedakcesyjnego Polski. Zadania poszczególnych podmiotów odpowiedzialnych za prawidłowe zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę RPO WO 2014-2020 wraz z układem instytucjonalnym (Schemat 6.1.1) przedstawiono poniżej¹.

---

¹ Zakres zadań poszczególnych podmiotów może ulec zmianie na tym etapie opracowywania Programu

Schemat 6.1.1 Schemat instytucjonalny RPO WO 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne

Instytucja Zarządzająca RPO WO 2014-2020

Instytucją Zarządzającą RPO WO 2014-2020 będzie Zarząd Województwa Opolskiego. Na podstawie uregulowań zawartych w Regulaminie Organizacyjnym UMWO, który będzie w tym zakresie zaktualizowany, obowiązki Instytucji Zarządzającej będzie pełnić DPO. W zakresie procesu certyfikacji z DPO będzie współpracował DFK, a w zakresie procesu ewaluacji DRP. Instytucja Zarządzająca odpowiada za zarządzanie programem operacyjnym, a także za certyfikację środków do Komisji Europejskiej, zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami. Zgodnie z art. 114 Rozporządzenia ogólnego:

1. W odniesieniu do zarządzania RPO WO 2014-2020 Instytucja Zarządzająca:
  - wspiera prace Komitetu Monitorującego RPO WO 2014-2020 i dostarcza mu informacji wymaganych do wykonywania jego zadań, w szczególności dane dotyczące postępów programu operacyjnego w osiągnięciu celów, dane finansowe i dane odnoszące się do wskaźników i celów pośrednich,
  - opracowuje i przedkłada Komisji Europejskiej roczne i końcowe sprawozdania z realizacji po ich zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący RPO WO 2014-2020,
  - udostępnia instytucjom pośredniczącym oraz beneficjentom informacje, które są istotne odpowiednio dla wykonywania ich zadań i realizacji operacji,
  - tworzy system elektronicznej rejestracji i przechowywania danych dotyczących każdej operacji, które są niezbędne do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, weryfikacji i audytu, w tym danych dotyczących poszczególnych uczestników operacji, w stosownych przypadkach,
  - dopilnowuje, aby dane, o których mowa w pkt. d), były gromadzone, wprowadzane do systemu i tam przechowywane, a dane na temat wskaźników były podzielone według płci w przypadkach wymaganych załącznikiem I do rozporządzenia w sprawie EFS.
2. W odniesieniu do wyboru operacji RPO WO 2014-2020 Instytucja Zarządzająca:
  - sporządza i, po zatwierdzeniu, stosuje odpowiednie procedury wyboru i kryteria, które:
    - są niedyskryminacyjne i przejrzyste,
    - uwzględniają ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 Rozporządzenia ogólnego,
  - dopilnowuje, by wybrana operacja wchodziła w zakres funduszu lub funduszy oraz zaliczała się do kategorii interwencji określonej w osi lub osiach priorytetowych RPO WO 2014-2020,
  - przedkłada beneficjentowi dokument zawierający warunki wsparcia dla każdego działania w tym szczegółowe wymagania dotyczące produktów lub usług, które mają być dostarczone w ramach operacji, plan finansowania oraz termin realizacji,
  - upewnia się przed zatwierdzeniem operacji, że beneficjenci dysponują administracyjną, finansową i operacyjną zdolnością,
  - upewnia się, że, jeżeli operacja rozpoczęła się przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie, spełnione zostały unijne i krajowe zasady dotyczące danej operacji,
  - dopilnowuje, aby wnioskodawca nie otrzymał wsparcia z funduszy, w przypadku gdy zostało ono lub powinno być zostać objęte procedurą odzyskiwania zgodnie z art. 61 Rozporządzenia ogólnego w następstwie przeniesienia działalności produkcyjnej w obrębie Unii,
  - określa kategorię interwencji, w odniesieniu do której przypisane są wydatki związane z operacją.

3. W odniesieniu do zarządzania finansami i kontroli RPO WO 2014-2020 Instytucja Zarządzająca:
  - weryfikuje, czy współfinansowane produkty i usługi zostały dostarczone, czy wydatki deklarowane przez beneficjentów zostały przez nich zapłacone oraz, czy spełniają one wymagania obowiązującego prawa unijnego i krajowego, RPO WO 2014-2020 oraz warunki wsparcia operacji,
  - dopilnowuje, aby beneficjenci uczestniczący w realizacji operacji, których koszty zwracane są na podstawie faktycznie poniesionych kosztów kwalifikowanych, prowadzili oddzielny system księgowości lub korzystali z odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją,
  - wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka,
  - ustanawia procedury gwarantujące przechowywanie zgodnie z wymogami art. 62 pkt. g) Rozporządzenia ogólnego wszystkich dokumentów dotyczących wydatków i audytów wymagane do zapewnienia właściwej ścieżki audytu,
  - sporządza poświadczenie wiarygodności dotyczące zarządzania w sprawie funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, legalności i prawidłowości operacji leżących u podstaw oraz przestrzegania zasady należytego zarządzania finansami, wraz ze sprawozdaniem zawierającym wyniki przeprowadzonych kontroli zarządzania i kontroli oraz wszelkie podjęte działania naprawcze
4. W odniesieniu do certyfikacji wydatków RPO WO 2014-2020 Instytucja Zarządzająca:
  - sporządza i przedstawia KE wnioski o płatności i poświadcza, że wynikają one z rzetelnych systemów księgowych, są oparte na weryfikowalnych dokumentach uzupełniających i były przedmiotem weryfikacji przeprowadzonych przez IZ,
  - sporządza roczne sprawozdania finansowe,
  - poświadcza kompletność, dokładność i prawdziwość przedłożonych rocznych sprawozdań finansowych oraz poświadcza, że wydatki ujęte w sprawozdaniach finansowych są zgodne z obowiązującymi przepisami unijnymi i krajowymi oraz zostały poniesione w związku z operacjami wybranymi do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do RPO WO 2014-2020 i zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi,
  - dopilnowuje, by istniał system, w którym rejestruje się i przechowuje, w formie elektronicznej, dokumentację księgową w odniesieniu do każdej operacji, zdolny do obsługi wszystkich danych wymaganych do sporządzenia wniosków o płatność i rocznych sprawozdań finansowych, w tym rozliczeń kwot podlegających odzyskaniu, kwot odzyskanych i kwot wycofanych,
  - uwzględnia, podczas sporządzania i składania wniosków o płatność, wyników wszystkich audytów przeprowadzonych przez IA lub na jej odpowiedzialność,
  - utrzymuje w formie elektronicznej zapisy księgowe dotyczące wydatków zadeklarowanych Komisji Europejskiej oraz odpowiadającego im wkładu publicznego wypłaconego na rzecz beneficjentów,
  - prowadzi rozliczenia kwot podlegających odzyskaniu i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu na rzecz operacji. Kwoty odzyskane są zwracane do budżetu ogólnego UE przed zamknięciem RPO WO 2014-2020 poprzez potrącenie ich z następnego zestawienia wydatków.

Instytucje Pośredniczące II stopnia RPO WO 2014-2020

Ze względu na dwufunduszowy charakter Programu w system wdrażania zostaną włączone dwie Instytucje Pośredniczące II stopnia, tj.:

- Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki²,
- Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu³.

Obu jednostkom zostaną powierzone w drodze Porozumienia z Instytucją Zarządzającą Programem, zadania dotyczące wdrażania wybranych przez IZ obszarów RPO WO 2014-2020. Biorąc pod uwagę zakres kompetencyjny tych podmiotów oraz dotychczasowe doświadczenia z wdrażania środków unijnych wybrane Instytucje Pośredniczące będą odpowiadały za realizację następujących obszarów Programu (Tabela 6.1.1).

Tabela 6.1.1 Obszary RPO WO 2014-2020 powierzone do wdrożenia Instytucjom Pośredniczącym II stopnia

Instytucja Pośrednicząca II stopnia	Fundusz	CT	PI	Zakres	Uwagi
OPOLSKIE CENTRUM ROZWOJU GOSPODARKI	EFRR	1	1.2	innowacje w przedsiębiorstwach	-
		2	2.2	e-gospodarka	-
		3	3.1	Nowe produkty i usługi w MŚP	-
			3.2	międzynarodowa współpraca gospodarcza i promocja	-
			3.3	konkurencyjność przedsiębiorstw	-
		4	4.1	OZE	tylko w formule Instrumentów finansowych
			4.2	efektywność energetyczna w MŚP	
4.3	efektywność energetyczna w mieszkalnictwie				
WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY	EFS	8	8.5	aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy	dotyczy procedury konkursowej oraz systemowej wyłącznie w zakresie projektów realizowanych przez PUP
			8.7	rozpoczynanie działalności gospodarczej	
			8.8	godzenie życia prywatnego i zawodowego	
			8.9	szkolenia, doradztwo dla przedsiębiorców i pracowników / adaptacyjność przedsiębiorstw	
			8.10	wydłużanie aktywności zawodowej	
		9	9.4	włączenie społeczne na obszarach rewitalizowanych	
			9.7	wsparcie usług społecznych dla rodziny i osób zależnych	
			9.8	wsparcie podmiotów ekonomii społecznej	
		10	10.1	rozwój edukacji	
			10.3	kształcenie ustawiczne	

Źródło: Opracowanie własne

Podmiot współpracujący

W zakresie wybranych działań dotyczących Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach Osi 3, 4, 6, 8 oraz 10 podmiotem współpracującym z Instytucją Zarządzającą RPO WO 2014-

² OCRG zostało powołane Uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego nr V/38/2007 z dnia 27 lutego 2007 r. jako jednostka budżetowa Samorządu Województwa Opolskiego.

³ WUP został powołany uchwałą nr XX/136/2000 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 27 czerwca 2000 r. jako jednostka budżetowa Samorządu Województwa Opolskiego.

2020 będzie Urząd Miasta Opola⁴. Realizacja obszarów powierzonych Miastu w formule ZIT będzie uregulowana na mocy porozumienia/umowy pomiędzy Instytucją Zarządzającą a tą jednostką.

Instytucja Audytowa

Zadania Instytucji Audytowej określone w art. 116 Rozporządzenia ogólnego pełni Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej. Instytucja ta jest niezależna od Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz Instytucji Pośredniczących II stopnia. Jej zadania wykonywane są za pośrednictwem jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej podległych Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej, tj. wyodrębnionej komórki organizacyjnej w Ministerstwie Finansów oraz Urzędu Kontroli Skarbowej w Opolu. IA jest odpowiedzialna za przeprowadzanie audytów systemu zarządzania i kontroli na podstawie stosownej próby operacji oraz rocznego sprawozdania finansowego. W przypadku audytów przeprowadzanych przez podmiot inny niż IA, zapewnia ona takim podmiotom niezbędną niezależność funkcjonalną. Dbą ponadto o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu.

Instytucja Audytowa w ciągu sześciu miesięcy od przyjęcia RPO WO 2014-2020 przygotuje strategię audytu dla przeprowadzania audytów, która określa metodykę kontroli, metodę doboru próby w przypadku audytów operacji oraz plan audytów w odniesieniu do bieżącego roku obrotowego i dwóch następnych lat obrotowych. Strategia audytu jest corocznie uaktualniana począwszy od 2016 r. do 2022 r. włącznie. IA przedkłada strategię audytu Komisji Europejskiej na jej żądanie.

Ponadto Instytucja Audytowa sporządza:

- opinię z audytu na temat rocznego sprawozdania finansowego z poprzedniego roku obrotowego, której zakres obejmuje kompletność, dokładność i prawdziwość rocznego sprawozdania finansowego, funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli RPO WO 2014-2020 oraz legalność i prawidłowość operacji leżących u ich podstaw,
- roczne sprawozdanie z kontroli, przedstawiające wyniki audytów przeprowadzonych w poprzednim roku obrotowym, które określa wszelkie niedociągnięcia stwierdzone w systemie zarządzania i kontroli RPO WO 2014-2020 oraz podjęte lub proponowane działania naprawcze.

Instytucja właściwa dla otrzymywania płatności pochodzących z Komisji Europejskiej

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności dokonywanych przez KE będzie Ministerstwo Finansów.

Instytucja lub instytucje odpowiedzialne za dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów

Płatności na rzecz beneficjentów będą dokonywane przez Bank Gospodarstwa Krajowego za pośrednictwem zleceń przekazywanych przez IZ RPO WO 2014-2020, a także Instytucje Pośredniczące II stopnia RPO WO 2014-2020. Podstawą przekazania środków będzie umowa zawarta pomiędzy Instytucją Zarządzającą RPO WO 2014-2020, czy też Instytucją Pośredniczącą II stopnia RPO WO 2014-2020, a beneficjentem oraz poprawnie sporządzony i zatwierdzony wniosek o płatność.

---

⁴ Szczegółowy wykaz obszarów realizowanych w formule ZIT jest opisany w Rozdziale 2. (pkt. 2.6.1) RPO WO 2014-2020, oraz w Rozdziale 7. RPO WO 2014-2020. W tym zakresie treść Programu będzie podlegać dalszym uzupełnieniom.

6.1.3. Desygnacja

Wszystkie instytucje zaangażowane we wdrażanie programów operacyjnych, tj. instytucje zarządzające, a także instytucje pośredniczące podlegają procesowi desygnacji, która jest przyznawana z zastrzeżeniem spełnienia kryteriów desygnacji.

Desygnacja opiera się na opinii niezależnego organu desygnującego, który przeprowadza swoje zadania zgodnie z międzynarodowymi standardami audytu. Polega na ocenie systemu zarządzania i kontroli, w tym roli instytucji pośredniczących, a także zgodności tego systemu z art. 62, 63, 114 i 115 Rozporządzenia ogólnego organ desygnujący bierze pod uwagę, czy systemy zarządzania i kontroli dla programu operacyjnego są podobne do systemów obowiązujących w poprzednim okresie programowania, jak również wszelkie dowody skuteczności ich funkcjonowania. Na gruncie ustawy krajowej zostaną sformułowane dodatkowe kryteria desygnacji, które dotyczyć będą procedury odwoławczej, zasad kwalifikowania wydatków objętych dofinansowaniem, ustalania i nakładania korekt finansowych, odzyskiwania kwot podlegających zwrotowi, w tym wydawania decyzji o zwrocie, zarządzania środkami finansowymi przeznaczonymi na realizację programu operacyjnego, systemu ewaluacji programu operacyjnego, a także zapewnienia właściwej informacji i promocji programu operacyjnego. Państwo członkowskie przedkłada Komisji Europejskiej decyzję dotyczącą desygnacji w ciągu 6 miesięcy od daty przyjęcia decyzji w sprawie przyjęcia programu operacyjnego.

Desygnacja jest procesem ciągłym, co oznacza, że spełnianie kryteriów desygnacji będzie weryfikowane podczas całego okresu realizacji programu operacyjnego poprzez kontrole ciągłości desygnacji. Po zapadnięciu ostatecznych rozstrzygnięć na poziomie rozporządzeń wyłoniona zostanie instytucja desygnująca, niezależna od instytucji zarządzających. Organem doradczym ww. instytucji będzie Komitet ds. Desygnacji, w skład którego wejdą przedstawiciele ministra właściwego ds. finansów publicznych oraz ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Do zadań Komitetu ds. Desygnacji należy w szczególności:

- wypracowanie projektu decyzji o udzieleniu i cofnięciu desygnacji w oparciu o wyniki weryfikacji prowadzonych przez MRR i IA,
- opiniowanie planu dotyczącego działań naprawczych w przypadku stwierdzenia zaprzestania spełniania przez instytucję warunków niezbędnych dla utrzymania desygnacji.

Udzielona desygnacja będzie mogła zostać zawieszona lub wycofana w przypadku naruszenia przez IZ lub IP kryteriów desygnacji. Na podstawie przeprowadzonych kontroli i audytów, po konsultacjach w ramach Komitetu ds. Desygnacji, MRR wydaje rekomendacje określające niezbędne działania naprawcze z terminem ich realizacji. Po tym okresie następuje weryfikacja postępów w realizacji rekomendacji i w ramach Komitetu wypracowywany jest projekt decyzji o utrzymaniu lub cofnięciu desygnacji do czasu ponownego wypełnienia kryterium.

6.1.4. Monitorowanie

Monitorowanie RPO WO 2014-2020 służy zapewnieniu odpowiedniej jakości jego wdrażania. Jest ono prowadzone przez Instytucję Zarządzającą RPO WO 2014-2020 i Komitet Monitorujący RPO

WO 2014-2020. W celu właściwego i efektywnego monitorowania poziomu realizacji założeń RPO WO 2014-2020 określono system wskaźników opisany w pkt. 6.4.2.1⁵.

Komitet Monitorujący RPO WO 2014-2020 jest powoływany w ciągu trzech miesięcy od daty decyzji dotyczącej przyjęcia Programu przez Komisję Europejską. Komitet zbierać się będzie co najmniej raz w roku i dokonywać przeglądu realizacji RPO WO 2014-2020 i postępów w osiąganiu jego celów. Brane będą przy tym pod uwagę dane finansowe, wskaźniki ogólne i specyficzne dla Programu, w tym zmiany we wskaźnikach rezultatu i postępy w osiąganiu wartości docelowych ujętych ilościowo oraz celów pośrednich określonych na podstawie oceny wykonania. Ponadto Komitet Monitorujący RPO WO 2014-2020⁶ będzie m.in.:

- analizować/konsultować/opiniować zmiany/czynniki, które wpływają na realizację Programu,
- opiniować proponowane zmiany w Programie,
- wydawać zalecenia/rekomendacje dla Instytucji Zarządzającej dotyczące realizacji RPO WO 2014-2020 i jego oceny,
- monitorować działania podjęte w następstwie tych zaleceń.

Na podstawie art. 100 Rozporządzenia ogólnego Komitet Monitorujący RPO WO 2014-2020 będzie rozpatrywać i zatwierdzać m.in.:

- wszelkie kwestie, które mają wpływ na wykonanie RPO WO 2014-2020,
- postępy w realizacji planu oceny oraz działań następczych podjętych w związku z ustaleniami ocen,
- realizację strategii komunikacji,
- realizację dużych projektów,
- realizację wspólnych planów działania,
- działania mające na celu promowanie równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych,
- działania mające na celu promowanie zrównoważonego rozwoju,
- działania w ramach RPO WO 2014-2020 odnoszące się do spełnienia uwarunkowań *ex ante*,
- instrumenty finansowe,
- metodykę i kryteria wyboru operacji,
- roczne i końcowe sprawozdania z realizacji,
- plan oceny dla RPO WO 2014-2020 i wszelkie zmiany planu,
- strategię komunikacji dla danego programu operacyjnego i wszelkie zmiany strategii,
- propozycje Instytucji Zarządzającej dotyczące wszelkich zmian RPO WO 2014-2020.

---

⁵ System wskaźników przedstawiony w Programie może ulec zmianie w efekcie prac prowadzonych w tym zakresie na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym.

⁶ Szczegółowe zadania KM RPO WO 2014-2020 zostaną określone w jego regulaminie prac.

6.2. Zasady i tryb wyboru projektów

Biorąc pod uwagę optymalny sposób osiągnięcia celów Programu, typ beneficjenta oraz wysokość dofinansowania, Instytucja Zarządzająca RPO WO 2014-2020 podejmie decyzję o zastosowaniu trybu wyboru wniosków o dofinansowanie. Sposób wyboru projektów przewidziany w ramach RPO WO 2014-2020 przedstawia schemat 1.

Schemat 6.2.1. Sposób wyboru projektów w ramach RPO WO 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne

Projekty, które w optymalny sposób przyczyniają się do osiągnięcia celów Programu / osi priorytetowej / działania / poddziałania, wynikające z analizy sytuacji dokonanej na podstawie diagnozy aktualnego stanu województwa opolskiego oraz identyfikujące i zapełniające luki o charakterze strategicznym zostaną wybrane w trybie pozakonkursowym. Mając na uwadze typ beneficjenta, w odniesieniu m.in. do podmiotów spoza sektora finansów publicznych zastosowany zostanie tryb konkursowy, natomiast w przypadku instytucji publicznych oraz jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych zastosowany będzie tryb konkursowy lub pozakonkursowy wyboru wniosków o dofinansowanie w zależności od danego działania / poddziałania. Z uwagi na wysokość dofinansowania, mniejsze projekty wybierane będą w trybie konkursowym natomiast projekty strategiczne i systemowe w trybie pozakonkursowym.

Tryb konkursowy

W celu wyłonienia projektów do dofinansowania w trybie konkursowym jednostka organizująca konkurs ogłasza nabór wniosków o dofinansowanie na podstawie Ramowego harmonogramu naboru wniosków RPO WO 2014-2020 zaakceptowanego przez IZ RPO WO 2014-2020. Informacja o planowanym naborze ogłaszana jest na stronie internetowej instytucji organizującej konkurs oraz w prasie o zasięgu regionalnym przynajmniej na 1 miesiąc przed jego rozpoczęciem. W uzasadnionych przypadkach termin ten może być skrócony. Termin składania wniosków o dofinansowanie nie może być krótszy niż 14 dni.

W ramach RPO WO 2014-2020 możliwe jest przeprowadzenie naborów o charakterze zamkniętym lub otwartym. Termin zakończenia naboru zamkniętego upływa z dniem określonym w Ramowym harmonogramie naboru wniosków RPO WO 2014-2020. Zakończenie naboru otwartego nastąpi np. w momencie wykorzystania dostępnej w ramach naboru alokacji.

Tryb pozakonkursowy

W ramach trybu pozakonkursowego realizowane będą projekty systemowe oraz strategiczne.

Projekty systemowe to przedsięwzięcia polegające na dofinansowaniu ze środków EFS realizacji zadań publicznych przez z góry ustalone podmioty.

Projekty systemowe podlegać będą ocenie formalnej oraz ocenie merytorycznej. Podstawę dofinansowania pozytywnie ocenionego projektu systemowego będzie stanowić umowa lub decyzja właściwego organu.

Projekty strategiczne to inwestycje realizowane w ramach EFRR, które wynikają z realizacji obowiązujących w województwie opolskim dokumentów strategicznych i które w istotny sposób przyczyniają się do osiągnięcia celów zawartych w tych dokumentach. Wśród projektów strategicznych wyróżniamy następujące typy:

1. Inwestycyjne, w ramach których refundacji podlegają wydatki w całym cyklu projektu od przygotowania do zakończenia realizacji rzeczowej,
2. Przygotowawcze, polegające na refundacji kosztów przygotowania dokumentacji projektu.

Weryfikacja projektów strategicznych dokonana zostanie na podstawie poniższych kryteriów:

1. Kryterium strategiczności – inwestycja realizuje co najmniej 5% wybranego wskaźnika produktu lub rezultatu strategicznego w danej osi priorytetowej;
2. Kryterium statusu beneficjanta – instytucja publiczna lub jednostka zaliczana do sektora finansów publicznych;
3. Kryterium wykonalności – opinia wydawana przez ekspertów zewnętrznych na temat wykonalności projektu.

Pozytywnie ocenione projekty inwestycyjne decyzją IZ RPO 2014-2020 umieszczone zostają na Liście Projektów Strategicznych. IZ RPO 2014-2020 może podjąć decyzję o utworzeniu listy rezerwowej projektów strategicznych. Projekty strategiczne będą musiały spełniać kryteria obowiązujące dla danego działania / poddziałania RPO WO 2014-2020. Po uzyskaniu pozytywnej oceny formalnej i merytorycznej przez projekt znajdujących się na LPS, z beneficjentami zawierane będą umowy (decyzje) o dofinansowanie.

Ocena wniosków o dofinansowanie

Ocena wniosków o dofinansowanie złożonych w trybie konkursowym i pozakonkursowym dokonywana będzie na podstawie kryteriów formalnych i merytorycznych zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący RPO WO 2014-2020. Kryteria formalne będą jednakowe dla wszystkich beneficjentów, natomiast kryteria merytoryczne będą jednakowe dla wszystkich beneficjentów wszystkich projektów dotyczących danej kategorii w ramach RPO WO 2014-2020.

Ocenę formalną przeprowadzą pracownicy jednostki organizującej konkurs. Do najważniejszych kryteriów formalnych zalicza się tzw. kryteria dostępu polegające m.in. na weryfikacji czy dany beneficjent uprawniony jest do składania wniosku, czy dany rodzaj projektu możliwy jest do realizacji w ramach zakresu konkursu, oraz zgodności z linią demarkacyjną.

Ocenę merytoryczną przeprowadzą eksperci znajdujący się na Liście ekspertów RPO WO 2014-2020 przyjętej przez IZ RPO WO 2014-2020 (w odniesieniu do projektów systemowych dopuszcza się

przeprowadzenie oceny merytorycznej przez pracowników jednostki organizującej konkurs). Kryteria merytoryczne mają charakter jakościowy i związane są z istotą danego przedsięwzięcia, tzn. jego celowością, wykonalnością, efektywnością. Kryteria merytoryczne są kryteriami stopniowanymi i ważonymi z ustalonymi progami jakościowymi. Projekt może zostać przyjęty do dofinansowania, jeśli uzyska określone minimum z maksymalnej liczby punktów. Po uzyskaniu pozytywnej oceny projektu złożonego w trybie pozakonkursowym, z wnioskodawcą zostanie zawarta umowa (decyzja) o dofinansowaniu projektu. Ocena wniosków złożonych w trybie konkursowym, dokonana przez ekspertów stanowi podstawę do ułożenia listy rankingowej projektów w ramach danego konkursu / działania / poddziałania RPO WO 2014-2020. Biorąc pod uwagę miejsce na liście rankingowej oraz dostępną alokację IZ RPO WO 2014-2020 podejmuje w formie uchwały ostateczną decyzję o wyborze projektów do dofinansowania.

Szczegóły dotyczące naboru, oceny i kryteriów wyboru wniosków o dofinansowanie zostaną określone w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu oraz w Vademecum dla beneficjentów RPO WO 2014-2020.

6.3. Zastosowanie instrumentów zintegrowanych

6.3.1. Zintegrowane inwestycje terytorialne

Zintegrowane inwestycje terytorialne są nowym instrumentem rozwoju terytorialnego, które służą zwiększeniu zaangażowania miasta Opola i jego obszaru funkcjonalnego w zarządzaniu RPO WO 2014-2020. Instrument ZIT będzie mieć zastosowanie przy realizacji następujących obszarów Programu:

- **Osi Priorytetowej 3 – Konkurencyjna Gospodarka**, Poddziałanie 3.1.3 – *Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w Aglomeracji Opolskiej*,
- **Osi Priorytetowej 4 – Gospodarka niskoemisyjna**, Poddziałanie 4.2.2 *Efektywność energetyczna w budynkach Aglomeracji Opolskiej*, Poddziałanie 4.3.2 *Strategie niskoemisyjne w Aglomeracji Opolskiej (oświetlenie miejskie, park & ride)*,
- **Osi Priorytetowej 6 – Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego**, Poddziałanie 6.3.3 – *Dziedzictwo kulturowe i kultura w Aglomeracji Opolskiej*,
- **Osi Priorytetowej 8 – Konkurencyjny rynek pracy**, Poddziałanie 8.1.5 – *Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy w Aglomeracji Opolskiej*, Poddziałanie 8.1.6 – *Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy w Aglomeracji Opolskiej realizowana przez WUP*,
- **Osi Priorytetowej 10 – Wysoka jakość edukacji**, Poddziałanie 10.1.2 – *Wsparcie edukacji przedszkolnej w Aglomeracji Opolskiej*.

Zgodnie z decyzją Instytucji Zarządzającej, ZIT będzie realizowany wyłącznie na terenie Aglomeracji Opolskiej – miasta Opola wraz z jego obszarem funkcjonalnym. ZIT będzie działał na podstawie delegacji zadań Miastu Opole, które będą związane z wyborem projektów realizowanych w ramach ww. instrumentu. Natomiast Program działań ZIT będzie podlegał akceptacji przez IZ RPO WO 2014-2020 oraz MRR⁷.

---

⁷ Ostateczne ustalenia dot. realizacji ZIT będą uzupełniane w trakcie opracowywania Programu (w szczególności przy uwzględnieniu efektów negocjacji kontraktu terytorialnego).

Ostateczne ustalenia w zakresie doboru poddziałań realizowanych poprzez ZIT będą dokonane na etapie negocjacji kontraktu terytorialnego oraz ustalania zawartości RPO WO 2014-2020, tak aby zapewnić w największym stopniu dostosowanie interwencji do potrzeb Aglomeracji Opolskiej.

6.3.2. Instrumenty finansowe

W ramach Osi 12 RPO WO 2014-2020 – *Instrumenty finansowe* przewidziano zastosowanie zwrotnych instrumentów finansowych, tj. pożyczek i poręczeń, które mogą się łączyć z dotacjami. Instrumenty finansowe wspierają inwestycje wiarygodne finansowo z zastrzeżeniem, że nie stanowią one ich jedynego źródła finansowania. System finansowania zwrotnego opiera się bowiem na tworzeniu zachęty do przyciągania sektora prywatnego w celu współinwestowania i dzielenia się ryzykiem finansowym. W RPO WO 2014-2020 instrumenty finansowe przewidziano dla realizacji:

- Działania 12.1 – *Podnoszenie innowacyjności przedsiębiorstw,*
- Działania 12.2 – *Konkurencyjność przedsiębiorstw,*
- Działania 12.3 – *Odnawialne źródła energii.*
- Działania 12.4 – *Efektywność energetyczna w MŚP,*
- Działania 12.5 – *Efektywność energetyczna w mieszkalnictwie,*
- Działania 12.6 – *Ochrona powietrza w MŚP,*
- Działania 12.7 – *Rozpoczęcie działalności gospodarczej.*

Przewiduje się zapewnienie wkładu finansowego na rzecz instrumentów finansowych poprzez dokapitalizowanie funduszy poręczeń kredytowych i poręczeniowych oraz innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne instrumenty finansowe. Szczegółowe warunki realizacji instrumentów finansowych zostaną określone przez MRR w drodze rozporządzenia i wytycznych.

6.4 System oceny Programu

Programy finansowane ze środków publicznych powinny oprócz opisu podejmowanych działań i ich uzasadnienia zawierać elementy, które w sposób czytelny i precyzyjny pozwolą na mierzenie skuteczności tych działań i badanie ich użyteczności dla społeczeństwa. Biorąc pod uwagę powyższe zasady, IZ RPO WO 2014-2020 postawiła sobie za cel stworzenie systemu oceny Programu, który pozwoli na monitorowanie jego postępu rzeczowego i finansowego, a tym samym umożliwi mierzenie osiągnięcia założonych celów oraz będzie źródłem informacji odnośnie zmian wynikających z interwencji publicznej. Na system oceny RPO WO 2014-2020 składają się 3 podstawowe elementy: sprawozdawczość, monitorowanie i ewaluacja.

6.4.1 Ramy wykonania

W celu zwiększenia efektywności i skuteczności w osiągnięciu wyznaczonych rezultatów, Komisja Europejska wydzieli 7% środków alokacji funduszy strukturalnych dla Polski (z wyjątkiem środków przydzielonych na cel *Europejska współpraca terytorialna* i na tytuł V rozporządzenia w sprawie EFMR), które stanowiąc będą tzw. rezerwę wykonania.

Komisja Europejska wspólnie z Polską dokona przeglądu postępów realizacji programów współfinansowanych ze środków Wspólnych Ram Strategicznych w 2019 r., na podstawie danych za 2018 r. oraz osiągnięcia zakładanych celów w 2022 r., odnosząc się do podstawy oceny wykonania określonej w umowie partnerstwa i programach operacyjnych. Przegląd obejmie ocenę osiągnięcia ustalonych wartości pośrednich (kamieni milowych) i docelowych programu na poziomie priorytetów. W rezultacie KE określi Osie priorytetowe i programy, które osiągnęły zakładany poziom

celów pośrednich i tym samym kwalifikują się do uzyskania dodatkowych środków w ramach rezerwy wykonania. Podział środków pomiędzy (wszystkie lub wybrane) Osie priorytetowe i programy, nastąpi zgodnie z opracowaną wcześniej przez Polskę metodologią podziału dodatkowych środków. Propozycja odpowiednich zmian programów operacyjnych będzie wymagała re negocjacji programu z Komisją Europejską. Zgodnie z zapisami *projektu Rozporządzenia ogólnego* cele pośrednie powinny być:

- znaczące, obejmujące istotne informacje nt. postępów w danym priorytecie;
- przejrzyste, z obiektywnie weryfikowalnymi celami oraz zidentyfikowanymi i publicznie dostępnymi danymi źródłowymi;
- weryfikowalne, nienakładające nieproporcjonalnych obciążeń administracyjnych;
- spójne dla wszystkich programów operacyjnych, w stosownych przypadkach⁸.

6.4.1.1 Wskaźniki produktu i rezultatu

Realizacja celów pośrednich badana będzie na podstawie wskaźników produktu a w wyjątkowych sytuacjach także wskaźników rezultatu:

- **wskaźniki produktu** odnoszą się do wspieranych operacji (produkt to bezpośrednie działanie programu mające przełożyć się na efekty),
- **wskaźniki rezultatu** odnoszą się do celu (wskaźnik rezultatu to zmienna informująca o wynikach zastosowanych działań).
Nowa perspektywa finansowa wprowadza podział wskaźników rezultatu na:
  - **wskaźniki rezultatu bezpośredniego** stanowiące wynik działania pojawiający się niezwłocznie po zakończeniu interwencji, projektu,
  - oraz **wskaźniki rezultatu długoterminowego** będące efektami działań powstającymi po jakimś określonym czasie od zakończenia interwencji.

Tabela 6.4.1 Typologia wskaźników w ramach EFRR i EFS

	EFRR	EFS
wskaźnik produktu	<ul style="list-style-type: none"> – wskaźnik produktu – wskaźnik rezultatu bezpośredniego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskaźnik produktu
wskaźnik rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> – wskaźnik rezultatu strategicznego (wskaźniki strategiczne odnoszą się do diagnozy otoczenia w danym obszarze tematycznym) 	<ul style="list-style-type: none"> – wskaźnik rezultatu bezpośredniego – wskaźnik rezultatu długoterminowego

Źródło: Opracowanie własne

Tym samym zgodnie z *projektem Rozporządzenia ogólnego (...)*⁹ w zakresie ram wykonania dla EFRR z założenia badane będą wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego, natomiast dla EFS – wskaźniki produktu.

⁸ Załącznik II projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego...

⁹ Załącznik II projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego...

Wykonanie wskaźników zostanie poddane ocenie w 2019 r. na podstawie standardowego formatu podstaw oceny wykonania (Tabela 6.4.2).

Tabela 6.4.2 Standardowy format podstaw oceny wykonania

Priorytet	Wskaźnik i jednostka miary (w stosownych przypadkach)	Cel pośredni na 2018 r.	Cel pośredni na 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Rozporządzenia ogólnego (...)

Zgodnie z art. 20 projektu Rozporządzenia ogólnego (...) ¹⁰ Komisja w ciągu 3 m-cy od przeprowadzenia oceny, wyda akty wykonawcze określające realizację celów pośrednich, na podstawie których kraje członkowskie dokonają podziału środków z rezerwy wykonania. W przypadku nieosiągnięcia założonych celów pośrednich (wskaźników finansowych, produktu, ewentualnie rezultatu), co do których Komisja Europejska zgłaszała wcześniej wątpliwości a państwo członkowskie (Instytucja Zarządzająca) nie podjęło działań naprawczych, Komisja może po 6 miesiącach wstrzymać w całości lub części płatności dla danego priorytetu. Po podjęciu przez Instytucję Zarządzającą stosownych działań naprawczych, Komisja Europejska niezwłocznie zniesie zawieszenie płatności.

6.4.1.2 Wskaźniki finansowe

Ocena ram wykonania obejmuje także badanie wskaźników finansowych, tj. założonych nakładów finansowych interwencji ¹¹, określonych w Rozdziale 7 Plan finansowy i system finansowa Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020, pkt. 7.1 Plan finansowy Programu. Zasady oceny oraz jej wyniki będą analogiczne do oceny realizacji wskaźników produktu i rezultatu, co reguluje art. 20 oraz Załącznik II projektu Rozporządzenia ogólnego (...) ¹².

6.4.2 Monitorowanie i sprawozdawczość Programu

Monitorowanie programu operacyjnego służy zapewnieniu odpowiedniej jakości jego wdrażania i obejmuje realizację założonych celów programów, w tym wypełniania warunków koncentracji tematycznej i funduszowej. Monitorowaniu podlega zarówno postęp rzeczowy (wskaźniki produktu i rezultatu), jak i finansowy programu (wskaźniki finansowe). Za monitorowanie RPO WO 2014-2020 odpowiedzialna jest Instytucja Zarządzająca RPO WO 2014-2020 oraz Komitet Monitorujący ¹³.

Zaprogramowany system monitorowania RPO WO 2014-2020 będzie głównym źródłem informacji odnośnie postępu realizacji Programu dla Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących, Komitetu Monitorującego, a także innych gremiów czy zespołów doradczych działających na rzecz efektywnej realizacji Programu. System umożliwi m.in. opracowanie danych wg

¹⁰ projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego...

¹¹ Wskaźniki w zarządzaniu strategicznym. Poradnik dla pracowników administracji publicznej; Tomasz Kot, Alicja Weremiuk, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012, s. 11

¹² projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego...

¹³ Zadania i rola Komitetu Monitorującego RPO WO 2014-2020 szerzej opisana jest w pkt. 6.1.4 Programu

wybranych kryteriów oraz bieżącą kontrolę realizacji założonych wartości wskaźników, a także zarządzania finansowego w zakresie płatności oraz certyfikacji wydatków. Wyniki prowadzonych analiz monitoringowych oraz informacji sprawozdawczych wykorzystywane będą w badaniach ewaluacyjnych realizowanych w ramach Programu, jak również upowszechniane za pomocą strony internetowej. Do monitoringu oraz sprawozdawczości w zakresie RPO WO 2014-2020 wykorzystywane będą narzędzia informatyczne, m.in. krajowy i lokalny system informatyczny.

Sprawozdania roczne i końcowe z realizacji RPO WO 2014-2020

Obowiązki Instytucji Zarządzającej w zakresie sprawozdawczości zostały określone w *projekcie Rozporządzenia Ogólnego*¹⁴. Począwszy od 2016 do 2022 r. włącznie IZ przedstawia Komisji Europejskiej do 30 kwietnia każdego roku sprawozdanie z realizacji programu w poprzednim roku budżetowym, a sprawozdanie końcowe do 30 września 2023 r. Sprawozdanie musi zawierać co najmniej informacje nt. realizacji programu i jego priorytetów w odniesieniu do danych finansowych; ogólnych i specyficznych dla programu wskaźników oraz opis działań podejmowanych w celu spełnienia uwarunkowań *ex-ante*; wszelkie kwestie, które mają wpływ na wykonanie programu, a także podjęte działania naprawcze. Ponadto, obowiązkowym elementem sprawozdań rocznych będzie załącznik dotyczący operacji obejmujących instrumenty finansowe. Szczegółowy zakres sprawozdawanych informacji określa art. 40 *projektu Rozporządzenia ogólnego*. Zawartość sprawozdań może być także rozszerzana o informacje wynikające ze specyficznych uwarunkowań programu dotyczących np. wykorzystania nowego instrumentu – Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych czy realizacji działań międzyregionalnych i transnarodowych.

Sprawozdanie w 2019 r. będzie dodatkowo zawierało ocenę wykonania programu, która polegać będzie na sprawdzeniu stopnia osiągnięcia wyznaczonych wcześniej kamieni milowych (wskaźniki finansowe i wskaźniki produktu) na poziomie poszczególnych Osi priorytetowych.

Roczne i końcowe sprawozdania z realizacji będą sporządzane zgodnie z wzorami określonymi przez KE w aktach wykonawczych. Na poziomie krajowym kwestie dotyczące systemu sprawozdawczości zostaną uregulowane wytycznymi Ministra Rozwoju Regionalnego i będą w znaczącym stopniu bazować na dobrych praktykach okresu programowania 2007-2013. Sprawozdawczość będzie realizowana na wszystkich poziomach wdrażania programu, jednak zasady procesu sprawozdawczości w ramach RPO WO 2014-2020 (w szczególności udział w tym procesie instytucji pośredniczących) zostaną uregulowane przez Instytucję Zarządzającą RPO WO 2014-2020.

6.4.2.1 System wskaźników produktu i rezultatu

Okres programowania 2014-2020 będzie kolejnym, w którym jako narzędzia do mierzenia interwencji funduszy unijnych stosowane będą wskaźniki. W okresie budżetowym 2014-2020 wskaźniki będą miały jeszcze większe niż wcześniej znaczenie. KE kładzie bowiem nacisk na realizację założonych celów sformułowanych w postaci określonych wskaźników.

W okresie programowania 2014-2020 efekty rzeczowe mierzone będą za pomocą:

- **wskaźników strategicznych** – inaczej wskaźników kontekstowych tj. informacji odnoszących się do tła sytuacji społeczno – gospodarczej,
- **wskaźników operacyjnych produktu i rezultatu** czyli wskaźników osiągnięcia celów, odnoszących się wprost do zaprojektowanej interwencji.

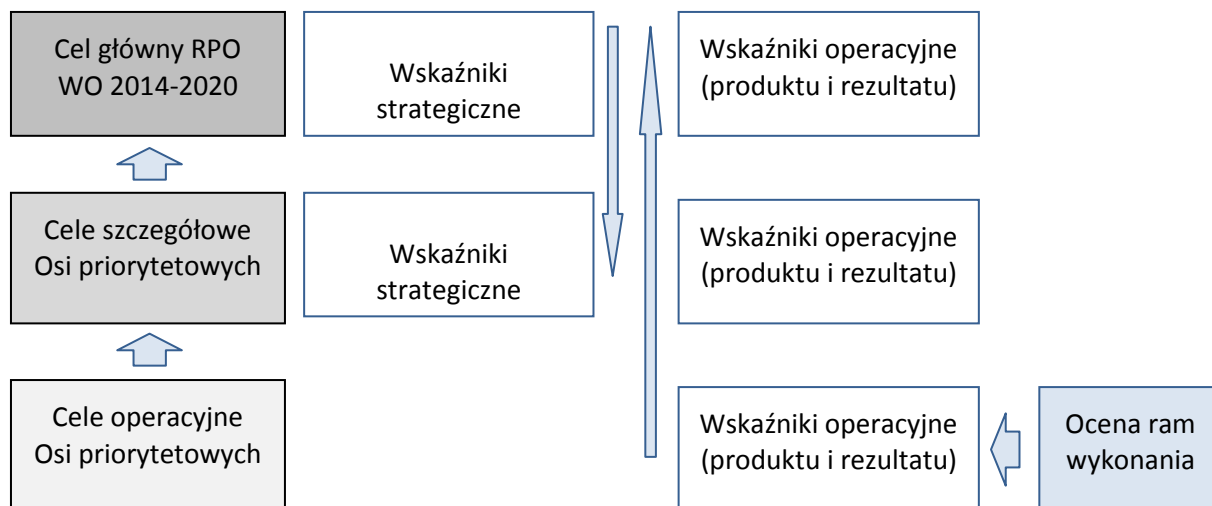
---

¹⁴ Art. 44.

Wskaźniki strategiczne stosowane są w diagnozie, ponieważ obrazują sytuację zastaną dla danej interwencji. W RPO WO 2014-2020 w każdej Osi priorytetowej zastosowano wskaźniki strategiczne na podstawie wskaźników określonych w *Założeniach Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.* oraz innych dokumentach strategicznych, stosownie do przedstawianego obszaru tematycznego. Ponieważ w Programie wskazano cele, których osiągnięcie zakłada się pod wpływem zastosowanej interwencji, zastosowane wskaźniki są de facto mieszanką ww. wskaźników, ponieważ łączą w swej formie wskaźniki kontekstowe, ale dzięki zaprojektowanym wartościom docelowym pozwalają mierzyć wpływ interwencji na dany obszar¹⁵. Jednocześnie w każdej osi priorytetowej przedstawiono listę wskaźników operacyjnych wraz z wartościami pośrednimi i docelowymi, które zamierza się osiągnąć dzięki założeniom interwencji. Wskaźniki pochodzą ze *Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych* i uwzględniają wskaźniki przedstawione przez Komisję Europejską w projektach rozporządzeń, tj. *Common Indicators*, będące jednocześnie wskaźnikami, na podstawie których dokonana zostanie ocena ram wykonania. Wskaźniki strategiczne, jak i wskaźniki operacyjne produktu i rezultatu są ściśle powiązane z celami poszczególnych Osi priorytetowych, ponieważ odzwierciedlają ich realizację. Należy zauważyć, iż w ramach Osi priorytetowych w *Sytuacjach wyjściowych* zawarto wskaźniki – dane statystyczne przedstawiające tło dla projektowanej interwencji. Są to tzw. wskaźniki makro (mają one rolę wskaźników kontekstowych).

Na Schemacie 6.4.1 przedstawiono system wskaźników zastosowanych w RPO WO 2014-2020 wraz z ich powiązaniem z celami Osi priorytetowych oraz wskazaniem wskaźników podlegających ocenie ram wykonania.

Schemat 6.4.1 System powiązań wskaźników i celów RPO WO 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne

Monitoringiem oraz sprawozdawczością objęte będą zarówno wskaźniki operacyjne, jak i wskaźniki strategiczne. Jednak to wskaźniki operacyjne wskażą bezpośredni wpływ interwencji RPO WO 2014-2020, stąd to one będą monitorowane na każdym etapie życia projektu oraz na poziomie działań/poddziałań, osi priorytetowych i całego Programu. Wskaźniki operacyjne będą również stanowiły podstawę oceny ram wykonania. Instytucja Zarządzająca w drodze wytycznych określi

¹⁵ *Wskaźniki w zarządzaniu strategicznym. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*; Tomasz Kot, Alicja Weremiuk, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012, s. 13

zasady stosowania i określania wartości docelowych wskaźników produktu i rezultatu przez beneficjentów oraz zasady rozliczania i weryfikacji osiągniętych wartości przez służby IZ RPO WO 2014-2020. Realizacja wskaźników strategicznych badana będzie dla wskazanych celów pośrednich i końcowego na podstawie modeli makroekonomicznych oraz ewaluacji.

6.4.2.2 Monitorowanie i sprawozdawczość postępu finansowego

System monitoringu finansowego RPO WO 2014-2020 będzie obejmował cały cykl życia projektu, od złożenia wniosku po wniosek o płatność końcową. Prowadzony będzie w podziale na Osię priorytetowe/Działania jak również prowadzone poszczególne nabory wniosków. Gromadzone będą dane tj. kategorie interwencji, typy beneficjentów, branże, miejsca realizacji projektu oraz siedziba beneficjenta. Dzięki pozyskiwanym danym m.in. możliwa będzie bardziej szczegółowa analiza rozmieszczenia terytorialnego realizowanych projektów oraz badanie aktywności i potencjału beneficjentów w pozyskiwaniu środków z RPO WO 2014-2020, w tym w wybranych obszarach. Planuje się rozszerzony monitoring projektów z zakresu inżynierii finansowej, a także projektów wspieranych w ramach ZIT czy OSI. Ponadto, zgodnie z art. 102 *projektu Rozporządzenia Ogólnego* Instytucja Zarządzająca będzie zobowiązana do przekazywania do Komisji Europejskiej dwa razy w roku (do 31 stycznia i 31 lipca) drogą elektroniczną danych dotyczących wydatków kwalifikowanych w programach i poszczególnych Osiach priorytetowych, w tym w podziale na kategorie interwencji. Sprawozdania powinny zawierać także prognozy certyfikacji wydatków do KE na bieżący i kolejny rok budżetowy.

6.4.3 Ewaluacja

Badania ewaluacyjne są nieodłącznym elementem oceny sprawności systemu wdrażania programu operacyjnego oraz jego skuteczności i efektywności wpływu w odniesieniu do realizacji celów unijnych, krajowych i regionalnych, określonych w dokumentach strategicznych. Powinny być przeprowadzane przez ekspertów funkcjonalnie niezależnych od instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie programu operacyjnego, a także udostępniane w całości opinii publicznej poprzez umieszczenie w bazie badań ewaluacyjnych (www.ewaluacja.gov.pl).

W perspektywie finansowej 2014-2020 realizowane będą 3 rodzaje badań ewaluacyjnych:

- **ewaluacja *ex-ante*** – ocena programu operacyjnego dokonywana przed rozpoczęciem jego realizacji; jej głównym zadaniem jest ocena przyjętej w ramach programu logiki interwencji; raport z tego badania powinien zostać przedłożony Komisji Europejskiej wraz z projektem programu operacyjnego¹⁶; powinien również uwzględniać wyniki strategicznej oceny oddziaływania na środowisko;
- **ewaluacja *on-going*** – realizowana podczas okresu programowania, zgodnie z przyjętym planem ewaluacji, służąca ocenie skuteczności, efektywności oraz wpływu wybranych poszczególnych interwencji;
- **ewaluacja *ex-post*** – przeprowadzona nie później niż 3 lata po zakończeniu okresu programowania, dotyczyć będzie skuteczności i efektywności pomocy udzielonej w ramach programu operacyjnego oraz wkładu w realizację celów *Strategii Europa 2020*.

Krajowa Jednostka Oceny funkcjonująca w ramach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, jest odpowiedzialna za wypracowanie ogólnych standardów i koordynację działań w zakresie ewaluacji

---

¹⁶ Szczegółowe informacje dotyczące ewaluacji *ex-ante* zawiera dokument *Zalecenia w zakresie ewaluacji ex-ante programów operacyjnych na lata 2014-2020*, Warszawa 2012.

programów operacyjnych 2014-2020 oraz umowy partnerstwa. Natomiast za proces realizacji i koordynacji proces ewaluacji RPO WO 2014-2020, współpracę z Krajową Jednostką Oceny oraz budowę potencjału ewaluacyjnego na poziomie regionu odpowiedzialna będzie utworzona w ramach Instytucji Zarządzającej jednostka ewaluacyjna. Zgodnie z zaleceniami KE¹⁷ - Plan ewaluacji RPO WO 2014-2020 zostanie przygotowany na cały okres programowania i przedstawiony do akceptacji Komitetowi Monitorującemu RPO WO 2014-2020.

6.5. System audytu i kontroli

W perspektywie finansowej 2014-2020 proces kontroli i audytu obejmuje:

- kontrole realizowane w ramach systemu zarządzania i kontroli programu operacyjnego;
- audyty wykonywane zgodnie z art. 116 Rozporządzenia ogólnego;
- kontrole weryfikujące zachowanie zgodności z kryteriami desygnacji;
- audyty wykonywane przez KE i ETO.

Instytucja Zarządzająca w ramach systemu zarządzania i kontroli RPO WO 2014-2020 zapewnia realizację następujących typów kontroli:

- kontrole systemowe;
- weryfikacje wniosków o płatność;
- kontrole projektów na miejscu/w siedzibie beneficjenta;
- kontrole na zakończenie realizacji projektu;
- kontrole trwałości;
- kontrole krzyżowe.

Instytucja Zarządzająca jest zobowiązana do prowadzenia kontroli systemowej w sytuacji, gdy deleguje część swoich funkcji określonych w art. 114 Rozporządzenia ogólnego innym podmiotom, w tym również zadania z zakresu weryfikacji wydatków. Celem kontroli systemowej jest uzyskanie pewności, że wszystkie delegowane funkcje są realizowane w odpowiedni sposób, a system zarządzania i kontroli RPO 2014-2020 funkcjonuje prawidłowo, efektywnie i zgodnie z prawem. W ramach RPO WO 2014-2020 Instytucja Zarządzająca będzie przeprowadzać kontrole systemowe:

- w Instytucjach Pośredniczących II stopnia, tj. Opolskim Centrum Rozwoju Gospodarki oraz Wojewódzkim Urzędzie Pracy;
- podmiotu współpracującego, tj. Miasta Opola.

W odniesieniu do kontroli RPO WO 2014-2020 Instytucja Zarządzająca weryfikuje, czy współfinansowane produkty i usługi zostały dostarczone, czy wydatki deklарowane przez beneficjentów zostały przez nich zapłacone oraz, czy spełniają one wymagania obowiązującego prawa unijnego i krajowego, programu operacyjnego oraz warunki wsparcia operacji. Powyższe obejmuje następujące procedury:

- weryfikacje administracyjne w odniesieniu do każdego złożonego przez beneficjentów wniosku o zwrot;
- weryfikacje operacji na miejscu realizacji.

---

¹⁷ EC DG Regional Policy, Programming Period 2014-2020. Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy - European Regional Development Fund and Cohesion Fund - Concepts and Recommendations. Guidance dokument (projekt), Listopad 2011.

Częstość i zakres weryfikacji na miejscu są proporcjonalne do kwoty wsparcia publicznego na operację oraz poziomu ryzyka stwierdzonego w toku tych weryfikacji oraz audytów przeprowadzanych przez IA w odniesieniu do systemu zarządzania i kontroli jako całości.

W oparciu o przyjętą przez IZ RPO WO 2014-2020 metodologię będą mogły być prowadzone na wyłonionej próbie:

- projektów - kontrole na miejscu, w tym prowadzone w miejscu ich realizacji kontrole trwałości,
- dokumentów - weryfikacje prowadzone w ramach poszczególnych rodzajów kontroli.

Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest również do kontroli spełnienia przez beneficjenta obowiązku zachowania trwałości projektu. W przypadku operacji obejmującej inwestycje w infrastrukturę lub inwestycje produkcyjne trwałość nie zostanie zachowana w przypadku gdy:

- beneficjent zaprzestanie działalności produkcyjnej lub ją relokuje;
- nastąpiła zmiana własności elementu infrastruktury, który daje przedsiębiorstwu lub podmiotowi publicznemu nienależne korzyści;
- nastąpi istotna zmiana wpływająca na charakter operacji, jej cele lub warunki realizacji, które mogłyby doprowadzić do naruszenia jej pierwotnych celów.

IZ RPO WO 2014-2020 również będzie przeprowadzać kontrole krzyżowe w celu eliminowania podwójnego finansowania wydatków ponoszonych przez beneficjentów w ramach jednego lub kilku programów operacyjnych, w tym w ramach programów operacyjnych dwóch różnych perspektyw finansowych. Szczególną rolę w procesie audytu i kontroli zajmuje IA, która będzie prowadzić audyty projektów na potrzeby wydania opinii audytowej w ramach procedury rocznej akceptacji rachunków oraz sporządzenia rocznego sprawozdania z kontroli (o którym mowa w art. 116 Rozporządzenia ogólnego). Jej audyty będą brane pod uwagę również w procesie desygnacji. Natomiast minister właściwy ds. rozwoju regionalnego w celu zapewnienia zachowania przez każdy podmiot odpowiedzialny za zarządzanie i kontrolę wydatków zgodności z kryteriami desygnacji przeprowadzać będzie kontrole weryfikujące. Ich wynik będzie podstawą do utrzymania, zawieszenia albo wycofania desygnacji dla instytucji systemu zarządzania i kontroli, w odniesieniu do wszystkich lub wybranych działań wdrażanych przez nią w ramach RPO WO 2014-2020.

6.6. System informatyczny

6.6.1 System centralny

Zgodnie z artykułem 112 ust. 3 projektu Rozporządzenia Ogólnego¹⁸ każde państwo członkowskie jest zobowiązane zapewnić funkcjonowanie systemu informatycznego za pomocą którego pełna komunikacja między beneficjentami a właściwymi instytucjami odbywać się będzie wyłącznie drogą elektroniczną. W konsekwencji państwa członkowskie są zobowiązane do wdrożenia idei *e-cohesion*, którą można sprowadzić do następujących elementów:

- pełna informatyzacja procesu wymiany dokumentów na linii beneficjent – instytucja udzielająca wsparcia od momentu zawarcia umowy o dofinansowanie,

---

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, Bruksela, dnia 11.9.2012 r. COM(2012) 496 final 2011/0276 (COD)

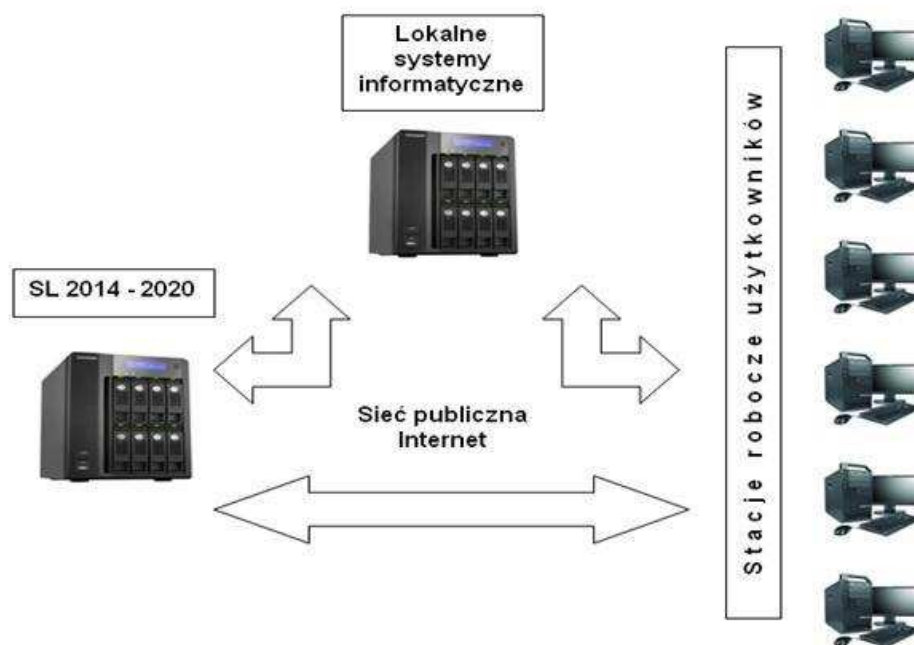
- interoperacyjność i zasada *only once encoding* odnoszące się do ram danego programu operacyjnego,
- *e-storage, e-audit trial*.

Powyższe warunki spełni system centralny SL 2014-2020 za którego budowę odpowiada minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Będzie on w szczególności służył do wspierania procesów związanych z:

- obsługą cyklu życia projektu, w tym obsługą wniosku o płatność – od momentu podpisania umowy o dofinansowanie albo wydania decyzji o dofinansowaniu,
- ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych,
- obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Ponadto SL 2014-2020 będzie umożliwiał tworzenie określonych raportów, zestawień na podstawie danych zarejestrowanych w systemie. Dostęp do danych gromadzonych w systemie centralnym będą miały wszystkie podmioty uczestniczące w procesie wdrażania, tj. Instytucja Zarządzająca, Instytucje Pośredniczące, Instytucje Pośredniczące II stopnia, Instytucja Certyfikująca oraz Instytucja Audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania zadań. SL 2014-2020 jest systemem scentralizowanym, ale założono możliwość transmisji danych w formie elektronicznej z lokalnych systemów informatycznych (zwanymi dalej LSI) utworzonych przez instytucje zarządzające, pośredniczące i instytucje pośredniczące II stopnia (system rozproszony).

Rysunek 6.6.1. Planowana architektura SL 2014-2020.

Źródło: Opracowanie własne

6.6.2 Lokalny system informatyczny

System BabySEZaM 2014-2020 jest lokalnym systemem informatycznym mającym na celu wsparcie bieżącego procesu zarządzania i monitorowania RPO WO 2014-2020 w zakresie

przyjmowania i oceny wniosków o dofinansowanie. Będzie on w szczególności służył do wspierania procesów związanych z:

- przygotowaniem przez wnioskodawców wniosków o dofinansowanie (elementem systemu będzie elektroniczny formularz wniosku),
- obsługą cyklu życia wniosku o dofinansowanie (od momentu złożenia wniosku, poprzez jego oceny, aż do list projektów zatwierdzonych do dofinansowania),
- monitorowaniem naborów wniosków o dofinansowanie.

Systemem zostaną objęte IZ RPO WO 2014-2013 oraz instytucje uczestniczące we wdrażaniu RPO WO 2014-2020. Za budowę i funkcjonowanie systemu odpowiedzialna jest Instytucja Zarządzająca. W ramach IZ RPO WO 2007-2013 system BabySEZaM 2014-2020 jest zarządzany w zakresie merytorycznym przez Departament Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO, natomiast w zakresie technicznym przez Biuro Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego i Informatyki UMWO.

6.7. System informacji i promocji

Na podstawie Rozporządzenia ogólnego, a także w zgodności z horyzontalną strategią komunikacji polityki spójności w Polsce, która zostanie opracowana przez odpowiednią komórkę w strukturze Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Instytucja Zarządzająca prowadzić będzie działania informacyjne i promocyjne w ramach RPO WO 2014-2020. Na podstawie art. 106, ust. 1. Rozporządzenia ogólnego na poziomie regionu opracowana zostanie strategia komunikacji obejmująca programy operacyjne, w tym RPO WO 2014-2020, w ramach których prowadzone będą działania informacyjne i promocyjne w województwie opolskim. Strategia komunikacji zawierać będzie elementy wymienione w pkt. 4 załącznika VI do Rozporządzenia ogólnego *Informowanie i komunikacja na temat wsparcia z funduszy*.

Celem głównym strategii komunikacji RPO WO 2014-2020 będzie podniesienie świadomości mieszkańców regionu i instytucji odnośnie znaczenia Programu dla rozwoju województwa, zwiększenie ich aktywności w zakresie pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych oraz uzyskanie akceptacji dla efektów ich wykorzystania. Powyższy cel realizowany będzie poprzez następujące cele szczegółowe:

- zapewnienie przejrzystości procedur wdrażania programu;
- upowszechnianie korzyści płynących z realizacji programu;
- wsparcie beneficjentów w procesie pozyskiwania środków;
- stałe podnoszenie wiedzy i kompetencji osób zaangażowanych w proces zarządzania, informowania i wdrażania programu.

Efektom realizacji powyższych założeń będzie zapewnienie maksymalnego wykorzystania środków unijnych, dostępnych dla województwa opolskiego, podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności beneficjentów w zakresie korzystania z dostępnej pomocy, a także zwiększenie świadomości publicznej na temat udziału Unii Europejskiej w rozwoju regionu i kraju. Ponadto celem programowanych działań będzie ukierunkowanie ich na wymiar wartości dodanej pomocy wspólnotowej m.in. poprzez tworzenie i upowszechnianie skutecznego oraz trwałego przepływu informacji dotyczących RPO WO 2014-2020, łącznie ze wskazaniem wkładu finansowego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Ponadto IZ RPO WO 2014-2020 przygotowywać będzie roczne plany działań będące dokumentami

wykonawczymi dla strategii komunikacji. Strategia komunikacji będzie omawiana i zatwierdzana przez komitet monitorujący RPO WO 2014-2020. Instytucja Zarządzająca co najmniej raz w roku będzie informować komitet monitorujący o postępach w realizacji strategii komunikacji i o ocenie jej wyników.

Instytucja Zarządzająca i beneficjenci podejmować będą niezbędne działania informacyjne i promocyjne skierowane do ogółu społeczeństwa dotyczące operacji wspieranych w ramach Programu. Do zadań Instytucji Zarządzającej należeć będzie dopilnowanie, aby działania informacyjne i promocyjne były realizowane zgodnie ze strategią komunikacji oraz aby środki te miały możliwie jak największe nagłośnienie w mediach, przy wykorzystaniu różnych form i metod komunikacji na odpowiednim poziomie. Zgodnie z pkt. 4 załącznika VI do Rozporządzenia ogólnego *Działania informacyjne skierowane do potencjalnych beneficjentów i do beneficjentów* do obowiązków instytucji zarządzającej należeć będzie organizowanie przynajmniej następujących działań informacyjnych i promocyjnych:

- szeroko zakrojone działania informacyjne promujące uruchomienie programu operacyjnego;
- przynajmniej jedno szeroko zakrojone działanie informacyjne rocznie, promujące możliwości finansowania i realizowane strategie oraz przedstawiające osiągnięcia programu operacyjnego, w tym, w stosownych przypadkach, dużych projektów, wspólnych planów działania i innych przykładowych projektów;
- wywieszanie flagi Unii Europejskiej przed siedzibą każdej instytucji zarządzającej lub w jej siedzibie w miejscu widocznym dla ogółu społeczeństwa;
- publikowanie elektronicznego wykazu operacji;
- podawanie przykładów operacji na stronie internetowej programu dostępnej za pośrednictwem jednego portalu internetowego; przykłady te powinny być w jednym z powszechnie używanych języków urzędowych Unii Europejskiej innym niż język lub języki urzędowe danego państwa członkowskiego;
- aktualizowanie informacji na temat realizacji programu operacyjnego, obejmujących jego główne osiągnięcia, na jednej stronie internetowej lub stronie internetowej programu operacyjnego dostępnej za pośrednictwem jednego portalu internetowego.

Poza IZ RPO WO 2014-2020 w prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych w ramach strategii komunikacji będą zaangażowane następujące instytucje: Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki oraz Wojewódzki Urząd Pracy, pełniące funkcję Instytucji Pośredniczących II stopnia, a także Miasto Opole jako podmiot współpracujący w zakresie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Ponadto IZ RPO WO 2014-2020 będzie prowadzić działania informacyjne i promocyjne RPO WO 2014-2020 we współpracy z partnerami, w tym m.in. z właściwymi organami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi oraz innymi władzami publicznymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi, podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, centrami informacji europejskiej, przedstawicielstwami Komisji Europejskiej w Polsce, instytucjami edukacyjnymi i badawczymi. W oparciu o doświadczenia zgromadzone na przestrzeni lat 2007-2013 w województwie opolskim kontynuowane będzie zintegrowane podejście do polityki komunikacyjnej funduszy europejskich. Sprzyjać temu będą nowe rozwiązania w zakresie programowania i wdrażania wprowadzone w latach 2014-2020, a zwłaszcza dwufunduszowość regionalnych programów operacyjnych. Połączenie w ramach jednego Programu środków pochodzących z dwóch funduszy, tj. EFRR i EFS usprawni realizację zintegrowanych, komplementarnych i efektywnych działań informacyjnych i promocyjnych funduszy europejskich w województwie opolskim.

7. Plan finansowy i system finansowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020

7.1 Plan finansowy Programu

Na realizację RPO WO 2014 -2020, region otrzyma łącznie środki w wysokości 931 810 000 Euro, w tym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego 673 172 034 Euro oraz ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego 258 637 966 Euro.

Alokacja RPO WO 2014 -2020 została podzielona z uwzględnieniem czynników, m.in.:

- linii demarkacyjnej pomiędzy krajowymi a regionalnymi programami operacyjnymi;
- koncentracji tematycznej środków;
- wyników przeprowadzonych analiz, konsultacji w zakresie potrzeb regionu, które zdiagnozowane zostały w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego.

W ramach Programu przewidziano jedną – 12 oś priorytetową, która w całości realizowana będzie za pośrednictwem IF.

Biorąc pod uwagę ww. czynniki w tabelach poniżej przedstawiono podział środków Programu oraz spełnienie zasady koncentracji tematycznej środków.

Tabela 7.1.1 Podział środków RPO WO 2014 -2020 w podziale na poszczególne lata – zobowiązania [Euro]

Fundusz	EFRR	EFS	Suma
2014			0,00
2015			0,00
2016			0,00
2017			0,00
2018			0,00
2019			0,00
2020			0,00
Suma			0,00

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7.1.2 Alokacja RPO WO 2014-2020 w podziale na osie priorytetowe, kategorie regionów oraz źródła finansowania [Euro]

Oś	CT	Wkład wspólnotowy	Wkład krajowy	Indykatywny podział wkładu krajowego*		Finansowanie ogółem	Poziom współfinansowania	Dla celów informacyjnych
				Krajowe środki publiczne	Krajowe środki prywatne			Wkład EBI
				a	b=c+d			
1	1	50 000 000	0,00			0,00		
2	2	30 000 000	0,00			0,00		
3	3	61 500 000	0,00			0,00		
4	4	77 930 153	0,00			0,00		
5	5	23 000 000	0,00			0,00		
6	6	67 815 000	0,00			0,00		
7	7	183 500 000	0,00			0,00		
8	8	155 500 000	0,00			0,00		
9	9	35 000 000	0,00			0,00		
10	10	52 000 000	0,00			0,00		
11	9,10	100 500 000	0,00			0,00		
12	1,3, 4,6,8	57 200 000	0,00			0,00		
13		26 926 881	0,00			0,00		
14		10 937 966	0,00			0,00		
Suma		931 810 000	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00

Źródło: Opracowanie własne

* Do uzupełnienia po określeniu wysokości dofinansowania dla projektów objętych pomocą publiczną

Tabela 7.1.3. Koncentracja tematyczna środków EFRR [Euro]

Cel tematyczny	Oś priorytetowa	Wkład EFRR	%
1	1, 12	64 000 000	9,50
2	2	30 000 000	4,46
3	3, 12	81 500 000	12,11
4	4, 12	95 930 153	14,25
Ogółem		271 430 153	40,32

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7.1.4. Koncentracja tematyczna środków EFRR i EFS – 8-10 CT [Euro]

Cel tematyczny	Wkład EFRR	Wkład EFS	%
8	0	160 700 000	-
9	93 000 000	35 000 000	
10	7 500 000	52 000 000	
Ogółem	100 500 000	247 700 000	
		348 200 000	37,37

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7.1.5 Koncentracja tematyczna środków EFS – 4 PI [Euro]

Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny (zgodnie z rozporządzeniem KE)	Wkład EFS	%
8	8.5	86 000 000	-
	8.7	30 200 000	
9	9.4	14 000 000	
10	10.1	42 000 000	
Ogółem		172 200 000	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7.1.6 Podział alokacji Programu na cele tematyczne i priorytety inwestycyjne [Euro]

CT	PI	EFRR		EFS	
		alokacja	%	alokacja	%
1	-	64 000 000	9,51	0	-
	1.1	20 000 000	2,97	0	-
	1.2	44 000 000	6,54	0	-
2	-	30 000 000	4,46	0	-
	2.2	15 000 000	2,23	0	-
	2.3	15 000 000	2,23	0	-
3	-	81 500 000	12,10	0	-
	3.1	46 000 000	6,83	0	-
	3.2	4 000 000	0,59	0	-
	3.3	24 000 000	3,57	0	-
	3.4	7 500 000	1,11	0	-
4	-	95 930 153	14,25	0	-
	4.1	10 000 000	1,49	0	-
	4.2	28 930 153	4,30	0	-
	4.3	4 000 000	0,59	0	-
	4.5	53 000 000	7,87	0	-
5	5.2	23 000 000	3,42	0	-
6	-	67 815 000	10,07	0	-
	6.1	6 000 000	0,89	0	-
	6.2	10 000 000	1,49	0	-
	6.3	35 875 000	5,32	0	-
	6.4	3 500 000	0,52	0	-
	6.5	12 440 000	1,85	0	-
7	-	183 500 000	27,26	0	-
	7.2	147 500 000	21,91	0	-
	7.4	36 000 000	5,35	0	-
8	-	0	-	160 700 000	62,13
	8.5	0	-	86 000 000	33,25
	8.7	0	-	30 200 000	11,68
	8.8	0	-	25 000 000	9,66
	8.9	0	-	12 500 000	4,83
	8.10	0	-	7 000 000	2,71
9	-	93 000 000	13,82	35 000 000	13,53
	9.1	30 000 000	4,46	0	-

CT	PI	EFRR		EFS	
		alokacja	%	alokacja	%
	9.2	60 000 000	8,91	0	-
	9.3	3 000 000	0,45	0	-
	9.4	0	-	14 000 000	5,41
	9.7	0	-	10 000 000	3,87
	9.8	0	-	11 000 000	4,25
10	-	7 500 000	1,11	52 000 000	20,11
	10.1	0	-	42 000 000	16,24
	10.3	0	-	10 000 000	3,87
	10.4	7 500 000	1,11	0	-
Pomoc techniczna		26 926 881	4,00	10 937 966	4,23
SUMA		673 172 034	100,00	258 637 966	100,00

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7.1.7 Środki EFRR i EFS na realizację ZIT [Euro]

Fundusz	Alokacja	%
EFRR	50 000 000	7,43*
EFS	12 000 000	4,64*
RAZEM	62 000 000	6,65**

Źródło: Opracowanie własne

* liczone do alokacji funduszu

** liczone do alokacji Programu

Tabela 7.1.8 Podział środków na realizację ZIT wg. osi priorytetowych [Euro]

Nazwa ZIT: Aglomeracja Opolska		
Instytucja odpowiedzialna za wdrażanie ZIT: Urząd Miasta Opola		
Oś priorytetowa	Fundusz	Alokacja
3	EFRR	11 000 000
4	EFRR	37 000 000
6	EFRR	2 000 000
8	EFS	10 000 000
10	EFS	2 000 000
RAZEM		62 000 000

Źródło: Opracowanie własne

7.2 System zarządzania finansowego

W perspektywie finansowej 2014-2020, wprowadzona zostanie zasada n+3 dla całego okresu programowania, z wyjątkiem zobowiązań z 2014. Kolejną zasadniczą zmianą w porównaniu z perspektywą 2007-2013 jest wprowadzenie procedury rocznego rozliczania z KE. Komisja na realizację Programu przekazywać będzie zaliczki:

- wstępne – w latach 2014-2016, które przekazywane będą odpowiednio w wysokości 2%, 1% i 1% alokacji Programu;

- roczne – w latach 2016-2022, w wysokości 2% dla 2016 roku i w wysokości 2,5% alokacji Programu dla pozostałych lat.

Pozostałe płatności z KE przekazywane będą w formie płatności okresowej, poprzez którą zrefundowane zostanie 90% kwoty należnej z wniosku o płatność oraz w formie płatności końcowej. Wprowadzono także dwa okresy rozliczeniowe:

- rok księgowy – od 1 lipca roku n do 30 czerwca roku n+1;
- rok finansowy – od 1 stycznia do 31 grudnia roku n.

7.3 Pomoc publiczna

Artykuł 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej określa czym jest pomoc publiczna, wprowadzając całkowity zakaz jej udzielania. Zgodnie z tym artykułem „Wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna ze wspólnym rynkiem w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi.” Artykuł 107 ust. 2 TFUE określa rodzaje pomocy zgodnej ze wspólnym rynkiem (pomocy dozwolonej), natomiast w art. 107 ust 3 wskazane zostały rodzaje pomocy, która może zostać uznana przez Komisję Europejską za zgodną ze wspólnym rynkiem.

Ustawą, która normuje krajowe prawo pomocowe jest ustawa z dnia 30 kwietnia 2004r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm). Ustawa ta stosuje bezpośrednio zapis art. 91 Konstytucji i oparta jest w całości na prawie pomocowym stosowanym w Unii Europejskiej. Występowanie pomocy publicznej uwarunkowane jest następującymi przesłankami, które muszą być spełnione łącznie:

- 1) Wsparcie jest przyznane przez państwo lub przy wykorzystaniu zasobów państwowych - środki publiczne.
- 2) Wsparcie skutkuje przysporzeniem na rzecz określonego podmiotu, na warunkach korzystniejszych niż rynkowe - korzyść ekonomiczna.
- 3) Wsparcie uprzywilejowuje konkretne przedsiębiorstwa lub grupy przedsiębiorstw, bądź produkcję określonych towarów - selektywność.
- 4) Wsparcie zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji - wpływ na konkurencję oraz wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Zgodnie z TFUE, każda pomoc, która wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi jest uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem.

Przepisom o pomocy publicznej podlegają wszystkie kategorie podmiotów prowadzące działalność gospodarczą niezależnie od formy prawnej, źródeł finansowania, nie ma znaczenia także czy są nastawione na zysk. Przepisom o pomocy publicznej podlegają także podmioty sektora publicznego w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej. Odbiorcami pomocy publicznej są podmioty prowadzące działalność gospodarczą, bez względu na formę organizacyjno – prawną oraz sposób finansowania. Działalność gospodarczą mogą prowadzić także podmioty, które ze względu na formę organizacyjno – prawną nie znajdują się w ewidencji podmiotów gospodarczych. Przykładem takich form są stowarzyszenia i fundacje, często realizujące swoje cele poprzez prowadzenie

działalności gospodarczej. Taką możliwość musi przewidywać ich statut, dochody z takiej działalności są najczęściej przeznaczane na cele statutowe.

7.4 Projekty generujące dochód

Przepisy dotyczące projektów generujących dochód określa art. 54 projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1083/2006 (CPR).

Przepisy o projektach generujących dochód w największym stopniu dotyczą projektów współfinansowanych z EFRR, których koszt kwalifikowany przekracza 1 mln EUR. Wielkości dofinansowania dla tych projektów ustala się w oparciu o jedną z dwóch poniższych metod:

- metoda dotycząca obniżenia wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektów w oparciu o zastosowanie zryczałtowanej stawki procentowej dochodów dla danego typu projektów (*flat rates* dochodowości projektów);
- metoda dotycząca obniżenia wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektów w oparciu o indywidualnie wyliczaną dla każdego projektu lukę w finansowaniu.

Ponadto dla wszystkich projektów o koszcie kwalifikowanym do 1 mln EUR, w tym również dla projektów współfinansowanych z EFS stosuje się obniżenie dochodów na poziomie projektów o dochody generowane w trakcie realizacji.

Powyższych zasad nie stosuje się do projektów podlegających zasadom pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, do projektów pomocy technicznej oraz do instrumentów finansowych.